

3705
ΧΡΗΣΤΟΥ Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΘΡΗΣΚΕΙΑ, ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΗΡΟΔΟΤΟΥ,
ΠΟΙΚΙΚΑ ΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ, ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΙΑ,
ΛΕΞΙΚΟΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ ΒΕΛΤΙΩΝ

معارف نظارت جایله سنک ۵۰۱ نومروی و ۲۷ مقر ۳۱۶ تاریخی وخصتیه طبع اولمشدر

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΔΕΠΑΣΤΑ-ΣΦΥΡΑ-ΓΕΡΑΡΔΟΥ
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1906

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν ὑπογραφήν μου

Παναγιώτης

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ

Α΄ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

1. Τὸ ἑωθινὸν ᾄσμα (**Ἡλ. Τανταλίδου**).

Πᾶσα πνοὴ καὶ πᾶσα κτίσις
τὸν φωτοδότην εὐλογεῖ,
ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων φύσις
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ.

Τὸ πᾶν τὸν Πλάστην μεγαλύνει,
Αὐτὸν δοξάζουσι σαφῶς
ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη
καὶ πάντα τᾶστρα καὶ τὸ φῶς.

Ἡ φύσις πᾶσ' ἀφυπνουμένη,
ὡς νήπιον ἐν τῇ στρωμνῇ,
Αὐτοῦ τὴν χεῖρα περιμένει
καὶ τὸν τροφέα αὐτῆς ὑμνεῖ.

Αὐτοῦ τὴν δόξαν διηγεῖται
καὶ νύξ ἐπίσης καὶ ἡώς,
κ' ἐν πανταχοῦ περιηγεῖται,
τὸ μέγα ὄνομα, **Θεός**.

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀδελφῶν Γεράρδων
(Γαλατῆ, Περμποραζάρω, ὄπισθεν τοῦ Ἀγκοπιᾶν Χάν, ἀρ. 17, 19,
(328)

Αὐτὸν ὕμνεϊ ἡ οἰκουμένη,
αἱ γενεαὶ τῶν γενεῶν,
πρεσβῦται, νέοι καὶ παρθένοι,
λαοὶ καὶ ἄρχοντες λαῶν.

Ἄναστα, πνεῦμά μου, ἀνάστα.
καὶ κρᾶζον ἀνακεκυφός:
Σοὶ πρέπει ἀληθῶς, ὦ Πλάστα,
δόξα τῷ δείζαντι τὸ φῶς.

2. Γῆ καὶ οὐρανός (Ἀλ. Κατακουζηνῶ*)

Τὸ βλέμμα στρέφω πρὸς τὴν γῆν
καὶ βλέπω καὶ θαυμάζω,
καὶ τῆς σοφίας τὴν πηγὴν
ἐν συστολῇ δοξάζω,
κ' ἐξίσταμαι δοξολογῶν
τὸν Πάνσοφον Δημιουργόν.

Λειμῶνες, ὄρη, ποταμοί,
ἀνθόστρωτοι κοιλάδες,
χαράδραι, ρύακες, δρυμοί,
γελῶσαι πεδιάδες.
Τὸ πᾶν τερψίθυμος εἰκῶν
καὶ θέαμα μαγευτικόν.

Παρατηρῶ τὸν οὐρανόν.
Τί κάλλος, ὄψις ποία!
αὐγάζον φῶς παντοτεινὸν
Ἵψίστου παρουσία!
Κ' ἐξίσταμαι δοξολογῶν
τὸν Πάνσοφον Δημιουργόν.

Τοῦ θόλου ὄψις κυανῆ.
ἀνατολὴ ροδίνη,
χρυσῆ νεφέλη φαεινῆ,
ἀστέρες καὶ σελήνη.
Τὸ πᾶν τερψίθυμος εἰκῶν
καὶ θέαμα μαγευτικόν.

3. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐν ἔτει 5508 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ὁ Πανάγαθος Θεὸς ἐξαπέστειλε τὸν μονογενῆ του Υἱὸν καὶ Λόγον, ὡς σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσαρκώθη δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου. Ὡν δὲ ὁμοούσιος πρὸς τὸν Πατέρα κατὰ τὴν θεότητα, ἔγινε καὶ ἀληθὴς καὶ τέλειος ἄνθρωπος.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὴν πρώτην του ἡλικίαν ἔμενε πλησίον τῆς εὐλογημένης μητρὸς του. Καί, ὅτε ἔγινε δώδεκα ἐτῶν, κατήχησε διὰ σοφῶν ἐρωτήσεων τοὺς ἐπιφανεστάτους διδασκάλους τῶν Ἰουδαίων*, οἱ ὅποιοι ἐθαύμαζον διὰ τὴν φρόνησιν αὐτοῦ.

Κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς χρόνους ὁ υἱὸς τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισάβετ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἐκήρυττεν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας* καὶ ἔλεγε· «Μετανοεῖτε ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Τότε πολλοὶ ἤρχοντο πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ ἐξομολογοῦμενοι τὰς ἀμαρτίας των ἐβαπτίζοντο εἰς τὸν Ἰορδάνην* ποταμόν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, τριακοντούτης ἤδη τὴν ἡλικίαν, ἔρχεται διὰ νὰ βαπτισθῇ

ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. Ἀφοῦ δὲ ἐβαπτίσθη, ἀνέβη εὐθύς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἀνεψύχθησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατέβη ὡσεὶ περιστέρα ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν ἔλεγεν· «Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα».

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα λυτρώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας καὶ ἵνα καταστήσῃ αὐτὴν ἱκανὴν νὰ τύχῃ τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος. Πρὸς ἐκπλήρωσιν δὲ τοῦ σκοποῦ τούτου εἶχεν ἀνάγκη καὶ διαδόχων τῆς ἀποστολῆς του, τῶν Ἀποστόλων. Οἱ δώδεκα δὲ Ἀπόστολοι ἠκολούθησαν τὸν Ἰησοῦν μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ ἔγιναν μάρτυρες τοῦ βίου, τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ. Μετὰ τούτων δὲ ὁ Ἰησοῦς περιήρχετο πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τῆς Ἰουδαίας* καὶ ἐκήρυττε τὸ εὐαγγέλιον* τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐθεράπευε πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, τοὺς συνεχομένους ὑπὸ διαφόρων ἀσθενειῶν, τοὺς δαιμονιζομένους, τοὺς σεληνιαζομένους καὶ τοὺς παραλυτικούς.

Διὰ τῶν θαυμάτων δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐφάνερωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἐκήρυττε δὲ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπηγγελμένος Μεσσίας*, ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα συμπληρώσῃ τὸν μωσαϊκὸν νόμον. Καὶ ἔλεγεν ὅτι ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶναι πνεῦμα καὶ πνευματικὴ πρέπει νὰ ἦναι ἡ λατρεία αὐτοῦ. Προσέτι ὁ θεῶνθρωπος ἐδίδασκε τὴν ὑψίστην ἀρετὴν ἥτοι τὴν ἀγάπην πρὸς πάντα ἄνθρωπον καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς. Ἀγαπᾶτε, ἔλεγε, τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισούντας ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν καταδιωκόντων

ὑμᾶς. Μὴ κατακρίνετε δὲ τοὺς ἄλλους, ἵνα μὴ κατακριθῆτε καὶ ὑμεῖς. Καὶ πάντα ὅσα θέλετε νὰ σας κάμνωσιν οἱ ἄνθρωποι, κάμνετε καὶ σεῖς ὁμοίως. Ἡ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη, ἔλεγε, πρέπει νὰ ἦναι ἀληθῆς καὶ εἰλικρινῆς καὶ νὰ ἐκδηλῶται δι' ἔργων· διότι «οὐ πᾶς ὁ λέγων, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Καὶ ὅταν κάμνωμεν ἐλεημοσύνην, δὲν πρέπει νὰ κηρύττωμεν αὐτὴν ὅπως δοξασθῶμεν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἄς μὴ γνωρίζῃ ἡ ἀριστερὰ τί κάμνει ἡ δεξιὰ.

Τοιαύτην καθαρωτάτην διδασκαλίαν ἐδίδασκεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Καὶ ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου*, καὶ ἔπαθε καὶ ἐτάφη καὶ ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς*. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ εἶπεν εἰς αὐτούς· «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος».

4· Ἡ διδαχὴ τοῦ Μεσδίου (Π. Σούτσου*).

Οἱ κοπιῶντες, δράμειτε, καὶ οἱ πεφοροισμένοι, τοὺς δυστυχεῖς ἢ τοῦ Θεοῦ ἀγκάλῃ περιμένει· τὸν ἐλαφρόν μου ἄρατε ζυγὸν τῆς ἀληθείας, ζυγὸν λυτρώσεως παιδῶν, ζυγὸν φιλανθρωπίας. Ὡ! πένητες! μὴ θλίβεσθε, πτωχοὶ δὲ μὴ λυπεῖσθε, εἰς οὐρανὸν εὐδαίμονες καὶ ἴσοι πάντες εἰσθε.

Σοφοί! ἂν ναυαγήσητε ὑπὲρ δικαιοσύνης,
εἰς οὐρανὸν τυγχάνετε λιμένος καὶ γαλήνης.

Μακάριοι ἐν γένει
καὶ οἱ δεδιωγμένοι,
πένητες καὶ ἀκτήμονες,
πλὴν προῶ καὶ ἐλεήμονες,
πλὴν δίκαιοι καὶ ἰλαροί.
καὶ τὴν καρδίαν καθαροί!

Πᾶν ὅτι ἔπραξας καλὸν εἰς τὸν ἐλάχιστόν σου,
τὸ ἔπραξας εἰς σεαυτὸν καὶ εἰς τὸν Κύριόν σου
Ἄμην*, ὅποταν ὁ υἱὸς καθίσῃ τοῦ ἀνθρώπου
εἰς θρόνον δόξης, χύνει φῶς καὶ πῦρ ἀπὸ προσώπου,
καὶ τάξεις περιλάμπρουν ἀγγέλων κύκλωθέν του,
καὶ σπῶσι χίλιοι νεκροὶ αἰῶνες κάτωθὲν του,
καὶ εἰς πλάστιγγα ἰσορροποῦν τὴν δεξιὰν ἐκτείνων
κραυγᾶσιν· « Λαοί, ἔρχομαι τὴν οἰκουμένην κρίνων »
» Ἐγὼ ἐπέειπασα· πλὴν σεῖς οὐκ ἐξεθρέψατέ με »
» Ἐγὼ ἐδίψησα· πλὴν σεῖς οὐκ ἐποίησατέ με »
» Οὐδέ με ὑποδέχθητε καὶ ἀσθενῆ καὶ ξένον,
» Οὐδέ με ἐνεδύσατε γυμνὸν καὶ ἐκτετραχηλισμένον ».
Καὶ τότε κράξουσιν πολλοί· « Δικαιοκρίτα, πότε
πεινῶν, διψῶν καὶ ἀσθενῆς καὶ ξένος ἦσο ; » « ὅτε
» Εἰς πάντας καὶ ἀσθενεῖς ἐστρέφετε τὰ νῶτα,
» Καὶ εἰς κλανθμαῖς τῶν δυστυχῶν ἐκλείετε τὰ ὦτα ».
Ἄγάπα τὸν Θεόν, ἰδοὺ ἡ βάσις ἡ μεγάλη
Ἄγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, ἡ ἄλλη
Εἰς ταύτας δὲ τὰς ἐντολάς τὰς δύο, τὸ πᾶν κείται,
ἡ ἠθικὴ ὁλόκληρος, οἱ νόμοι καὶ προφηταί.

Πᾶν ὅτι θέλετε εἰς σᾶς νὰ πράττωσιν οἱ ἄλλοι,
ἐκεῖνο πράττετε· ἰδοὺ ἡ ρῆσις ἡ μεγάλη·
Σκληρῶς μὴ κρίνετε, σκληρῶς μὴ καὶ ἡμεῖς κριθῆτε·
καὶ μὴ καταδικάσητε, μὴ καταδικασθῆτε.
Τὸ κάρφος εἰς τὰ ὄμματα ὄρας τῶν ἀδελφῶν σου,
καὶ οὐδὲ βλέπεις τὴν δοκὸν τὴν εἰς τὸν ὀφθαλμόν σου ;
Ἄγάπα τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἔτι
καὶ τοὺς κακοποιοῦντάς σε γενναίως εὐεργέτι.
Εἰς τοὺς καταρωμένους σε ἀπόδος εὐλογίας,
καὶ εἰς τοὺς βλασφημοῦντας σε ἀπόδος εὐφημίας.
Ὁ Κύριος τὸν ἥλιον εἰς πάντας ἀνατέλλει,
καὶ εἰς τῶν ἀδίκων τοὺς ἀγρούς τὴν δροσὸν ἀποστέλλει.
Ἄν ἔχῃς δύο, χάριζε τὸν ἓνα σου χιτῶνα,
τὴν ἄλλην στρέφε ραπισθεὶς εἰς μίαν σιαγόνα.

5. Χριστὸς ἀνέστη (I. Π. Ἰωαννίδου).

Ἀκούσατε! Ἀκούσατε φωνὴν ἐπουρανίαν,
ἐνθουσιώδη μουσικὴν καὶ ἄσμα τῶν ἁσμάτων
καὶ εἰς ἑκαστοὺς ὑψώσατε τὸ πνεῦμά σας ἅγια
καὶ εὐέλπιδες αἰσθάνθητε χαρὰν τῶν ἁσωμάτων.
Χριστὸς ἀνέστη! ἔπαυσε τῆς συμφορᾶς ἡ ζάλη,
καὶ φῶς ἀνέσπερον τὸ πᾶν πληροὶ καὶ περιβάλλει.

Βυθίσατε γηθόουνοι εἰς τᾶπειρον τὸ βλέμμα,
ὡς λίβανος ἡ πίστις σας πρὸς τοῦ Θεοῦ τὸν θρόνον,
πρὸς τὸν δοτήρα τῆς ζωῆς ἅς ἀναβῆ ἡρέμα
τὸν ἀληθῆ Σωτήρα μας ὑμολογοῦντα μόνον.
Πανηγυρίσατε στολὴν φωτὸς περιβληθῆτε
καὶ ἐν σεβασμῷ ἀπόρητον μυστήριον ἰδῆτε.

Ἐψώθητε ! δοξάσθητε ! ἀνάσθητε θυμῆρις !
 συμμέτοχοι κατέστητε τῶν θείων μυστηρίων
 κ' ἐν κατανύξει ψυχικῇ καὶ εὐλαβείας πλήρεις
 τὸ ἔκλαμπρον θαυμάσατε τοῦ Πλάστου μεγαλείου.
 Ὡς ἄνθρωποι ἰσοῦμοι τῶν Χερουβείμ* γενήτε
 καὶ εἰς τὰ μύρα τῆς ζωῆς ὀλόψυχοι λουσαθῆτε.

Θαῦμα θαυμάτων ἑξαλλος ὁ οὐρανὸς ἀγγέλλει,
 ὁ κόσμος ὠραΐζεται, τὸ πᾶν ἀνανεάζει,
 φωστῆρ ἀγαλλιάσεως κ' ἐλπίδος ἀνατέλλει
 κ' ἕκαστον ὃν εὐχαριστεῖ τὸν κτίστην καὶ δοξάζει.

Ἀπὸ τοῦ τάφου ὁ Χριστὸς ἐγείρεται χαρῆτε !
 καὶ πάντες οἱ πιστεύοντες λαμπροὶ ἀνασηθῆτε.

Ἐν τῷ ἀπείρῳ ψάλλεται σεμνὴ ἱερουργία,
 καὶ εἰς θνυοιαστήριον τὸ σύμπαν μετεβλήθη,
 ἐν ᾧ τελεῖται εὐσεβῶς ἀναίμακτος* θυσία
 δέονται ὅλα ὁ Χριστὸς ἐξ ἕδου ἀνεστήθη,
 καὶ ἀντηγεῖ χαρμόσυνος φωνὴ εἰς τὰς ἐκτάσεις,
 καὶ ἀναπνέει ἡ ψυχὴ, κ' εὐφραίνεται ἡ πλάσις.

Ἀνέστη καὶ μας ἔδειξε τοῦ οὐρανοῦ τὸν δρόμον,
 τὸν πεπιωκότα ἄνθρωπον ἀνήγειρε καὶ πάλιν
 καὶ τῶν ψυχῶν ἐσκίδασε τὸ δέος καὶ τὸν τρομόν
 καὶ τῆς εἰρήνης πρὸ ἡμῶν ἀνοίγει τὴν ἀγκάλην.
 Ἀνέστη ! ὅλα χαίρουσι καὶ φύσις καὶ στοιχεῖα,
 καὶ οἱ πιστοὶ ἀγάλλονται ἐν τῇ ἀθανασίᾳ.

Ἀθανασία ! Ἀπαντες τρισόλβιοι σκιροῦτε
 εἰς τὴν Ἐδέμ* χαρμόσυνος ζωὴ μας ἀναμένει
 τὸν ζωογόνον Ἡλίον, Ἐκεῖνον χαιρετᾶτε

καὶ τ' ὄνομά του ἄς ὑμνῆ φαιδρὰ ἡ οἰκουμένη.
 Τὰ ρήματά του εὐλαβῶς ἀείποτε τηρεῖτε
 καὶ νικηταὶ εἰς τῆς ζωῆς τὴν πάλην δοξασηθῆτε.

Ἐλπίζετε ! πρὸς τὴν τιμὴν χωρεῖτε θαρραλέοι,
 καὶ λάβαρον* ὑψώσατε ἀγάπης καὶ εἰρήνης
 καὶ ἡ ψυχὴ σας νοσταλαγῆ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ κλαίῃ,
 ἐλπίζετε μέχρις αὐτῆς τῆς τελευταίας κλίνης.

Χριστὸς ἀνέστη ! τ' ἄγνωστον, ὡς προσκαλεῖ, ὡς νεύει,
 καὶ μακροθύμως τοῦ Θεοῦ ἡ χάρις σας θωπεύει.

Τὸ δάκρυ ἀπομάξατε τοῦ πάσχοντος μοιραίως,
 λαβέτω θάλπος καὶ χαρὰν ἡ φθίνουσα καρδιά,
 καὶ τοῖς ἐχθροῖς σας δώσατε συγχώρησιν γενναίως,
 καὶ ἔστω, ἔστω μεθ' ὑμῶν ἡ θεία εὐλογία.

Χριστὸς ἀνέστη ! λάβετε τὸν στέφανον ! θαρσεῖτε !
 καὶ θὰ ἴδῃτε τὸν Θεὸν καὶ θ' ἀποθεωθῆτε.

6. Ὡδὴ εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα* (Ἦλ. Τανταλίδου*).

Ἀναστάσεως ἡμέρα ! ἀγαλλόμενος καὶ χαίρων
 ἔξελθε λαὸ Κυρίου, ἀρετῶν λαμπάδας φέρον.
 Γυναικῶν χορὸς ἀνθέων ἀγαθὰ κηρύττει νέα,
 τὸ Χριστὸς ἀνέστη ψάλλει δαφνηφόρος νεολαία,
 συγχορεύουσα ἐπίσης.

Ἐξανέστη ὁ Χριστός,
 τῶν ἀπάντων ἡ ζωὴ,
 ἔξανέστη ὁ Χριστὸς
 ἀλλαλάξατε, λαοί !

Τοῦ ναοῦ προχθῆς τὸ μέγα καταπέτασμα ἐρράγη,
τὸ φῶς ἔσβεσεν, ἡ φύσις μετὰ φρίκης κατεπλάγη,
εἰς τὸν Γολγοθᾶ* ὡς εἶδε μὲ κατὰδικον αὐχένα
τῆς **Τριᾶδος** κατὰ σάρκα θανατούμενον τὸν "Ἐνα.
Ἄλλὰ σήμερον ὁ κύκλος πόσον λάμπει τοῦ Φωσιτῆρος,
ἀναστάντος τοῦ Σωτῆρος!

Ἐξανέστη ὁ Χριστός,
τῶν ἀπάντων ἡ ζωή,
Ἐξανέστη ὁ Χριστός,
προσκυνήσατε, λαοί!

Εἰς τὸ μνημα, Μυροφόροι, πρὸς τόσον τί ζητεῖτε ;
Θεὸς ἦτον καὶ ἀνέστη ὁ νεκρός, δι' ὃν θρηνεῖτε.
Μαθηταί! εἰς Γαλιλαίαν* ἐπὶ ὄρους Ἐλαιῶνος*
σπεύσατε! τὸν ἀναστάντα προσκυνήσατε συγχρόνως·
ψάλλετε, φυλαὶ καὶ γλῶσσαι! ψάλλετ' Ἕλληνες*, Ῥωμαῖοι*,
Σαμαρεῖται*, Ἰουδαῖοι!

Ἐξανέστη ὁ Χριστός,
τῶν ἀπάντων ἡ ζωή,
Ἐξανέστη ὁ Χριστός,
ἀνυμνήσατε, λαοί!

Τὰς χαλκᾶς τοῦ Ἁίδου πύλας μὲ τὸν θάνατον συνθλάσας,
ἐκ τοῦ ζόφου τοῦ θανάτου τὰς ψυχὰς ἀρπάζει πάσας
καὶ ὀδυνηρᾶς κατάρας τὸν προπάτορ' ἀπολύων,
σχιζέει μὲν τῶν ἐγκλημάτων τὸ χειρόγραφον βιβλίον,
λύει δὲ τοῦ φραγμοῦ πλέον τὸ μεσότοιχον, κ' εἰς μίαν
τὸ πᾶν φέρει ἁρμονίαν.

Ἐξανέστη ὁ Χριστός,
τῶν ἀπάντων ἡ ζωή.
Ἐξανέστη ὁ Χριστός,
ἀναμέλψατε, λαοί.

Ἀπὸ τ' ἄντρα τοῦ Ταρτάρου* εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὸν θόλον
μεταξὺ τῶν δύο κόσμων, μεταξὺ τῶν δύο πόλων
τῆς Ἐγέρσεως τὸ ρῆμα ἤρχισε καὶ διεδόθη.
Καὶ ἡ φύσις νενευκυῖα εἰς τῆς πλάνης τὰ ἐδάφη
πρὸς τὸν οὐρονὸν ἐστράφη.

Ἐξανέστη ὁ Χριστός,
τῶν ἀπάντων ἡ ζωή,
ἔδοξάσθη ὁ Χριστός,
συνδοξάσθητε, λαοί!

Τὴν σημαίαν τῆς εἰρήνης μετὰ δόξης ἀνυψώνων,
Ἰησοῦ Χριστέ! παράγεις νέον βίον, νέον χρόνον!
ὁ αἰώνιός Σου λόγος πύλας οὐρανῶν ἀνοίγει
ἢ ἐν γῆ μας πολιτεία μὲ θεότητα ἐμίγη,
καὶ ἐν ἀσωμάτων τάγμα, κ' ἡ θνητὴ μας αὕτη φύσις
ψάλλει μετ' αὐτῶν ἐπίσης·

Ἐξανέστη ὁ Χριστός,
τῶν ἀπάντων ἡ ζωή,
ἔδοξάσθη ὡς Θεός,
Σὲ δοξάζουν οἱ λαοί.

7. Εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως.

(Ἦλ. Τανταλίδου*).

Πάλιν ἑορτὴ καὶ πάλιν πανηγύρεως ἡμέρα,
κατ' οὐδὲν τῆς τοῦ ἁγίου Πάσχα* ὑποδεεστέρα
εἰς τὴν γῆν ἐκεῖ ἀνέβη ἀπὸ τῶν καταχθονίων
εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐνταῦθα ἴσται' ἐκ τῶν ἐπιγειῶν
ὁ αὐτὸς Θεὸς τῆς δόξης,
μέγας ἐν θαυματουργίαις, φοβερὸς ἐν παραδόξοις.

Τὴν οἰκονομίαν πᾶσαν τὴν μεγάλην ἐκπληρώσας,
καὶ τὸν ἄνθρωπον τῆς πάλαι καταδίκης ἐκλυτρώσας,
ἐκ τοῦ ὄρους Ἐλαιῶνος* ἔμπροσθεν τῶν Ἀποστόλων
εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνέβη εὐλογῶν τὸν κόσμον ὅλον,
καὶ καθέζει' ἐκεῖ, ὄθεν
οὐδεπώποτ' ἔχωρίσθη τοῦ γενέτου δεξιόθεν.

Ἄγγελίδια μυρία προηγοῦνται τῆς ἀνόδου,
καί, ἀράσσοντα τὰ πλῆκτρα τῆς τῶν οὐρανῶν εἰσόδου.
κράζουσι τοῖς Ἀρχαγγέλοις: « Ἄρατε ὑμῶν τὰς πύλας
ἔρχεται ὁ πρὸ ἡλίου Ἥλιος ἕξαναιτίλας ».

« Ἐρχεται », χειροκροτοῦσι
καὶ « Ἀλληλούι », Ἀλληλούι, Ἀλληλούια* ἠχοῦσιν.

« Ἀνελήφθη » κεχηνότες θεωροῦσι τοὺς αἰθέρας,
ἀτενεῖς οἱ τούτου φίλοι καὶ θαυμάζοντες τὸ τέρας.
« — Τί, ὦ ἄνδρες Γαλιλαῖοι*, τί θαμβεῖσθε; οὗτος πάλιν
οὕτως ἦξει μετὰ δόξης τὴν ἡμέραν τὴν μεγάλην,
καθ' ἣν μέλλει τῶν ἀνθρώπων
ἐκδικάσειν τὴν ἀξίαν καὶ τὸν βίον καὶ τὸν τρόπον ».

ὦ Χριστέ, Σωτὴρ τοῦ κόσμου καὶ κριτὰ τῆς οἰκουμένης,
καθὼς ἤδη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς Σου ἀναβαίνεις,
ἰλαρὸς, γαληνιαῖος, εὐλογῶν καὶ ἀγιάζων,
παρομοίως ἔλθοις πάλιν, καὶ τοὺς λογιμοὺς ἐτάζων
μὴ τὰς ὄψεις σκυθρωπάσης,
ἀλλὰ ἴλεως τὴν κρίσιν καὶ γαλήνιος δικάσης.

Ἡ ἀνάληψις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Β' ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΗΡΟΔΟΤΟΥ

1. Δαρείος ὁ Ὑδάσιος.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔκτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος συνέστη ἐν τῇ Ἀσίᾳ τὸ μέγα Περσικὸν κράτος. Οἱ Πέρσαιοι κατ' ἀρχὰς ἦσαν ὑποτεταγμένοι εἰς τοὺς Μήδους*. Ἀλλὰ ὑπὸ ἀρχηγὸν αὐτῶν Κῦρον τὸν πρεσβύτερον ἐκυριάρχησαν ἐφ' ὅλης τῆς χώρας τῶν Μήδων, κατέστρεψαν τὸ Λυδικὸν* βασιλεῖον καὶ κατέστησαν φόρου ὑποτελεῖς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνας.

Τὸν Κῦρον ἀποθανόντα (529) διαδέχεται ὁ υἱὸς αὐτοῦ Καμβύσης, ὁ ὁποῖος ἐξακολουθῶν τὸ κατακτητικὸν ἔργον τοῦ πατρὸς του κατέλαβε τὴν Αἴγυπτον (525). Ἐνῶ δὲ ὁ Καμβύσης διέτριβεν εἰς τὴν Αἴγυπτον εἶδεν ὄνειρον ὅτι ἀγγελιαφόρος τις ἐκ Περσίας ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ ἀδελφὸς του Σμέρδης κάθηται ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου καὶ ἐγγίζει τὸν οὐρανὸν διὰ τῆς κεφαλῆς του. Ἐκ τοῦ ὄνειρου τούτου φοβηθεὶς ὁ Καμβύσης μὴ βασιλεύσῃ ὁ Σμέρδης, στέλλει εἰς τὴν Περσίαν* ἄνδρα πιστότατον, τὸν Πρηξάσπην, ὁ ὁποῖος ἀναβάς εἰς τὰ Σοῦσα* φονεύει τὸν Σμέρδην. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ γίνεται στάσις καὶ ἀναγορεύεται βασιλεὺς μάγος* τις (Ψευδοσμέρδης), ὁ ὁποῖος ὠμοίαζε πρὸς τὸν δολοφονηθέντα Σμέρδην.

Ὁ Καμβύσης ἔμαθε τὴν ἀποστασίαν τοῦ Ψευδοσμέρδους καὶ παρεσκευάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περσίαν. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἀπέθανε καὶ ὁ Ψευδοσμέρδης ἀφόβως ἐπτά μῆνας

ἐβασίλευεν. Κατὰ δὲ τὸν ὄγδον μῆνα συνώμοσαν κατ' αὐτοῦ ἐπτά τῶν εὐγενεστάτων Περσῶν καὶ ἐρόνευσαν αὐτόν. Καὶ μετὰ τὸν φόνον συνελθόντες οἱ συνωμόται συνετέκτοντο περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ ἔθνους. Μετὰ πολλὰς δὲ συζητήσεις ἀπεφάσιζαν νὰ ἐξέλθωσι τὸ πρῶτ' ἔφιπποι ἐκτὸς τῆς πόλεως· καὶ οὗτινος ὁ ἵππος χρεμετίσῃ πρῶτος, οὗτος νὰ βασιλεύσῃ.

Εἷς τῶν συνωμοστῶν ἦτο καὶ ὁ ἐπίσημος τὸ γένος Δαρείος, ὁ υἱὸς τοῦ Ὑσιόπου, ὁ ὁποῖος ἔλαβε γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Κύρου Ἀτοσσαν. Ὁ Δαρείος εἶχεν ἱπποκόμον νημιόστατον, ὁ ὁποῖος διεβεβλῶσεν εἰς τὸν κύριόν του ὅτι ἡ βασιλεῖα εἶναι ἀσφαλὴς εἰς αὐτόν. Καὶ ἀμέτῳ ὠδήγησεν ἐν ὄρα νυκτὸς τὸν ἵππον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐμελλε νὰ ἵππευτῇ ὁ Δαρείος, ἐξῶ τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀρῆκε τὸ ζῶον νὰ βοσκή ἐκεῖ.

Το πρῶτ' τῆς ἐπιούσης οἱ συνωμόται ἔφιπποι ἐξῆλθον ἐκτὸς τῆς πόλεως. Καθ' ὅς δὲ ἔφθασαν εἰς τὸ μέρος, ὅπου κατὰ τὴν πηχέλουσαν νύκτα ἐβόσκειν ὁ ἵππος τοῦ Δαρείου, οὗτος ἐχρεμέτισε· καὶ τότε οἱ ἄλλοι Πέρσαι πηδησαντες ἀπὸ τῶν ἵππων προσεκυνθησαν τὸν Δαρείον ὡς βασιλέα (521).

Ὁ Δαρείος βασιλεύσας διήνευσε τὸ πέρσικόν κράτος εἰς εἴκοσι σατραπείας* καὶ ἐπέβλεπε φοροὺς εἰς ἕκαστον ἔθνος· διότι ἐπὶ Κύρου καὶ ἐπὶ Καμβύτου τιμητικὰ μόνον δῶρα προσέφερον οἱ ὑπήκοοι. Μετὰ εἰκοσάμηνον δὲ πολιορκίαν καθυπέταξε τὴν Βυβυλῶνα*. Καὶ ἐπειδὴ ἐβλεπεν ὅτι ἡ Ἀσία ἦτο εἰς κίνησαν καταστάσιν, ἐπεθύμησε νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Σκυθῶν. Οἱ Σκύθαι ἦσαν λαὸς νομαδικός, κατοικῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Εὐξείνου* ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ* μέχρι τοῦ Ταναΐδος* ποταμοῦ. Ὁ λαὸς οὗτος οὔτε πόλεις εἶχεν, οὔτε τείχη ἐκτίζεν, ἀλλ' εἶχε φορητὰς οἰκίας ἐπὶ ἀμαξῶν καὶ εἶχε ἀπὸ κτηνοτροφίας.

Κατὰ τούτων λοιπὸν θέλων ὁ Δαρείος νὰ ἐκστρατεύσῃ, ἔστειλε καθ' ὄλον τὸ κράτος ἀγγέλους, οἱ ὅποιοι διέταττον ἄλλους μὲν νὰ παρέχῃσι πεζικόν, ἄλλους δὲ νὰ παρασκευάζωσι πλοῖα καὶ ἄλλους νὰ κατασκευάσωσι γέφυραν ἐπὶ τοῦ

Θρακικοῦ Βοσπόρου*. Ἀρχιτέκτων δὲ τῆς γεφύρας ταύτης ὑπῆρξε Μανδροκλῆς ὁ Σάμιος*, ὁ ὅποιος ἐβραβεύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τὸ ἔργον τοῦτο.

Ὁ Δαρείος ἀκολουθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν τυράννων τῶν ἑλληνικῶν πόλεων διέβη διὰ τῆς γεφύρας εἰς τὴν Εὐρώπην* καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἴωνας* γεφυροποιούς νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν Εὐξείνιον* πόντον μέχρι τοῦ Ἰστροῦ* ποταμοῦ καὶ νὰ γεφυρώσωσι καὶ τοῦτον. Ἡ διαταγὴ τοῦ Δαρείου ἐξετελέσθη. Καὶ ὅτε ἔφθασεν ἐκεῖ, ὅλος ὁ στρατὸς διέβη τὸν Ἰστρον διὰ τῆς κατα-

σκευασθείτης γεφύρας καὶ προχώρησεν εἰς τὴν Σκυθίαν. Εἰς τοὺς Ἴωνας δὲ ἦτο ἀνατεθειμένον νὰ φυλάττωσι τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰστροῦ γέφυραν.

Οἱ Σκύθαι, ὅτε ἔμαθον τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου, ἐνόησαν ὅτι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ὑπομένωσι μόνοι τὸν πολυπληθῆ περσικὸν στρατόν· καὶ ἔστειλαν ἀγγέλους πρὸς τοὺς γείτονάς

Κλειώ.

των. Τότε συνηθροίσθησαν οἱ βασιλεῖς αὐτῶν καὶ ἀπεφάσι-σαν νὰ μὴ κατέλθωσι πρὸς τοὺς Πέρσας εἰς ἀνοικτὴν μάχην, ἀλλὰ νὰ ὑποχωρῶσι, τὰ δὲ φρέγτα καὶ τὰς κρήνας νὰ καταχῶτωσι καὶ τὸν χόρτον νὰ καταστρέψωσι· καὶ ὅταν οἱ Πέρσαι ὑποχωρῶσι, τότε ἐπερχόμενοι νὰ καταδιώκωσιν αὐτούς. Καὶ τοιοῦτοτρόπως, ὅτε συνητήθησαν οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Σκύθαι, οἱ μὲν πρῶτοι ἐδίωκον, οἱ δὲ δεῦτεροι ὑπεχώρουν ἄνευ βλαβῆς τινός. Ἄλλ' ἐκ τούτου ὁ Δαρείος μεγάλως ἐπτενοχωρήθη· καὶ ἔπεμψεν ἱπέα πρὸς τοὺς Σκύθας ἐρωτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ὑποχωρήσεως. Κήρυξ δὲ σταλείς ἐκ μέρους τῶν Σκυθῶν καὶ φέρων δῶρα ἔν πτηνόν, ἓνα μῦν, ἓνα βάτραχον καὶ πέντε βέλη, ἠρμήνευεν εἰς τοὺς Πέρσας τὴν σημασίαν τῶν δῶρων τούτων· «Ἐὰν μὴ γίνητε πιτηνά, ἔλεγε, καὶ πειάσθητε εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ ἐὰν μὴ γίνητε μύες καὶ χωθήτε εἰς τὴν γῆν, ἢ ἂν μὴ γίνητε βάτραχοι καὶ πηδήσητε εἰς τὰ ἔλη, δὲν θὰ ἐπιουρέψητε εἰς τὴν πατρίδα σας, ἀλλὰ θὰ φορευθήτε ὑπὸ τῶν βελῶν τούτων».

Ὁ Δαρείος ἐκπέτετο τότε πῶς ἄνευ κινδύνου νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰστροῦ γέφυραν. Πρὶν ὅμως φθάσῃ ἐκεῖ, Σκύθαι τινὲς ἐπιπποὶ ἐλθόντες παρεκίνουν τοὺς Ἴωνας νὰ διαλύτωσι τὴν γέφυραν καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ἵνα ὅλος χερῶς καταστραφῇ ὁ Δαρείος· καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐλευθερωθῆ ἡ Ἰωνία*. Τὴν πρότασιν ταύτην ἔκρινε συμφέροταν ὁ τύραννος τῆς Θρακικῆς* χερσονήσου Μιλτιάδης ὁ Ἀθηναῖος, ἀνὴρ τολμηρὸς καὶ ἐπιδείξιος στρατηγός. Ἄλλ' ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου* Ἰσοιαῖος ἠναντιώθη εἰς τὴν διάλυσιν τῆς γεφύρας εἰπών, ὅτι τότε μὲν διὰ τοῦ Δαρείου ἕκαστος ἡμῶν ἔχει τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν πόλιν του, ἂν δὲ ἡ δύναμις τοῦ Δαρείου καταστραφῇ, οὔτε αὐτὸς θὰ δυνηθῇ νὰ ἀρχῇ τῶν

Μιλήσιον, οὔτε ἄλλος ἄλλαχού γὰ τυρανῆ διότι αἱ πόλεις θὰ προτιμῶσιν γὰ δημοκρατιῶνται περιοσίερον ἢ γὰ τυρανῶνται. Ἡ γνώμη τοῦ Ἰστικίου ὑπερίσχυσε καὶ ἀπερασίθη γὰ μὴ διακοπῆ ἢ γέφυρα. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Δαρεῖος ἄπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς ἄλδα.

2. Ἰστικίος καὶ Ἀρισταγόρας.

Ὁ Δαρεῖος ἐνθυμηθεὶς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Ἰστικίου ἀντή-

μειψεν αὐτὸν γενναίως. Ἄλλα κατόπιν ἐθεώρησε τοῦτον ὑποπτον καὶ τον ἐκάλεσεν εἰς τὰς Σύρδεις*, ἵνα ἔχη δῆθεν αὐτὸν ὀμοτράπεζον καὶ σύμβουλον· καὶ ἔπειτα ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ Σοῦσα*. Τότε τύραννος τῆς Μιλήτου ἀντί τοῦ Ἰστικίου διωρίσθη ὁ γαμβρός αὐτοῦ Ἀρισταγόρας.

Δαρεῖος.

Ὁ Ἀρισταγόρας προσκληθεὶς εἰς βοήθειαν ὑπὸ φυγάδων τινῶν *Ναξίων** κατήρτησε διχόσια πλεῖα καὶ λαμπρῶν

στρατῶν ἐκ Περσῶν καὶ τῶν συμμάχων· καὶ μετὰ τῶν φυγάδων ἐπλευσεν εἰς τὴν *Νάξον*. Οἱ *Ναξιοὶ* παρεσκευάθησαν νῆποκρούτωσι τὸν ἐχθρόν. Καὶ οὗτος, ἀφοῦ ἐτι τέσσαρας μῆνας ἀνωρελῶς ἐπολιοῦρθε τῆ νῆτον ἠγαγάσθη νῆπέθῃ ἄπρακτος.

Οἱ Πέρσαι ἀπήτουν τὰς δαπάνας τῆς ἐκστρατείας. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας φοβούμενος μήπως εἰς αὐτὸν ἀποδοθῆ ἡ κακὴ ἐκβασίς τοῦ πολέμου καὶ ἀρχιεθῆ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ἀρχὴ τῆς Μιλήτου, σκέπτεται νῆποστατήτῃ ἀπὸ τοῦ βυσιλέως. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἰστικίος ἦτο τῆς αὐτῆς γνώμης. Θελων δὲ νὰ σημάνη μυστικῶς εἰς τὸν Ἀρισταγόραν τὴν γνώμην του, καταφεύγει εἰς τὸ ἐξῆς τέχνασμα. Ἐξύρισε τὴν κεφαλὴν τοῦ πιστοτάτου τῶν δούλων του, ἔστιξεν ἐπ' αὐτῆς γράμματα καὶ ἀνέμεινε νῆαφρωσί πάλιν αἱ τρίχες. Καθῶς δὲ αὐταὶ ἀνεφύηταν, ἀπέτειλε τὸν δούλον εἰς τὴν Μίλητον, παργγείλας εἰς αὐτὸν νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν Ἀρισταγόραν νὰ ζυοισῇ τὰς τρίχας καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὴν κεφαλὴν του. Ἐτήμακινον δὲ τὰ ἐπιτημένα γράμματα ἀποστασίαν. Ἐπραξῆ δὲ τοῦτο ὁ Ἰστικίος, διότι ἦτο ἀνυπόρορος ἡ δικημονὴ του εἰς τὰ Σοῦσα· καὶ ἠλπίζεν, ἂν ἐγένετο ἀποστασία, νὰ κατέλθῃ εἰς τὰ παράλια.

Ὁ Ἀρισταγόρας μαθὼν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ Ἰστικίου παραιτεῖται τὴν τυραννίδα τῆς Μιλήτου, παρέχει ἰστονομίαν εἰς τοὺς Μιλησίους· καὶ ἐκδιώκει παντὰς τοὺς τυράννους τῆς Ἰωνίας. Μετὰ τοῦτο ἐπλευσεν εἰς τὴν *Σπάρτην**, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν. Τότε εἰς τὴν Σπάρτην βασιλεὺς ἦτο ὁ *Κλεομένης* (500 π. Χ.). Πρὸς τοῦτον δὲ ὁ Ἀρισταγόρας ἔλεγε τοιαῦτα: «*Κλεόμενες, μὴ θαυμάσῃς διὰ τὴν οπουδὴν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξιάς μου, διότι αἱ περιστάσεις ἡμῶν εἶναι τοιαῖται. Οἱ παῖδες*

τῶν Ἴωνων γὰ ἦναι δούλοι ἀντὶ ἔλευθέρων, τοῦτο εἶναι μέγιστον ὄνειδος καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς ὑμᾶς, οἷνους εἶσαθε πρῶτοι τῆς Ἑλλάδος. Ἐν ὀνόματι λοιπὸν τῶν ἑλληνικῶν θεῶν σφραγατε τοὺς Ἴωνας, οἷνους εἶναι τοῦ αὐτοῦ οἴματος. Εἶναι δὲ εὐκόλον γὰ κατορθώσητε τοῦτο· διότι οἱ μὲν πολέμοι εἶναι ἀδύνατοι, ὑμεῖς δὲ κατὰ τὰ πολεμικὰ ἐφθάσατε εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς ἀνδρείας. Ἀγαθὰ δὲ ἔχουσιν οἱ κατοικοῦντες τὴν χώραν ἐκεῖνην, ὅσα οὐδὲ ὄλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ὀμοῦ, ἦτοι χρυσόν, ἄργυρον, χαλκόν, ποικίλα ἐνδύματα, ἀνδράποδα* καὶ ζῶα. Ταῦτα πάντα, ἂν θέλητε, θὰ γίνωσιν ὑμέτερα.

Πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Κλεομένης ἀπήντησεν: «ὦ ξένη Μιλήσιε, σοὶ ἀναβάλλω μέχρι τρίτης ἡμέρας τὴν ἀπόκρισίν μου». Καὶ ὅτε ἦλθεν ἡ ὠρισμένη ἡμέρα, ὁ Κλεομένης ἠρώτησε τὸν

Ἀρισταγόραν πόσων ἡμερῶν ὁδὸς ἦτο ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῶν Ἴωνων μέχρι τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀρισταγόρας εἶπεν ὅτι ἦτο τριῶν μηνῶν ὁδός, «ὦ ξένη Μιλήσιε, ἀπεκρίθη ἀμέτῳς ὁ Κλεομένης, ἀπελθε ἐκ τῆς Σπάρτης πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου· διότι οὐδεμίαν οὐνεγὴν πρότασιν λέγεις εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, θέλων γὰ φέρῃς αὐτοὺς μακρὰν τῆς θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδόν».

Εὐτέρπη.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Κλεομένης ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκόν του. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας, λαβὼν κλάδον ἐλαίας, ὡς συνήθιζον οἱ ἰκέται, ἠκολούθησε τὸν Κλεομένην καὶ παρεκάλει αὐτὸν γὰ ἀκροασθῆ ἀκόμη, ἀφοῦ ἀπομακρύνῃ τὸ μικρὸν κοράσιον. Διότι ἴστατο πλησίον τοῦ Κλεομένουσ ἡ μονογενὴς αὐτοῦ θυγάτηρ Γοργῶ, ὀκτῶ ἢ ἐννέα ἔτων τὴν ἡλικίαν. Ὁ δὲ Κλεομένης τῷ εἶπε γὰ λέγειν χωρὶς γὰ προσέγειν εἰς τὸ κοράσιον. Καὶ ὁ Ἀρισταγόρας τῷ ὑπισχεῖτο δέκα τάλαντα*, ἂν ἐξετέλει τὴν αἰτησίαν του. Ἄλλ' ὁ Κλεομένης ἠρνεῖτο, ὁ δὲ Ἀρισταγόρας προέβαιεν ἀνξάνων τὴν προσφορὰν μέχρι πεντήκοντα τάλαντων. Καὶ τὸ κοράσιον τότε ἀνεφώνησε:

«Πάτερ, θὰ σε διαφθείρῃ ὁ ξένος, ἂν μὴ ἀπομακρυνθῆς ἀπ' αὐτοῦ». Ὁ δὲ Κλεομένης εὐχριστηθεὶς διὰ τὴν παραίνεσιν τοῦ κορασίου, ἀπεσύρθη εἰς ἕτερον δωμάτιον· καὶ ὁ Ἀρισταγόρας ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Σπάρτης, χωρὶς γὰ δυνηθῆ ἐπὶ πλέον γὰ εἶπῃ τι περὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν Περσίαν. Ὁ Ἀρισταγόρας ἀποπεμφθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης ἐπορεύθη εἰς τὰς Ἀθήνας· δότι ἐθεώρει τὴν πόλιν ταύτην ἰσχυροτάτην

Θάλεια.

μετὰ τὴν Σάρτην. Οἱ Ἀθηναῖοι, τῶν ὁποίων ἄποικοι ἦσαν οἱ Μιλήσιοι, ἐπεισθήσαν ἐκ τῶν λόγων καὶ τῶν θερμῶν παρακλήσεων τοῦ Ἀρισταγόρου καὶ ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσι πρὸς βοήθειαν τῶν Ἰώνων εἴκοσι τριήρεις*, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἐρευριεῖς* προσέθεταν ἑτέρας πέντε. Ὑπὸ τῆς βοήθειας δὲ ταύτης τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἐρευριέων ἐνισχύεται ἡ Ἰωνικὴ ἐπανάστασις· καὶ οἱ Ἴωνες προχωρήσαντες πρὸς τὰς Σάρδεις ἀνευ ἀντιστάσεως κατέλαβον αὐτάς (498). Ἦσαν δὲ αἱ οἰκίαι τῶν Σάρδεων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καλάμιαι· ἀλλὰ καὶ αἱ πλίνθιναι εἶχον στέγας καλαμινας. Καὶ καθὼς στρατιώτης τις ἀνέρλεξε μίαν τῶν τοιούτων οἰκιῶν, πάραυτα τὸ πῦρ διερχόμενον ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν κατέκαυεν ὅλην τὴν πόλιν.

3. Πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Μιλήτου.

Οἱ Πέρσαι, ὅσοι κατόικον πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἄλφου* ποταμοῦ, μαθόντες τὴν πυρπόλησιν τῶν Σάρδεων ὤρμησαν ἐναντίον τῶν Ἰώνων, ἀλλὰ δὲν εὔρον αὐτοὺς εἰς τὰς Σάρδεις. Καὶ ἀκολουθοῦντες αὐτοὺς ἐπορεύθησαν πρὸς τὴν Ἐφεσον· ἐκεῖ δέ, γενομένης μάχης, ἐνίκηθησαν οἱ Ἴωνες. Λέγεται δὲ ὅτι, καθὼς ἀνηγγέλη εἰς τὸν Δαρεῖον ὅτι αἱ Σάρδεις κυριευθῆναι κατεκάρησαν, ἠρώτησεν ὁποῖοί τινες ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐπειτα δὲ λαβὼν τόξον ἐτόξευσεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν· «ὦ θεέ μου, ἀξιώσον με νὰ ἐκδικηθῶ τοὺς Ἀθηναίους». Προσέταξε δὲ εἰς ἕνα ἐκ τῶν ὑπηρετῶν του κατὰ τὸ δεῖπνον νὰ λέγῃ πρὸς αὐτὸν τρεῖς «Δέσποτα ἐνθυμοῦ τοὺς Ἀθηναίους».

Μετὰ ταῦτα μέγας στρατὸς τῶν Περσῶν πεζικὸς καὶ ναυ-

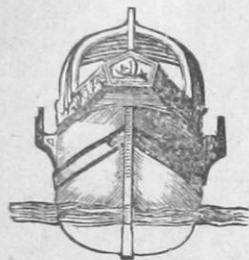
τικὸς ἐπῆλθεν ἐναντίον τῆς Μιλήτου. Οἱ δὲ Ἴωνες συνήθροισαν τὸν στόλον τῶν συγκεῖμενον ἐκ τριακοσίων πεντήκοντα τριῶν πλοίων περὶ τὴν νῆτον Λάδην*. Ἐν τῷ μεταξύ δὲ ὁ Ἀρισταγόρας ἔφυγεν εἰς τὴν Θράκην* ὅπου καὶ φρονεύεται ὑπὸ τῶν Θρακῶν.

Ὅτε δὲ οἱ Ἴωνες συνεκρότησαν συμβούλιον εἰς τὴν Λάδην πρὸς συνδιάσκεψιν, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων λαβῶν τὸν λόγον ὁ Φωκαεὺς Διονύσιος εἶπε τὰ ἐξῆς: «Ἐπιξυροῦ ἀκμῆς, ὦ ἄνδρες Ἴωνες, ἴστανται τὰ πράγματα ἡμῶν. Τώρα λοιπὸν ὑμεῖς, ἂν μὲν θέλητε νὰ μὴ ὑποφέρετε ταλαιπωρίας, ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲν θὰ κοπιᾶσθε, ἀλλὰ θὰ δυνηθῆτε νὰ νικήσθε τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ γίνητε ἐλεύθεροι. Ἄν δὲ παραδοθῆτε εἰς μαλθακότητα καὶ ἀταξίαν, οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχω ὅτι θὰ ἀποφύγητε τὴν τιμωρίαν τοῦ βασιλέως διὰ τὴν ἀποστασίαν. Ἀλλὰ πείσθητε εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ἐμὲ ἀναθέσατε τὴν φρονίδα τῆς σωτηρίας σας. Καί, ἂν οἱ θεοὶ φανῶσιν ἀμερόληπτοι, δίδω εἰς ὑμᾶς ὑπόσχεον ἢ ὅτι οἱ πολέμιοι δὲν θὰ τολμήσωσι νὰ σας προσβάλωσιν ἢ ὅτι, ἂν τολμήσωσι, θὰ φανῶσι πολὺ κατώτεροι ὑμῶν».

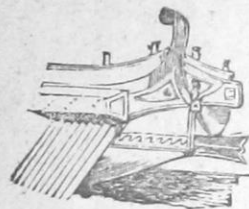
Μελομένη.

Οἱ Ἴωνες ἀκούσαντες ταῦτα ἐπέτρεψαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Διονύσιον. Οὗτος δὲ καθ' ἑκάστην ἐγύμναζε τοὺς Ἴωνας, οἱ ὅποιοι ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ὑπήκουον καὶ ἐξετέλουν τὰς διαταγὰς τοῦ Διονυσίου· ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν οὐδεὶς ὑπήκουεν εἰς αὐτόν· καὶ ἐξεληθόντες πάντες εἰς τὴν νῆτον ἠσύχαζον.

Ναῦς.

Μετὰ ταῦτα ὅτε ἤρχισεν ἡ ναυμαχία (494), πολλοὶ τῶν Ἴωνων ἐδείχθησαν δειλοὶ καὶ ὑπεχώρησαν. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἐνίκων οἱ Πέρσαι καὶ ἐπολιόρκουν τὴν Μίλητον καὶ ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης, τοὺς περισσοτέρους δὲ τῶν κατοίκων ἐφόνευσαν· καὶ ὄσους ἠχμαλώτισαν*, ὠδήγησαν αὐτοὺς, εἰς τὰ Σοῦσα. Τούτους δὲ ὁ Δαρεῖος κατώκησεν εἰς τὴν πόλιν Ἀμψην παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τίγερτος* ποταμοῦ.

Τειρήης.

Ἡ ἄλωσις δὲ καὶ ἡ ἐρήμωσις τῆς Μιλήτου μεγάλως συνεκίνησε τοὺς Ἀθηναίους· καὶ ὅτε ὁ τραγικός* ποιητὴς Φρύνιχος ἐποίησε τραγωδίαν* « Μιλήτιου ἄλωσιν » καὶ παρέστησεν αὐτὴν εἰς τὸ θέατρον, πάντες οἱ θεαταὶ ἔχυσαν ἄφθονα δάκρυα. Κατεδί-
κασαν δὲ τὸν ποιητὴν εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν, διότι ὑπέμνησεν εἰς αὐτοὺς οἰκεῖον δυστύχημα· καὶ διέταξαν μηδεὶς τοῦ λοιποῦ νὰ παραστήσῃ τὴν τραγωδίαν* ταύτην.

4. Ἡ περὶ παρακαταθήκης διήγησις τοῦ Λεωτυχίδου.

Μετὰ τὴν κατάπτυσιν τῆς Ἴωνικῆς στάσεως, ὁ Δαρεῖος ἐπεμψεν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος τὸν γαμβρόν του Μαρδό-
νιον. Ἄλλ' ἄνεμος μὲν ἐναντίος ἔρριψεν ἔξω εἰς τὸν Ἄθω πολλὰ πλεῖα τοῦ Μαρδονίου, Ὁ δὲ πεζικός αὐτοῦ στρατὸς πολλὰ ἔπαθεν ὑπὸ τῶν Θρακιῶν· ὥστε ὁ Μαρδόνιος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος εἰς τὴν Περσίαν.

Κατόπιν ὁ Δαρεῖος ἐ-
στειλε κήρυκας* εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ζητήσωσι γῆν καὶ ὕδωρ ὡς σημεῖον ὑποτά-
γῆς. Καὶ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα οἱ νησιῶται, ἐδίδον ὅ τι ἐζή-
τουσαν οἱ Πέρσαι. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἔρριψαν τοὺς κήρυκας εἰς τὸ βάραθρον, εἰς τὸ ὅποιον ἐρρίπτοντο οἱ κακοῦργοι, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι εἰς φρέαθ, καὶ παρήγγελλον αὐτοὺς νὰ λαβωτῆν ἐκεῖθεν ὄσπην ἢ θείλον γῆν καὶ ὕδωρ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ Αἰγυνηταὶ ἔδωκαν γῆν καὶ ὕδωρ, οἱ Ἀθηναῖοι ἐξωργίσθησαν καὶ μεταβάντες εἰς τὴν Σπάρτην κατη-

Τερψιχόρη.

γόρου τοὺς Αἰγινήτας ὡς προδότας τῆς Ἑλλάδος. Μετ' ὀλίγον δὲ οἱ δύο βασιλεῖς τῆς Σπάρτης Κλεομένης καὶ Λεωτυχίδης πορευθέντες κατὰ τῆς Αἰγίνης συνέλαβον δέκα τοὺς ἕξοχωτάτους τῶν Αἰγινήτων καὶ κατέθεσαν αὐτοὺς ὡς παρακαταθήκην εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Κλεομένουσ οἱ Αἰγινήται ἔπεμψαν ἀγγέλους εἰς τὴν Σπάρτην καὶ κατηγοροῦν τὸν Λεωτυχίδην περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις κρατούμενων δέκα ὁμήρων*. Καὶ συνεφώνησαν οἱ Αἰγινήται μετὰ τοῦ Λεωτυχίδου νὰ μεταβῶσιν ὁμοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ ζητήσωσι τοὺς ὁμήρων. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἤρνούντο τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὁμήρων, προφασιζόμενοι ὅτι παρακατέθεταν αὐτοὺς καὶ οἱ δύο βασιλεῖς καὶ οὐχὶ μόνος ὁ Λεωτυχίδης.

Τότε ὁ Λεωτυχίδης εἶπε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἑξῆς. Ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀκούσατε τί συνεβη ποτὲ εἰς τὴν Σπάρτην περὶ παρακαταθήκης. Ἐξῆ εἰς τὴν Σπάρτην τρεῖς γενεὲς πρὸ ἐμοῦ Γλαῦκος τις, υἱὸς τοῦ Ἐπικύδους. Οὗτος ἦτο δικαιοτάτος ἄνθρωπος. Καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὸν Μιλήσιός τις καὶ τῷ εἶπεν· Εἶμαι Μιλήσιος, ὦ Γλαῦκε. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἰωνία εἶναι πάντοτε ἐπικίνδυνος, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλής, ἔκρινα καλὸν νὰ ἐξαργυρώω τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας μου καὶ ὡς παρακαταθήκην νὰ το ἀρήσω εἰς σέ, κάλλιστα γνωρίζων ὅτι θά μοι φυλάξης ταῦτο ἀνεπαφρον. Λάβε λοιπὸν τὰ χρήματα καὶ τὰ σύμβολα ταῦτα. Καὶ ὅστις ἔχων ὁμοία σύμβολα ἔλθῃ καὶ ζητήσῃ τὰ χρήματα, ἀπόδος εἰς αὐτὸν ταῦτα.

Ὁ Γλαῦκος ἔλαβε τὴν παρακαταθήκην κατὰ τὴν ρηθεῖσαν συμφωνίαν. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ἱκανοῦ χρόνου, ἦλθον εἰς τὴν Σπάρτην οἱ παῖδες τοῦ Μιλητίου καὶ δεικνύοντες τὰ

σύμβολα ἐζήτουν τὰ χρήματα. Ἀλλ' ὁ Γλαῦκος ἀπεδίωκεν αὐτοὺς ἀποκρινόμενος· «Οὔτε ἐνθυμούμαι τὸ πρῶγμα, οὔτε δύναμαι νὰ ἀνακαλέσω εἰς τὴν μνήμην κατὲν ἕξ ὅσων λέγετε. Ἐάν δὲ ἐνθυμηθῶ, θά προῶξω πᾶν τὸ δίκαιον. Θά σας ἀπαντήσω δὲ ὀριοτικῶς· μετὰ τέσσαρας μῆνας».

Οἱ μὲν Μιλήσιοι ἀνεχώρησαν λυπούμενοι. Ὁ δὲ Γλαῦκος μετέβη εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν* καὶ ἠρώτα ἂν δύναται μὲ ὄρκον νὰ σπειρισθῇ τὰ χρήματα τῶν Μιλητίων. Ἡ δὲ Πυθία* ἀποκρίνετα· «Γλαῦκε, κατὰ τὸ παρὸν ἐπικερδέστερον εἶναι δι' ὄρκου νὰ σφειρευθῆς τὰ χρήματα. Ὁρκίζου, διότι ὁ θάνατος περιμένει καὶ τὸν εὐόρκον καθὼς καὶ τὸν ἐπίορκον. Ἀλλ' ὅμως ὁ ὄρκος ἔχει παῖδα ἀνώνημον, ὁ ὁποῖος οὔτε χεῖρας ἔχει, οὔτε πόδας· ἐπέροχεται δὲ ὀριμητὸς ἕως οὗ κατασιγέρῃ ὅλην τὴν οἰκίαν καὶ τὴν γενεάν τοῦ ἐπίορκου ἢ γενεὰ ὅμως τοῦ εὐόρκου ἀνδρὸς καθίσταται εὐδαίμων». Ἀκούσας ταῦτα ὁ Γλαῦκος ἐζήτηε συγγνώμην παρὰ τοῦ θεοῦ. Ἡ δὲ Πυθία* ἀπήντησε τὸ νὰ ἐρωτήτης τὸν

Ἐρωτώ.

θεὸν καὶ τὸ νὰ πράξῃς εἶναι ἰσοδύναμα. Καὶ καλέσας ὁ Γλαῦκος τοὺς Μιλησίους, τοῖς ἀπέδωκε τὰ χρήματα. Διηγῆθην δὲ ταύτην τὴν ἱστορίαν, εἶπεν ὁ Λεωτυχίδης, διότι, «*τοῦ Γλαύκου τούτου οὔτε ἀπόγονοι οὔτε ἐστία ὑπάρχει, ἀλλ' ἐξολοθρεύθη καθ' ὁλοκληρίαν ἡ γενεὰ του*». Καλὸν λοιπὸν εἶναι νὰ μὴ διανοῆται τις ἄλλο τι ἢ νὰ ἀποδίδῃ τὴν παρακαταθήκην, ὅταν τὴν ζητῶσιν. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἰσῆκουον τοὺς λόγους τοῦ Λεωτυχίδου.

5. Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη.

Νόμισμα Ἐρετριέων.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Δαρεῖος παρεσκευάζετο κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Καὶ τὸν μὲν Μαρδόνιον, ὅστις πρότερον ἀπέτυχε κατὰ τὴν ἐστρατείαν, ἀπέλυσε ἀπὸ τῆς στρατηγίας, διώρισε δὲ ἄλλους στρατηγούς, τὸν Δάτιν καὶ τὸν Ἀρταφέρνην, ἵνα ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Ἐρετρίας* καὶ τῶν Ἀθηναίων*. Εἰς τοὺς στρατηγούς τούτους παρήγγειλε νὰ ἐξανδραποδίσωσι τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Ἐρετριεῖς καὶ νὰ φέρωσιν ἐνώπιόν του τὰ ἀνδράποδα*.

Ὁ Δάτις καὶ ὁ Ἀρταφέρνης ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῶν Σούσων* ἔρθασαν εἰς τὸ Ἀλῆιον, πεδιάδα τῆς Κιλικίας*, ὅπου συνηθροίσθη πολὺς καὶ καλῶς κατηρτισμένος στρατός. Τότε ἐπεβίβασθησαν εἰς τὰ πλοῖα* καὶ ἔχοντες ἐξακοσίας τρήρεις* ἐπλευσαν πρὸς τὴν Ἰωνίαν* ἐντεύθεν δὲ ὁρμώμενοι ἐκ τῆς Σάμου* ἐπέπεσον κατὰ τῆς Νάξου* τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσαν. Ἐπειτα ἐπλευσαν κατὰ τῆς Ἐρετρίας καὶ μετὰ

ἐξαήμερον πολιορκίαν εἰσῆλθον διὰ προδοσίας εἰς τὴν πόλιν* διήρπασαν καὶ κατέκαυσαν τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ ἐξηνδραπόδισαν τοὺς κατοίκους.

Οἱ Πέρσαι ἀφ' οὗ καθυπέταξαν τὴν Ἐρετρίαν, ἔμειναν ἐκεῖ ὀλίγας ἡμέρας* καὶ ἔπειτα ἔπλεον εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μαραθῶν* ἦτο τόπος τῆς Ἀττικῆς ἐπιτηδεύματος εἰς τὸ ἵππικὸν καὶ ἔκειτο πλησίον τῆς Ἐρετρίας, εἰς

Ἀθηναϊκὸν τετραδραχμον.

τούτου ἀδήγει τοὺς Πέρσας ὁ φυγὰς Ἴππίας, ὁ υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, καθὼς ἤκουσαν ταῦτα, ἀποστέλλουσιν εἰς τὴν Σπάρτην τὸν κήρυκα* Φειδιππίδην, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν εἰς τοὺς ἄρχοντας τῶν Λακεδαιμονίων τὰ ἐξῆς: «*ὦ Λακεδαιμόνιοι, οἱ Ἀθηναῖοί σας παρακαλοῦσι νὰ βοηθήσητε αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ παραβλέψητε πόλιν δοχαιοτάτην τῆς Ἑλλάδος νὰ ὑποδουλωθῇ ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ἦδη ἡ Ἐρετρία ὑπεδουλώθη· καὶ ἡ Ἑλλὰς κατὰ μίαν ἀξιόλογον πόλιν ἔγινεν ἀσθενεστέρα*». Καὶ ὁ μὲν κήρυξ ταῦτα εἶπεν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπέκριναν μὲν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Ἀθηναίους· δὲν ἠδύναντο ὅμως νὰ πράξωσι τοῦτο ἀμέσως* διότι εἶχον ἐσρτὴν καὶ ἡ σελήνη ἦτο τότε ἐννέα ἡμερῶν* καὶ περιέμενον τὴν πανσέληνον, ἵνα ἐκστρατεύωσιν.

Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἐξῆλθον εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ παρατάχθησαν εἰς τὸ τέμενος* τοῦ Ἡρακλέους*. Ὡδήγουν δὲ αὐτοὺς δέκα στρατηγοί, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς ἧτο καὶ ὁ πρόφρων

τύραννος τῆς Θηραϊκῆς χερσονήσου Μιλτιάδης. Οὗτος μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ* Ἑλλήνων, ἔχων τέσσαρα πλοῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς* του κατέπλευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας·

Εἰς τοὺς Ἀθηναίους προσῆλθον βοηθοὶ καὶ χίλιοι Πλαταιεῖς. Ἄλλ' οἱ στρατηγοὶ εἶχον διχρημένας τὰς γνώμας. Οἱ

Μιλτιάδης.

μὲν ἐθεώρουν τὸν στρατὸν ὀλίγον καὶ δὲν ἤθελον νὰ συνάψωσι μάχην. Οἱ δὲ ὑπεστήριζον νὰ προσβάλωσι τοὺς Πέρσας. Ὁ Μιλτιάδης ἦτο τῆς δευτέρας γνώμης· βλέπων δὲ ὑπερῖσχυουσιν τὴν πρώτην ἐστράφη πρὸς τὸν πολέμαρχον* Καλλίμαχον, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἑνδεκάτην ψῆφον ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν στρατηγῶν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ταῦτα: «Εἰς σὲ ἀπόκειται τόρα, Καλλίμαχε ἢ νὰ ὑποδουλώσῃς τὰς Ἀθήνας ἢ νὰ ἐλευθερώσῃς αὐτὰς καὶ νὰ ἀφήσῃς μνήμην αἰωνίαν, ὅποιαν οὐδὲ ὁ Ἄρ-
μόδιος καὶ ὁ Ἄριστογείων ἀφῆκαν. Διότι σήμερον οἱ Ἀθηναῖοι εὗρισκονται εἰς μέγιστον κίνδυνον. Καὶ ἂν μὲν ὑποκύψωσιν εἰς τοὺς Μήδους, εἶναι γνωστὸν τί θὰ πάθωσι παραδοθέντες εἰς τὸν Ἰπλίαν. Ἄν δὲ νικήσῃ αὕτη ἡ πόλις, δύναται νὰ κατασιῇ πρώτη τῶν ἐλληνικῶν πόλεων Ἰδοὺ δὲ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ τοῦτο καὶ πῶς ἀπὸ σοῦ ἐξαγοῖται. Ἡμῶν τῶν δέκα στρατηγῶν αἱ γνώμαι εἶναι διηρημέναι. Οἱ μὲν προτρέπουσι νὰ συμπλακῶμεν, οἱ δὲ οὐχί. Ἐὰν δὲ τόρα οὐ προσθέσῃς τὴν ψῆφόν σου εἰς τὴν ἐμὴν γνώμην, θὰ ἔχῃς πατριδα ἐλευθέραν καὶ πόλιν πρώτην τῆς Ἑλλάδος*». Ἐὰν δὲ

προτιμήσῃς τὴν γνώμην τῶν ἀναβαλλόντων τὴν μάχην, θὰ ἔχῃς τὰ ἐναντία τῶν ἀγαθῶν, ὅσα σοι ὑπέδειξα».

Ταῦτα λέγει ὁ Μιλτιάδης καὶ πείθει τὸν Καλλίμαχον. Καὶ οὕτως ἐπεκυρώθη νὰ συναφθῇ μάχην. Καὶ οἱ στρατηγοί, τῶν ὁποίων ἡ γνώμη ἦτο ὑπὲρ τῆς μάχης, παρεχώρουν τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας τῶν εἰς τὸν ἐμπειρότατον καὶ ἰκανώτατον Μιλτιάδην. Τοῦτο δ' ἐμιμήθησαν καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί. Ἄλλ' ὁ Μιλτιάδης περιέμενε τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του. Τότε δὲ παρέταξε τοὺς Ἀθηναίους ἀπέναντι τῶν Περσῶν. Καὶ εἰς μὲν τὸ δεξιὸν κέρασ ἔταξε τὸν πολέμαρχον Καλλίμαχον, κατόπιν δὲ τοὺς ἄλλους Ἀθηναίους κατὰ φυλάς καὶ τελευταίους εἰς τὸ ἀριστερὸν κέρασ ἔταξε τοὺς Πλαταιεῖς, Ἡ παράταξις δὲ τῶν Ἑλλήνων εἶχε τὸ αὐτὸ μῆκος πρὸς τὴν παράταξιν τῶν Περσῶν. Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ ἦτο ἀσθενεστάτη, ἐνῶ κατὰ τὰ κέρατα ἦτο ἰσχυρὰ καὶ πολυάριθμος.

Ὁ Μιλτιάδης ἔδωκε τὸ παράγγελμα. Καὶ αὐτὸς καὶ οἱ Ἕλληνες ὤρμησαν θαρραλέως κατὰ τῶν Περσῶν. Μετὰ δὲ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ κέντρου συναθροίσας ὁ Μιλτιάδης τὰ δύο κέρατα ἐμάχετο ἀνδρείως. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκων· καὶ οἱ Πέρσαι δὲν ἠδύνατο νάντισταθῶσι πρὸς τὴν ἐφοδὸν τῶν νικητῶν καὶ ἐτρέποντο εἰς φυγὴν. Ἐνῶ δὲ ἔφευγον οἱ Πέρσαι, τοὺς ἠκολούθουν οἱ Ἀθηναῖοι φονεύοντες μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἐκεῖ συνήφθη νέος ἀγών· καὶ οἱ Πέρσαι ἔντρομοι ἐπεβιβάζοντο ἐπὶ τῶν πλοίων, τῶν ὁποίων ἑπτὰ κατέλαβον οἱ Ἀθηναῖοι. Οἱ Πέρσαι ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν· καὶ παραλαβόντες ἀπὸ τῆς Εὐβοίας τοὺς ἀνδραποδισθέντας Ἐρετριεῖς περιέπλεον τὸ Σούνιον*, θέλοντες νὰ προλαβῶσι τοὺς Ἀθηναίους καὶ νὰ φθασῶσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι

ἔσπευσαν τάχιστα καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν πρὸ τῶν Περ-

Τὸ Σούριον.

σῶν. Οὗτοι δέ, ἀφοῦ ὀλίγον ἐστάθησαν ἔμπροσθεν τοῦ Φαλήρου*, ἔπειτα ἀπέπλεον ὀπίσω εἰς τὴν Ἀσίαν.

Εἰς ταύτην τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος* (490 π. Χ.) ἀπέθανον ἓκ μὲν τῶν Περσῶν ἕξ χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι, ἓκ δὲ τῶν Ἀθηναίων ἑκατὸν ἐνενηκόντα καὶ δύο, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ ὁ πολέμαρχος Καλλιμαχος καὶ ἄλλοι ὀνομαστοί. Μετὰ δὲ τὴν μάχην ἦλθον δύο χιλιάδες Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐπεθύμουν τοῦλάχιστον νεκροὺς νὰ ἴδωσι τοὺς Πέρσας. Ὅθεν μεταβάντες εἰς τὸν Μαραθῶνα εἶδον αὐτούς. Ἐπήνεσαν δὲ τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὸ κατόρθωμά των καὶ ἐπέστρεψαν ὀπίσω εἰς τὴν Σπάρτην.

6. Θάνατος τοῦ Μιλτιάδου.

Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι* μάχην ὁ Μιλτιάδης, ὁ ὁποῖος καὶ πρότερον εἶχε μεγάλην ὑπόληψιν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐτιμᾶτο τότε περισσότερο καὶ διέπρεπε μεταξύ τῶν συμπολιτῶν του. Ζητήσας δὲ τοὺς Ἀθηναίους ἐβδομήκοντα πλοῖα, στρατὸν καὶ χρήματα, δὲν εἶπε κατὰ ποίας χώρας θὰ ἐκστρατεύσῃ, ἀλλ' ὑπέσχετο μόνον ὅτι θὰ πλουτίσῃ τὴν πόλιν. Ἐξεστράτευσε δὲ κατὰ τῆς νήσου Πάρου*, προφρασιζόμενος ὅτι οἱ Πάριοι παρεδόθησαν εἰς τοὺς Πέρσας καὶ μετ' αὐτῶν ἔχοντες μίαν τριηρὴν* ἐστράτευσαν εἰς τὸν Μαραθῶνα.

Ἄλλ' οἱ Πάριοι παρεσκευάσαν τὰ πάντα καλῶς καὶ γενναίως ἀντεστάθησαν κατὰ τοῦ Μιλτιάδου. Οὗτος δὲ βαρέως τραυματισθεὶς εἰς τὸν μηρὸν ἐπανῆλθεν ἄπρακτος εἰς τὰς Ἀθήνας. Οὔτε χρήματα ἔφερεν, οὔτε τὴν Παρον ἐκυρίευσεν. Διὰ τοῦτο πολλοὶ Ἀθηναῖοι κατηγοροῦν τὸν Μιλτιάδην, μάλιστα δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρίφρονος Εὐνιθιππος, ὁ ὁποῖός τον ἐνήγαγεν εἰς δίκην ὡς ἔνοχον θανάτου διὰ τὴν ἀπάτην πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ δίκη τοῦ Μιλτιάδου ἦτο συγκινητικὴ.

Αὐτός ἦτο παρῶν ἐπὶ κλίνης εἰς τὸ δικαστήριον καὶ δὲν ἀπελογοῖτο· διότι ἦτο ἀδύνατος διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ μηροῦ του. Ὑπὲρ αὐτοῦ δὲ ἀπελογοῦντο οἱ φίλοι του, ἀναφέροντες πολὺ τὴν νίκην τοῦ Μπραθῶνος καὶ τὴν κατοχὴν τῆς νήσου Δήμου*, τὴν ὅποιαν πρότερον κυριεύσας παρέδωκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἀπήλλαξε μὲν τὸν Μιλτιάδην ἀπὸ τοῦ θανάτου, τῷ ἐπέβαλε δὲ πρόστιμον πεντήκοντα τάλαντα. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Μιλτιάδης σαπέντος τοῦ μηροῦ ἀπέθανε, τὰ δὲ πενήκοντα τάλαντα* ἐπλήρωσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κίμων.

7. Παρασκευαὶ τῶν Περσῶν.

Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι ἦτταν ἡ ὀργὴ τοῦ Δαρείου, τὴν ὅποιαν εἶχε κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἐγίνε σφοδροτέρα. Ἀπεφάσισε λοιπὸν εἶτι προθυμότερον νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τοῦτο δὲ παρεσκευάζετο· ἀλλὰ κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος ἀσθενήσας ἀπέθανε (485). Καὶ τότε ἡ κυριαρχία τοῦ περσικοῦ βασιλείου περιῆλθεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Δαρείου Ξέρξην.

Ὁ Ξέρξης θέλων νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός του τέσσαρα ἔτη παρεσκευάζετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Συνεκάλεσε δὲ συμβούλιον τῶν ἀρίστων Περσῶν. Πρὸς τοὺς συνελθόντας δὲ ὁ Ξέρξης εἶπε τάδε· «Ἄνδρες Πέρσαι, καθὼς ἐγὼ μανθάνω παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, ἀφοῦ νὰ παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίαν ταύτην παρὰ τῶν Μήδων, δὲν νὰ ἡσυχάσαμεν. Καὶ ὅσα μὲν ὁ Κύρος καὶ ὁ Καμβύσης καὶ ὁ πατὴρ μου Δαρεῖος κατώρῃωσαν, πάντες γνωρίζετε. Ἐγὼ δὲ μέλλω γεφυρώσας τὸν Ἑλλήσποντον* νὰ ἐκστρατεύσω

» κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἵνα τιμωρήσω τοὺς Ἀθηναίους, δι' ὅσα
 » κακὰ ἔκαμον τοὺς Πέρσας καὶ τὸν πατέρα μου. Ἐναντίον
 » τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ ὁ Δαρεῖος αὐτὸς ἐπεθύμει νὰ ἐκ-
 » στρατεύσῃ. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀπέθανεν, ἐγὼ δὲ καὶ ὑπὲρ
 » ἐκείνου καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων Περσῶν δὲν θὰ παύσω πρότε-
 » ρον, πρὶν ἢ καταλάβω καὶ
 » κατακαύσω τὰς Ἀθήνας*, αἱ
 » ὅποιαί ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα
 » μου ἠδίκησαν. Θέτω δὲ εἰς
 » τὸ μέσον τὸ πρᾶγμα, ἵνα ἐξ
 » ὑμῶν ὁ βουλόμενος εἴπῃ τὴν
 » γνώμην του». Μετὰ τὸν Ξέρ-
 » ξην ὁ στρατηγὸς Μαρδόκιος
 » ἔλεγεν. «ὦ δέσποτα, σὺ εἶσαι
 » ὁ ἀρίστος τῶν Περσῶν· δεῖ-
 » νὸν δὲ πρᾶγμα θὰ ἦτο, ἐνῷ
 » ἄλλα ἔθνη πολλὰ καὶ μεγά-
 » λα, χωρὶς νὰ ἀδικήσωσι τοὺς
 » Πέρσας, ἔχομεν ὑποχείρια,
 » νὰ μὴ τιμωρήσωμεν τοὺς Ἑλ-
 » λήνας μεγάλως ἀδικήσαντας
 » ἡμᾶς. Τούτων γνωρίζομεν μὲν
 » τὴν μάχην, γνωρίζομεν δὲ τὴν
 » ἀσθενῆ δύναμιν των, καταστρέψαντες δὲ τοὺς παῖδας αὐ-
 » τῶν, ἔχομεν τούτους, οἱ ὅποιοι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ κατοί-
 » κοῦσι καὶ ὀνομάζονται Ἴωνες* καὶ Αἰολεῖς* καὶ Δωριεῖς*.
 » Ἐγὼ δὲ αὐτὸς διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός σου ἐπῆλθον
 » ἐναντίον τῶν ἀνδρῶν τούτων, ἐκ τῶν ὁποίων κανεὶς δὲν
 » ἀπήντησε πρὸς ἐμὲ μέχρι Μκεδονίης* προχωρήσαντα».

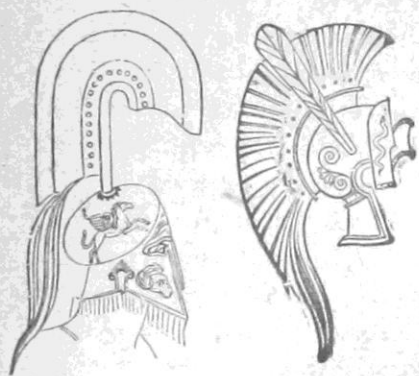
Πολύμνια.

Τοσαῦτα μὲν εἶπεν ὁ Μαρδόνιος, εἰώπων δὲ οἱ ἄλλοι Πέρσαι καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ λέγωσι γνώμην ἐναντίαν πρὸς τὴν προκειμένην. Ἀρτάβανος δὲ ὁ θεῖος τοῦ Ξέρξου λαβὼν τὸν λόγον ἔλεγε τάδε. Ἄ ὦ βασιλεῦ, ἐὰν μὴ λεχθῶσι γνώμῃ ἐναντίαι πρὸς ἀλλήλας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαγνωσθῇ ἡ καλλιτέρα· καθὼς καὶ τὸν χρυσὸν γνωρίζομεν καλῶς, ὅταν παρατριψόμεν πρὸς ἄλλον χρυσόν. Ἐγὼ δὲ καὶ πρὸς τὸν πατέρα σου, ἐμὸν δὲ ἀδελφὸν Δαρεῖον, ἔλεγον νὰ μὴ στρατεύηται ἐναντίον τῶν νομάδων Σκυθῶν. Καὶ ἐκεῖνος εἰς ἐμὲ δὲν ἐπέειθετο. Ἄλλ' ἐκστρατεύσας καὶ πολυλοῦς καὶ ἀγαθοῦς ἀπολέσας ἐπανῆλθεν. Σὺ δέ, ὦ βασιλεῦ, μέλλεις νὰ στρατεύησαι ἐναντίον ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι πολλῶ ἀνώτεροι τῶν Σκυθῶν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ γῆν λέγονται ὅτι εἶναι ἄριστοι. Λέγεις δὲ ὅτι γεφυρώσας τὸν Ἑλλήσποντον θὰ ὀδηγήσῃς στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ δὴ συνέβη ἢ κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλασσαν νὰ νικηθῇ ὁ στρατὸς ἢ καὶ κατ' ἀμφοτέρα· διότι οἱ ἄνδρες φημίζονται ὅτι εἶναι ἰσχυροί. Εἶναι δὲ δυνατὸν νὰ συμπεράνωμεν τοῦτο εὐκόλως, ἀφοῦ τοσαύτην περσικὴν στρατιὰν μετὰ τοῦ Δατίδος καὶ Ἀρταφέρνης ἐλθοῦσαν εἰς τὴν Ἀττικὴν μόνοι οἱ Ἀθηναῖοι διέφθειραν. Ἄλλ' ἐὰν κατὰ θάλασσαν ἐπιτύχωσι καὶ νικήσαντες ἐν τῇ ναυμαχίᾳ πλεύσωσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ λύτῃσι τὴν γέφυραν, τοῦτο, βασιλεῦ, γίνεται δεινὸν πάθος, ὅποιον θὰ κατελάμβανεν ἡμᾶς, ὅτε ὁ πατήρ σου γεφυρώσας Βόσπορον τὸν Θράκιον, γεφυρώσας δὲ τὸν ποταμὸν Ἴστρον διέβη ἐπὶ τοὺς Σκυθᾶς. Τότε οἱ Σκυθαὶ παρεκάλουν τοὺς Ἴωνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἐπιτετραμμένη ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρῶν τοῦ Ἴστρον, νὰ λύ-

σωσι τὰς γεφύρας. Καὶ ἂν ὁ Ἰστιαῖος ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου ἠκολούθει τὴν γνώμην τῶν ἄλλων καὶ μὴ ἦναι τοῦτο, θὰ κατεστρέφοντο τὰ πράγματα τῶν Περσῶν. Σὺ λοιπὸν, βασιλεῦ, μὴ ἐπιθύμει εἰς τοιοῦτον κίνδυνον νὰ κατέλθῃς χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ καμμία ἀνάγκη, ἀλλ' εἰς ἐμὲ πείθου. Βλέπεις, βασιλεῦ, ὅτι τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνῶνει ὁ θεὸς καὶ δὲν ἐπιτρέπει νὰ φαντάζωνται, τὰ δὲ μικρὰ δὲν ἐρεθίζουσιν αὐτόν. Βλέπεις δὲ ὅτι πάντοτε εἰς τὰ μέγιστα εἰκήματα καὶ δένδρα τὰ τοιαῦτα ἐνοσκήπτει ὁ κεραυνός· διότι συνηθίζει ὁ θεὸς τοὺς ὑπερηφάνους νὰ ταπεινώνη. Τοιοῦτοτρόπως καὶ στρατὸς πολὺς ὑπ' ὀλίγου θεῖα συνεργία διαφθείρεται. Ταῦτα μὲν, ὦ βασιλεῦ, σοὶ συμβουλεύω. Σὺ δέ, ὦ Μαρδόνιε, παῦσον τοῦ νὰ λέγῃς λόγους ματαίους περὶ Ἑλλήνων. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ στρατεύησαι ἐναντίον τῶν ἀνδρῶν τούτων, γίνου σὺ στρατηλάτης, λαβὼν ὀπόσῃν στρατιὰν θέλεις. Καὶ ἂν μὲν κατὰ τὴν γνώμην σου ἀποβῶσι τὰ πράγματα τοῦ βασιλέως, ἄς φονεῦθῶσιν οἱ παῖδές μου, πρὸς δὲ καὶ ἐγώ· ἂν δὲ κατὰ τὴν γνώμην, τὴν ὁποίαν καὶ ἐγὼ προλέγω, οἱ παῖδές σου ταῦτα ἄς πάσχωσι, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ σύ, ἐὰν ἐπιστρέψῃς».

Ὁ μὲν Ἀρτάβανος τοιαῦτα εἶπεν. Ὁ δὲ Ξέρξης θυμωθεὶς ἀποκρίνεται· «Ἀρτάβανε, εἶσαι ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς μου· τοῦτο θὰ σε λυτρώσῃ νὰ μὴ τιμωρηθῇς ἀξίως τῶν ματαίων λόγων σου. Καὶ σὺ μετ' ἐμοῦ μὴ στρατεύου κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ μένε αὐτοῦ μετὰ τῶν γυναικῶν. Ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σοῦ ὅσα εἶπον θὰ ἐκτελέσω. Μὰ τοὺς προγόνους μου θὰ τιμωρῶσω τοὺς Ἀθηναίους, καλῶς γνωρίζων, ὅτι ἐὰν ἡσυχάσωμεν, ἐκεῖνοι θὰ στρατεύσωσιν ἐναντίον τῆς ἡμετέρας χώρας».

Τοιαῦτα ὁ Ξέρξης εἶπε· μετὰ δὲ ταῦτα ἐνύκτωσε καὶ τὸν Ξέρξην διηρέθιζεν ἡ γνώμη τοῦ Ἀρταβάνου. Κοιμηθεὶς δὲ εἶδεν, ὡς λέγεται, ὄνειρον. Ἐφάνη εἰς αὐτὸν ἀνὴρ μέγας καὶ εὐεϊδής καὶ παρεκίνησε αὐτὸν νὰ ἐπιτελέσῃ τὰ σκεπτόμενα. Ὅτε δὲ ἐγένεν ἡμέρα, ὁ Ξέρξης συναθροίσας τῶν

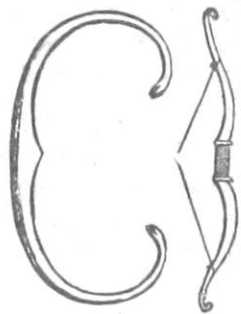
Κράνη.

Περσῶν ὄσους καὶ πρότερον, ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς τάδε· « Ἄνδρες Πέρσαι, ἀκούσας τὴν γνώμην τοῦ Ἀρταβάνου καὶ ἀρχὰς ἀπέροισα αὐτήν, νῦν δὲ κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην δὲν θά σιραιεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡσυχάσατε». Οἱ Πέρσαι

ἀκούσαντες ταῦτα ἐχάρησαν. Κατὰ δὲ τὴν νύκτα πάλιν τὸ αὐτὸ ὄνειρον ἔλεγεν εἰς τὸν Ξέρξην κοιμώμενον· ὦ παῖ τοῦ Δαρείου, καλῶς γινώριζε, ἂν μὴ στρατηλατῆς κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ θὰ γίνῃς ταπεινός. Ὁ Ξέρξης περιφροβὸς ἐξηγέθη ἐκ τῆς κλίνης καὶ πέμπει πρὸς τὸν Ἀρταβάνον ἄγγελον. Καὶ ὅτε ἦλθεν, ἔλεγε τὰ περὶ τοῦ ὀνείρου. Καί, ἵνα ἴδῃ ἂν θεὸς ἦναι ὁ ἐπιπέμπων τὸ ὄνειρον, διέταττε τὸν Ἀρταβάνον νὰ λάβῃ τὴν βασιλικὴν ἐνδυμασίαν καὶ ἔπειτα νὰ κατακοιμηθῇ. Ὁ Ἀρταβάνος, ἂν καὶ ἰθεώρει τὰ ὄνειρα πεπλανημένα, ἔκαμνε τὸ διαταττόμενον. Ἐφάνη δ' εἰς αὐτὸν κοιμώμενον τὸ αὐτὸ ὄνειρον, τὸ ὅποιον καὶ πρὸς τὸν Ξέρξην

ἐφάνετο, καὶ εἶπε τάδε· « Σὺ εἶσαι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀποιρέπεις τὸν Ξέρξην νὰ ἐσιραιτεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος; ἀλλ' οὐτε τόρα οὐτε εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον θὰ δυνηθῆς ἀιμωρητὶ νὰ ποιήσῃς τὸ ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ». Ἐκ τοῦ ὀνείρου τούτου ὁ Ἀρταβάνος μετέβαλε γνώμην καὶ ἐφάνετο ὅτι ἐπέσπευδε τὴν ἐστρατείαν.

Ὁ Ξέρξης μετ' ἀπείρου πλήθους ἐστρατηλάται κατὰ τῆς Ἑλλάδος*. Τί ἔθνος τῆς Ἀσίας* ὁ Ξέρξης δὲν ὠδήγησεν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος; Ποῖον ὕδωρ, τὸ ὅποιον ἔπινεν ὁ στρατός, δὲν ἐξέλιπε πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; Ἄλλοι μὲν παρῆγον ναῦς, ἄλλοι δὲ ἦσαν τεταγμένοι εἰς τὸ πεζικόν, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ ἵππικόν. Καὶ οὗτοι μὲν προσετάχθησαν νὰ παρέχωσιν ἵππαγωγικά πλοῖα, ἐκεῖνοι δὲ μακρὰς ναῦς καὶ ἄλλοι τρόφιμα καὶ πλοῖα.

Τόξα.

Ὁ Ξέρξης ἐξαπέστειλε πρότερον τοὺς ἱκανοὺς νὰ διασκάψωσι τὸν Ἄθω* καὶ νὰ γεφυρώσωσι τὸν Ἑλλήσποντον*, ἵνα σύντομος καὶ ἀσφαλὴς γίνῃ ἡ διέξοδος τοῦ στρατοῦ. Συναθροίσας δὲ ἐξ ἀπασῶν τῶν σατραπειῶν* τὰς πεζικὰς καὶ ἵππικὰς δυνάμεις προχωρεῖ ἐκ τῶν Σούσων* εἰς τὰς Σάρδεϊς*. Ἐκεῖθεν ἐπορεύετο εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Καὶ ὅτε ἐφθασεν εἰς τὴν Ἀβυδὸν ἠθέλησε νὰ ἐπιθεωρήσῃ πάντα τὸν στρατόν. Ἐπειδὴ δ' ἐβλεπε τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν πλοίων ἀποκεκρυμμένον, ὄλας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰς πεδιάδας τῶν Ἀβυδηνῶν πλήρεις ἀνθρώπων, ὁ Ξέρξης ἐμακάρισε τὸν ἑαυτόν του· καὶ μετὰ τοῦτο ἐδάκρυσεν. Ὁ Ἀρταβάνος παρατηρήσας αὐτὸν ἠρώτησε τὴν

αίτιαν τῶν δακρύων. Καὶ ὁ Ξέρξης εἶπε· « Λυποῦμαι σὺλ-
 » λεγιζόμενος, πόσον βραχὺς εἶναι ὁ ἀνθρώπινος βίος· διότι
 » κνεῖς ἐκ τοσούτου πλήθους δὲν θὰ ὑπάρχη μετὰ ἑκα-
 » τὸν ἔτη ». Τότε δὲ καὶ πάλιν περὶ τῆς ἐκστρατείας ὁ
 » Ἀρτάβανος λέγει πρὸς τὸν Ξέρξην· « ὦ βασιλεῦ, εἶθε ἢ
 » ἐπιφανεῖσα ὄψις τοῦ ὀνείρου, καθὼς ἐπιθυμοῦμεν ἀμφό-
 » τεροι, ν' ἀπέβαινεν· ἀλλ' ὅμως ἐγὼ φοβοῦμαι βλέπων
 » δύο μέγιστα πράγματα ὅτι εἶναι πολεμιώτατα ». Ὁ δὲ
 » Ξέρξης πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνετο· « Ποῖα εἶναι ταῦτα
 » τὰ δύο, τὰ ὁποῖα λέγεις ὅτι εἶναι πολεμιώτατα; Ὁ πι-
 » ζικός στρατὸς μου εἶναι εὐκαταφρόνητος κατὰ τὸ πλῆθος,
 » καὶ τὸ ἑλληνικὸν στράτευμα φαίνεται ὅτι θὰ ἦναι πολ-
 » λαπλάσιον τοῦ ἡμετέρου, ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον θὰ
 » μείνη κατώτερον τοῦ ἐκείνων, ἢ καὶ τὰ δύο; » Πρὸς ταῦτα
 » ὁ Ἀρτάβανος ἀποκρίνεται· « ὦ βασιλεῦ, οὔτε τὸν στρατὸν
 » τοῦτον μέφομαι, οὔτε τὸ πλῆθος τῶν πλοίων· καὶ ἐάν
 » πλείονα συλλέξης, τὰ δύο ταῦτα, τὰ ὁποῖά σοι λέγω, γίνον-
 » ται πολὺ ἀκόμη πολεμιώτερα. Τὰ δύο δὲ ταῦτα εἶναι ἡ γῆ
 » καὶ ἡ θάλασσα· λιμὴν οὐδαμοῦ ὑπάρχει τοσούτος, ὥστε
 » νὰ περιλάβῃ ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ νὰ διασφύσῃ τὸν στόλον.
 » Ὅταν δὲ μὴ ὑπάρχωσι λιμένες, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ ἄρ-
 » χουσι τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι οἱ ἀνθρώποι τῶν συμφορῶν.
 » Τὸ ἕτερον δὲ τῶν δύο εἶναι ἡ γῆ, ἡ ὁποία σοι καθίσταται
 » πολεμία· καὶ ἐάν τι ἐναντίον συμβῇ, ἀκόμη πολεμιώτερα
 » καὶ ἀνίκανος νὰ διαθρέψῃ τοσούτον στρατόν ». Πρὸς ταῦτα
 » ὁ Ξέρξης ἀντιτείνας καὶ διὰ πολλῶν προσπαθήσας νὰ ἐπιθαρ-
 » ρύνη τὸν Ἀρτάβανον, ἀπέστειλε τοῦτον εἰς τὰ Σοῦσα, ἵνα
 » διαρκούσης τῆς ἐκστρατείας αὐτὸς ἐπιμελῆται τοῦ βασιλικοῦ
 » οἴκου καὶ τῆς ἀρχῆς.

8. Διάβασις τοῦ Ἑλληνισπόντου.

Κατ' ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν παρεσκευάζοντο πρὸς τὴν
 διάβασιν· τῇ δ' ἐπομένῃ ἀνέμενον τὴν ἀνατο-
 λὴν τοῦ ἡλίου καὶ ἕκατον παντοῖα θυμιάματα
 καὶ διὰ μυρσινῶν ἐστρώωνον τὴν ὁδόν. Καθὼς
 δὲ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ὁ Ξέρξης ἕκαμνε σπον-
 δὴν* ἐκ χρυσοῦς φιάλης καὶ ἤρχετο νὰ μὴ τῷ
 ἐπέλθῃ καμμία συμφορὰ καὶ τὸν ἐμποδίσῃ
 ἀπὸ τοῦ νὰ καταστρέψῃ τὴν *Εὐρώπην** μέχρι
 τῶν τελευταίων αὐτῆς ὁρίων. Μετὰ δὲ τὴν
 εὐχὴν ἔρριψε τὴν φιάλην* εἰς τὸν Ἑλληνισπόντον, προσέτι καὶ
 χρυσοῦν κρατήρα* καὶ ἀκί-
 νάκην*.

Ἀκινάκης.

Καθὼς δ' ἔγιναν ταῦτα,
 διέβαινον διὰ μὲν τῆς γε-
 φύρας τῆς πρὸς τὸν *Εὐξει-
 νον* ὁ περσικὸς στρατὸς καὶ
 τὸ ἵππικόν, διὰ δὲ τῆς ἐτέ-
 ρας τῆς πρὸς τὸ *Αἰγαῖον**
 τὰ ὑποζύγια* καὶ οἱ ὑπρέ-
 ται. Διήρκεσε δὲ ἡ διάβα-
 σις τοῦ στρατοῦ ἑπτὰ ἡμέ-
 ρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ἄνευ
 διακοπῆς. Καὶ ἀφοῦ πάντες
 διέβησαν, προεχώρουν, ἕως
 οὗ ἔφθασαν εἰς τὸν *Λογίσκον**
 τῆς *Θράκης** κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ *Ἐβρου**. Ὁ τόπος οὗτος
 ἐφάνη εἰς τὸν Ξέρξην κατὰλληλος νὰ τακτοποιήσῃ καὶ ἀρι-

Κρατήρ.

Μήση τὸν στρατὸν Ἐκεῖ δὲ ἔφθασε καὶ ὁ ναυτικὸς στρατός. Ἐγίνε δὲ ἡ ἀρίθμησις τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Συνήθροισαν εἰς ἓνα χῶρον δέκα χιλιάδας ἀνθρώπων καὶ συσπρίξαντες τούτους ὅσον ἠδύναντο, περιέγραψαν ἑξωθεν κύκλον. Ἐπὶ τοῦ κύκλου ἔκτισαν περίφραγμα καὶ εἰσεβίβαζον ἄλλους εἰς τὸ περίφραγμα, μέχρις οὗ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐξηριθμήσαν πάντας. Εὐρέθη δὲ σύμπας μὲν ὁ πεζικὸς στρατός ἐν ἑκατομμύριον καὶ ἑπτακόσια χιλιάδες ἐξ ὄλων τῶν φυλῶν τῆς Ἀσίας. Τὸ δὲ ἵππικὸν ἀνήρχετο εἰς ὀγδοήκοντα χιλιάδας καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα εἰς χίλια διακόσια ἑπτὰ.

Ἀπὸ τοῦ Δορίσκου ὁ Ξέρξης ἐπορεύετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ κατὰ τὴν πορείαν ἠνάγκαζε πάντας, ὅσους συνήντα, νὰ συνεκστρατεύσασιν μετ' αὐτοῦ, οὐδαμοῦ δ' εὐρισκεν ἀντίστασιν.

9. Παρασκευαί τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες ὅτι ὁ Ξέρξης ἐπέρχεται κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν* περὶ τοῦ πρακτέου. Ἡ δὲ Πυθία* κατ' ἀρχὰς ἔδωκεν ἀπελπιστικούς χρησμούς*. Κατόπιν δὲ ἠπιώτερον ἐχρησιμοδότησε λέγουσα ὅτι τὸ ξύλινον τεῖχος μόνον θὰ μείνῃ ἀπόρθητον, ἡ δὲ θεία Σαλαμὶς θὰ κατιστρέφῃ τέκνα γυναικῶν.

Εἰς τὰς Ἀθήνας δὲ πολλαὶ συζητήσεις ἐγίναν περὶ τῆς ἐνοίας τοῦ χρησμοῦ*. Ἄλλ' ὑπερίσχυσε ἡ γνώμη τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ υἱοῦ τοῦ Νεοκλέους. Οὗτος ἠρμήνευσε ὅτι ἡ Σαλαμὶς* τέκνα Περσῶν θὰ καταστρέψῃ διότι, ἂν ὁ θεὸς ἐνόει τέκνα Ἑλλήνων, δὲν θὰ ἐκάλει θεῖαν τὴν Σαλαμίνα.

Καὶ συνεβούλευε τοὺς Ἀθηναίους νὰ παρασκευάζωνται, ἵνα ναυμαχήσῃσι, λέγων ὅτι τὰ πλοῖα εἶναι τὸ ξύλινον τεῖχος τοῦ χρησμοῦ.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων οἱ Θεσσαλοί*, οἱ Λοκροί*, οἱ Θηβαῖοι* καὶ οἱ λοιποὶ Βοιωτοί* πλὴν τῶν Θεσπιέων* καὶ τῶν Πλαταιέων* καὶ ἄλλοι τινὲς ἔδωκαν γῆν καὶ ὕδωρ εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Ξέρξου ἀπεσταλμένους ἀγγέλους. Οἱ δὲ Σπαρτιάται μετὰ τῶν συντεταγμένων εἰς αὐτοὺς Πελοποννησίων, οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Αἰγινῆται*, οἱ Μεγαρεῖς, οἱ Πλαταιεῖς*, οἱ Θεσπιεῖς, ἀνέλαβον τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Ἑλλάδος. Συναθροισθέντες δὲ εἰς τὸν Ἴσθμόν τῆς Κορίνθου* οἱ συνέδροι τῶν Ἑλλήνων συνεκρότησαν συμβούλιον καὶ ἐσκέπτοντο εἰς ποίους τόπους συμφέρει νὰ διεξαγάγῃσι τὸν πόλεμον. Ὑπερίσχυσε δὲ ἡ γνώμη νὰ ἀποστείλῃσι ταχέως εἰς τὰς Θερμοπύλας* τοὺς ἱκανοὺς ὀπλίτας, ἵνα προκαταλάβῃσι τὰ στενά, τὴν δὲ ναυτικὴν δύναμιν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον* τῆς Εὐβοίας.

1. Ἡρακλῆς.

10. Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη.

Οἱ καταλαβόντες τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν* ἦσαν περίπου τέσσαρες χιλιάδες ὀπλίται* ἐκ τῆς Πελοποννήσου* καὶ τινες ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Ὀλων δὲ στρατηγὸς ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Λεωνίδα.

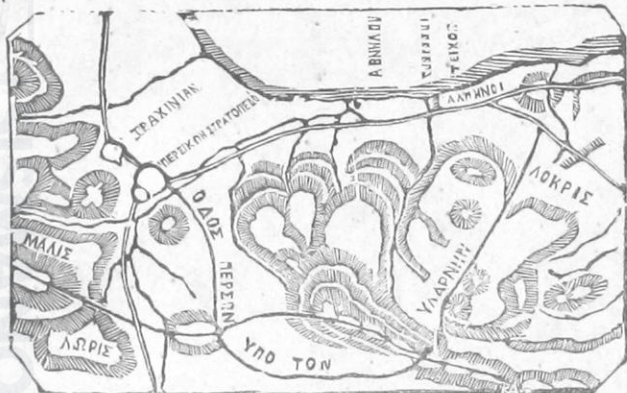

Θερμιστοκλῆς.

Ὁ Ξέρξης ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας* εἰσεβλὼν εἰς τὴν Μαλιακὴν* χώραν καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὴν Τραχίνα*. Ἐστειλε δὲ ἓνα ἰππέα, ἵνα ἴδῃ πόσοι ἦσαν εἰς τὰς Θερμοπύλας Ἕλληνες καὶ τίνα σκοπὸν εἶχον. Προσελθὼν δὲ ὁ ἰππεὺς εἰς τὸ στρατόπεδον, παρατήρησε τοὺς ἔξωθεν τοῦ τείχους στρατοπεδεύοντας. Ἦσαν δὲ τότε ἀκριβῶς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι. Καὶ παρατήρησεν ὅτι τινὲς μὲν τῶν ἀνδρῶν

ἐγυμνάζοντο, ἄλλοι δὲ ἐκτένιζον τὴν κόμην των. Παρατηρήσας δὲ τοῦτο ἐθαύμασε καὶ ἐσημείωσε τὸν ἀριθμὸν των. Θεωρήσας δὲ πάντα ἀκριβῶς ἐπέστρεψεν ὀπίσω ἡσύχως· διότι οὐδεὶς τον κατεδίωξεν, οὐδὲ προσέσχον ὄλως εἰς αὐτόν. Ἐπιστρέψας δὲ διηγήθη εἰς τὸν Ξέρξην ὅ τι εἶδεν. Ὅτε ἤκουσε ταῦτα ὁ Ξέρξης, τῷ ἐφάνη γελοία ἢ πράξις των· διότι δὲν ἐνόει, ὅτι ἠτοιμάζοντο νὰ ἀποθάνωσι μὲν, ἀλλὰ νὰ πωλήσωσι τὴν ζωὴν των ἀντὶ πολλῶν.

Ἄφῃκε δὲ νὰ παρέλθωσι τέσσαρες ἡμέραι· διότι ἐνόμιζεν ἀκόμη ὅτι θ' ἀποσυρθῶσιν. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν ἀπεσύροντο καὶ ἐφάνιντο εἰς αὐτὸν ὅτι ἦσαν ἱκανῶς ἀναίδεις καὶ ἀσύνετοι, ὥστε νὰ μένωσιν, ὠργίσθη καὶ ἔστειλε τὴν πέμπτην ἡμέραν τοὺς Μήδους κατ' αὐτῶν, διατάξας νὰ τοὺς συλλάβωσι ζῶντας καὶ νὰ τοὺς φέρωσι ἐνώπιόν του. Οἱ Μῆδοι ὤρμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ πλῆθος αὐτῶν ἔπεσαν.

Θερμοπύλαι.

Ἄλλοι δὲ ἀπεχώρησαν, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθησαν ν' ἀναγκάσωσι τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑποχωρήσωσιν. Τότε δὲ ἐγένετο εἰς πάντα φανερόν καὶ μάλιστα εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα ὅτι εἶχε μὲν πολλοὺς ἀνθρώπους ἀλλ' ὀλίγους ἄνδρας.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Μῆδοι πολὺ ἐκακοπάθησαν, οὗτοι μὲν ἀπεσύρθησαν, εἰς τὴν θέσιν δὲ αὐτῶν ἦλθον οἱ Πέρσαι, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς ἐκάλει Ἀθανάτους· ἐνόμιζε δὲ ὅτι καὶ οὗτοι θά τοὺς ἐξηφάνιζον μετ' ὀλίγον. Ἄλλ' ὅτε συνεπλάκησαν μετὰ τοὺς Ἕλληνας, δὲν κατῴρθωσαν πλείονα τῶν Μήδων. Διότι εἰς στενὸν χωρὸν ἐμάχοντο, εἶχον δὲ βραχυτέρα

δόρατα* καὶ προσέτι οὐδεμίαν χρῆσιν ἠδύναντο νὰ κάμωσι τοῦ πλήθους των. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐμάχοντο ἀξιολόγων καὶ ἐδείκνυον ὅτι ἐγνώριζον τὴν τέχνην νὰ πολεμῶσιν. Ἰδίως ἔφρουγον ἐνίοτε σύμπαντες* καὶ οἱ ἐχθροὶ τότε μετὰ βοῆς καὶ πατάγου ἐπήρχοντο κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐστρέφοντο καὶ ἐφόνευον πλῆθος Περσῶν.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πέρσαι οὔτε κατὰ τάξεις, οὔτε διὰ γενικῆς ἐφόδου προσβάλλοντες ἠδύναντο νὰ καταλαβῶσι τὸ στενόν, ἀπεσύροντο. Κατὰ τὴν προσβολὴν ὁ βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος παρετήρει τὴν μάχην, τρίς λέγεται ὅτι ἀνεπήδησεν ἐκ τοῦ θρόνου του, φοβηθεὶς διὰ τὸν στρατὸν του.

Τοιουτοτρόπως ἐπολέμησαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν* καὶ τὴν ἐπομένην δὲ οἱ Πέρσαι δὲν νῆτύχησαν περισσότερον. Ἐπετίθησαν ἐλπίζοντες ὅτι οἱ Ἕλληνες ὀλίγοι ὄντες πάντες θά ἦσαν ἐξηνητημένοι. Ἄλλ' οὗτοι κατὰ τάξεις καὶ φυλάς τεταγμένοι, ἐπολέμησαν διαδοχικῶς κατὰ σειράν. Καὶ οἱ Πέρσαι ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποσυρθῶσιν.

Ὁ Ξέρξης εὐρίσκειτο εἰς ἀπορίαν τί νὰ πράξῃ. Καὶ ἐνεφανίσθη πρὸς αὐτὸν ὁ Μαλιεὺς Ἐφιάλτης καὶ προέδωκεν αὐτῷ, ἐλπίζων μεγάλην ἀνταμοιβήν, τὴν ἀτραπόν, ἣτις διὰ τοῦ ὄρους φέρει εἰς τὰς Θερμοπύλας, πρὸς καταστροφὴν τῶν ἐκεῖ τεταγμένων Ἑλλήνων. Εἰς τὸν Ξέρξην ἤρρεσεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ Ἐφιάλτης ὑπεσχέθη νὰ ἐκτελέσῃ* καὶ περιχαρῆς ἔστειλε περὶ λύχων ἀρὰς μέρος τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Ὑδάρνη. Ἡ δὲ ἀτραπὸς ἔχει ὡς ἐξῆς. Ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ* ποταμοῦ, ὅπου οὗτος ρεεὶ διὰ τῆς φάραγγος, ἀνέρχεται μέχρι τῆς ράχους τοῦ ὄρους καὶ τελευτᾷ κατὰ τὴν Ἀληνηόν, τὴν πρῶτην Λοκρικὴν πόλιν. Κατὰ ταύτην λοιπὸν τὴν ἀτραπόν, διαβάντες τὸν Ἀσωπόν, ἐπορεύοντο οἱ Πέρσαι ὀλόκληρον

τὴν νύκτα, ἔχοντες τὴν μὲν Οἶτην* πρὸς τὰ δεξιὰ, τὰ δὲ ὄρη τῆς Τραχίνος* πρὸς τὰ ἀριστερά. Ὅτε δὲ ἀνέτειλεν ἡ αὐγή, ἦσαν ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους. Ἐνταῦθα ἴσταντο χίλιοι ὀπλίται Φωκεῖς, ἵνα προστατεύσωσι τὴν χώραν των καὶ ἕνα φρουρῶσι τὴν ἀτραπόν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄρος ἦτο πλῆρες δρυῶν, οἱ Πέρσαι ἀπαράτρητοι ἀνέβαινον ἐπάνω. Ἦτο μὲν νηγεμία, ἀλλ' οἱ Φωκεῖς ἀκούσαντες τὸν θροῦν τῶν φύλλων ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἐπερχομένων, ἀνεπήδησαν καὶ ἐνεδύθησαν τὰ ὄπλα. Καὶ εὐθὺς οἱ Πέρσαι παρευρίσκοντο ἐκεῖ* καὶ ἰδόντες ἀνδρας ὀπλιζομένους ἐξεπλάγησαν* διότι, ἐνῶ ἤλπιζον ὅτι κανένα ἐχθρὸν δὲν θά ἀπήντων, τότε προσέκρουσαν εἰς στρατόν. Φοβούμενος δὲ ὁ στρατηγὸς Ὑδάρνης μήπως ἦσαν οὗτοι Λακεδαιμόνιοι, ἠρώτησε τὸν Ἐφιάλτην ἐκ ποίας χώρας ἦσαν οὗτοι* καὶ μαθὼν παρέτασσε τοὺς Πέρσας εἰς μάχην. Οἱ Φωκεῖς δέ, ὑπὸ πυκνῆς χαλάζης βελῶν προσβαλλόμενοι, ἔφρουγον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους* καὶ νομίζοντες ὅτι κατ' αὐτῶν ἐσκόπουν νὰ ἐπιτεθῶσιν οἱ πολέμιοι, παρεσκευάζοντο νὰ ποθᾶνωσιν. Ἄλλ' οἱ Πέρσαι δὲν ἐφρόντισαν περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἐσπευσμένως κατέβησαν τὸ ὄρος.

Εἰς δὲ τοὺς ἐν Θερμοπύλαις Ἕλληνας πρῶτον μὲν ὁ μάντις Μεισιτίας ἐκ τῶν θυσιῶν* προεῖπε τὸν μέλλοντα αὐτῶν θάνατον τὴν πρωίαν. Ἐπειτα δὲ καὶ αὐτόμολοι* ἦλθον τὴν νύκτα καὶ τοῖς ἐξήγγειλαν ὅτι οἱ Πέρσαι περιεκύκλωνον αὐτούς. Τὸ αὐτὸ δὲ εἰδοποίησαν καὶ οἱ κατάσκοποι, οἱ ὁποῖοι, ὅτε ὑπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, κατήλθον ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων. Τότε οἱ Ἕλληνες συνεσκέπτοντο* καὶ αἱ γινῶμαι ἦσαν μεμερισμένα. Οἱ μὲν δὲν συνεχώρουν νὰ ἐκλίπωσι τὴν τάξιν, οἱ δὲ ἄλλοι παρεσκευάζοντο μετὰ τοῦ Λεωνίδου νὰ μένωσιν αὐτοῦ. Διηγοῦνται δὲ ὅτι αὐτὸς ὁ Λεωνίδας ἀπέστει-

λεν ἐκείνους, ἵνα τοὺς διασώσῃ. Εἰς αὐτὸν ὁμῶς καὶ τοὺς Σπαρτιάτας, εἶπε, δὲν ἀρμόζει νὰ καταλίπωσι τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἤλθον νὰ φυλάξωσιν. Οἱ ἀπολυθέντες λοιπὸν σύμμαχοι ἀπεχώρησαν. Μόνοι δὲ οἱ Θεσπιεῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι ἔμειναν πλησίον τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ μὲν Θηβαῖοι ἔμενον ἀκουσίως καὶ ἄνευ προθυμίας, διότι ὁ Λεωνίδας τοὺς κατεῖχεν ὡς ὁμήρους, οἱ δὲ Θεσπιεῖς μετὰ πολλῆς προθυμίας, λέγοντες ὅτι δὲν θάψῃσιν τὸν Λεωνίδα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν· οὕτω δὲ μείναντες συναπέθανον μετ' αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Ξέρξης ἔκαμνε σπονδὰς* εἰς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον καὶ περιέμενε μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν ἡ ἀγορὰ πληροῦται. Ἐπειτα ἐπήρχετο, καθὼς τῷ παρήγγειλεν ὁ Ἐφιάλτης· διότι ἡ καταβάσις τοῦ ὄρους ἦτο συντομωτέρα καὶ βραχυτέρα ἢ ἡ πάροδος αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνάβασις.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, οἱ περὶ τὸν Λεωνίδα, ἐπειδὴ πρὸς θάνατον ἐπορεύοντο, ἤδη πολὺ περισσότερον ἐπεξήρχοντο εἰς τὸ εὐρύτερον τῆς παρόδου ἢ κατ' ἀρχάς. Διότι τὰς προτέρας ἡμέρας μόνον εἰς τὰ στενὰ προσῆλθον εἰς μάχην. Τώρα ὁμῶς ἔξω αὐτῶν συνεπλέκοντο μὲ τοὺς ἐχθρούς. Τότε δὲ ἐπίπτε πολὺ πλῆθος τῶν Περσῶν· διότι ὄπισθεν οἱ ἡγεμόνες τῶν ταγμάτων ἔχοντες μάστιγας ἐκτύπουν πάντα ἄνδρα, παροτρύνοντες εἰς τὰ ἔμπρός. Καὶ πολλοὶ μὲν λοιπὸν αὐτῶν ἐκρημνίζοντο εἰς τὴν θάλασσαν, πολλοὶ δὲ περισσότεροι κατεπατοῦντο ζῶντες ὑπ' ἀλλήλων. Γνωρίζοντες δὲ οἱ Ἕλληνες ὅτι τοῖς ἦτο βέβαιος ὁ θάνατος ἐκ τῶν ἐρχομένων ὄπισθεν τοῦ ὄρους, ἀνέπτυσον ὄσσην εἶχον ρώμην ἐναντίον τῶν Περσῶν, καὶ κνεῖς δὲν ἐφείδετο τὸν ἑαυτὸν του. Ὅτε δὲ τὰ πλεῖστα δόρατα συνετρίβησαν, μὲ τὰ ξίφη ἤδη ἐφόρευον τοὺς Πέρσας. Καὶ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ πίπτει ὁ Λεωνίδας καὶ ἄλλοι

πολλοὶ ὀνομαστοί, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ δύο υἱοὶ τοῦ Δαρείου, ἀδελφοὶ τοῦ Ξέρξου. Περὶ τὸ νεκρὸν δὲ σῶμα τοῦ Λεωνίδου ἐγένετο πολὺς ὠθισμὸς Περσῶν καὶ Λακεδαιμονίων, μέχρις οὗ οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς ἀνδρείας αὐτῶν το ἔλαβον, ἀφοῦ ἔτρεψαν τετράκις τοὺς ἐχθρούς· εἰς φυγὴν.

Οὕτως ἐξηκολούθει ἡ μάχη μέχρις οὗ ἐφθασαν οἱ μετὰ τοῦ Ἐφιάλτου Πέρσαι. Τότε οἱ Ἕλληνες ὑπερήσπιζον ἑαυτοὺς καὶ μὲ μαχαίρας, ὅσοι εἶχον ἀκόμη τοιαύτας, καὶ μὲ τὰς χεῖρας καὶ μὲ τὸ στόμα. Ἀλλὰ τέλος οἱ ἐναντίοι τοὺς κτεκάλυψαν διὰ τῶν βελῶν* καὶ τοὺς περιεκύκλωσαν πανταχῶθεν, ἀγωνιζομένους μέχρι τελευταίας πνοῆς.

Τῶν Λακεδαιμονίων τούτων καὶ τῶν Θεσπιῶν ἀνδρείοτατος ἀνεδείχθη ὁ Σπαρτιάτης *Λιηνέκης*. Οὗτος, πρὸ τῆς συμπλοκῆς ἀκόμη, μαθὼν παρά τινος Τραχινίου ὅτι οἱ Μηδοὶ εἶναι τοσοῦτοι κατὰ τὸ πλῆθος, ὥστε θάποκρῦπτωσι τὸν ἥλιον διὰ τῶν βελῶν των, εἶπε μετ' ἀδιαφορίας «*τότε ἡ μάχη θὰ γίνῃ ὑπὸ τὴν οἰκίαν*». Ἐπὶ τοῦ τάφου δὲ τῶν πεσόντων ἐν Θερμοπύλαις ἐγράφη βραχύτερον τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα*·

*Μυριάσιν ποιεῖ τῆδε τριηκοσίας ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.*

Ἰδιαιτέρως δὲ ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν Σπαρτιατῶν ἐπεγράφη·

*Ὡ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε
κείμεθα τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι.*

Ὁ Ξέρξης μετὰ τὴν μάχην διήρχετο διὰ μέσου τῶν νεκρῶν εὐρῶν δὲ τὸ σῶμα τοῦ Λεωνίδου διέταξε νὰποκόψωσι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ νὰ τὴν περάσωσιν εἰς πάσσαλον.

11. Ἡ περὶ τὸ Ἀρτεμισίον ναυμαχία.

Ὁ ναυτικός στρατός τῶν Ἑλλήνων ἐπλευσεν εἰς τὸ Ἀρτεμισίον τῆς Εὐβοίας. Συνεκρότου δὲ αὐτὸν διακόσια ἐβδομήκοντα καὶ ἑνὸς πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἑνῆς πεντηκόντοροι. Ἐκ τῶν πολεμικῶν τούτων πλοίων τὰ ἑκατὸν εἴκοσι ἐπὶ ἦσαν Ἀθηναϊκὰ, τὰ δὲ λοιπὰ διαφόρων ἄλλων πόλεων.

Οἱ Πλαταιεῖς, ἂν καὶ ἦσαν ἄπειροι τῆς ναυτικῆς, ἐπεβίβασθησαν εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων μετὰ θάρρους καὶ προθυμίας, ἵνα μετ' ἐκείνων πολεμήσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Τὴν γενικὴν δὲ στρατηγίαν εἶχεν ὁ Σπαρτιάτης *Εὐρυβιάδης* διότι οἱ σύμμαχοι τοῦτον ἠθέλησαν στρατηγὸν καὶ οὐχὶ τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι δέ, ἂν καὶ κατ' ἀρχὰς ἐπετραπῆ εἰς αὐτοὺς ἡ ἡγεμονία, ὅμως ὑπεχώρησαν χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας.

Ὡς δὲ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου εἶδον ἀπέναντι εἰς τὰς *Ἀφέτας** τὰ περσικὰ πλοῖα ὅτι ἦσαν πολλὰ καὶ ἅπαντα πλήρη στρατοῦ, ἐφοβήθησαν καὶ ἐσκέπτοντο νὰ φύγῃ ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἑλλάδος. Νοήσαντες δὲ οἱ Εὐβοεῖς ὅτι ἐσκέπτοντο ταῦτα, παρεκάλουν τὸν Εὐρυβιάδην νὰ προσμενῆ ὀλίγον χρόνον, μέχρις οὗ φέρῃσι τὰ τέκνα καὶ τοὺς οἰκείους των εἰς μέρος ἀσφαλές. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔπειθον αὐτόν, μεταβάντες πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Θεμιστοκλέα, πείθουσιν αὐτὸν διὰ τριάκοντα ταλάντων* νὰ μείνῃ ὁ στόλος καὶ νὰ ναυμαχήσῃ περὶ τῆς Εὐβοίας.

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς, ἵνα κρατήσῃ τοὺς Ἕλληνας ἐκεῖ, δίδει ἐκ τῶν τριάκοντα ταλάντων εἰς τὸν Εὐρυβιάδην πέντε, ὡς ἂν εἶδιδε ταῦτα ἐξ ἰδίων του· καὶ οὕτω μεταπέθει αὐτόν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν ἄλλων ἐθορύβει μόνος ὁ τῶν Κορινθίων στρατηγὸς Ἀδείμαντος λέγων ὅτι θάποπλευσῃ ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπεν: «Ὅχι, δὲν θὰ μας ἐγκαταλείψῃς σύ, ἐπειδὴ ἐγὼ θὰ σοι δώσω δῶρα μεγαλείτερα ἢ ὅσα θὰ ἔπεμπεν εἰς σὲ ὁ βασιλεὺς, ἂν ἄφηνες τοὺς συμμαχοὺς.» Ταῦτα δὲ λέγων, πέμπει ἀμέσως εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Ἀδείμαντου τρία τάλαντα ἀργυρίου. Οὗτοι λοιπὸν θαμβωθέντες διὰ δῶρων ἀνεπίεσθησαν· τῶν δὲ Εὐβοέων ἔγινεν ἡ χάρις καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς αὐτὸς ἐκέρδισε, διότι εἶχε τὰ λοιπὰ τάλαντα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τις τοῦτο.

Τοιοιουτρόπως λοιπὸν ἔμειναν ἐν τῇ Εὐβοίᾳ καὶ ἑναυμάχησαν. Ἐγίνε δὲ ἡ ναυμαχία ὡς ἐξῆς. Ἀποῦ οἱ Πέρσαι ἔφθασαν πρὸ τῆς δείλης εἰς τὰς Ἀφέτας, εἶδον τὰς ὀλίγας ναῦς, περὶ τῶν ὁποίων καὶ πρότερον ἐγνώριζον ὅτι ἑναυλόχουν* περὶ τὸ Ἀρτεμισίον· καὶ ἦταν πρόθυμοι νὰ ἐφορμήσωσιν, ἵνα τας συλλάθωσιν, ἐὰν δυνηθῶσιν. Ἐπειδὴ ὅμως ὑπώπτεον μήπως οἱ Ἕλληνες, ἰδόντες αὐτοὺς, ἐὰν ἔλθωσιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, τραπῶσιν εἰς φυγὴν, ἐμηχανεύθησαν τὰ ἐξῆς. Χωρίσαντες διακόσια ἐξ ὄλων τῶν πλοίων περιέπεμπον αὐτὰ ἐξώθεν τῆς *Σκιάθου*, ἵνα μὴ τα ἴδωσιν οἱ πολέμιοι ὅτι περιέπεπον τὴν Εὐβοίαν. Διηυθύνοντο δὲ τὰ πλοῖα ταῦτα πρὸς τὸν *Καφηρέα** καὶ τὸν *Γεραϊστόν**, ἵνα ἐκεῖθεν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν *Εὐριπον** καὶ οὕτω περικυκλώσωσιν ἀμφοτέρωθεν τοὺς Ἕλληνας. Δὲν ἐσκόπων δὲ οἱ Πέρσαι νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡμέραν ἐκείνην, οὐδὲ προῖν ἢ φανῆ εἰς αὐτοὺς τὸ σύνθημα παρὰ τῶν περιπεπόντων, ὅτι ἔφθασαν. Αὐτομολήσας δὲ τις κρυφίως μὲ πλοῖον ἐκ τοῦ ναυτικοῦ τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς στρατηγούς πῶς ἔγινε τὸ ναυάγιον. Τοῦ-

το δ' ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες συνῆλθον εἰς συμβούλιον καὶ ἀπεφάσισαν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Θεμιστοκλέους, νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν μεθ' ὅλου τοῦ στόλου των μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ κανεὶς δὲν ἐπέπλεον ἐναντίον των, περὶ τὴν ἐσπέραν ἐπέπλεον αὐτοὶ πρῶτοι κατὰ τῶν Περσῶν, θέλοντες νὰ δοκιμάσωσι πῶς ἐμάχοντο.

Βλέποντες δὲ οἱ στρατιῶται καὶ οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ξέρξου τοὺς Ἕλληνας ἐπιπλέοντας μὲ ὀλίγας ναῦς, ἐθεώρησαν αὐτοὺς πολὺ ἀνοήτους καὶ ἀνήχησαν εἰς τὸ πέλαγος καὶ αὐτοὶ, ἐλπίσαντες ὅτι εὐκόλως θὰ συλλάβωσιν αὐτούς. Διότι ἔβλεπον ὅτι τὰ μὲν πλοῖα τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ὀλίγα, τὰ δὲ ἰδικὰ των καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν πολὺ περισσότερα καὶ κατὰ τὸν πλοῦν ταχύτερα. Μὲ τοιαύτην δὲ πεποιθήσιν προσεπάθουν νὰ περικυκλώσωσι τοὺς Ἕλληνας.

Καθὼς δὲ ἐδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ σημεῖον τῆς μάχης, πρῶτον μὲν στρέψαντες τὰς πῦρας κατὰ τῶν Περσῶν ἐσηματίσαν κύκλον μὲ τὰς πύρνας εἰς τὸ μέσον. Δεύτερον δὲ, δοθέντος σημείου, ἤρχισαν τὴν μάχην. Κυριεύουσι δ' ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ τριάκοντα ναῦς τῶν Περσῶν· τὸ δ' ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ἔμεινεν ἀμφίβολον· διότι ἐπελοῦσα ἡ νύξ διέλυσε τοὺς ἀγωνιζομένους. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἀπέπλεον εἰς τὸ Ἀρτεμισίον*, οἱ δὲ Πέρσαι εἰς τὰς Ἀφέτας*.

Καθὼς δὲ ἐνύκτωσεν, (ἦτο δὲ τότε περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους), ἔπεσε ραγδαία βροχὴ διαρκέσασα ὅλην τὴν νύκτα καὶ σκληραὶ βρονταὶ ἤκούοντο ἀπὸ τοῦ Πηλίου* ὄρους. Οὕτω δὲ περοδημένοι οἱ Πέρσαι διῆλθον τρομερὰν νύκτα. Εἰς δὲ τοὺς διαταχθέντας νὰ περιπλεύσωσι τὴν Εὐβοίαν, ἡ αὐτὴ νύξ ὑπῆρξε κατὰ τοσοῦτον ἀγριωτέρα, καθόσον κατέλαθεν αὐτοὺς εἰς τὸ πέλαγος, τὸ δὲ τέλος των ὑπῆρξεν ὀλέθριον. Διότι

ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν ἡ τρικυμία καὶ ἡ βροχὴ· καὶ μὴ γνωρίζοντες τοῦ ἐφέροντο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἐπιπτον ἔξω πρὸς τὰς πέτρας καὶ συνετριβόντο.

Οἱ δὲ εἰς τὰς Ἀφέτας Πέρσαι, ὡς ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, ἔχαιρον καὶ ἠσυχάζον μετὰ τοσαῦτα δυστυχήματα. Εἰς δὲ τοὺς Ἕλληνας ἦλθον πρὸς βοήθειαν πεντήκοντα καὶ τρία πλοῖα ἄττικά. Ἦλθε δὲ καὶ ἡ χαροποῖς εἰδησις τῆς καταστροφῆς πάντων τῶν περιπλεόντων τὴν Εὐβοίαν. Τότε ἔλαβον θάρρος καὶ ὀρμήσαντες πάλιν περὶ τὴν ἐσπέραν κατέστρεψαν ναῦς τινὰς τῶν Κιλικίων· καθὼς δ' ἐνύκτωσεν, ἀπέπλεον εἰς τὸ Ἀρτεμισίον.

Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσῶν, ἐθεώρουν μεγάλην προσβολὴν νὰ βλάπτωνται ὑπὸ τοσοῦτον ὀλίγων πλοίων. Καὶ φοβούμενοι καὶ τὸν Ξέρξην, δὲν ἀνέμειναν πλέον τοὺς Ἕλληνας νὰρχίσωσι τὴν μάχην, ἀλλὰ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐκίνησαν πρῶτοι καὶ ἔπλεον κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἔμενον ἡττοὶ πλησίον τοῦ Ἀρτεμισίου. Συνέπιπτε δὲ ὥστε κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας νὰ γίνωνται καὶ αἱ ναυμαχίαι αὐταὶ καὶ αἱ ἐν Θερμοπύλαις* πεζομαχίαι. Σηματίσαντες δὲ οἱ Πέρσαι μὲ τὰς ναῦς σχῆμα μνηοειδὲς* ἔπλεον κυκλόθεν, ἵνα περικλείσωσι τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸ μέσον. Τότε οἱ Ἕλληνες ἀντέπλευσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ συνεπλάκησαν μετ' αὐτῶν. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ ἔδειξαν καὶ τὰ δύο μαχόμενα μέρη μεγάλην ἀνδρείαν. Τὰ πλοῖα δὲ τοῦ Ξέρξου, ἕνεκα τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ πλήθους ταρασσόμενα, συνεκρούοντο καὶ οὕτως ἔβλαπτον ἀλλήλα. Κατεστρέφοντο δὲ πολλὰ πλοῖα καὶ ἀνθρώποι τῶν Ἑλλήνων, πολλοὶ δὲ περισσότεροι τῶν Περσῶν. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ ἐκ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἠρίστευσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκ δὲ τῶν

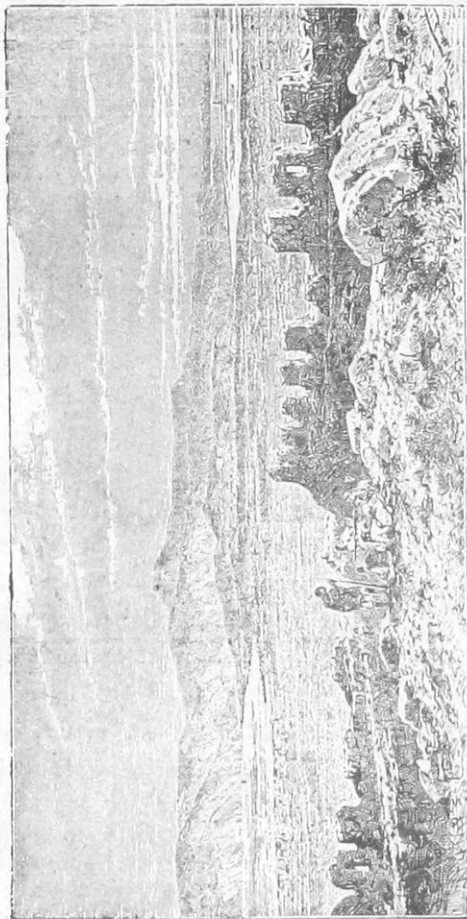
Περσῶν οἱ Αἰγύπτιοι. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἀγωνιζόμενα καὶ τὰ δύο μέρη διεχωρίσθησαν. Τότε οἱ Ἕλληνες ἐφρόντισαν καὶ ἔλαβον τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς των· τὸ αὐτὸ δ' ἐπραξάν καὶ οἱ Πέρσαι.

12. Καταστροφὴ τῶν Ἀθηνῶν.

Μετὰ τὴν ἄλωση τῶν Θερμοπυλῶν οἱ Πέρσαι ἐξηκολούθησαν τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν. Τότε ἦλθον πρὸς αὐτοὺς αὐτόμολοι ἄτινες Ἀρκάδες, τοὺς ὁποίους ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς εἰς τί κατεγίνοντο οἱ Ἕλληνες. Ἐκεῖνοι δ' ἔλεγον ὅτι ἐώρταζον τὰ Ὀλύμπια* καὶ θεώρουν γυμνικούς καὶ ἵππικούς ἀγῶνας. Πάλιν δ' ἠρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ξέρξης, τί εἶναι τὸ βραβεῖον τῶν ἀγωνιζομένων· ἐκεῖνοι δὲ εἶπον ὅτι ἦτο στέφανος ἐκ κλάδων ἐλαίας. Τότε ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρταβάνου εἶπε παρρησίᾳ. «Φεῦ Μαροδόμει, ἐναντίον ποίων ἀνδρῶν ὠδήγησας ἡμᾶς νὰ πολεμήσωμεν, οἷτινες ἀγωνίζονται οὐχὶ περὶ χορημάτων ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς!»

Ὁ δὲ στόλος τῶν Ἑλλήνων κατὰ παράκλησιν τῶν Ἀθηναίων ἤραξεν εἰς τὴν Σαλαμίνα*. Παρεκάλεσαν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτοὺς νὰ προσορμίσωσιν εἰς τὴν Σαλαμίνα, ἵνα δυνηθῶσι νὰ θέσωσιν εἰς ἀσφαλὲς μέρος τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, καὶ ἔπειτα νὰ σκεφθῶσι τί θὰ κάμωσι. Διότι ἔμαθον ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἐτείχιζον τὸν Ἴσθμόν καὶ διὰ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτοῦ ἐφρόντιζον, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐγκατέλειπον. Τοιοῦτοτρόπως οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμον κήρυγμα, ἕκαστος, ὅπως δύναται, νὰ φέρῃ εἰς ἀσφάλειαν τὰ τέκνα καὶ τὴν οἰογένειάν του. Τότε οἱ μὲν πλείστοι ἀπέστειλαν τοὺς οἰκέτους των εἰς τὴν Τροιζῆνα*, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Αἰγίνα*, καὶ ἄλλοι πάλιν τὴν Σαλαμίνα*.

Καὶ ὁ λοιπὸς ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων λαβῶν εἰ-

Ὁ Ἴσθμὸς τῆς Κορίνθου.

δησιν, συνέρρεεν ἤδη ἐκ τῆς Τροιζῆνος εἰς τὴν Σαλαμίνα. Συνελέχθησαν δὲ πολὺ περισσότερα πλοῖα, καὶ ἀπὸ πολὺ

περισσοτέρων πόλεων παρὰ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον. Ὁ σύμπαι δὲ ἀριθμὸς τῶν πλοίων ἀνήρχετο εἰς τριακόσια ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτώ, ἐκτὸς τῶν πεντηκοντόρων. Ἀνώτατος ἀρχηγὸς ἦτο αὐτός, ὁ ὁποῖος καὶ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, ὁ Εὐρυβιάδης, ὁ υἱὸς τοῦ Εὐρυκλείδου, Σπαρτιάτης, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ βασιλικοῦ γένους. Τὰ πλείστα ὁμοῦ καὶ τὰ κάλλιστα πλείστα παρῆγον οἱ Ἀθηναῖοι.

Τότε οἱ στρατηγοὶ συνήλθον εἰς συμβούλιον. Καὶ ὁ Εὐρυβιάδης προέειπε τὸ ἐρώτημα, εἰς ποῖον ἐκ τῶν τόπων, τῶν ὁποίων εἶναι κύριοι ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς, ἡ ὁποία ἤδη ἦτο ἐγκαταλελειμμένη, ὄφειλον νὰ κάμωσι ναυμαχίαν· καὶ προσέτατε πάντα νὰ εἴπῃ τὴν γνώμην του. Αἱ γνώμαι τῶν πλείστων συνεφώνουν, ὅτι πρέπει νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν Ἴσθμόν καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου νὰ ναυμαχώσιν. Διότι ἔλεγον ὅτι ἂν νικηθῶσιν, εἰς μὲν τὴν Σαλαμίνα εὐρισκόμενοι θὰ πολιορκηθῶσιν ἐν τῇ νήσῳ καὶ θὰ καταστραφῶσιν, ἀπὸ τοῦ Ἴσθμοῦ ὁμοῦ ἕκαστος θὰ δύναται νὰποχωρήσῃ εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἐνῶ δὲ οἱ Πελοποννήσιοι στρατηγοὶ ταῦτα ὠμίλουν ἤθην Ἀθηναῖος ἀνὴρ ἀναγγέλλων ὅτι ὁ περσικὸς στρατὸς εἰσέβηκεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ πυρπολεῖ αὐτὴν πᾶσαν. Ὁ Ξέρξης δηλαδὴ μετὰ τοῦ στρατοῦ του διήλθε διὰ τῆς Βοιωτίας, κατέκαυσε τὴν πόλιν τῶν Θεσπιέων, οἵτινες κατέφυγον εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὁμοίως τὴν τῶν Πλαταιέων καὶ ἤθην ἤδη εἰς τὰς Ἀθήνας καταστρέφων τὰ πάντα. Οἱ Πέρσαι κατέλαβον τὴν ἐγκαταλελειμμένην πόλιν· διότι ὀλίγοι ἄνθρωποι ἔμειναν ἐν τῇ ἀκρόπολει, οἱ φύλακες τοῦ ἱεροῦ καὶ πένητές τινες ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν ἀπεχώρησαν εἰς τὴν Σαλαμίνα. Οὗτοι φράξαντες τὴν ἀκρόπολιν μὲ θύρας καὶ μὲ ξύλα ὑπερσπίζοντο, νομίζοντες ὅτι ἀκολουθοῦσι τὸν χρησμὸν τῆς

Πυθίας*, ὅτι τὸ ξύλινον τεῖχος θὰ ἦτο ἀκυρίευτον. Οἱ Πέρσαι κατέλαβον τότε τὸ ὑψωμα, τὸ ὁποῖον κεῖται καταντικρὸ τῆς ἀκροπόλεως καὶ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὀνομάζεται Ἄρειος πάγος* καὶ ἐπολιόρκουν κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ἐτύλισσον στυπεῖον περὶ τὰ βέλη*, τὸ ἦναπτον καὶ ἐτοξέουν ἐπὶ τὸ φράγμα. Ἄλλ' οἱ πολιορκούμενοι Ἀθηναῖοι, ἂν καὶ ἐφθασαν εἰς τὰ ἔσχατα δεινά, ὁμοῦ ἐξηκολούθουν νὰ ὑπερασπίζωσιν ἑαυτοὺς, καὶ ἀπέκρουσαν συγχρόνως καὶ τὴν πρότασιν τῶν Πεισιστρατιδῶν τοῦ νὰ συνθηκολογήσωσιν. Ἐμηχανῶντο δὲ τότε καὶ ἄλλα τινά, καὶ ἰδίως ἐκύλιον λίθους μεγάλους κατὰ τῶν προσερχομένων πρὸς τὰς πύλας Περσῶν. Ὡστε ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὁ Ξέρξης δὲν ἐγνώριζε τί νὰ κάμῃ μὴ δυνάμενος νὰ τοὺς κυριεύσῃ. Τέλος ἐφάνη πόρος τις εἰς τοὺς Πέρσας, καθότι κατὰ τὸν χρησμὸν ὅλη ἡ Ἀττικὴ ὄφειλε νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Περσῶν. Ὅπισθεν λοιπὸν τῶν πυλῶν καὶ τῆς ἀνάδοδος, ὅπου κανεὶς δὲν ἐφύλαττεν, οὔτε ἠλπίζον ὅτι θὰ ἀναβῆ τις ἐντεῦθεν, ἀνέβησάν τινες κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς θυγατρὸς τοῦ Κέκροπος Ἀγλαύρου*. Ὡς δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἶδον αὐτοὺς ὅτι ἀνέβησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐκρήμνιζον ἑαυτοὺς κατὰ τοῦ τεῖχους κάτω καὶ κατεστρέφοντο, ἄλλοι δὲ ἔφρουγον εἰς τὸν ἱερὸν χώρον. Οἱ δὲ ἀναβάντες Πέρσαι, πρῶτον μὲν ἐτράπησαν πρὸς τὰς πύλας· ἀφοῦ δὲ ἤνοιξαν ταύτας, ἐφόνεον τοὺς ἰκέτας. Ἀφοῦ δὲ πάντας κατέστρεψαν, ἐσύλησαν τὸ ἱερὸν καὶ ἐπυρπόλησαν ὅλην τὴν ἀκρόπολιν. Ὁ Ξέρξης τότε ἐκυρίευσεν ἐντελῶς τὰς Ἀθήνας καὶ ἔστειλεν ἰππέα ὡς ἄγγελον εἰς τὰ Σοῦσα*, ἵνα ἀγγείλῃ τὴν ἐπιτυχίαν του.

Διηγοῦνται δὲ ὅτι ἡ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἐρεχθίδεως* ἐλαία, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀθηναῖα ἡ ἰδίᾳ λέγεται ὅτι ἐφύτευεν ὡς μαρ-

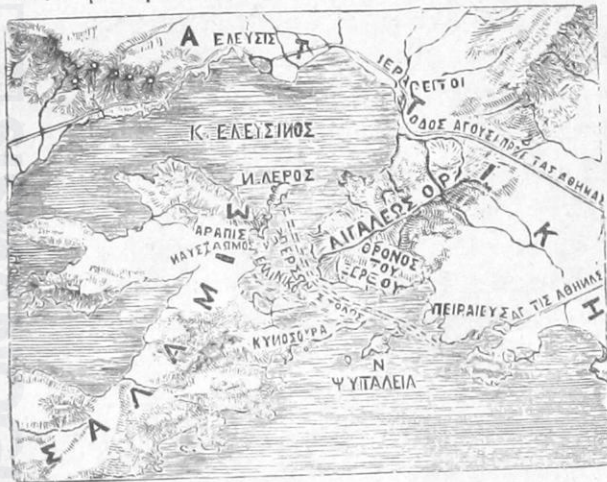
τύριον, ἐν τῇ πυρπολήσει κατεστράφη ὁμοῦ. Ἄλλὰ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, ὅτε ἀνέβησαν νὰ θυσιάσωσιν οἱ περὶ τὸν Ξέρξην ὄντες Ἀθηναῖοι, εἶδον ἐκ τοῦ στελέχους βλαστὸν πηχυαῖον νάναθαλῃ.

13. Συμβούλια τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ περὶ τὴν Σαλαμίνα διατρίβοντες Ἕλληνες, καθὼς ἐπληροφορήθησαν τὰ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηῶν, περιέπεσον εἰς τοσαύτην ἐκπληξιν, ὥστε τινὲς τῶν στρατηγῶν οὐδὲ ἀπόφασιν περιέμενον, ἀλλ' ἐνέπιπτον εἰς τὰ πλοῖα καὶ ὕψωνον τὰ ἱστία, ἵνα ἀποπλεύσωσιν. Οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἀπεφάσισαν νὰ ναυμαχήσωσι πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἐν τοσοῦτῳ ἐπῆλθεν ἡ νύξ· καὶ ἀρού διελύθη τὸ συνέδριον εἰς ἐξαινον εἰς τὰ πλοῖα. Ὅτε δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς ἦλθεν εἰς τὸ πλοῖόν του, τὸν ἠρώτησε Μνησίφιλος ὁ Ἀθηναῖος, τί ἀπεφάσισαν. Καὶ ἀκούσας ὅτι ἦτο ἀπόφασις νὰ ἀποσύρωσι τὰ πλοῖα πρὸς τὸν Ἰσθμόν, καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου νὰ ναυμαχήσωσιν, εἶπεν: « Ἄν οὗτοι ἀποσύρωσι τὰ πλοῖα τῶν ἀπὸ τῆς Σαλαμίνας, τότε δὲν θὰ ὑπάρχη πλέον ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος· διότι ἕκαστοι θὰ τραπῶσιν εἰς τὰς πόλεις τῶν· καὶ οὔτε ὁ Εὐρυβιάδης θὰ δυνηθῇ νὰ τοὺς κατέχη οὔτε ἄλλος τις τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ μὴ διασκορπισθῇ ἡ σιραιά· καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ χαθῇ δι' ἀβουλίαν. Ἄλλ' ἂν ὑπάρχη ἀκόμη κανὲν μέσον, ὕπαγε καὶ προστάθει νὰ μεταβάλης τὴν ἀπόφασιν, μεταπειθῶν τὸν Εὐρυβιάδην νὰ μείνῃ αὐτοῦ ».

Ἡ συμβουλή αὕτη ἤρρεσε πολὺ εἰς τὸν Θεμιστοκλέα, ὁ ὁποῖος πρὸς ταῦτα δὲν ἀπήντησε καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Εὐρυβιάδου. Φθάσας δ' ἐκεῖ, εἶπεν ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ τῷ

ὁμιλήσῃ περὶ κοινῆς τινος ὑποθέσεως· ἐκεῖνος δὲ τὸν προσέταξε νὰ μεταβῇ εἰς τὸ πλοῖον καὶ νὰ εἴπῃ ὅ τι ἐπιθυμεῖ. Τότε ἐκάθισεν ὁ Θεμιστοκλῆς πλησίον του καὶ τῷ λέγει καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα παρὰ τοῦ Μνησιφίλου ἤκουσεν, ὡς νὰ ἦτο ἰδική του γνώμη, καὶ πολλὰ ἄλλα προσέθηκεν ἀκόμη, μέχρις οὗ τὸν κατέπεισε νὰ ἐκβῇ τοῦ πλοίου καὶ νὰ συγκαλέσῃ πάλιν τοὺς στρατηγοὺς εἰς τὸ συνέδριον.

Ἡ ἐν Σαλαμίνα ναυμαχία.

Ὡς δὲ συνελέχθησαν, πρὶν ἀκόμη ὁ Εὐρυβιάδης προβάλλῃ λόγον, διὰ τί συνήγαγε τοὺς στρατηγοὺς, ἔλαβεν ὁ Θεμιστοκλῆς τὸν λόγον καὶ ὠμίλει μακρῶς καὶ ἐπιμόνως. Τότε ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος εἶπεν: « Ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τοὺς ἀγῶνας οἱ προξανασιτάμενοι ραπίζονται ». Ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη: « Οἱ μένοντες ὁμως ὀπίσω δὲν στεφανοῦνται ». Οὕτως ἠπίως ἀπήντησε τότε πρὸς τὸν Κορίνθιον, πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδην ὠμίλησεν ὡς ἐξῆς.

«Εἰς τὰς χεῖράς σου εἶναι τόρα νὰ σώῃς τὴν Ἑλλάδα» ἔχθρους. Ἐὰν μὲν οἱ ἄνθρωποι σκέπτονται καὶ ἀποφασί-
 » ἄν, πεισθεὶς εἰς ἐμέ, κάμῃς ἐδῶ ναυμαχίαν καὶ μὴ ἀπο- ζῶσι πρεπόντως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν
 » πλεύσης πρὸς τὸν Ἴσθμόν· πειθόμενος εἰς τοὺς λόγους τοῦ- τὴν ἐπιτυχίαν· ἂν δὲ μὴ σκέπτονται τὰ πρέποντα, τότε
 » των. Διότι ἄκουσον καὶ παράβαλε ἑκάτερον. Ἄν μὲν καὶ ὁ Θεὸς ἀρνεῖται τὴν βοήθειάν του εἰς τὰ ἀνθρώπινα
 » συμπλακῆς πλησίον τοῦ Ἴσθμοῦ, θὰ ναυμαχήσῃς ἐν πε- σχέδια».
 » λάγῃ· ἀνοικτῶ, τὸ ὁποῖον ἤκιστα συμφέρει εἰς ἡμᾶς, οἱ Ταῦτα ἐνῶ ἔλεγεν ὁ Θεμιστοκλῆς, πάλιν ὁ Κορίνθιος
 » τινες ἔχομεν βρύτερα πλοῖα καὶ ὀλιγώτερα κατὰ τὸν Ἀδείμαντος προσέβαλεν αὐτὸν προστάττων νὰ σιωπᾷ, καθότι
 » ἀριθμόν. Πρὸς τοῦτοις θὰ χάσωμεν τὴν Σαλαμίνα καὶ τίδηθεν δὲν εἶχε πατρίδα. Καὶ παρεκίνει τὸν Εὐρυβιάδην
 » Μέγαρα καὶ τὴν Αἴγιναν, καὶ ἂν κατ' ἄλλα εὐτυχῆσωμεν νάρνηθῆ δικαίωμα ψήφου εἰς ἄνθρωπον ἄπατριν· διότι ἔπρε-
 » διότι συγχρόνως μὲ τὸ ναυτικὸν τῶν Περσῶν θάκλουθῆπεν ὁ Θεμιστοκλῆς πρὶν δώσῃ γνώμης νὰ δείξῃ τὴν πό-
 » καὶ ὁ πεζικὸς στρατὸς· καὶ οὕτω θὰ τοὺς φέρῃς σὺ ὁ ἴδιος εἰς ἴλιν, τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει. Τότε δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ
 » τὴν Πελοπόννησον καὶ ὅλην τὴν Ἑλλάδα θὰ φέρῃς εἰς ἐκεῖνον καὶ τοὺς Κορινθίους προσέβαλε τραχέως· καὶ ἐκήρυτ-
 » κίνδυνον. Ἐὰν ὁμως κάμῃς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ λέγω, τεν ὅτι καὶ πόλιν καὶ χώραν ἔχουσι μεγαλειτέραν οἱ Ἀθη-
 » θὰ ἔχῃς τὰς ἐξῆς ὠφελείας. Κατὰ πρῶτον μὲν, ἐν στενῷ ναῖοι παρὰ οἱ Κορίνθιοι, ἐφ' ὅσον ἔχουσι διακόσια πλοῖα πε-
 » συμπλεκόμενοι μὲ ὀλίγα πλοῖα ἐναντίον πολλῶν, ἐὰν τὸ πληρωμένα· καὶ οὐδεὶς λαὸς τῶν Ἑλλήνων, ἂν ἐπετίθεντο
 » ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου ἀποβῆ, ὅπως φαίνεται πιθα- οἱ Ἀθηναῖοι κατ' αὐτοῦ, θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς ἀποκρούσῃ.
 » νόν, θὰ ὑπεριχύσωμεν ἡμεῖς πολὺ· διότι ἢ μὲν ἐν στενῷ Ἀφοῦ εἶπε ταῦτα, ἐστράφη πρὸς τὸν Εὐρυβιάδην καὶ ὠμί-
 » ναυμαχία εἶναι πρὸς ὄφελος ἡμῶν, ἢ δὲ ἐν εὐρυχωρίᾳ λησε μετὰ μεγαλειτέρας ἐμφάσεως.
 » πρὸς ὄφελος ἐκείνων. Ἐπειτα σφίζεται ἡ Σαλαμίς, εἰς «Ἐὰν μείνῃς σὺ ἐδῶ καὶ δεῖξῃς ὅτι εἶσαι γενναῖος ἀνὴρ,
 » τὴν ὁποίαν ἐφυγαδεύσαμεν τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας καλῶς· εἰ δὲ μὴ, θὰ καίασθῃς τὴν Ἑλλάδα. Διότι ὀλόκλη-
 » ἡμῶν. Πρὸς τοῦτοις ἐδῶ ἴσα ἴσα θὰ ναυμαχήσῃς ὑπὲρ ρον τὴν πολεμικὴν ἡμῶν δύναμιν φέρουσι τὰ πλοῖα. Ἄλλ'
 » τῆς Πελοποννήσου, ὅπως καὶ παρὰ τὸν Ἴσθμόν· καὶ ἂν ἐλθέ, πείθου εἰς τοὺς λόγους μου! Ἐὰν ὁμως μὴ κάμῃς ταῦ-
 » σκέπτησαι ὀρθῶς, δὲν θὰ φέρῃς τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Πε- τα, ἡμεῖς μὲν, καθὼς εἴμεθα, ἀναλαβόντες τὰς οἰκογενείας μας
 » λοπόννησον. Ἐὰν δὲ συμβῶσιν ἐκεῖναι, τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἐλ- θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν Σίῳν τῆς Ἰταλίας, ἦς ἀπὸ παλαιοῦ
 » πίζω, καὶ νικήσωμεν ἡμεῖς, οὔτε εἰς τὸν Ἴσθμόν θὰ σαρ- ῆθῃ χρόνου εἶναι ἰδική μας· ὑμεῖς δέ, ἀφοῦ στερηθῆτε τοιού-
 » ἔλθωσιν οἱ Πέρσαι, οὔτε θὰ προβῶσι πορρωτέρω τῆς Ἀτ- τῶν συμμάχων, θὰ ἐνθυμηθῆτε τότε τοὺς λόγους μου».
 » τικῆς, ἀλλὰ θὰ ἐπλῶσιν ἀτάκτως, καὶ θὰ κερδίσωμεν τὰ
 » Μέγαρα καὶ τὴν Αἴγιναν καὶ τὴν Σαλαμίνα, εἰς τὴν ὁποίαν
 » μάλιστα χρησμός* ἐδόθη πρὸς ἡμᾶς ὅτι θὰ νικήσωμεν τοὺς

Διὰ τούτων τῶν λόγων μετέπειπεν ὁ Θεμιστοκλῆς τὸν
 Εὐρυβιάδην. Φαίνεται δὲ ὅτι μετεπίσθη, φοβηθεὶς μήπως
 οἱ Ἀθηναῖοι ἀφήσωσιν αὐτούς, ἂν πλεύσῃ πρὸς τὸν Ἴσθμόν,

ὅποτε οἱ λοιποὶ δὲν θὰ ἦσαν πλέον ἀξιόμαχοι. Ὅθεν προετίμησεν ἐδῶ μένων νὰ ναυμαχήσῃ.

14. Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.

Ὁ πεζικός στρατός τῶν Περσῶν τὴν αὐτὴν νύκτα ἐπορεύετο κατὰ τῆς Πελοποννήσου, ἃν καὶ ἐμηχανήθησαν οἱ Ἕλληνες πάντα τὰ δυνατά, ὅπως μὴ εἰσβάλωσι κατὰ ζήτηρὰν οἱ Πέρσαι. Διότι, εὐθὺς ὡς ἐπληροφόρηθησαν οἱ Πελοποννήσιοι ὅτι οἱ περὶ Λεωνίδα ἐν Θερμοπύλαις ἀπέθανον, ἔδραμον ἐκ τῶν πόλεων καὶ ἐκάθηοντο εἰς τὸν Ἴσθμόν. Στρατηγὸς αὐτῶν ἦτο ὁ Κλεόμβροτος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λεωνίδου. Τότε συνέχωσαν τὴν Σκιρωνίδα* ὁδὸν καὶ ἀπεφάσισαν διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ νὰ οἰκοδομήσωσι τείχος. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν πολυαὶ μυριάδες καὶ πᾶς ἀνὴρ ἐργάζετο, ταχέως ἐτελείωνε τὸ ἔργον. Διότι λίθοι καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ καλάθια πλήρη ἄμμου εἰσεφέροντο, καὶ οὔτε νύκτα οὔτε ἡμέραν ἀνεπαύοντο ἀπὸ τῆς ἐργασίας.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες μαθόντες τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον, περιέπεσον εἰς μέγαν φόβον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν κρύφα κατ' ἰδίαν συνήρχοντο εἰς συνομιλίας καὶ ἐθαύμαζον τὴν ἀβουλίαν τοῦ Εὐρυβιάδου· τέλος δὲ ἐξεργάγη τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ φανερόν. Ἐγίνε συνέλευσις καὶ πολλοὶ λόγοι ἐλέχθησαν. Οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι πρέπει νὰποπλεύσωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ὑπὲρ ἐκείνης νὰ κινδυνεύσωσιν, οὐχὶ ὑπὲρ χώρας ἤδη ἀπολεσθείσης. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, Αἰγινῆται καὶ Μεγαρεῖς ἔλεγον ὅτι ἐδῶ μένοντες ἔπρεπε νὰ ἀγωνίζωνται.

Ἰδὼν τότε ὁ Θεμιστοκλῆς ὅτι τῶν Πελοποννησίων αἰ

γωνῶμαι ὑπερίσχυον, ἐξέρχεται κρύφα τοῦ συνεδρίου καὶ πέμπει ἓνα ἄνθρωπον εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Μήδων. Οὗτος ὠνομάζετο Σίκιννος καὶ ἦτο ὑπρέτης τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ παιδαγωγὸς τῶν τέκνων του· ἐλθὼν δ' ἐπὶ πλοίου πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν Περσῶν ἔλεγε τὰ ἐξῆς: «Μὲ ἔστειλεν ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων κρύφα τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, διότι εἶναι ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, ἵνα εἶπω ὅτι οἱ Ἕλληνες πλήρεις φόβου σκέπτονται νὰ φύγωσιν. Καὶ τώρα σας παρέχει εὐκαιρίαν νὰ κάμητε λαμπρότατον ἔργον, ἃν τοὺς ἐμποδίσητε νὰ διαφύγωσιν. Διότι οὔτε μεταξύ τῶν εἶναι σύμφωνοι οὔτε θάντισταθῶσι πλέον ἐναντίον σας. Θὰ τοὺς ἴδητε δὲ μεταξύ τῶν νὰ ναυμαχῶσι καὶ οἱ φρονοῦντες τὰ ὑμέτερα καὶ οἱ μὴ». Ταῦτα εἰπὼν εὐθὺς ἀπεχώρησεν.

Οἱ δὲ Πέρσαι πιστεύσαντες εἰς τὴν ἀγγελίαν ταύτην, ἔκαμον τὰ ἐξῆς. Εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Ψυτάλειαν, κειμένην μεταξύ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ἀττικῆς, ἀπεβίβασαν πολλοὺς τῶν Περσῶν, ἵνα, ἃν γίνῃ ναυμαχία καὶ φερθῶσιν ἐκεῖ ἄνθρωποι καὶ συντρίμματα πλοίων, τοὺς μὲν φίλους σφάζωσι, τοὺς δὲ ἐχθροὺς φονεύσωσιν. Ἐπειτα δὲ ἦνοιξαν τὴν πτέρυγα τοῦ στόλου ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ μέρους, σχηματίζοντες ἡμικύκλιον πρὸς τὴν Σαλαμῖνα. Καὶ μέχρι τῆς Μουνιχίας* κατεῖχον πάντα τὸν πορθμὸν μὲ τὰ πλοῖα, ἵνα οὕτως ἀποκόψωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν φυγὴν, τοὺς ἀποκλείσωσι καὶ τοὺς τιμωρήσωσι πρεπόντως διὰ τὰς εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον πράξεις τῶν. Ταῦτα πάντα παρεσκευάζον τὴν νύκτα, χωρὶς νὰποκοιμηθῶσι διόλου.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγοὶ ἐφιλονίκουν ἀκόμη σφοδρῶς καὶ δὲν ἐγνώριζον ὅτι ὁ στόλος τῶν βαρβάρων τοὺς περιεκύκλωνεν, ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι ἴσταντο τὰ πλοῖα ὅπως τὴν ἡμέ-

ραν. Ἐνῶ δὲ συνηδρίαζον οἱ στρατηγοί, διέβη ἐξ Αἰγίνης Ἀριστείδης ὁ Δουσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωπτρακιμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου. Οὗτος ἐθεωρεῖτο ὁ ἀριστος καὶ δικαιοτάτος ἀνὴρ, ἐξ ὧν ἐζησάν ποτε εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Ἀριστείδης ἐλθὼν εἰς τὸ συνέδριον, ἔστειλε καὶ προσεκάλεσεν ἐξω τὸν Θεμιστοκλέα, ὅστις δὲν ἦτο φίλος του, ἀλλὰ σφοδρὸς ἀντίπαλός του· ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μεγέθους τῶν παρόντων κακῶν ἐλησμόνησε τοῦτο καὶ ἐζήτηε νὰ συναλεθθῆ μετ' αὐτοῦ. Ἦκουσε δὲ ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἔσπευδον νὰ πομπλευσῶσι πρὸς τὸν Ἴσθμόν. Καθὼς δὲ ἐζῆλθεν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἔλεγεν ὁ Ἀριστείδης τὰ ἐξῆς:

Ἀριστείδης.

«Ἡμῖς πρέπει πάντοτε, καὶ ἰδίως εἰς ταύτην τὴν περίστασιν, νὰ φιλονικῶμεν περὶ τοῦ ποῦς ἐξ ἡμῶν τῶν δύο νὰ εὐεργετήσῃ πλείοτερον τὴν Ἑλλάδα. Τώρα δὲ ἔχω νὰ σοι εἶπω ὅτι τὸ πρῶμα θὰ ἦναι τὸ αὐτό, καὶ ἂν πολλὰ ἢ ὀλίγα ὀμιλῶσιν οἱ Πελοποννήσιοι περὶ τοῦ ἐπιεῦθεν ἀπόπλου. Ἐγὼ αὐτόπτης γενόμενος, σοὶ λέγω ὅτι τώρα οὐδ' εἰν θέλωσιν οἱ Κορινθιοὶ καὶ αὐτὸς ὁ Εὐρουβιάδης, θὰ ἦναι ἱκανοὶ νὰ ἐκπλεύσῶσι διότι περικυκλούμεθα ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ἄλλ' εἰέλθε καὶ εἰδοποίησον αὐτοὺς ταῦτα».

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπήντησε: «Πολλὸ λαμπρὸς προτροπὸς δίδεις καὶ καλὰ ἀναγγέλλεις διότι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἐπεθύμουν πολλὸ νὰ γίνῃ τοῦτο οὐ αὐτόπτης ὢν ἀναγγέλλεις ὡς γεγονός. Διότι γνώριζε ὅτι οἱ Μῆδοι κατὰ προτροπὴν μου κάμνουσι ταῦτα. Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνας δὲν ἤθελον ἐθελου-

σίως νὰ κάμωσι μάχην, ἔπρεπεν ἄκοντες νὰ ἀναγκασθῶσι πρὸς τοῦτο. Σὺ δὲ ἐπειδὴ καλὰς ἀγγελίας ἤλθες φέρων, ὁ ἴδιος εἰδοποίησον αὐτοὺς· διότι, ἂν ἐγὼ εἶπω αὐτά, δὲν θὰ τοὺς πείσω, καθότι δὲν περιμένουσι τοιοῦτόν τι παρὰ τῶν Περσῶν Ἄλλ' ἐμφανίσθητι καὶ εἰδοποίησον αὐτοὺς οὐ ὁ ἴδιος πῶς διάκεινται τὰ πράγματα. Ἀφοῦ δὲ τοὺς εἰδοποίησῃς, ἂν μὲν πεισθῶσι, τότε εἶναι κάλλιστον· ἂν δὲ μὴ πιστεύσωσι, θὰ τοὺς ἦναι τὸ αὐτό. Διότι δὲν θὰ δυνηθῶσι πλέον νὰ διαφύγῶσιν, ἂν ὄντως περικυκλούμεθα πανταχόθεν, καθὼς οὐ λέγεις».

Τότε ὁ Ἀριστείδης ἐμφανισθεὶς ἔλεγεν ὅτι ἔρχεται ἐξ Αἰγίνης καὶ μόλις ἤδυνήθη νὰ ἐκπλεύσῃ κρύφα καὶ ἀπαρτήρητος· διότι ὁλος ὁ ἑλληνικὸς στόλος περικυκλοῦται ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ Ξερξοῦ· καὶ συνέβουλευσεν νὰ παρασκευασθῶσιν εἰς ὑπεράσπισιν. Ἐκεῖνοι ὅμως ἤρχισαν ἐκ νέου νὰ φιλονικῶσιν. Διότι οἱ περισσότεροὶ στρατηγοὶ δὲν ἔδιδον πίστιν εἰς τὴν εἰδησιν ταύτην. Ἀλλὰ τότε ἦλθε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομολοῦσθαι πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἔλεγε πᾶσιν τὴν ἀλήθειαν. Διὰ τοῦτο τὸ ἔργον καὶ οἱ Τήνιοι ἀεγοράρησαν ἐν Δελφοῖς· εἰς τὸν τρίποδα μεταξὺ τῶν καταστροφέντων τοὺς Πέρσας. Τότε λοιπὸν βεβιασθέντες οἱ Ἕλληνας παρεσκευάζοντο εἰς ναυμαχίαν.

Ὅτε ἡ αὐγὴ ἀνέτελλε, τότε συνεκάλεσαν (7/20 Σεπτεμβρίου 480 π. Χ.) τοὺς ἐπιβάτας, καὶ ἐκ πάντων τῶν στρατηγῶν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐξεφώνησε τὸν ὠραιότατον λόγον καὶ διετάχθη νὰ εἰσβένωσιν εἰς τὰ πλοῖα.

Εἰσεβήσαν δὲ κα ἔπλεον οἱ Ἕλληνας μὲ ὅλα τὰ πλοῖα πρὸς τὰ ἔμπροσ· καὶ οἱ Πέρσαι εὐθύς ἐφορμῶσι κατ' αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Ἕλληνας τότε ἀνεκρούοντο πρύμναν

καὶ ὠπισθοχώρουν. Ἀμεινίας δὲ ὁ Παλληνεύς*, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὄρμηξ ἔμπρὸς καὶ προςβάλλει ἐχθρῶν πλοίων. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ πλοῖον συνεπλάκη καὶ δὲν ἠδύνατο νάπαλλαγῆ, τότε ἔδραμον καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἀμεινίου καὶ συνεπλάκησαν. Οἱ Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσιν ὅτι ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τῆς ναυμαχίας· οἱ δὲ Αἰγινῆται δυσχυρίζοντο ὅτι τὸ πρὸς τοὺς Αἰακίδας* ἀποπλευσαν πλοῖον εἰς Αἶγιναν ἕκαμε τὴν ἀρχήν. Διηγοῦνται δὲ προσέτι ὅτι φάσμα γυναικὸς ἐφάνη εἰς αὐτοὺς καὶ μὲ λέξεις, τὰς ὁποίας ὀλόκληρον τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων ἤκουσε, προέτρεψε καὶ ὠνείδισε τὰ ἐξῆς: «Ὁ ταλαίπωροί, ἕως πότε ἀκόμη δπισθοδρομεῖτε;»

Ἐν τῇ μάχῃ ἀπέναντι μὲν τῶν Ἀθηναίων ἦταν τεταγμένοι Φοίνικες· διότι οὗτοι εἶχον τὸ πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἐλευσίνας καὶ δυσμὰς κέρας· ἀπέναντι δὲ τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Ἴωνες· οὗτοι δὲ εἶχον τὸ πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὸν Πειραιᾶ. Ὀλίγοι δὲ αὐτῶν κατὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Θεμιστοκλέους ἐδεικνύοντο κακοί, οἱ δὲ πλείστοι οὐχί. Πολλοὶ μὲν Πέρσαι τριῆραρχοὶ ἐκυρεύσαν ἑλληνικά πλοῖα· ἀλλὰ πλείστα τῶν περσικῶν κατεστρέφοντο, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, τὰ δὲ ὑπὸ τῶν Αἰγινητῶν. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἐναυμάχουν κατὰ τάξεις καὶ περιεσκεμμένως, οἱ δὲ Πέρσαι δὲν ἦσαν ἔτι τεταγμένοι, καὶ ἔμελλε τὸ πρᾶγμα νάποβῆ τοιοῦτον, ὅποιον καὶ ἐγένετο, ἂν καὶ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐδείχθησαν πολὺ καλλίτεροι αὐτοὶ ἑαυτῶν παρὰ πλησίον τῆς Εὐβοίας, ἐπειδὴ πᾶς τις προεθυμεῖτο καὶ ἐφοβεῖτο τὸν Ξέρξην. Διότι ὁ Ξέρξης ἐκάθητο παρὰ τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὕρου, ὅπερ κεῖται ἀπέναντι τῆς Σαλαμῖνος καὶ ὀνομάζεται Αἰγάλεως, καὶ ἐλάμβανε γινώσκειν πάντων, οἷτινες διεκρίνοντο. Οἱ δὲ γραμματεῖς τοῦ ἔγρα-

φον τὰ ὀνόματα τῶν πλοιάρχων, τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν πατρίδα των.

Περὶ δὲ τὴν Ἀρτεμισίαν, τὴν βασιλίσσαν τῆς Καρίας* συνέθη τὸ ἐξῆς, διὰ τὸ ὅποιον ἔτι μάλλον ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ὅτε αἱ τάξεις τοῦ βασιλέως ἦλθον εἰς μεγάλην σύγχυσιν, τότε τὸ πλοῖον τῆς Ἀρτεμισίας ἐδιώκετο ὑπὸ πλοίου ἄττικοῦ. Καὶ ἐκείνη, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νά διαφύγῃ, καθότι ἔμπροσθεν αὐτῆς ἦταν ἄλλα πλοῖα φιλικά, ἐπενόησε νά κάμῃ τὸ ἐξῆς· ὄρμηξ κατὰ φιλικῶν πλοίων, καὶ το βυθίζει. Ὁ δὲ ναύαρχος τοῦ ἄττικοῦ πλοίου νομίσας ὅτι τὸ πλοῖον τῆς Ἀρτεμισίας ἢ ἑλληνικὸν εἶναι ἢ ἠυτομόλησεν ἐκ τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἔπαυσε νά το καταδιώκῃ. Τότε ὁ Ξέρξης ἰδὼν τὴν Ἀρτεμισίαν καταβυθίζουσαν πλοῖον, τὸ ὅποιον ὑπέλαθεν ὡς πολέμιον, εἶπεν: «Οἱ μὲν ἄνδρες μοι ἔγιναν γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες».

Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἀπέθανε καὶ εἰς ἀδελφὸς τοῦ Ξέρξου καὶ πολλοὶ ὀνομαστοὶ Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν συμμάχων, ὀλίγοι δὲ τινες ἐκ τῶν Ἑλλήνων. Διότι, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον νά κολυμβῶσιν, ὅσων τὰ πλοῖα κατεστρέφοντο διεκολύμβων εἰς τὴν Σαλαμίνα. Τῶν δὲ Περσῶν οἱ πλείστοι κατεστράφησαν ἐν τῇ θαλάσῃ, μὴ γνωρίζοντες νά κολυμβῶσιν.

Ἀφοῦ ἡ πρώτη τάξις τῶν πλοίων ἐτράπη εἰς φυγὴν, τότε τὰ πλείστα κατεστράφησαν· διότι τὰ ὀπισθεν τεταγμένα προσεπάθουν νά προχωρήσωσιν, ἵνα δεῖξωσι καὶ αὐτὰ ἔργον τι πρὸ τοῦ βασιλέως, καὶ συνεκρούοντο πρὸς τὰ ἰδικὰ των φεύγοντα. Ὅτε δὲ οἱ Πέρσαι φεύγοντες ἐζήτουν νά διασωθῶσι πρὸς τὸ Φάληρον, τότε οἱ Αἰγινῆται, οἷτινες ἐφῆδρευον ἐν τῷ πορθμῷ τοῦ Φαλήρου, ἐξετέλεσαν ἔνδοξα ἔργα.

Ἀριστείδης δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Λυσισμάχου, ἐνῶ διήρκει ὁ περὶ τὴν Σαλαμίνα θόρυβος τῆς μάχης, παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὀπλιτῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν παρατεταγμένοι παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμινίας χώρας, Ἀθηναῖοι τὸ γένος, τοὺς ἀπέβησαν εἰς τὴν Ψυττάλειαν καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ Πέρσας ἐφόρευεν.

15. Ἡ ὄνυξ τοῦ Ξέρξου.

Ὁ Ξέρξης ἐνόητεν ὅποσον κακὸν ἐπέτηκην εἰς αὐτὸν καὶ ἐφοβεῖτο μήπως οἱ Ἕλληνες πλεύσαντες εἰς τὸν Ἑλλήσποντον* διαλύσωσι τὰς γεφύρας καὶ οὕτως ἀποκλεισθῆναι ἐν τῇ Εὐρώπῃ κινδυνεύσῃ τὸν μέγιστον κίνδυνον. Ὅθεν ἐσκέπτετο ἀναποχωρήτη.

Ὁ Μαρδόνιος ὁμοίως ἐφοβεῖτο μήπως τιμωρηθῆ, καθότι αὐτὸς πρὸ πάντων συνεβούλευσε τὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος πόλεμον. Ὅθεν προετίμησε κινδυνεύων ἢ νὰ ὑποταξῇ τὴν Ἑλλάδα ἢ ἐντίμως ἀποθάνῃ ὑπερίσχυεν ὁμοίως ἐν αὐτῷ ἢ ἐλπίζετο ὅτι θὰ δυνήθῃ νὰ ὑποταξῇ τὴν Ἑλλάδα. Ταῦτα διανοηθεὶς εἶπε πρὸς τὸν Ξέρξην τὰ ἑξῆς:

«Κύριε, μὴ λυποῦ καὶ μὴ θεώρει ὡς μεγάλην συμφορὰν ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον οὐδέβῃ. Διότι δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῶν σαλίδων ἢ ἰσχύς τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἵππων. Κατὰ σοῦ οὐδεὶς οὔτε ἐκ τούτων, οἱ ὅποιοι νομίζουσιν οὐ τὰ πάντα ἤδη διέπραξαν, θὰ τολμήσῃ ἀποβάς ἐκ τῶν πλοίων νὰ ἐναντιωθῇ, οὔτε ἐκ τῶν εὐρισκομένων ἐν τῇ στερεῇ. Ὅσοι δὲ ἠναντιώθησαν πρὸς ἡμᾶς, ἔλαβον τὴν ἀξίαν ἀμοιβῆν των. Ἐὰν μὲν θέλῃς δυνάμεθα ἀμέσως νὰ προσβάλωμεν τὴν Πελοπόννησον, ἂν δὲ μὴ θέλῃς νὰ ἀναβάλωμεν, καὶ τοῦτο

δυνάμεθα νὰ κάμωμεν. Μὴ ἔσο ἄθυμος, διότι κατ' οὐδένα τρόπον θάποφύγῃσιν οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ τιμωρηθῶσι δι' ὅσα καὶ τόρα καὶ πρότερον ἔπραξαν, τὸ νὰ γίνῃσιν δοῦλοί σου. Πρὸ πάντων μὲν λοιπὸν ταῦτα νὰ κάμῃς· ἐὰν δὲ διανοῆσαι νὰπέληθης, σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ κάμῃς καταγελάστους τοὺς Πέρσας εἰς τοὺς Ἕλληνας. Διότι ἂν οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Κύπριοι καὶ οἱ Κίλικες ἐδείχθησαν δειλοί, δὲν παιύουσιν εἰς τοῦτο οἱ Πέρσαι. Τώρα λοιπὸν πείθου εἰς ἐμέ. Ἐὰν ἀπεφάσις νὰ μὴ παραμένῃς, σὺ μὲν ἐπίστρεψον εἰς τὸ βασιλείον σου μετὰ τοῦ περισσοτέρου μέρους τῆς στρατιᾶς· ἐγὼ δὲ καθῆκον ἔχω νὰ σοὶ ὑποτάξω τὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ ἐκλέξω τριάκοντα μυριάδας ἐκ τοῦ στρατοῦ.»

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξέρξης, ἔχαρη πολὺ, ὡς νὰ ἠνωρθώθησαν τὰ πάντα, καὶ διέταξεν ὁ στολος ὡς τάχιστα τὴν νύκτα νὰποπλεύσῃ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὰς γεφύρας.

Ἐμείνει δὲ μετὰ τοῦτο ἡμέρας τινὲς ἀκόμη. Ἐπειτα ταχέως ἐπορεύετο εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ὁ δὲ στρατός, ὅστις ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ, δὲν ἦτο λόγου ἄξιος. Ὅπου δὲ καὶ ἂν ἤρχοντο, ἤραπζον τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα, ὅπου δὲ οὐδένα καρπὸν ἀγροῦ εὕρισκον, ἔτρωγον χόρτα ἐκ τῆς γῆς ἀναφυόμενα, τὰ φύλλα καὶ τὸν φλοιὸν τῶν δένδρων· διότι μεγάλως ὑπέφερον ἐκ λιμοῦ. Πρὸς τούτοις ἐπισκήψας λοιμὸς εἰς τὸν στρατὸν καὶ δυσεντερία διεσθῆειρε καθ' ὁδὸν τοὺς πλείστους. Φθῆσαντες δὲ εἰς τὸν πορθμὸν, δὲν εὗρον πλέον τὰς σχεδίας ἐντεταμέναις· διότι ὑπὸ τρικυμιῶν διελυθησαν· ὅθεν ταχέως ἐπὶ πλοίων διεβησαν εἰς τὴν Ἀβυδον*. Ἐνταῦθα ἐσταθήσαν, καὶ ἐπειδὴ εὗρον περισσοτέραν τροφήν ἢ καθ' ὁδὸν, ἔτρωγον ὑπερμέτρως, εἰς ὃ προσετίθετο ἡ μεταβολὴ τοῦ

ὔδατος· καὶ πολλοὶ ἀπέθνησκον. Οἱ δὲ λοιποὶ τέλος μετὰ τοῦ Ξέρξου ἔφθασαν εἰς τὰς Σάρδεϊς.

16. Τιμαὶ εἰς τὸν Θεμιστοκλέα.

Μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν οἱ Ἕλληνες ἀφιέρωσαν

Ἄρμα.

εἰς τοὺς θεοὺς τὰς ἀπαρχὰς τῆς λείας, μεταξὺ των δὲ διεμοίρασαν ὅλην τὴν ἄλλην λείαν. Κατόπιν δὲ ἀπέπλεον εἰς τὸν Ἴσθμὸν διὰ νὰ δώσωσι τὰ ἀριστεῖα εἰς τὸν ἀναδειχθέντα ἀξιότατον κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον.

Καὶ ἕκαστος μὲν τὰ

πρωτεῖα ἀπένεμεν εἰς ἑαυτόν, τὰ δὲ δευτερεῖα οἱ πλείστοι ἐψήφισον ὑπὲρ τοῦ Θεμιστοκλέους. Καὶ ὄντως ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφημίσθη καὶ ἔδοξασθη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀνὴρ συνετώτατος. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐτιμήθη ὑπὸ των ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, μετέβη εἰς τὴν Λακεδαίμονα θέλων νὰ τιμηθῇ.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἔτυχε λαμπρᾶς ὑποδοχῆς εἰς τὴν Σπάρτην. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐτίμησαν αὐτὸν μεγάλως· καὶ εἰς μὲν τὸν Εὐρυβιάδην ἔδωσαν τὰ ἀριστεῖα τῆς ἀνδρείας, εἰς δὲ τὸν Θεμιστοκλέα τὰ ἀριστεῖα τῆς συνέσεως καὶ ἐπιδειξιότητος. Ἐδώρησαν δὲ εἰς αὐτὸν τὸ ὠραιότατον ἐν τῇ Σπάρτῃ ὄχημα. Καὶ ἀφοῦ πολλὰ τον ἐπήνεσαν, τριακόσιοι ἐκλεκτοὶ Σπαρτιαῖται προέπεμψαν αὐτὸν ἀπερχόμενον μέχρι των τε-

γεατικῶν ὁρίων. Οὐδένα δὲ ἄλλον μέχρι των χρόνων ἐκείνων οἱ Σπαρτιαῖται ἐτίμησαν τοιοιτοτρόπως.

17. Προτάσεις τοῦ Μαρδονίου.—Μεγαλοψυχία των Ἀθηναίων.

Ὁ Μαρδόνιος, ἀφοῦ διεχείμασεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐπεμφεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Μακεδόνα Ἀλέξανδρον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμύντου. Οὗτος δὲ ἐλθὼν ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἑξῆς. « Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὁ Μαρδόνιος λέγει. Μοὶ ἦλθεν ἀγγελία παρὰ τοῦ βασιλέως λέγουσα. Συγχωρῶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅλα τὰ σφάλματα, ὅσα ἔπραξαν εἰς ἐμέ. Σὺ δέ, Μαρδόνιε, πρᾶξον ὡς ἑξῆς· πρῶτον μὲν ἀπόδος εἰς αὐτοὺς τὴν χώραν των, δεύτερον δὲ ἄς ἐκλέξωσι μόνοι καὶ οἰανδήποτε ἄλλην θέλουσιν· ἀνοικοδόμησον δὲ καὶ τοὺς ναοὺς των, ὅσους ἐγὼ ἐπυρπόλησα, ἂν θέλωσι νὰ συνθηκολογήσωσι μετ' ἐμοῦ. Καὶ αὗται μὲν εἶναι αἱ προस्ताγαί, τὰς ὁποίας ἐπεμφεν ὁ βασιλεύς. Ἐγὼ δὲ θὰ ἐκτελέσω ταύτας, ἐὰν ὑμεῖς μὴ φανήτε ἐναντίοι.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ παρεκίνησε τοὺς Ἀθηναίους νὰ συνθηκολογήσωσι μετὰ τοῦ Μαρδονίου. Συνέπεσε δὲ καὶ πρέσβεις των Λακεδαιμονίων νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων· διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐφοβήθησαν μήπως οἱ Ἀθηναῖοι συνθηκολογήσωσι μετὰ των Περσῶν. Ἦκουσαν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι πρέσβεις τοὺς λόγους τοῦ Ἀλεξάνδρου· καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ δέχωνται τὰς προτάσεις των Περσῶν· διότι οὔτε δίκαιον οὔτε πρέπον εἶναι, ἔλεγον, ὑμεῖς, οἱ ὅποιοι ἐκινήσατε τὸν πόλεμον τοῦτον, νὰ γίνητε τώρα αἵτιοι δουλείας, ἐνῶ πάντοτε καὶ

ἐκ παλαιῶν χρόνων εἴθε γνωστοί ὅτι ἤλευθερώσατε πολλοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἀπήντησαν τὰδε. «Μὴ προσπάθει σὺ νὰ συμφιλώσης ἡμᾶς μετὰ τῶν Περσῶν διότι καὶ ἡμεῖς δὲν θὰ πεισθῶμεν. Καὶ λοιπὸν λέγε εἰς τὸν Μαρδόκιον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν ὅσῳ ὁ ἥλιος βαδίζει τὴν αὐτὴν ὁδόν, οὐδέποτε θὰ συμμαχήσωσι μετὰ τοῦ Ξέρξου· ἀλλὰ ἐλπίζοντες εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων, τῶν ὁποίων ἐκεῖνος ἀσεβῶς κατέκαυσε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα, θὰ πολεμήσωσιν. Σὺ δὲ τοῦ λοιποῦ μὴ ἐμφανισθῆς εἰς τοὺς Ἀθηναίους φέρων τοιαύτας προτάσεις· διότι δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ πάθῃς τι δυσάρεστον ὑφ' ἡμῶν, τῶν ὁποίων εἶσαι φίλος».

Καὶ πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον τοιαῦτα εἶπον· πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης ἐλθόντας πρέσβεις ἔλεγον τὰδε. «Τὸ νὰ φοβῶνται μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι μήπως συνθηκολογήσωμεν μετὰ τοῦ Ξέρξου εἶναι ἀληθῶς ἀνθρώπινον· ἀλλ' ὅμως εἶναι καὶ προσβλητικὸν εἰς ἡμᾶς τὸ νὰ περιέλθωσιν εἰς τοιοῦτον φόβον, ἐνῶ γνωρίζουσι τὸ φρόνημα τῶν Ἀθηναίων. Διότι οὔτε χρυσοὺς ὑπάρχει εἰς κανὲν μέρος τῆς γῆς τοσοῦτος, οὔτε χώρα κατὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐφορίαν τοιαύτη, τὰ ὁποῖα λαβόντες ἡμεῖς νὰ ὑποδουλώσωμεν τὴν Ἑλλάδα. Διότι πολλὰ καὶ μεγάλα εἶναι τὰ ἐμποδιζόντα ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νὰ κάμωμεν ταῦτα. Πρῶτον μὲν καὶ κυριώτατον, τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα τῶν θεῶν, τὰ ὁποῖα ὁ Ξέρξης ἐπυρρόλησε καὶ κατηδάφισεν. Ἐπειτα δὲ δὲν θὰ ἦτο πρόεπον οἱ Ἀθηναῖοι νὰ γίνωσι προδόται τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον ὅλον ἔχει τὸ αὐτὸ αἷμα, τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν αὐτὴν θρησκείαν καὶ τὰ αὐτὰ ἦθη καὶ ἔθιμα. Γνωρίσατε λοιπὸν ὅτι, ἐν ὅσῳ καὶ εἰς

μόνος Ἀθηναῖος ὑπάρχει, ἡμεῖς οὐδέποτε θὰ συμμαχήσωμεν μετὰ τοῦ Ξέρξου. Τώρα δὲ εἰπέτε εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ποστεῖλωσιν ὅσον τάχιστα στρατεύμα· διότι, ὡς συμπεραίνωμεν, οἱ Πέρσαι θὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν χώραν μας, διὰ μάθωσιν ὅτι ἡμεῖς δὲν δεχόμεθα τὰς προτάσεις των».

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων ἀνεχώρησαν εἰς τὴν Σπάρτην.

18. Ἡ παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ἵππομαχία.

Ὁ Μχοδονιος μαθὼν τὰς ἀποκρίσεις τῶν Ἀθηναίων, ὠδήγει (479) τὸν στρατὸν του εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας εὗρεν ἐρημους· διότι οἱ πλείστοι τῶν Ἀθηναίων ἦσαν εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ ἐπὶ τῶν πλοίων. Ἐκυρίευσε δὲ τὴν πόλιν καὶ κατεφθείρεν ὅλην τὴν Ἀττικὴν. Καὶ μαθὼν ὅτι οἱ Σπαρτιαῖται, ἔχοντες ἀρχηγὸν Πausanίαν τὸν υἱὸν τοῦ Κλεομβρότου, ἔρχονται συμμαχοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἀπεχώρησε πρὸς τὰ Μέγαρα. Ὑστερον δέ, ἐπειδὴ ἡ χώρα δὲν ἦτο κατάλληλος εἰς τὸ ἵππικόν, ἐστραφῆ εἰς τὴν Πλαταικὴν χώραν καὶ παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ἔκαμεν ὄχυρον στρατόπεδον. Οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐστρατοπέδευσαν παρὰ τὸν Ἴσθμόν. Καὶ ὅτε οἱ καλλίτερα φρονήματα ἔχοντες Πελοποννήσιοι εἶδον ἢ ἔμαθον τὴν ἔξοδον τῶν Σπαρτιατῶν, δὲν ἤθελον καὶ αὐτοὶ νὰ μείνωσιν ὀπίσω. Ἐξώρμησαν, καθὼς αἱ θυσίαι ἐράνησαν εὐνοϊκῶς, σύμπαντες ἐκ τοῦ Ἴσθμοῦ καὶ ἐπορεύοντο εἰς τὴν Ἐλευσίνα. Ἐκεῖ ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες διεβήσαν ἐκ τῆς Σαλαμίνας. Καὶ ἐπειδὴ αἱ θυσίαι πάλιν ἐράνησαν εὐνοϊκῶς, ἐστραφῆσαν πρὸς τὴν Βοιωτίαν. Μαθόντες δὲ ὅτι οἱ Πέρσαι ἐστρατοπέδευον παρὰ τὸν Ἀσωπὸν, ἀντιπαρετά-

χθησαν κατ' αὐτῶν παρὰ τὴν ὑπώρειαν τοῦ Κιθαιρώων.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες δὲν κατήρχοντο εἰς τὴν πεδιάδα ἐπεμψεν ὁ Μαρδόνιος δλον τὸ ἵππικὸν κατ' αὐτῶν, τὸ ὁποῖον διώκει ὁ Μαισίσιος, ἀνὴρ ἐπίσημος παρὰ τοῖς Πέρσαις.

Καλλιόπη.

Τότε ἠρώτησεν ὁ Πausanίας τοὺς Ἕλληνας, ἂν ἤθελόν τινα ἐκουσίως νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ νὰ ταχθῶσιν ἀποδοχοὶ τῶν Μεγαρέων. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι δὲν ἤθελον ἀνάλαβον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐξ αὐτῶν τριακόσιοι ἐκλεκτοὶ ἀνδρες μετὰ τῶν τοξοτῶν ἐπορεύθησαν ἐκεῖ.

Ἀφοῦ ἡ μάχη διήρκεσε χρόνον τινά, ἔλαβε τὴν ἐξῆς ἐκπαυσιν. Ὅτε ἐφώρμησε τὸ ἵππικὸν κατ' ἴλας, ὁ ἵππος τοῦ

Μαισίσιου προέχων τῶν ἄλλων κτυπᾶται ὑπὸ τοξεύματος εἰς τὰ πλευρά· πονήσας δὲ ἵσταται ὀρθὸς καὶ ἀποτινάσσει τὸν Μαισίσιον. Καθὼς δὲ οὗτος ἔπεσεν, ἔδραμον κατ' αὐτοῦ οἱ Ἀθηναῖοι· καὶ δὴ καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ συλλαμβάνουσι.

Οὗτος εἶχεν ἵππον λαμπρὸν καὶ αὐτὸν ὑπερασπιζόμενον φονεύουσι τέλος, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς με χρυσοῦν χαλινὸν καὶ ἄλλὰ δὲν ἠδύναντο· διότι ἦτο βρέως ὠπλισμένος. Τύπτοντες δὲ τὸν στολισμὸν κεκοσμημένους τὸν θώρακα οὐδὲν κατάρθουν· μέχρις οὗ ἐνοήσας τις τὸ νον. Ὅτε οἱ ἵππεῖς ἐπληρώθησαν τὸν κτυπᾶ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν· οὕτω λοιπὸν ἔπεσε σίασαν, ἕκαμον ἐπιθέσει καὶ ἀπέθανεν. Ταῦτα δὲ πάντα ἐγιναν χωρὶς νὰ παρατηρηθῆναι κατὰ τῶν Ἑλλήνων, τοῖσι οἱ ἄλλοι ἵππεῖς. Διότι οὔτε πεσόντα εἶδον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπέφερον πολλὰς ζημίας καὶ ἵππου, οὔτε ἀποθνήσκοντα. Ἐπειδὴ δὲ ὠπισθώρησαν, δὲν τους ἀπεκάλουν γυναῖκα· ἐμαθον τὸ συμβάν· ἀλλ' ἀφοῦ ἐσταμάτησαν, εὐθύς ἐποθήσαν Ἰσταντο δὲ οἱ Μεγαρεῖς τὸν ἀρχηγὸν τῶν· καθότι οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὁ προστάσων ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν, ἦτι αὐτούς. Εὐθύς δέ, ὡς ἐμαθον τὸ γεγονός, προτρέψαντες ἀλλήλων ἐπὶ τῇ χώρᾳ ἦτο ἐπιτηλῆλους, ἔδραμον μετὰ τῶν ἵππων πάντες, ἵνα δυνηθῶσι δειοτάτη εἰς τὴν μάχην κατὰ τοῦλάχιστον νὰ λάβωσι τὸν νεκρὸν. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι οἱ ἵππεῖς δὲν ἤρχοντο πλέον κατὰ τάγματα, ἀλλὰ συγτὸ ἵππικόν. Ὅθεν, ὅτε ἀρχόντως πάντες, ἐκάλεσαν τὴν λοιπὴν στρατιὰν πρὸς βοήθειαν· ἵππεῖς προσέβαλον αὐτούς· ἔπειθ' ἐπὶ τῷ δλοσ ὁ πεζικὸς στρατὸς ἔτρεχε πρὸς βοήθειαν, πειζόμενοι ἐστειλαν καὶ ἐξῆν τούτῳ γίνεται πεισματώδης μάχη. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἦσαν τὸν βοήθειαν παρὰ τῶν ἑσθῶν οἱ τριακόσιοι, ἠτῶντο πολὺ, καὶ ἀφῆκαν τὸν νεκρὸν· ὡς δὲ τοῖς ἐβοήθησε τὸ πλῆθος, τότε δὲν ὑπέμενον πλέον οἱ ἵππεῖς, οὐδὲ ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσι τὸν νεκρὸν, ἀλλὰ ἐκτός ἐκεῖνου καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀπώλεσαν ἐκ τῶν ἵππέων. Ἀπομακρυνθέντες λοιπὸν ἕως δύο στάδια, ἐσκέπτοντο τί ἐπρεπε νὰ κάμωσιν· ἀπεφάσισαν δέ, ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἀρχόντα, νὰ ἐπιστρέψωσι πρὸς τὸν Μαρδόνιον.

Καθὼς δὲ ἐφθασε τὸ ἵππικὸν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἕκαμον πένθος διὰ τὸν Μαισίσιον πᾶσα ἡ στρατιὰ καὶ ἰδίως τὰ

μέγιστα ὁ Μαρδόνιος. Ἐκοψαν τὰς τρίχας ἑαυτῶν καὶ τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑπόζυγιων, καὶ ἐθρήνουν ἀκαταπύστως, ὥστε ἀπασαν τὴν Βοιωτίαν κατεΐχεν ἡχώ, καθότι ἀπὼ ἐσθὴ ἀνὴρ, ὅστις μετὰ τὸν Μαρδόνιον ἦτο ὁ ἐπιφανέστατος παρὰ τοῖς Πέρσαις. Οὕτως ἐτίμησαν οἱ Πέρσαις κατὰ τὸ ἔθιμόν των τὸν ἀποθανόντα Μασίστιον. Τῶν Ἑλλήνων ὁμως μεγάλως ηὔξησε τὸ θάρρος, ἐπειδὴ ὑπέμειναν τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἵππέων καὶ τὴν ἀπέκρουσαν μάλιστα. Τόρα δὲ ἔθηκον τὸν νεκρὸν εἰς ἄμαξαν καὶ τὸν περιέφερον εἰς τὰς ταξεῖς, καθότι ἦτο ἀξιοθέατος καὶ διὰ τὸ μέγεθός του καὶ διὰ τὴν ὠραιότητά του· καὶ ἀφήνοντες τὰς ταξεῖς των ἤρχοντο νὰ θεωρῶσι τὸν Μασίστιον. Μετὰ ταῦτα ἀπεφάσισαν νὰ καταβῶσιν εἰς τὰς Πλαταιάς· διότι ἐκεῖ ὁ τόπος τοῖς ἐφαίνετο ἐπιτηδεύτερος, ὥστε νὰ στρατοπεδεύωνται ἐν αὐτῷ, ἰδίως ἕνεκα τοῦ καλοῦ του ὕδατος. Ἐκεῖ δὲ ἐτάχθησαν ὡς ἐξῆς. Τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον οἱ Λακεδαιμόνιοι παρὰ τοῖς Σπικριάταις ἴσταντο οἱ Τεγεᾶται ἕνεκα τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀνδρείας των· μετὰ τούτους ἤρχοντο οἱ Κορίνθιοι*, οἱ Ἀρκάδες*, οἱ Σικυῶνιοι*, οἱ Τροιζήνιοι, οἱ Μυκηναῖοι*, οἱ Ἐρετριεῖς*, οἱ Χαλκιδεῖς*, οἱ Κεφαλληνεῖς*, οἱ Αἰγινῆται*, οἱ Πλαταιεῖς. οἱ Θεσπιεῖς· τελευταῖοι δὲ καὶ πρῶτοι ἐτάσσοντο οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες τὸ ἀριστερὸν κέρας, ὀκτὼ χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν. Ἐστρατηγεῖ δὲ αὐτῶν ὁ Ἀριστείδης. Σύμπασα δὲ ἡ ἐλληνικὴ δύναμις, ἡ ὁποία συνῆλθεν εἰς τὰς Πλαταιάς, ἀνήργετο εἰς ἕνδεκα μυριάδας, καὶ διηνεκῶς ἐλάμβανεν ἐπικουρίας καὶ τρόφιμα διὰ τῶν παροδῶν τοῦ Κιθαιρώνας*, τὰς ὁποίας οἱ Ἀθηναῖοι ὀνομάζουσι Δρυὸς κεφαλᾶς

Ἄρῳ δὲ οἱ Πέρσαις ἔπαυσαν τὸ πένθος των περὶ τὸν Μασίστιον καὶ ἔμαθον ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν περὶ τὰς Πλαταιάς,

ἐπορεύθησαν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Ἀσπῶν. Ἐκεῖ δὲ τοὺς ἐτάξεν ὁ Μαρδόνιος ὡς ἐξῆς. Ἐναντίον μὲν τῶν Λακεδαιμονίων ἐτάξε τοὺς Πέρσας, παρ' αὐτοῖς δὲ τοὺς Μήδους*, Βακτριούς*, Ἰνδούς*, Σάκας*· ἐναντίον δὲ τῶν Ἀθηναίων τοὺς Βοιωτοὺς, Λοκροὺς, Θεσσαλοὺς, Μακεδόνας. Οἱ Πέρσαις δὲ ἦσαν τριάκοντα μυριάδες, ὡς ἤδη πρότερον διηγήθημεν· τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες συνεμάχοντο μὲ τὸν Μαρδόνιον, οὐδεὶς γνωρίζει· διότι οὗτοι δὲν ἠριθμῆθησαν· φαίνεται δὲ ὅτι ἦσαν περὶ τὰς πέντε μυριάδας.

19. Ἢ ἐν Πλαταιαῖς μάχῃ.

Ἄρῳ τοιοιτοτρόπως ἐτάχθησαν, ἐθυσίασαν ἀμφοτέρω τὰ μέρη τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν. Εἰς τοὺς Ἕλληνας αἱ θυσίαι ἦσαν εὐνοϊκαί, ἂν ὑπερήσπιζον ἑαυτοὺς καὶ δὲν ἤρχιζον τὴν μάχην· ἀλλὰ καὶ τοῦ Μαρδονίου αἱ θυσίαι ἐσήμαινον εὐτυχίαν μόνον, ἐὰν καὶ αὐτὸς πολεμήσῃ, ἄρῳ τὸν προσβάλλωσιν οἱ ἐναντίοι.

Ἐπὶ δέκα μὲν ἡμέρας οὐδὲν συνέβη περαιτέρω· ἀλλ' ὅτε ἦλθεν ἡ ἕνδεκάτη καὶ οἱ Ἕλληνες διηνεκῶς ἐλάμβανον ἐπικουρίας, ὁ Μαρδόνιος δὲν ὑπέφερε πλέον νὰ περιμεῖνη. Ἐκαμε συμβούλιον καὶ διέταξε νὰ ὀπλισθῶσι πάντες καὶ ἅμα τῇ αὐγῇ τῆς ἐπομένης ἡμέρας νάρχισωσι τὴν μάχην. Ὡς δὲ ἐπῆλθε νύξ καὶ ἐπεκράτει καθ' ὅλον τὸ στρατόπεδον ἡσυχία καὶ πάντες ἐκοιμῶντο, τότε ἔδραμεν ἔφιππος ὁ Μακεδῶν Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς φύλακας τῶν Ἀθηναίων· καὶ ἐζήτηε νὰ ὀμιλήσῃ μὲ τοὺς στρατηγούς. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ, ἠκολούθησαν εὐθύς τοὺς φύλακας, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἶπε πρὸς αὐτοὺς τὰ ἐξῆς.

« Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους θὰ εἶπω, οἷς παρακαλῶ νὰ φυλάξητε μουσικούς, χωρὶς νὰ τοὺς ἀνακοινώσητε πρὸς κανένα ἄλλον εἰμὴ πρὸς τὸν Πausανίαν, ἵνα μὴ με φέροητε εἰς ὄλεθρον. Καὶ ἐγὼ εἶμαι Ἕλλην τὸ γένος, καὶ δὲν θέλω νὰ ἴδω ὑποχείριον τὴν Ἑλλάδα. Λέγω λοιπὸν οὐ εἰς τὸν Μαροδόκιον καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ αἱ θυσίαι δὲν γίνονται εὐνοϊκαί· διότι ἄλλως ἀπὸ πολλοῦ ἤδη θὰ ἐγίνετο ἡ μάχη. Τώρα δὲ ἀπεφάσιεν ἀδιαφορῶν διὰ τὰ σφάγια, καθὼς ἀνατείλη ἡ αὐγὴ, νὰ συνάγῃ τὴν μάχην· διότι φοβεῖται, ὡς ὑποθέτω, μήπως πλειότεροι συναθροισθῆτε. Ταῦτα ἔχοντες ὑπ' ὄφιν, ἐτοιμάσθητε ἂν δὲ τυχὸν ἀναβάλῃ τὴν μάχην ὁ Μαροδόκιος, περιμείνατε· διότι ὀλίγων μόνον ἡμερῶν τροφαὶ τοῖς ὑπολείπονται. Ἄν δὲ ὁ πόλεμος οὖσις ἀποβῆ κατὰ τοὺς πόθους ὑμῶν, ἐνθυμήθητε τότε καὶ ἐμέ, ὅστις χάριν τῶν Ἑλλήνων ἀνέλαβον τόσον ἐπικίνδυνον ἔργον, νὰ σας εἶπω τὸ σχέδιον τοῦ Μαροδοκίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσῃ καθ' ὑμῶν ἀπροσδοκῆτως· εἶμαι δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών». Οὗτος μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐπέστρεψεν ὀπίσω εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν τάξιν του. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν Πausανίαν καὶ τῷ εἶπον ὅτι ἤκουσαν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Καθὼς δ' ἐγένινεν ἡμέρα, ἔδραμε τὸ ἵππικὸν καὶ δι' ἀκοντίων* καὶ βελῶν* ἔβλαπτε πολὺ τὸν ἑλληνικὸν στρατόν. Καὶ ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν ὑπέφερον πολὺ οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ οἱ ἵππεις ἰσχυρῶς ὤρμων κατ' αὐτῶν. Προσέτι κατέχωσαν οὗτοι τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ὁ δλος ὁ στρατὸς ἐλάμβανε τὸ ὕδωρ. Καθὼς δὲ ἡ ἡμέρα ἐτελείωσεν, ἀπεφάσιον οἱ ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων νὰ ὀπισθοχωρήσωσι περαιτέρω πρὸς τὰς Πλαταιάς, ὅπου ὑπῆρχεν ἀρκετὸν ὕδωρ καὶ τὸ ἵππικὸν ὀλιγώτερον ἠδύνατο νὰ τοὺς βλάψῃ.

Οὕτως ἀπεχώρησαν τὴν νύκτα. Πληροφορηθεὶς δὲ περὶ τούτου ὁ Μαροδόκιος, ἔφερε τὴν πρωῖαν τοὺς Πέρσας τρέχοντας, ἀφοῦ διέβησαν τὸν Ἄσωπόν, κατόπιν τῶν Ἑλλήνων· διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἔφευγον. Ὅτε δὲ οἱ ἡγεμόνες τῶν λοιπῶν σιφῶν εἶδον τοὺς Πέρσας διώκοντας τοὺς Ἕλληνας, ἔδωκαν καὶ οὗτοι σημεῖον πρὸς ἐπιθεῖν.

Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐμάχοντο πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ βασιλέως, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Τεγεᾶται πρὸς τοὺς Πέρσας. Οὗτοι ἕκαμον προμαχῶνα μὲ τὰς ἀσπίδας* τῶν καὶ ἐξέπεμπον ἀφειδῶς βέλη, οὕτως ὡστε οἱ Σπαρτιάται τραχέως ἐπιέζοντο, καθ' ὅσον μάλιστα δὲ ἐλάμβανον εὐνοϊκὴν θυσίαν. Τέλος μετὰ τὴν προσευχὴν τοῦ Πausανίου, τὰ σφάγια* τῶν ἐγίναν εὐτυχῆ· καὶ τότε ὤρμησαν κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐγίνετο δὲ κατὰ πρῶτον μάχη περὶ τὸν ἐξ ἀσπίδων προμαχῶνα. Καθὼς δὲ αὐταὶ ἔπεσον, ἤδη ἐγίνετο μάχη ἰσχυρὰ παρ' αὐτὸ τὸ ἄλτος* τῆς Δήμητρος, μέχρις οὗ κατήντησαν εἰς ὠθισμόν διὰ τῶν δοράτων, ὅτε οἱ Πέρσαι, λαμβάνοντες τὰ δόρατα, τὰ κατέθραυον. Κατὰ μὲν τὴν τολμὴν καὶ ῥώμην δὲν ὑπελείποντο οἱ Πέρσαι· ἀλλὰ δὲν

Οὐρανία.

εἶχον ἀμυντικά ὄπλα καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐν τῷ πολέμῳ δεξιότητα καὶ τέχνην δὲν ἦσαν ἴσοι πρὸς τοὺς ἀντιπάλους των. Εἰς τὸ μέρος δέ, ὅπου αὐτὸς ὁ Μαρδόνιος ἐμάχετο ἀπὸ λευκοῦ ἵππου, περικυκλωμένοι ὑπὸ χιλίων ἐκλεκτῶν Περσῶν, τὰ μέγιστα ἐπίεσαν τοὺς ἐναντίους. Καὶ ἐρ' ὅσον μὲν ἐξῆ ὁ Μαρδόνιος, ἀντεῖχον καὶ κατέβαλλον πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων. Ὅτε δὲ ὁ Μαρδόνιος ἀπέθανε καὶ οἱ περὶ ἐκείνον τεταγμένοι ἔπεσον, τότε καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ ὑπεχώρησαν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἐφευγον δὲ ἄνευ τάξεως εἰς τὸ στρατόπεδόν των καὶ ὄπισθεν τοῦ ξυλίνου τείχους, τὸ ὁποῖον ἰδρυσαν εἰς τὴν θηβαϊκὴν χώραν. Οἱ Ἕλληνες δὲ ὅμως, οἱ σύμμαχοι τοῦ βασιλέως, ἐπολέμουν ἀμελῶς, μόνοι δὲ οἱ Βοιωτοὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀνθίσταντο κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

Οὕτως οἱ Πέρσαι καὶ ὅλον τὸ λοιπὸν πλῆθος ἐφυγον ὄπισθεν τοῦ ξυλίνου τειχίσματος καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τοὺς πύργους αὐτοῦ, πρὶν ἀκόμη φθάσωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι. Ὁχυρώθησαν δὲ ὅπως ἠδύναντο κάλλιστα· καὶ καθὼς προσῆλθον ἐκεῖνοι, ἐγένετο ἤδη τειχομαχία μετὰ πλειοτέρας ρώμης. Ἐρ' ὅσον μὲν δὲν παρευρίσκοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπερήσπιζον ἑαυτοὺς καὶ ὑπερίσχυον τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες δὲν ἦσαν ἔμπειροι τῆς τειχομαχίας· καθὼς δὲ προσῆλθον οἱ Ἀθηναῖοι, ἤρχισε σφοδρὰ τειχομαχία. Ἐπὶ τέλους ἀνέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὸ τεῖχος καὶ διὰ τῆς καρτερίας καὶ ἀνδρείας αὐτῶν διέρρηξαν αὐτό. Τότε εἰσώρμησαν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, πρῶτοι δὲ οἱ Τεγεᾶται. Ἐκεῖ οἱ Πέρσαι δὲν ἐκράτουν πλέον τάξιν, οὐδὲ ἐτόλμων νάντισταθῶσιν, ἀλλ' ἦσαν ἐν ἀγωνίᾳ θανάτου μὲ τοσοῦτον πλῆθος εἰς στενὸν χώρον συμπεπιεσμένοι. Καὶ οὕτως εὐχερῶς τοὺς ἐφόνουον οἱ Ἕλληνες, ὥστε ἐκ

τῶν τριάκοντα μυριάδων πλὴν τῶν φυγόντων μόλις τρεῖς χιλιάδες διεσώθησαν.

Ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ὑπερέβαλον πάντας κατὰ τὴν ἀνδρείαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καίτοι καὶ οἱ Τεγεᾶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀνδρείως ἐπολέμησαν. Ὁ δὲ Ἀριστοδημος, ὁ αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐν ταῖς Θερμοπύλαις μόνος διεσώθη καὶ περιέπεσε εἰς αἰσχρὸν καὶ ἀτιμίαν, ἐπολέμησε τότε ἀνδρειότατα καὶ ἀπέθανεν.

Ἀρῶν κατέπαυσε ἡ μάχη, ὁ Πausanίας διὰ κήρυκος διέταξε μηδεὶς νὰ ἐγγίῃ τὰ λάφυρα, καὶ τοὺς Εἰλωτας ἐπέταξε νὰ συγκομίσωσι πάντας τοὺς θησαυρούς*. Οὗτοι, διασκορπιζόμενοι ἀνὰ τὸ στρατόπεδον, εὗρισκον σκηνὰς κατεσκευασμένας μὲ χρυτὸν καὶ ἄργυρον, καὶ κλίνας ἐπιχρυσούς καὶ ἐπαργύρους καὶ κρατῆρας* χρυτοῦς καὶ φιάλας* καὶ ἄλλα ποτήρια, καὶ σάκκους εὗρισκον ἐρ' ἄμαξῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὗρισκοντο λεβητεὶς χρυσοῖ καὶ ἄργυροῖ· ἀπὸ δὲ τῶν κειμένων νεκρῶν ἀφῆρουν ψέλια* καὶ στρεπτοὺς* καὶ τοὺς χρυτοὺς ἀνιάκας· εἰς δὲ τὰ πολυτίμα ἐνδύματα οὐδὲ προσεῖχον, καὶ ὕστερον οἱ Πλαταιεῖς εὗρον ἐτι ἄρθονα πολυτίμα πράγματα.

Τότε συνήθροισαν πάντας τοὺς θησαυροὺς καὶ ἐξ αὐτῶν ἀφίερῶσαν χρυσοῦν τρίαδα, ὅστις ἴστατο ἐπὶ τοῦ τρικεράλου χαλκοῦ ὄρεως ἐγγύτατα τοῦ βωμοῦ*· καὶ εἰς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ θεὸν ἀφίερῶσαν τὸν δεκάπηχυν χαλκοῦν Δία. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸν ἐν Ἰαθμῶν θεὸν κατεσκευάσαν τὸν ἐπτάπηχυν χαλκοῦν Ποσειδῶνα. Τα δὲ λοιπὰ διεμοίρασαν μεταξύ των· ὁ δὲ Πausanίας ἔλαβε δέκα ἐξ ὧν ἐν γένει τῶν πραγμάτων.

Διηγοῦνται δὲ ὅτι ἰδὼν ὁ Πausanίας τὴν κατασκευὴν* τοῦ Μαρδονίου, τὴν ὁποῖαν ὁ Ξερξῆς κατέλιπεν αὐτῷ φεύ-

γων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ ὁποία συνίστατο ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ ποικίλων ταπήτων, διέταξε τοὺς ἀρτοποιοὺς καὶ τοὺς μαγείρους νὰ παρασκευάσωσιν αὐτῶν δεῖπνον, ὅπως

Ὁ χρυσοῦς τρίπους.

παρασκευάζον καὶ τῷ Μαρδονίῳ. Ὡς δὲ ἔκαμον ἐκεῖνοι τοῦτο, ἰδὼν ὁ Πausanίας κλίνας χρυσαῖς καὶ ἀργυραῖς κλωῶς ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας χρυσαῖς καὶ ἀργυραῖς, καὶ πολυτελεῖ καὶ λαμπρὰν παρασκευὴν τοῦ δεῖπνου, ἐξεπλάγη διὰ πᾶσαν ταύτην τὴν λαμπρότητα καὶ πρὸς γέλωτα διέταξε τοὺς ὑπηρετάς του νὰ παρασκευάσωσι λακωνικὸν δεῖπνον. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν δύο δεῖπνων ὑπῆρχε μεγάλη διαφορὰ, γελάσας ὁ Πausanίας ἔστειλε καὶ προσεκάλεσε τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων. Ὅτε δὲ συνῆλθον οὗτοι, ὁ Πausanίας ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς τὴν παρασκευὴν ἐκατέρου τοῦ δεῖπνου καὶ εἶπεν: « Ἄνδρες Ἕλληνες, οἷς συνέλεξα, θέλων νὰ σὺς δείξω τὴν ἀφροσύνην τοῦ

ἡγεμόνος τῶν Μήδων, ὁ ὁποῖος ἔχων τοιαύτην διαίταν ἦλθεν εἰς ἡμᾶς νὰ μας ἀφαιρέσῃ τὴν εὐτιελῆ ἡμῶν τροφήν! »

Οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν ἀπεφάσισαν νὰ

στρατεύσασιν κατὰ τῶν Θηβῶν καὶ νὰ παυτήσωσι τὴν παράδοσιν τῶν μηδισάντων· ἔφθασαν δὲ τὴν ἑνδεκάτην ἡμέραν μετὰ τὴν μάχην καὶ ἐπολιορκουν τὴν πόλιν μέχρι τῆς εικοστής· τότε παρέδωκαν οἱ Θηβαῖοι τοὺς ἄνδρας, καὶ ὁ Πausanίας ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου ἐφρονεύθησαν.

20. Ἡ ἐν Μυκάλῃ* μάχη.

Περὶ δείλην τῆς ἡμέρας τῆς ἐν Πλαταιῶς καταστροφῆς τῶν Περσῶν συνέπεσε νὰ γίνῃ μάχη καὶ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίας.

Τα ἑναπολειφθέντα περσικὰ πλοῖα μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν ἐναυλόχουν παρά τὴν Σάμον*. Ὁ δὲ Σπαρτιάτης Δειωχίδης καὶ ὁ Ἀθηναῖος Ξάνθιππος συναθροίσαντες τὸν ἑλληνικὸν στόλον ἐπλευσαν εἰς τὴν Δῆλον*. Ἐκεῖ προσῆλθον τρεῖς ἀπεσταλμένοι ἐκ Σάμου καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἕλληνας νὰ πλεύσωσιν εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ νὰ παλλάξωσιν ἀπὸ τῶν Περσῶν τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνας. Οἱ δὲ ναύαρχοι ἔκριναν συμφέρον προθύμως νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τῶν Σαμίων, καὶ ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Δήλου εἰς τὴν Σάμον.

Οἱ Πέρσαι μαθόντες ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐπλησίαζεν, ἐφοβήθησαν καὶ ἀπέπλευσαν πρὸς τὴν ἠπειρον, ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ περσικοῦ στρατεύματος, τὸ ὁποῖον ἐφύλαττε τὴν Μυκάλην κατὰ διαταγὴν τοῦ Ξερξου. Καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπλευσαν εἰς τὴν Μυκάλην καὶ παρεσκευάζοντο εἰς μάχην. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πέρσαι ἀνείλικσαν τὰ πλοῖά των εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἦσαν παρατεταγμένοι παρά τὸν ἀγριαλόν, καὶ αὐτοὶ ἀπεβίβασθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ παρετάσσοντο.

Οἱ Ἕλληνες ἐπλησίαζον πρὸς τοὺς Πέρσας. Πρῶτοι δὲ οἱ

Ἄθηναῖοι ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν Περσῶν ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ φυγῶσιν εἰς τὸ τεῖχος. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο προσέβαλον οἱ Ἄθηναῖοι καὶ οἱ ὀπισθεν αὐτῶν κατὰ σειρὰν τεταγμένοι Κορίνθιοι καὶ Σικυώνιοι καὶ Τροιζῆνιοι. Τὸ τεῖχος ἐκυριεύθη. Προσῆλθον δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι· καὶ ἡ φυγὴ καὶ ἡ ἤττα τῶν ἐναντίων ἐγένετο γενικὴ. Ἐφόνευσαν δὲ οἱ Ἕλληνες τοὺς περισσοτέρους Ἀσianoὺς καὶ ἐπυρπόλησαν δὲ καὶ τὰ πλοῖα αὐτῶν.

Μετὰ ταῦτα ὅσοι μὲν τῶν Περσῶν διεσώθησαν ἀνεχώρουν εἰς τὰς Σάρδεῖς, οἱ δὲ Ἕλληνες ἀπέπλευσαν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Σάμον.

21. Ἡρόδοτος.

Τα ἀνωτέρω ἀναγνώσματα εἶναι εἰλημμένα ἐκ τῶν ἱστοριῶν τοῦ Ἡροδότου. Ὁ Ἡρόδοτος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλικαρνασσὸν* τῆς Μικρᾶς Ἀσίας* τῷ 484 π. Χ.. Κατήγετο δὲ ἐκ πλουσίας καὶ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τύραννος τῆς Ἀλικαρνασοῦ Λύγδαμις φθονήσας τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἡροδότου ἐφόνευσεν τὸν θεῖον αὐτοῦ Πανύασιν, ὁ Ἡρόδοτος ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς ξένην χώραν.

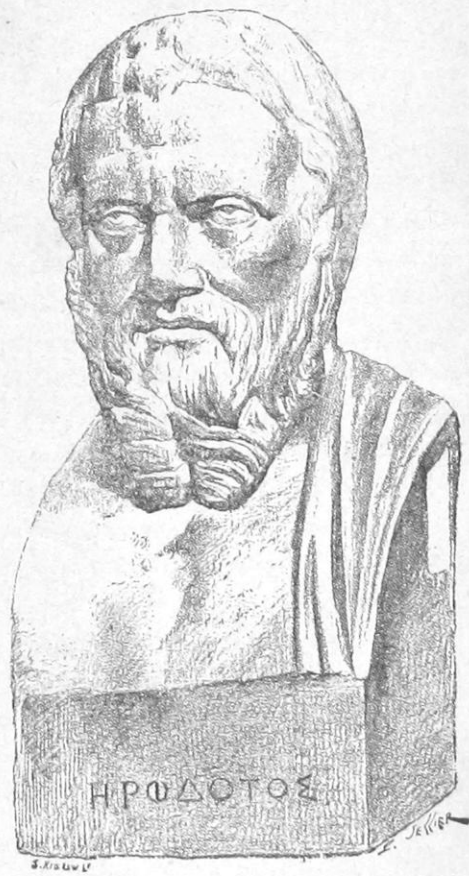
Ὁ Ἡρόδοτος διέμεινεν εἰς τὴν Σάμον· καὶ ἐκεῖθεν ὀρηθεὶς ἐπεχείρησε καὶ κατῴρθωσε νάπαλλαξῃ τὴν Ἀλικαρνασσὸν ἀπὸ τοῦ τυράννου. Ἄλλα δὲν ἔμεινεν ἡσυχος ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ πατρίδι του. Κομματικοὶ ἀγῶνες ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ καταλίπῃ τὸ δεύτερον τὴν Ἀλικαρνασσὸν.

Ἐξ ἀγῆς φιλαρκίας ὁ Ἡρόδοτος ἐπεχείρησε διαφόρους μακρὰς ἀποδημίας καὶ περιηγήσεις. Περιῆλθε τὴν Αἴγυπτον*, τὴν Λιβύην*, τὴν Φοινίκην*, τὴν Βαβυλωνίαν*, τὴν Περ-

σίαν*, τὰς ἐν τῷ Κιμμερικῷ* Βοσπόρῳ ἑλληνικὰς πόλεις, τὴν Σκυθίαν*, τὴν Κολχίδα*, διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς κάτω Ἰταλίας*. Καίτοι δὲ

εἰς πολλὰ μέρη ἀπῆντα πολλὰς δυσχερείας καὶ κινδύνους, κανένα ὁμῶς κόπον δὲν ἀπέφυγεν, ὅπως ἴδῃ καὶ πληροφορηθῇ ὅσα ἐπεθύμει. Το ἀποτέλεσμα δὲ τῶν μακρῶν τούτων ἐρευρῶν καὶ περιηγήσεων ἠθέλησε νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς συγχρονους του καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Καὶ τακτοποιήσας ὅσας συνέλεξεν ἀκριβεῖς σημειώσεις, κατήρτισε τὸ ἔντεχον καὶ λαμπρὸν ἱστορικὸν του ἔργον.

Ὁ Ἡρόδοτος εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἀνέγνωσε δημοσίᾳ διάφορα μέρη τῶν ἱστοριῶν του. Κεὶ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν*

Ἡρόδοτος.

κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες συνέρρεον πανταχοθεν, φαίνεται ὅτι ἀνέγνωσε τεμάχια τοῦ ἔργου του. Διηγούνται δὲ τινες ὅτι τότε, ἐνῶ ὁ Ἡρόδοτος ἐθαυμάζετο καὶ ἐχειροκροτεῖτο ὑπὸ τῶν ἀκροατῶν του, ἦτο παρῶν μετὰ τοῦ πατρὸς του Ὀλόρου καὶ ὀνεός *Θουκυδίδης*, ὁ ὁποῖος ἔχυνε δάκρυα φιλοτιμίας καὶ ἐπεθύμει τὴν δοξάν τοῦ Ἡροδότου. Ὁ δὲ πολυμαθὴς καὶ πολύπειρος Ἡρόδοτος εἶδε τοῦτο* καὶ εἶπε πρὸς τὸν πατέρα τοῦ νέου· «*ὦ Ὀλορε, ἡ φύσις τοῦ παιδὸς σου ὀργᾶ πρὸς μάθησιν*» καὶ συνεχάρη τὸν πατέρα προφητεύσας τὸ ἐνδοξὸν μέλλον τοῦ υἱοῦ του. Ὅτε δὲ ὁ Ἡρόδοτος ἀνέγνωσεν ἱστορήματά τι ἐκ τῆς συγγραφῆς του ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ μεγάλα Παναθηναϊκά*, διαψηφίσματος* τοῦ δήμου ἐδόθη εἰς αὐτὸν δωρεὰ δέκα ταλάντων. Καὶ ἐκεῖ συνανεστρέφετο μετὰ πάντων τῶν διακεκριμένων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι εὕρισκοντο τότε εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ὁ Ἡρόδοτος διῆλθεν εἰς τοὺς *Θουρίους*, τὴν μεγάλην ἀποικίαν κατὰ τὴν Κάτω Ἰταλίαν*, ὅπου συνεπλήρωσε καὶ ἐτελείωσε τὸ ἀριστοτέχνημά του* καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 408 π. Χ.. Οἱ Ἕλληνες μεγάλως ἐτίμησαν τὸν Ἀλικαρνασσέα ἱστορικὸν καὶ τὸν ὀνόμασαν *Πατέρα τῆς Ἱστορίας*. Αἱ ἱστορίαι τοῦ Ἡροδότου διηρέθησαν κατόπιν εἰς ἐννέα βιβλία, τῶν ὁποίων ἕκαστον φέρει τὸ ὄνομα μιᾶς τῶν ἐννέα *Μουσῶν*. Ἦσαν δὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν *Κλειώ, Εὐτέρπη, Θάλεια, Μελπομένη, Τερψιχόρη, Ἐρατώ, Πολύμνια, Οὐρανία, Καλλιόπη*.

Γ' ΠΟΙΚΙΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

1. Ἀγάπη

καὶ εὐγνωμοσύνη πρὸς τοὺς γονεῖς.

Καθὼς ὀφείλομεν νάγαπῶμεν καὶ νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεόν, εὐγνωμονοῦντες πρὸς αὐτόν, διότι ἐδώρησε μὲν εἰς ἡμᾶς τὸ εἶναι, παρεχώρησε δὲ πάντα τὰ θεραπεύοντα τὰς ἀνάγκας ἡμῶν, κατέδειξε δὲ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, οὕτω καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς ἡμῶν ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην* διότι εἶναι γεννητόρες, ἀνατροφεῖς, προστάται καὶ σύμβουλοι ἡμῶν.

Τὸ βρέφος γεννᾶται ἀσθενές, οὐδ' ἔμπορεῖ νὰ ἡλικιωθῆ ἄνευ τῆς βοήθειας τῶν γονέων αὐτοῦ. Ἡ δὲ περιποίησις αὐτῆ καὶ ἡ φροντίς διαρκεῖ ἔτη ὀλόκληρα. Ὅπόσον λοιπὸν πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς γονεῖς ἡμῶν, οἵτινες εἶναι οὕτως εἰπεῖν ὁ ἐπίγειος Θεὸς καὶ προστάτης ἡμῶν, καὶ μετὰ τῶν ὁποίων συνδέουσιν ἡμᾶς οἱ ἱεροὶ δεσμοὶ τοῦ αἵματος, τῶν ἀναμνήσεων, τῆς εὐγνωμοσύνης! Οὐδεμία περιποίησις ἐπὶ τῆς γῆς δύναται νὰ ὑπάρξῃ συμπαθεστέρα καὶ εἰλικρινεστέρα τῆς περιποιήσεως τῶν γονέων. Ἀμάρτημα δὲ μέγα εἶναι καὶ νὰ ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τούτου.

Ὅπως ἐννοήσωμεν τοῦτο, ἀρκεῖ νὰ καταδείξωμεν ὅτι κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τὸν γονεᾶ, ὅσον φίλτρον καὶ ὄσσην εὐγενῆ καρδίαν καὶ ἄν ἔχῃ.

Σέβας λοιπὸν καὶ *ἀγάπη* πρὸς τοὺς γονεῖς. Τιμωρεῖ δὲ ὁ Θεὸς ἐκεῖνον, ὅστις παραβαίνει τὴν ἐντολὴν ταύτην* καὶ ἡ

κοινωνία, ἡ ὁποία εἰς πολλὰ ἄλλα φαίνεται ἐπιεικῆς περιφρονεῖ τὸν ἀσεβῆ πρὸς τοὺς γονεῖς του. Δικαίως τῇ ἀληθείᾳ.

Διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης* μαθῶν ὅτι ὁ Δαμπροκλῆς, ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ υἱός, ἦτο ἀπειθὴς πρὸς τὴν μητέρα του — «*Εἶπέ μοι, εἶπεν, ὦ παῖ, γνωρίζεις ἀνθρώπους τινάς, τοὺς ὁποίους καλοῦμεν ἀχαρίστους;* — *Βεβαίως, ἀπήντησεν ὁ νεανίσκος. — Γνωρίζεις δὲ τί πράττοντες ἀποκιδῶσι τὸ ὄνομα τοῦτο;* — *Μάλιστα* καλοῦμεν ἀχαρίστους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐνῶ εὐηγετηθήσαν καὶ δύνανται νὰ ἀποδώσωσι χάριν, δὲν ἀποδίδουσιν. — *Δοιπόν, ἐπανελάθεν ὁ Σωκράτης, κατατάσσεις μεταξὺ τῶν ἀδικῶν καὶ τοὺς ἀχαρίστους;* — *Βεβαίως, ἀπήντησεν ὁ Δαμπροκλῆς. — Συμφωνεῖς ἐπίσης, ὅτι ὅσῳ μᾶλλον εὐηγετηθῆ τις καὶ φανῆ ἀχάριστος, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀδικιώτερος εἶναι;* Ὁ παῖς συνωμολόγησε καὶ τοῦτο. — *Δοιπόν, ποίους ἄλλους θὰ εὖρης μᾶλλον εὐηγετημένους, ἢ τοὺς παῖδας παρὰ τῶν γονέων, οἱ ὁποῖοι παρήγαγον αὐτοὺς καὶ παρέσχον τοσαῦτα ἀγαθὰ, ὅσα οἱ θεοὶ παρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους;* Ἡ μήτηρ σου, σὲ ἔφερεν εἰς τοὺς κόλπους της, σὲ ἐγέννησε μετὰ πόνων καὶ μόχθων, σὲ ἀνέθρεψε, σὲ ἐδίδαξε πρώτη τὰ τοῦ βίου, ἐδαπάνησεν, ἐκοπίασε καὶ σὺ λοιπὸν λύπην προσφέρεις εἰς αὐτὴν ἀντὶ χάριτος; — *Δὲν ἐλύπησα αὐτήν, ἀπήντησεν ὁ Δαμπροκλῆς. — Ἄλλ' ἐφάνης ἀπειθὴς πρὸς αὐτήν, ἐνῶ γνωρίζεις καλῶς ὅτι ἡ μήτηρ σε ἐπιπλήττει χωρὶς κανέναν κακὸν νὰ ἐπιθυμῆ, ἀλλὰ κάμνει τοῦτο ἐπιθυμοῦσα νὰ σοι παράσχη ἀγαθὰ, ὅσα εἰς οὐδένα ἄλλον. Ἐνῶ λοιπὸν αὐτὴ σε περιποιεῖται ὅπως μὴ στερηθῆς τινός, ἐνῶ σε ἀγαπᾷ καὶ εὐχεται ὑπὲρ σοῦ πρὸς τὸν Θεόν, σὺ δυσανασχετεῖς; Ἐὰν δὲν δύνασαι νὰ ὑποφέρῃς τὴν μητέρα, δὲν δύνασαι νὰ ὑποφέρῃς οὐδὲν ἀγαθὸν ἐν τῷ κόσμῳ. Δὲν γνωρίζεις ὅτι καὶ οἱ νόμοι τῶν Ἀθηναίων περὶ*

μὲν τῆς ἄλλης ἀχαριστίας δὲν φροντίζουσιν, οὐδὲ δικάζουσι, τοὺς εὐηγετηθέντας καὶ μὴ ἀποδιδόντας χάριν. Ἐὰν δέ τις δὲν περιποιῆται τοὺς γονεῖς του, τοῦτον τιμωροῦσι καὶ ἀποδοκιμάζοντες τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ, δὲν τῷ ἐπιτρέπουσι νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἀρχήν, ὡς μὴ δυνάμενον νὰ εὐηγετῆ τὴν πόλιν ἐνῶ ἀχαριστεῖ πρὸς τοὺς γονεῖς του, μηδὲ νὰ πράξῃ τι καλῶς καὶ δικαίως; Σὺ λοιπὸν. ὦ παῖ, ἐὰν ἔχῃς φρόνησιν, παρὰ μὲν τοῦ Θεοῦ ζῆτι συγγνώμην διὰ παρημέλησας τῆς ἰδίας σου μητρὸς, μήπως ἐνοήσας διὰ εἶσαι ἀχάριστος, ἀποσιρέψῃ τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ σοῦ. Πρόσεχε δὲ μήπως μαθόντες οἱ ἄνθρωποι διὰ ἀχαριστεῖς πρὸς τοὺς γονεῖς, σὲ ἀτιμάσωσι, καὶ καταστῆς ἔρημος φίλων. Διότι, ἐὰν ἀχαριστῆς πρὸς τοὺς γονεῖς, οὐδεὶς θὰ πιστεύσῃ διὰ εὐηγετῶν σε δύναται νὰ ἀπολαύσῃ χάριν παρὰ σοῦ».

Ἄλλ' ἡ εὐγνωμοσύνη ἀπαιτεῖ ἔργον, τὸ δὲ τέκνον οὐδέποτε δικαίως δύναται νὰ προφασισθῆ ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ δηλώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ. Ἐν πρώτοις πολλάκις ἀρκεῖ νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴν ἐν βλέμματι, ἐν κίνηματι, ὑπὸ τῆς καρδίας ὑπαγορευόμενον. Ἐπειτα ταχέως ἔρχεται ὁ καιρὸς, κατὰ τὸν ὅποιον οἱ γονεῖς ἀναβάντες μέχρι τινὸς τὰς βραχίδιας τῆς κλίμακος τοῦ χρόνου ἀποκάνουσι εἰς τὸ τέρμα ἀνευ βοηθείας. Τὸ τέκνον τότε εἶναι ἡ βραχίονα αὐτῶν, ὁ ὁδηγός, ὁ σὺντροφος. Εἶναι ὁ παρήγορος ἄγγελος, ὁ ἀποδίδων τὰς χάριτας, τὰς ὁποίας ἔλαβεν. Τίποτε δὲ δὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν ἐλπίδα, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ ψυχορραγῶν πατήρ, ὅταν ἔχῃ παρὰ τὴν κλίνην τοῦ θανάτου τοῦ τὸν υἱόν, τὸν μέλλοντα νὰ παραλάβῃ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πνοὴν καὶ εὐλογίαν.

Πάντες ὅσοι ἠσέθησαν πρὸς τοὺς γονεῖς των, κακῶς κατε-

στράφησαν. Τάνάπκλιν δέ, ὅσοι ἐθεώρησαν αὐτοὺς ὡς ἱεροὺς ἐπὶ τῆς γῆς προστάτας, οἱ τοιοῦτοι ἀνεδείχθησαν ἐν ταύτῃ πολιταὶ ἀγαθοὶ καὶ χρήσιμοι τῇ ἰδίᾳ πατρίδι. Ἄξιον δὲ πρὸ πάντων σημειώσεως εἶναι ὅτι πάντες οἱ μεγάλοι ἄνδρες ὑπῆρξαν υἱοὶ χρηστοί. Πᾶσα σελὶς τῆς ἱστορίας μαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Ἄρκουμθα νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τὸ παράδειγμα τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ὅστις καὶ ὡς στρατηγὸς καὶ ὡς στρατιώτης ἀνέδειξε τοσαύτας ἀρετάς.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας στρατηγὸς ὢν τῶν Θηβαίων, ἐνίκησε λαμπρῶς τοὺς Σπαρτιάτας ἐν Λεύκτροις τῆς Βοιωτίας· ἐπειδὴ δὲ οἱ φίλοι του συνέχαιρον αὐτῷ ἐπὶ τῷ κατορθώματι. «Τὸ κατ' ἐμέ, ἀπήντησε, χαίρω, οὐχὶ διότι ἐνίκησα, ἀλλὰ διότι θὰ χαρῶσιν οἱ γέροντες γονεῖς μου, μανθάνοντες τὴν νίκην τοῦ υἱοῦ των.»

«Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται», λέγει μία τῶν δέκα ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Σωτὴρ ἡμῶν, ὅτε ἐμελλε νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἐξεφώνησε τοὺς λόγους ἐκείνους, οἵτινες πρέπει πάντοτε νὰ ᾔναι ἐγκεχαραγμένοι εἰς τὴν καρδίαν τῶν νέων· «Πάτερ, μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω».

2. Παράδειγμα υἱικῆς στοργῆς.

Ἐπὶ τινος ἐκρήξεως τῆς Αἴνης,* ἡ ἐκ ταύτης ἐκχυνομένη λάβα κατέρριψε πᾶν τὸ πρὸ ποδῶν καὶ ἐσκοπίσθη εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους, συμπαρασύρουσα καὶ οἴκους καὶ δένδρα καὶ τὰ πάντα, καὶ κατακαίουσα αὐτά. Ἡ παρὰ τὸ ἠφαίστειον πόλις τῆς Καϊάνης* ἐκινδύνευσε μετ' ὀλίγον νὰ

γῆν ὡσαύτως παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ τῆς καταστροφῆς, διότι ἐπλησίαζεν ἤδη πρὸς αὐτὴν ὁ φλογώδης χεῖμαρρος. Κατέλαθε δὲ τότε πανικός* φόβος τοὺς κατοίκους αὐτῆς, οἵτινες ἔσπευσαν νὰ φύγωσι παραλαμβάνοντες πᾶν ὃ τι εἶχον πολύτιμον. Ὁ μὲν λαμβάνει τὰ χρήματα αὐτοῦ, ὁ δὲ τὰ σκεύη, ἄλλος τὰ κοσμήματα, καὶ πολλοὶ ἕνεκα τῆς φιλαργυρίας των δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἀναχωρήσωσι καὶ κατεκίησαν ὑπὸ τῆς πυρίνης πλημμύρας· ἢ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπομείνωσιν εἰς τὸ βῆρος τοῦ φορτίου, κατέπεσον καὶ κατεστράφησαν μετ' αὐτοῦ.

Δύο παῖδες, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς ὠνομάζετο Ἀμφίνομος, ἐπὶ μιμούμενοι τοὺς λοιποὺς συνέτῳρεον πᾶν ὅτι πολύτιμον ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπῆρχε, παρετήρησαν τοὺς γονεῖς των, οἱ ὅποιοι καταβεβλημένοι ὑπὸ τοῦ γήρατος καὶ τῆς ἀσθενείας ἴσταντο παρὰ τὴν θύραν τῆς οἰκίας, ὅπου μετὰ δυσκολίας ἐσύρθησαν. Ἐγκαταλείπουσι λοιπὸν τοὺς θησαυροὺς, ἀρπάζουσι τοὺς γονεῖς, ρίπτονται ἐν τῷ μέσῳ τῶν φλογῶν, διέρχονται δι' αὐτῶν ἀβλαβεῖς καὶ καταθέτουσι τοὺς γονεῖς αὐτῶν σώους εἰς τόπον ἀσφαλῆ.

3. Ὑπακοὴ πρὸς τοὺς γονεῖς.

Τα τέκνα πρέπει νὰ μὴ λησμονῶσι ποτε ὅτι οὐδεὶς φροντίζει καὶ σκέπτεται περὶ τῆς εὐδαιμονίας αὐτῶν τοσοῦτον ὅσον οἱ γονεῖς. Ἄλλ' ὁ Θεὸς εἶπεν «ὄν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει»· παιδεύει αὐτὸν ἵνα ἐξαλείψῃ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ· παιδεύει αὐτὸν διὰ τὴν πρὸς τὰ καλὰ ραθυμίαν.

Τούτου ἕνεκα οἱ γονεῖς ἀναγκάζονται πολλάκις νὰ τιμωρῶσι τὰ τέκνα των, ὡσάκις ἐκτρέπονται τοῦ πρέποντος καὶ

τοῦ καθήκοντος. Τὰ δὲ τέκνα δυσανασχετοῦσι τότε, διότι ἐν τῇ ἀπειρίᾳ των δὲν ἐννοοῦσιν ὅποσον ἀναγκαῖος ἦτο ὁ σωφρονισμὸς ἐκεῖνος.

Ἄς δεχώμεθα λοιπὸν εὐπειθεῖς τὰς ἐπιπλήξεις τῶν γονέων ἡμῶν· ἄς ὑπακούωμεν εἰς ὅσα λέγουσι· διότι διὰ στόματος πατρὸς ἀγαθοῦ ὁμιλεῖ αὐτὸς ὁ Θεός.

Ἄς πιστεῦσωσιν οἱ νέοι ὅτι οὐδὲν εἶναι εἰς τὸν πατέρα ὀδυνηρότερον τῆς παρακοῆς τοῦ τέκνου· ἄς σκεφθῶσι τούλαχιστον ὅτι καὶ αὐτοὶ ποτε θὰ γίνωσι γονεῖς· καὶ ἐνδέχεται νὰ ὑποφέρωσι τὴν ἀθυμίαν ἕνεκα τῆς παρακοῆς τῶν ἰδίων τέκνων.

Ἐν γένει δὲ ἄς μὴ ἀπατώμεθα ὅτι πάντες, ὅσοι προσηνῶς πρὸς ἡμᾶς φέρονται καὶ τὰ πάθη ἡμῶν κολακεύουσι, μᾶς ἀγαπῶσιν. Ἄς μὴ ἀπατώμεθα φρονοῦντες ὅτι οἱ εὐκόλοι περὶ τὴν συγχώρησιν εἶναι εἰλικρινεῖς ἡμῶν φίλοι. Ἡ κοινὴ συνείδησις μαρτυρεῖ τὸ ἐναντίον. Τῷ ὄντι, ὅταν ἐρωτῶμεν πῶς δὲν φροντίζει κανεὶς νὰ περιστείλῃ τὰς κακὰς ὀρμὰς παιδίου ὀρφανοῦ· τίς θὰ φροντίσῃ; (ἀπαντᾷ ἡ κοινὴ συνείδησις) δὲν ἔχει γονεῖς.

Ἡ αὐστηρότης εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δεῖγμα ἀληθεστεράς ἀγάπης· διότι περιορίζει τὰς ἀλόγους ἡμῶν ὀρέξεις καὶ ὀρμὰς καὶ κηδεταὶ περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἡμῶν. Ὁ καλὸς πατὴρ ὀφείλει νὰ τιμωρήσῃ τὸ τέκνον ὡσάκις πταίῃ. Τὸ δὲ τέκνον πάλιν ὀφείλει νὰ δέχῃται πάσας τὰς παρατηρήσεις τοῦ πατρὸς, καλῶς γινώσκον ὅτι προέρχονται ἀπὸ καρδίας, ἢ ὅποια φροντίζει περὶ αὐτοῦ.

«Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα»· λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· «τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ».

4. Ἡ ἀδελφικὴ στοργή.

Ἡ μεταξύ ἀδελφῶν ἀγάπη ἐκπηγαζει ἀπὸ τοῦ κοινοῦ αἵματος καὶ προάγεται διὰ τῆς κοινῆς ἀνατροφῆς, τῶν κοινῶν ἔξεων καὶ ἀναμνήσεων καὶ αὐτῆς τῆς κοινῆς στοργῆς, τὴν ὅποیان τρέφουσι πρὸς τοὺς γεννήτορας.

Ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν· διότι εἰς τὰς φλέβας αὐτῶν κυκλοφορεῖ τὸ αὐτὸ αἷμα· διότι εἶναι οἱ πρῶτοι καὶ διαρκεῖς ἡμῶν φίλοι· διότι μετ' αὐτῶν θάποτίσωμεν τὸν πρὸς τοὺς γονεῖς ὀφειλόμενον φρόσον· καὶ διότι ἕκαστος αὐτῶν θὰ χρησιμεύῃ πρὸς τὸν ἄλλον ὡς προπτάτης καὶ ἀρωγός.

Διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης*, μαθὼν ὅτι δύο ἀδελφοί, ὁ Χαιρεφῶν καὶ ὁ Χαιρεκράτης, ἐφιλονίκουν, καὶ ἀπαντήσας τὸν Χαιρεκράτην· «Εἰπέ μοι, εἶπεν, ὦ Χαιρέκρατες, μήπως καὶ σὺ εἶσαι ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι νομίζουσι χρησιμωτερον τὰ χρήματα ἢ τοὺς ἀδελφοὺς· καὶ μάλιστα ἐνῷ τὰ μὲν χρήματα δὲν ἔχουσι φρένας, οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἐπροικίσθησαν μὲ νοῦν, καὶ τὰ μὲν ἔχουσιν ἀνάγκην βοηθείας, οἱ δὲ δύνανται νὰ βοηθήσωσι· καὶ πρὸς τούτοις χρήματα μὲν ὑπάρουσι πολλὰ καὶ δύνανται νὰ ἀντικατασταθῶσιν, οἱ δὲ ἀδελφοὶ ὀλίγοι καὶ μὴ ἀντικαθιστάμενοι; Θυμαστὸν δὲ καὶ τοῦτο, τὸ νὰ νομίζῃ τις ὅτι οἱ ἀδελφοὶ κάμνουσι ζημίαν· διότι δὲν ἔχει καὶ τα ἐκείνων, ἐνῷ δὲν νομίζει καὶ τοὺς πολίτας ἐπιζητίους του, διότι δὲν ἔχει καὶ τὴν περιουσίαν ἐκείνων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν πολιτῶν νομίζει ὅτι εἶναι καλλίτερον νὰ ἔχῃ ἕκαστος ἀσφαλῶς τα ἀρκοῦντα, ἢ μόνος νὰ ἀπολαύῃ πάντων ἐπικινδύως. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν ἀγνοεῖ τοῦτο. Καὶ χγοράζουσι μὲν ἰκέτας καὶ ἔχουσι φίλους, ὅπως τοὺς ἔχουσι βοηθούς, ἀμελοῦσι δὲ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν, ὡσανεὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν νὰ μὴ ἠδύναντο νὰ γίνωσι φίλοι. Καὶ ταῦτα

πάντα γίνονται, ἐνῶ μέγας μὲν δεσμός φιλίας θεωρεῖται τὸ νὰ γεννηθῶσιν ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων, καὶ μέγας ἐπίσης δεσμός νὰ ἀνατραφῶσιν ὁμοῦ. ἀφοῦ καὶ τὰ θηρία, τὰ ὁμοῦ συναυξηθέντα, ἔχουσιν ἀγάπην τινὰ πρὸς ἄλληλα».

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Χαιρεκράτης ἀντέταξεν ἀντιρρήσεις τινάς: —οἱ διαμαχόμενοι ἀδελφοί, ὦ Χαιρέκρατες, ἐπανέλαβεν ὁ Σωκράτης, δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς δύο χεῖρας ἀνθρώπου, αἵτινες δὲν βοηθοῦσιν ἀλλήλας, ἀλλὰ τῶν ὁποίων ἡ ἑτέρα διακωλύει τὰς ἐργασίας τῆς ἑτέρας· ἢ πρὸς τοὺς δύο πόδας τοῦ ἀνθρώπου, ὧν ἕκαστος ἐπιχειρεῖ νὰ βαδίῃ ἀντιθέτως. Δὲν θα προκύψῃ ἐκ τούτου πολλὴ κακοδαιμονία καὶ βλαβή; Τοὺς δὲ ἀδελφοὺς ὁ Θεὸς ἔκαμεν ὅπως περισσότερον ὠφελοῦσιν ἀλλήλους ἢ αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες καὶ οἱ ὀφθαλμοί· διότι αἱ μὲν χεῖρες καὶ οἱ πόδες βοηθοῦνται ἐκ τοῦ πλησίον, ὁ δὲ ὀφθαλμὸς καὶ πολὺ μακρὰν δὲν δύναται νὰ ἴδῃ καὶ ἐκ τοῦ πλησίον προσέτι δὲν δύναται νὰ παρατηρήσῃ τὰ τε ἔμπροσθεν, ἅμα καὶ τὰ ὀπίσθεν· ἐνῶ φίλοι ἀδελφοί, καὶ πολὺ μακρὰν ὄντες ἀλλήλων, καὶ εἰς τὰ δύο πέρατα τῆς γῆς εὐρισκόμενοι, δύνανται νὰ ὠφελῶσιν ἀλλήλους».

Ὅθεν καὶ ἂν ποτε ἀδελφὸς λάβῃ ἀροριμὴν δυσχεραστήσεως κατὰ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ, ὀφείλει νὰ μὴ μνησικακῇ· ἀλλὰ νὰ προσπαθῇ, ἀποδίδων χάριν ἀντὶ κακοῦ, νὰ ἀναγκάσῃ τὸν ἀδελφὸν νὰ ἀγαπᾷ αὐτόν.

Ἐνίοτε ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη σχεδὸν ταυτίζεται μὲ τὴν πατρικὴν, ἰδίως ἡ τῶν πρεσβυτέρων ἀδελφῶν πρὸς τοὺς νεωτέρους. Καὶ ὑπάρχουσι παραδείγματα ἀδελφῶν πρεσβυτέρων, οἱ ὅποιοι ἀνέλαβον καὶ ἐξεπλήρωσαν πρὸς τοὺς νεωτέρους ἅπαντα τὰ καθήκοντα τοῦ γνησίου πατρός.

5. Ἀδελφικὴ ἀγάπη

(Δημῶδες).

Ἀνάθεμά τον, πού το εἶπῃ: «τάδέλφια δὲν πο-
[νοῦνται!

Τάδέλφια σχίζουν τὰ βουνὰ καὶ δένδρα ξερι-
[ζώνουν.

Τάδέλφια κυνηγήσανε κ' ἐνίκησαν τὸν Χάρο.

Δυὸ ἀδέλφια εἶχαν ἀδελφὴ 'ς τὸν κόσμον ζακου-
[σμένῃ·

τὴν φθόναγεν ἢ γειτονιά, τὴν ζήλευεν ἢ χώρα,
τὴν ζήλευεν κ' ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν

[πάρῃ.

Ἐς τὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντᾷ 'ζὰν νὰ ἦταν νοικο-
[κώρῃς.

— Ἄνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ 'μπῶ, 'τοιμάσου νὰ σε
[πάρω,

ἐγὼ εἶμ' ὁ υἱὸς τῆς μαύρης γῆς, τσ' ἀραχνισμένης
[πέτρας.

— Ἄσε με, Χάροντ', ἄσε με, σήμερα μὴ με πάρῃς,
ταχιά Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴ νάλλάξω,
καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχουμαι μοναχὴ μου.

Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κ' ἡ κόρη κλαίει καὶ
[σκοῦζει,

νὰ καὶ τάδέλφια πῶφτασαν 'ψηλὰ 'π' τὸ κορφοβοῦνι,
τὸν Χάρονταν κυνήγησαν καὶ 'γλύτωσαν τὴν κόρη.

6. Ἡ μήτηρ (Σ. Βασιλειάδου*).

Ἦτο χειμῶν. Ὁ ἥλιος ἔδυσεν ἢ ἀπὸ των νεφῶν ἀπεσβέσθη, ὁ ἄνεμος ἔξω ἄγριος ἐγόγγυζεν, ἡ χάλαζα ἐπληττε διακεκομμένως τοῦ παραθύρου τὰς ὑάλους.

Νεαρά μήτηρ ἐκάθητο παρὰ τὴν κοιτίδα τοῦ τέκνου της. Τοῦτο κάτωχρον, μὲ ὀφθαλμούς κλειστούς, ἀνέπνεε δυσκολως, καὶ ἐκάστη ἀναπνοὴ ἦτο βραχεῖα ὡς νὰ ἦτο ἀναστεναγμός. Ἐφερην ἐπὶ τοῦ μετώπου του πλειοτέρας ρυτίδας ἢ ἔτη.

Ἡδύνατό τις μόνον ἀτενίζων νὰ ἀναγνώσῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς μητρὸς ὅτι βραχεῖα ὀδύνη ἐσπάρασεν ἐνδομύχως τὴν ταλαίπωρον. Ἐβλεπε τὸ ἀσθενοῦν μετὰ λύπης ἀφώνως ὡς ἡ ἀπελπισία. Ἠγρύπνει ἀπὸ τριῶν νυκτῶν.

Ἡ θύρα ἐκρούσθη.

— Εἰσέλθετε, εἶπεν ἡ μήτηρ.

Ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ ἐκλείσθη πάλιν ἀθορύβως. Ἡ περιλυπος μήτηρ, μὴ ἀκούσασα βήματα, ἐστράφη νὰ ἴδῃ. Εἶδε τότε νὰ πλησιάσῃ κάτισχνος γέρων, κεκαλυμμένος διὰ τινος σκεπάσματος ὡς τῶν ἵππων.

Ἦτο ἐνδυμα ἑλευσινόν· ἄλλο νὰ φορέσῃ δὲν θὰ εἶχεν. Ἦτο γυμνόπους· διὰ τοῦτο βεβραχίως ἐθημάτιζεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀψοφητί. Ἦτο σκελετώδης, σιγηλός.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ γέρων ἔτρεμεν ἀπὸ τοῦ κρύους, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ἐσιώπα, τὸ δὲ τέκνον ἐφαίνετο βαθυτέρον κοιμώμενον, ἀφ' ὅτου αὐτὸς εἰσῆλθεν, ἡ πτωχὴ μήτηρ ἠγέρεθη νὰ ὑποδαυλίσῃ τὴν ἐστίαν, νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς τὸν καταψυκτον.

Ὁ γέρων κατέλαβε τὴν θείαν της καὶ ἤρξατο νὰ βαυκαλιζῇ τὸ νήπιον, ἐπ' ἔξωθεν ἔσμα θανασίμως πένθιμον, εἰς γλῶσσαν ἄγνωστον.

— Δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι θὰ λυτρώσω αὐτό; εἶπεν ἡ μήτηρ ἀπευθυνομένη εἰς τὸν σκοτεινὸν ξένον.

Αὐτὸς ἔκαμε διὰ τῆς κεφαλῆς σημεῖον, ὅπερ οὔτε ναί, οὔτε ὄχι ἐδήλου, καὶ ἀφῆκε μειδιάμα ἀλλόκοτον.

Ἡ μήτηρ ἐταπεινώτε τοὺς ὀφθαλμούς· μεγάλα δὲ δάκρυα ἤρχισαν ρέοντα ἐπὶ των παρεῖων της, ἡ κεφαλὴ της ἔπεσε βραχεῖα ἐπὶ τοῦ στῆθους.

Ὁ γέρων ἠρέμα ἐκίνει τὸ λίκνον, ἐφησυχάζων αὐτήν. Ἐκεῖ ἡ καταβεβλημένη μήτηρ, θαλπομένη ὑπὸ τῆς πυρᾶς, ἐκλυομένη ὑπὸ τῆς λύπης, ἀφείθη ἄκουστα εἰς λιποθυμον ὕπνον ἐπὶ στιγμὴν. Ἀπὸ τριῶν ἡμερονυκτίων εἶχε νὰ κοιμηθῇ. Αἴφνης ἀφυπνίσθη, ἔντρομος, παγερά.

— Ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ γέρων; ἀνεφώνησεν.

Ἐκεῖνος δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖ.

Τρέχει εἰς τὴν κοιτίδα.

Ἡ κοιτίς ἦτο κενή. — Πτωχὴ μήτηρ! . . . ὁ ὕπνος σου συνέδραμε τὸν Θάνατον· οἱ δύο ἀδελφοὶ βοηθοῦνται.

Ὁ γέρων εἶχεν ἀραρπασεῖ τὸ παιδίον.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν τὸ παλαιὸν ὠρολόγιον, ὅπερ ἐπὶ τοῦ τοίχου εἰς μίαν γωνίαν ἤκειδετο, ἐφανη ὡσεὶ λυομενον, τὸ ἐκκρεμὲς κατεβῆ ἕως τοῦ ἐδάφους, ἡ ὦρα ἐσταματήτεν. Ἀντιπέτραν, μακρὰν, ἠκούσθη φωνὴ γλαυκος.

Ἡ μήτηρ ἐλαφροσκεπής, λυτίκομος ἐρρίφθη ἔξω τῆς οἰκίας ἀναφνοῦσα.

— Το τέκνον μου! τί ἔγινε τὸ τέκνον μου;

Γυνὴ ὑψηλή, περιβεβλημένη μέλαιναν μακρὰν ἐσθῆτα, καὶ περιφερομένη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπέναντι τῆς οἰκίας, μὲ τοὺς ποδας εἰς τὴν χιόνα, τῇ εἶπεν.

— Ἄφρον! ἀφῆκες τὸν Θάνατον νὰ εἰσέλθῃ καὶ βαυκα-

λίση τὸ τέκνον σου ἀντί νὰ ἀποδιώξης αὐτόν. Ἀπεκοιμήθης, ἐνῶ ἐκεῖνος ἦτο ἐκεῖ, ἐνῶ αὐτὸς περιέμενε νὰ κλείσῃς τοὺς ὀφθαλμούς. Τότε το ἤρπασεν· εἶδον αὐτόν νὰ φεύγῃ δρομαῖος καὶ νὰ φέρῃ τὸ τέκνον σου εἰς τοὺς βραχίονάς του. Ἐφρευγε ταχὺς ὡς ὁ ἄνεμος, καὶ ὁ τι ὁ Θάνατος ἀπαγάγῃ οὐδέποτε το φέρεי ὀπίσω, πτωχὴ μητέρα, οὐδέποτε!

— ὦ, εἶπέ μου μόνον τὴν ὁδόν, ἣν ἔλαβεν, ἀνεφώνησεν ἡ μήτηρ, καὶ θὰ δυνηθῶ νὰ ἀνεύρω αὐτόν ἐγώ.

— Ἀληθῶς, οὐδέν μοι εἶναι εὐκολώτερον, εἶπεν ἡ μέλαινα γυνή, ἀλλὰ πρὶν ἢ τοῦτο κάμω θέλω νὰ μοι τραγηθήσῃς ὅλα τὰ ἄσματα, ἅτινα ἐψαλλες βαυκαλίζουσα τὸ τέκνον σου ὑγιές. Εἶμαι ἡ Νυξ.

— Σοὶ τα λέγω ὅλα ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου, εἶπεν ἡ μήτηρ, ἀλλ' ἄλλοτε, ἀλλ' ἀργότερον. Ἄφες με ἤδη νὰ περάσω μήπως τοὺς συναντήσω καὶ ἐπαναφέρω τὸ τέκνον μου.

Ἄλλ' ἡ Νυξ ἔμενον ἄφρωνος καὶ ἀνένδοτος. Τότε ἡ δειλαία μήτηρ περιδάκρυς καὶ ἀγωνιώσα ἤρξατο ἐπάδουσα. Οἱ λυγμοὶ ἦσαν τὸ μέτρον τῶν στίχων, καὶ ἐλέγοντο μετὰ τῆς σαύτης περιπαθείας καὶ στοργῆς, ὥστε ἦτο δυνατόν νὰ ἀναστήσωσι νεκρὸν καὶ οὐχὶ νὰ ἀποκοιμίσωσιν ἐργηγορότα. Εἶπε.

Κοιμήσου, ἄστρο μου γλυκύ,
τὰ βλέφαρά σου κλείσε·
ἡμέρα εἶμαι, φυλακὴ
τοῦ ὕπνου σου· κοιμοῦ.
Κοιμήσου, εὐφροσύνη μου,
καὶ ὕπνος μου σὺ εἶσαι,
σὺ εἶσαι ἡ γαλήνη μου
καὶ τ' ὄνειρον ὁμοῦ.....

Καὶ ὅταν πάλιν τὴν αὐγὴν
τὰ ὄμματα ἀνοίγῃς,
καὶ μὲ οὐράνιον σιγὴν
ἐμπρός μου μειδιάς,
λέγω: Ξανθὲ μου ἡλιε,
ἐάν ποτέ μου φύγῃς,
ὦ,

Ἡ φωνὴ τῆς μητρὸς ἐθραύσθη ὑπὸ χεῖμαρρον δακρύων, ὡς κλωνίον κρίνου ὑπὸ πολλὴν δρόσον. Ἐμεινεν ὀλολύζουσα.

— Ἀρκεῖ, εἶπεν ἡ Νυξ συγκεκινημένη. Ταλαίπωρος, ἤρχισας ὅθεν ἔπρεπε νὰ τελειώσῃς. . . Ἄγε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνο ἐκεῖ δάσος τῶν κυπαρίσσω· ἐκεῖ εἶδον νὰ εἰσέλθῃ ὁ Θάνατος μετὰ τοῦ τέκνου σου.

Ὄρμησεν ἡ μήτηρ, φθάνει, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δάσους ἡ ὁδὸς ἠνοίγετο εἰς δύο. Ἐστάθη ἀπορούσα ποῦ νὰ διευθυνθῇ, ἂν δεξιὰ ἢ ἀριστερά.

Ἀκριβῶς ὅθεν ἡ ὁδὸς διεκλαδίζετο, μεγάλη ἐφύετο βάτος, ἥτις οὔτε ἄνθη οὔτε φύλλα εἶχε πλέον, διότι ἦτο χεῖμων. Ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ τοῦ παγετοῦ καὶ εἰς τοὺς κλώνας τῆς ἀντι ἀνθέων ἔφερε κρύσταλλα.

Εἶπεν ἡ μήτηρ εἰς τὴν βάτον·

— Μήπως εἶδες τὸν θάνατον νὰ διέλθῃ μετὰ τοῦ τέκνου μου ἐδώθεν;

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ ἀκανθηρὸς θάμνος· ἀλλὰ δὲν θά σοι εἶπω τὴν ὁδόν, ἣν ἔλαβε πρὶν ἢ με θερμάνῃς εἰς τὸ στῆθός σου, διότι, βλέπεις, ἐκρυσταλλώθη.

Ἡ μήτηρ ἀνευ δισταγμοῦ ἐγονυκλίτητε καὶ ἐνηγαλλίσθη θλιβούσα τὴν βάτον ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς. Οἱ πάγοι ἀνελύοντο, αἱ ἄκανθαι γυμνούμεναι εἰσῆρχοντο εἰς τῆς μητρὸς

τὰ στήθη καὶ τὸ αἶμα ἀπελειθετο εἰς ρανίδας μεγάλας.— Ἄλλὰ βαθμηδόν, ἐνῶ τὸ στήθος τῆς μητρὸς κατεσχίζετο καὶ τὸ αἶμα κατέρρεεν ἐπὶ τῆς βάτου, ἥτις ἦτο ἀγρία λευκάκανθα, ἀνεβλαστάνον περικαλλῆ πράσινα φύλλα καὶ ὠραῖοι ἐρυθρωποὶ κερποὶ. Τοῦτον θερμὴ εἶναι ἡ καρδιά μιᾶς μητρὸς! Τότε ἡ βάτος τῆ ὑπέδειξε τὴν ὁδόν, ἣν ὤρειλε νάκολουθήσῃ.

Αὕτη ἔδραμε φλογερά, ὡς ἠλιακὴ ἀκτίς, καὶ μετὰ μικρὸν περιῆλθεν εἰς τὴν ὄχθην μεγάλης λίμνης, ἀφ' ἧς οὔτε λέμβος οὔτε πλοιάριον ἐφαίνετο. Ἡ λίμνη ἦτο παγωμένη εἰς τοσοῦτον, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ διέλθῃ αὐτὴν κολυμβῶσα, ἐπὶ τοσοῦτον ἅμα ὑδατῶδης, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ διέλθῃ αὐτὴν πεζή. Βλέπει κύκλῳ εἰς τὸ πλάτος ἡ λίμνη ἀπέραστος ὡς ὁ λογισμὸς.

Ἡ τάλαινα μήτηρ ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα καὶ ἀνέτεινεν ἐκέτιδας χεῖρας, ἐλπίζουσα ὅτι ὁ Θεὸς ἤθελε θαυματουργήσῃ ὑπὲρ αὐτῆς.

—Μὴ ἐλπίζε τὸ ἀδύνατον, τῇ λέγει ἡ Νηρηΐς* τῆς λίμνης, ἐγείρουσα τὴν λευκὴν κεφαλὴν τῆς ὑπὲρ τὰ ὕδατα. Ἄς ἴδωμεν μᾶλλον ἂν αἱ δύο ἡμεῖς θά καταρθώσωμεν τοῦτο. Ἀγαπῶ νὰ συναθροίσω τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ σου εἶναι οἱ ὠραϊότατοι ἀφ' ὅσους ποτὲ εἶδον. Δέχεσαι νὰ κλαύσης ἐπὶ τῶν ὑδάτων μου τόσον, ἕως οὗ καταπέσωσιν οἱ ὀφθαλμοὶ σου; Διότι οὕτω τὰ δάκρυά σου θά μεταβληθῶσιν εἰς μαργαρίτας, οἱ ὀφθαλμοὶ σου εἰς ἀδάμαντας. Μετὰ τοῦτο δὲ θά σε μεταφέρω ἐπὶ τῆς ἐτέρας μου ὄχθης, εἰς τὸ μέγα θερμὸν φυτοκομεῖον, ὅπου ὁ Θάνατος διαμένει καὶ ὅπου καλλιεργεῖ τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄλγη, ὧν ἕκαστον ἀναπαριστᾷ μίαν ζωὴν ἀνθρώπου.

—ὦ, μόνον τοῦτο θελεῖς; εἶπεν ἡ πτωχὴ μήτηρ. Ὅλα, ἄρα σε δίδω διὰ νὰ προφθάσω τὸ τέκνον μου!

Καὶ ἤρξατο κλαίοντα, κλαίονσα εἰς τοσοῦτον ὥστε στεῖρυσαντες πλέον οἱ ὀφθαλμοὶ ἠκολούθησαν τὰ δάκρυα, ἅτινα εἶχον μεταβληθῆ εἰς μαργαρίτας, καὶ ἐχάθησαν ἐντὸς τῆς λίμνης, ὅπου μετεβλήθησαν οὗτοι εἰς ἀδάμαντας.

Τότε τὸ πνεῦμα ἀνέτεινε τοὺς βραχίονάς του, ἔλαβε τὴν τυφλὴν μητέρα καὶ ἐντὸς στιγμῆς μετήγαγεν ἐπὶ τὴν ἀντιπέραν ὄχθην. Ἐκεῖ ἠγείρετο τὸ ἀνάκτορον τῶν ζώντων ἀνθρώπων.

Ἦτο παλάτιον ὑάλινον, μήκους πολλῶν λευγῶν*, ἠπίως θερμαινόμενον τὸν χειμῶνα ὑπὸ ἀοράτων ἐστιῶν καὶ τὸ ἔαρ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἡ πτωχὴ μήτηρ δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ αὐτό, ἐπειδὴ δὲν εἶχε πλέον ὄμματα. Ἐκινήθη ψηλαφοῦσα ἕως οὗ ἀνεῦρε τὴν εἰσοδὸν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ* ἐκάθητο γραῖα οἰκοφύλαξ.

—Τί ζητεῖς ἐδῶ; ἠρώτησεν ἡ φρουροῦσα.

—ὦ, μία γυνὴ! ἀνεφώνησεν ἡ μήτηρ. Θά με εὐσπλαγχνισθῇ.— Καὶ εἶπεν·

—Ἐρχομαι ζητοῦσα τὸν θάνατον, ὅστις ἤρπασε τὸ τέκνον μου.

— Πῶς ἤλθες ἐδῶ καὶ τίς σ' ἐβοήθησεν; ἐπανέλαβεν ἡ γραῖα.

—Ὁ ἀγαθὸς Θεός, εἶπεν ἡ μήτηρ, με εὐσπλαγχνίσθη. Καὶ σὺ ὁμοῦ θά με εὐσπλαγχνισθῆς καὶ θά με εἴπῃς ποῦ δύναμαι νὰ ἐπανεύρω τὸ τέκνον μου.

— Δὲν γνωρίζω τὸ τέκνον σου, εἶπεν ἡ γραῖα, καὶ σὺ δὲν δύνασαι πλέον νὰ το ἴδῃς. Πολλὰ ἔζησθαι καὶ δένδρα ζωῆς ἀπέθικον τὴν νύκτα ταύτην. Μετ' ὀλίγον θά ἔλθῃ ὁ Θά-

νατος διὰ τὰ ἀποσπάσθη· διότι δὲν ἀγνοεῖς ὅτι πᾶν ἀνθρώπινον πλάσμα ἔχει ἐδῶ τὸ ἄνθος του, ἢ τὸ δένδρον του κατὰ τὸ σῶμα ἐκάστου. Ἐχουσι τὴν αὐτὴν ὡς τὰ ἄλλα φυτὰ ὕψιν, ἔχουσι δὲ καρδίαν· καὶ ἡ καρδία αὕτη πάλαι πάντοτε. Καὶ ἀπὸ ἡ καρδία τῶν μικρῶν παιδίων κτυπᾷ ὡς καὶ τῶν ἀνδρῶν, ἂν διὰ τῆς ἀρχῆς ἠδύνασο νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν παλμὸν τοῦ ἰδικοῦ σου . . .

— Ὡ! ναί, ναί, εἶπεν ἡ μήτηρ, θά το ἀναγνωρίσω, εἶμαι βεβαία.

— Τίνος ἡλικίας ἦτο τὸ τέκνον σου;

— Ἐνὸς ἔτους· ἐμειδία πρὸ πολλοῦ, καὶ μόνον διὰ πρῶτην φορὰν εἶπε χθὲς τὸ ἐσπέρας, *μαμά μου*.

— Θά σε ὀδηγήσω εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν μονοετῶν παιδίων, ἀλλὰ τί θά με δώσης;

— Μήπως ἔχω τι πλέον νὰ διαθέσω; εἶπεν ἡ μήτηρ. Τίποτε, ὡς βλέπεις· ἀλλ' ἂν θέλῃς νὰ μου δώσης τοὺς μακροὺς μέλανας βοστρύχους σου ἀναλαμβάνουσα τὴν φαιὰν κόμην μου, θά κάμω ὅτι ποθεῖς.

— Τοῦτο μόνον; εἶπεν ἡ πτωχὴ γυνή.— Ὡ, λάβε τους, λάβε τους!

Καὶ ἡ μήτηρ τῇ ἔδωκε τοὺς ὠραίους μέλανας πλοκάμους τῆς εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν ὀλίγων λευκῶν τριχῶν τῆς γραῆς.

Τότε εἰσῆλθεν εἰς τὸ μέγα θερμὸν φυτοκομεῖον τοῦ Θεανάτου, ὅπου φυτὰ, ἄνθη, θάμνοι, δένδρα, εἶναι παρατεθειμένα καὶ διακεκριμένα κατὰ ἡλικίαν.

Ἦσαν ἐκεῖ ὑάκινθοι ὑπὸ ὑαλίνας καλύπτρας· ὑδροχαρῆ φυτὰ ἔπλεον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν λεκανῶν, ἄλλα ζωηρὰ καὶ δροσώδη, ἄλλα ἀσθενῆ καὶ μαραινόμενα. Ἦσαν ἐκεῖ μεγαλοπρεπεῖς φοίνικες, λεῦκαι* γιγάντιοι, βαθύσκιοι πλάτανοι·

ἦσαν ἐρεῦκαι*, ἔρπουλοι, θύμοι* ἀνθοστεφεῖς. Πᾶν δένδρον, πᾶν χόρτον, πᾶν ἄνθος εἶχε τὸ ὄνομά του καὶ ἀναπαρίστα μίαν ζωὴν ἀνθρωπίνην. Ἦσαν ἐκεῖ δένδρα μεγάλα εἰς στενοὺς πῆθους, δυσαναλόγους ἕνεκα τῆς σμικρότητός των· ἦσαν πάλιν πολλὰ μικρὰ φυτὰ τεθειμένα εἰς πολυτελεῖς γάστρας, δεκάκις ἀναλόγως δι' αὐτὰ μεγαλειτέρας. Οἱ στενοὶ πῆθοι παρίστανον τοὺς πτωχοὺς, αἱ μεγάλαι γάστραι τοὺς πλουσίους. Τέλος ἡ μήτηρ ἔφθασεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν παιδίων.

— Ἐδῶ τῇ εἶπεν ἡ γραῖα.

Τότε ἡ τυφλὴ μήτηρ ἤρχισε νὰ ἀκροᾷται τοὺς παλμούς των ἀνθῶν καὶ νὰ θίγῃ τὰς παλλομένας καρδίας των.

Εἶχε δὲ κλίνει τοσάκις ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ τέκνου τῆς τοὺς παλμούς του αἰσθανομένη, ὥστε θά ἀνεγνώριζε τὴν καρδίαν του καὶ ἐν μέσῳ μυριάδων ἄλλων καρδιῶν.

— Ἐδῶ εἶναι, ἐδῶ εἶναι! ἀνεφώνησεν ἐν τέλει τείνουσα τὰς χεῖράς τῆς εἰς μικρὸν τινα κάκτον*, ὅστις ἔκλινε μεμαρμαμένος παρὰ τινα ἐκεῖ πλευρᾶν.

— Μὴ ἐγγίξῃς τὸ ἄνθος τοῦ τέκνου σου, τῆς εἶπεν ἡ γραῖα, ἀλλὰ τοποθετήσου ἐδῶ πλησίον. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀναμένω τὸν Θάνατον, καὶ ὅταν αὐτὸς ἔλθῃ, μὴ ἀφήσῃς αὐτὸν νὰ ἀποσπάσῃ τὸ δενδρύλλιον, καὶ ἂν ἐπιμείνῃ, ἀπέλησον αὐτὸν ὅτι θά κάμῃς τὸ ἴδιον εἰς δύο ἄλλα ἄνθη. Αὐτὸς θά φοβηθῇ, διότι διὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἐν τῶν φυτῶν πρέπει νὰ λάβῃ τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θάνατος ὀφείλει λόγον εἰς τὸν Θεὸν δι' ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἄνθη.

— Ἀλλὰ διατί, εἶπεν ἡ μήτηρ, κρυώνω;

— Εἰσέρχεται ὁ Θάνατος, εἶπεν ἡ γραῖα. Μείνε αὐτοῦ καὶ ἐνθυμήσου ὅ τι σου εἶπα.

Καὶ ἡ γραῖα ἔφυγεν.

Καθ' ὅσον ὁ Θάνατος προσήρχετο, ἡ μήτηρ ἠσθάνετο τὸ ψῦχος διπλασιαζόμενον. Δὲν ἐβλεπεν αὐτὸν ἄλλα φαίνεται ὅτι ἦτο τέλος ἐμπρός της.

— Πῶς ἠδυνήθης νὰ εὔρης τὸν δρόμον ἕως ἐδῶ; Πῶς μάλιστα ἠδυνήθης νὰ φθάσης ἐδῶ πρὸ ἐμοῦ; εἶπεν ὁ Θάνατος.

— Εἶμαι ἡ μήτηρ, ἀπεκρίθη ἡ δύσμοιρος.

Ἐκεῖνος ἔκτεινει τὸν ξηρὸν βραχίονά του πρὸς τὸν μικρὸν κάκτον· ἀλλ' ἡ μήτηρ νοήσασα τοῦτο ἐκάλυψεν αὐτὸν διὰ τῶν χειρῶν της μετὰ τσσαύτης ἰσχύος καὶ ἐπιμονῆς, ὥστε οὗτος οὐδ' ἐν τῶν φύλλων του συνέλαβεν.

Τότε ὁ Θάνατος ἐφύσησεν ἐπὶ τῶν χειρῶν τῆς μητρός, καὶ ἡ ἀτυχῆς ἠσθάνθη τὴν πνοὴν αὐτοῦ ὡς ἐκπνεομένην ἀπὸ στόματος μαρμαρίου. Οἱ μυῶνες αὐτῆς ἐχαλαρώθησαν καὶ αἱ χεῖρές της ἀπεπάθησαν τοῦ φυτοῦ ἀνίσχυροι καὶ κατάψυχοι.

— Ἄφρον! δὲν θὰ δυνήθης νὰ παλαίσης ἐναντίον μου, εἶπεν ὁ Θάνατος.

— Ὅχι· ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Θεὸς δύναται τοῦτο, ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ.

— Ἐγὼ πράττω ὅ τι ἐκεῖνός με διατάττει, ἀπήντησεν ὁ Θάνατος. Εἶμαι ὁ κηπουρὸς του. Ἀνασπῶ τὰ ἄνθη καὶ τὰ δένδρα, ἃ ἐφύτευσεν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ φυτεύω πάλιν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ μεγάλου κήπου τοῦ παραδείσου.

— ὦ, ἀπόδος μοι τὸ τέκνον, εἶπεν ἡ μήτηρ κλαίουσα καὶ ὀλοφυρομένη, ἢ ταυτοχρόνως ἀπόσπασον καὶ τὸ δένδρον τὸ ἰδικόν μου!

— Ἀδύνατον, εἶπεν ὁ Θάνατος· σὺ ἔχεις νὰ ζήσης ἀκόμη τριάκοντα ἔτη.

— Τριάκοντα ἔτη! ἀνεφώνησεν ἀπελπὶς ἡ μήτηρ· καὶ τί θέλεις; ὦ Θάνατε, τί θέλεις νὰ κάμω τὰ τριάκοντα αὐτὰ ἔτη; Δὸς αὐτὰ εἰς εὐτυχεστέραν μητέρα, ὅπως ἐγὼ ἔδωκα τὸ αἷμά μου εἰς τὴν βάτον, τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὴν λίμνην, τοὺς πλοκάμους μου εἰς τὴν γρακίαν.

— Ὅχι, εἶπεν ὁ Θάνατος· αὕτη εἶναι ἡ βουλή τοῦ Θεοῦ καὶ οὐδὲν νὰ παραλλάξω δύναμαι.

— Τότε λοιπόν, εἶπεν ἡ μήτηρ, οἱ δύο μας!—Θάνατε, ἐὰν ἐγγίσης εἰς τὸ φυτὸν τοῦ τέκνου μου θὰ ἀποσπάσω καὶ ἐγὼ ταῦτα.

Καὶ συνέλαβε διὰ τῶν χειρῶν δύο νεαρὰς φυξίας.

— Μὴ ἐγγίσης εἰς τὰ ἄνθη ταῦτα, ἀνεφώνησεν ὁ Θάνατος· λέγεις ὅτι εἶσαι δυστυχῆς· καὶ ὅμως θέλεις νὰ καταστήσης μίαν ἄλλην μητέρα δυστυχεστέραν ἀπὸ σέ, διότι αἱ δύο αὐταὶ φυξίαι εἶναι δύο διδυμα.

— ὦ, μία μήτηρ ἀκόμη!

Εἶπεν ἡ πτωχὴ γυνή, καὶ ἀφῆκε τὰ ἄνθη.

Ἐγένετο σιγὴ, καθ' ἣν ἐφαίνετο ὡς νὰ ἠσθάνθη ὁ Θάνατος ἐλέους συγκινήσεις.

— Λάβε, εἶπεν ὁ Θάνατος παρουσιάζων εἰς τὴν μητέρα δύο ὠραίους ἀδάμαντας· εἶναι οἱ ὀφθαλμοί σου· ἐπῆρα αὐτοὺς διερχόμενος ἀπὸ τῆς λίμνης. Ἀνάλαβε αὐτούς· εἶναι λαμπρότεροι καὶ ὠραϊότεροι ἀπ' ὅσους ποτὲ ὑπῆρξαν. Σοὶ τοὺς χαρίζω, καὶ ἰδὲ εἰς τὸ βαθύ τοῦτο νῆμα τῆς πηγῆς, ὅπερ ῥεεὶ πλησίον σου. Θὰ σε εἶπω τὰ ὀνόματα τῶν δύο τούτων ἀνθῶν, ἅπερ ἤθελες νὰ ἀποσπάσης καὶ θὰ ἴδης ὄλον τὸ μέλλον, ὄλον τὸν βίον τῶν δύο τούτων φυξίων.

Θα ἴδης τί ἤθελες νὰ θραύσης καὶ ἀφανίσης.

Καὶ ἀναλαβοῦσα τὰ ὄμματά της, ἡ μήτηρ εἶδεν εἰς τὴν

πηγὴν. Ἦτο μαγικὸν θέαμα νὰ βλέπη τις διὰ ποῖον μελ-
λον ἀγαθοεργῶν καὶ εὐδαιμονίας ἦσαν προωρισμένα τὰ δύο
ἄνθη, ἅτινα ἐπρόκειτο νὰ ἐκριζώσῃ. Ἡ ζωὴ των ἔρρεεν ὑπὸ
ὀρίζοντα χαρᾶς ἐν μέσῳ συναυλίας εὐλογιῶν.

— Ἄ, εἶπεν ἡ μήτηρ καλύπτουσα τοὺς ὀφθαλμούς της
θὰ ἐγενομένη ἔνοχος φοβερά.

— Ἰδέ, εἶπεν ὁ Θάνατος.

Αἱ δύο φυξίαι εἶχον ἀφανισθῆ· καὶ ἀντ' αὐτῶν ἀνεφαί-
νετο εἰς μικρὸς κάκτος, ὅστις ἐλάμβανε τὸ σχῆμα παιδίου.
Τὸ παιδίον ἀνεπτύσσετο καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος πλήρης παθῶν
φλογερῶν. Ἡ ζωὴ του ἦτο σύννεφον δακρύων, παραφορᾶς,
ὀδύνης. Ἀπέθνησκεν αὐτόχειρ.

— ὦ, Θεέ μου, εἶπεν ἡ μήτηρ, τίς ἦτο αὐτός;

— Τὸ τέκνον σου, ἀπεκριθὴ ὁ Θάνατος. Ἡ πτωχὴ μή-
τηρ ἀνέπεμψε στεναγμὸν καὶ ἐσωρεύθη κατὰ γῆς. Μετ' ὀλί-
γον ἀνεγείρουσα τὰς χεῖράς της πρὸς τὸν οὐρανόν·

— ὦ, Θεέ μου, εἶπεν, ἀφοῦ μὲ τὸ ἀφήρησας, φύλαττε αὐτό.

Ἐο τι παρὰ σοῦ γίνεται, γίνεται καλῶς.

Τότε πλέον ὁ Θάνατος ἔτεινε τὸν βραχιονά του νὰ πο-
σπάσῃ ἀπὸ τῆς ζωῆς τὸν μικρὸν κάκτον.

Ἄλλ' ἡ μήτηρ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς κρατήσασα τὸν βρα-
χιονά του καὶ διὰ τῆς ἄλλης ἐπαναδίδουσα αὐτῷ τοὺς
ὀφθαλμούς της.

— Στάσου, εἶπεν, ἵνα μὴ το ἴδω ἀποθνήσκον!

Καὶ ἡ μήτηρ, ἡ τάλαινα μήτηρ, ἔζησε τριάκοντα ἔτη
τυφλὴ καὶ ἐγκαρτεροῦσα.

Ὁ Θεὸς ἔθετο τὸ παιδίον ἐν μέσῳ τῶν ἀγγέλων, τὴν δὲ
μητέρα εἰς τάξεις τῶν μαρτύρων.

7. Τὰ ὄρφανὰ (Δημ Βικέλα*).

Μάννα, κοιμᾶσαι; Ἄνοιξε τὰ ῥομφαία σου καὶ ὀμίλει,
ὀμίλει καὶ σκιαζόμεσθε νὰ σου ῥιζοῦμε μόνα.

Ἄλλες φορὲς ἔς τὸν ὕπνον σου ἐσάλευες τὸ στόμα,
καὶ διὰν κοιμῶσουν ὠμοίαζε πῶς λὲς τὴν προσευχὴ σου.

Ἀπόψε εἶσαι ἡσυχὴ καὶ κρῦα ἔσαν εἰκόνα,
τὰ χεῖλή σου ἀκίνητα, βουβὴ ἡ ἀναπνοή σου.

Μάννα, γιατί ἔς τὸ στήθος σου γέροντες τὴν κεφαλὴν σου;

Σ' ἐφταίξαμε τὰ ἔρημα καὶ ἐσφάλιξας τὸ μάτι,
καὶ δὲν γυρίζεις νὰ μας ἰδῆς ἔς τὰ πόδιά σου πεσμένα;

Ὁ λύχνος σβύνει, ἔς τὴ γωνιά τὰ ξύλα στακτωμένα
ριζοῦνε· ἂν δὲν μᾶς ῥοισοῦν, μανοῦλα, σὲ κομμάτι,

καὶ ἡμεῖς, καὶ ὁ λύχνος καὶ ἡ φωτιὰ μαζί θ' ἀποβουδοῦμε.
Καὶ τί θὰ πῆς, ὅταν μας ῥοισοῦν νεκρὰ καὶ παγωμένα,

καὶ μας ῥιζοῦν, καὶ ἡμεῖς νεκρὰ τί λέγεις δὲν θ' ἀκοῦμε;
Τοῦ κάκου θὰ παρακαλῆς γιὰ μᾶς τὴν Παναγίαν σου,

θὰ μας κρατῆς ἀναίσθητα ἔς τὴν κρῦαν ἀγκαλιάν σου.

Ξύπνησε, μάννα, βάλε μας καὶ μᾶς νὰ κοιμηθοῦμε·
φέρε τὰ κρῦα χεῖριά σου μέσ' ἔς τὰ ζεστά μας στήθη.

Ἄχ! τόσην ὥρα τὰ πτωχὰ σὲ κρᾶζομε τοῦ κάκου.
Ξύπνησε, μάννα, νὰ μας ῥοισοῦν κανένα παραμῦθι.

Ἦέ μας τὸ βασιλόπουλο, ποῦ χροῦσᾶ ροῦχα ἐφόρει,
ποῦ ἦτον ἡ ἀγάπη του μέσ' ἔς τὴν σπηλιὰ τοῦ δράκου,

ποῦ εἶχε ἄσπρο ἄλογο μὲ πέταλ' ἀσημένια,
καὶ σκότωσε τὸν δράκοντα καὶ τοῦκλεψε τὴν κόρη.

Ἦ φέρε τ' Ὁρολόγι σου εἰκόνας νὰ μας δεῖξῃς,
νὰ ἰδοῦμ' ἀγγέλους μὲ πτερὰ καὶ ἁγίους μὲ τὰ γένεια

καὶ τὸ Χριστὸ ἔς τῆς Παναγίας τὴ μητρικὴ ἀγκάλῃ.

Ἄκουσε, μάνα, ξύπνησε! Τὰ μάτια δὲν θ' ἀνοίξης;
 Σκιαζόμασθε... ὁ λύχνος μας σβύνει ἀγάλι, ἀγάλι,
 κρυνώνουμε, καὶ ἔς τὴ γωνιά ἔγιν' ἡ σιάκτη σίβα.
 Ξύπνησε, μάνα τὰ στοιχειὰ θὰ ἔμβοῦν μέσ' ἔς τὴν καλύβα.
 ὦ! φθάνει πλειὰ ὁ ὕπνιος; σου, ἢ προσευχὴ σου φθάνει,
 μὴ μας τρομάξης! Ἄνοιξε τὰ μάτιά σου, μητέρα!
 Ἄλλη φορὰ μας ἔλεγεσ γιὰ ἔκεινον, πὺν πεθάνη
 πῶς μεταβαίνει ἔς ἄλλη γῆ, σὲ μιὰ ζωὴ δευτέρα,
 γιὰ θάνατο, γιὰ μνήματα, μᾶς ἔλεγεσ, θυμᾶσαι;
 Γιὰ πές μας τί εἶν' ὁ θάνατος; Δὲν μᾶς ἔμᾶς ἔμιλεῖς; Κοιμᾶσαι;

Ὀλονυκίς τὰ ὄρφανὰ εἶτι παραπονοῦνταν,
 κί οὐδ' ἄκουε, κί οὐδ' ἄνοιγε τὰ μάτιά της ἢ μάνα.
 Κί ὅταν ἔξημέρωσ ἢ ἀγῆ κ' ἐκείνη ἐκοιμοῦνταν,
 λυπητερὰ ἔς τὴν Ἐκκλησιὰ ἐσῆμαν ἢ καμπάνα.
 Κ' οἱ χωρικοί, πὺν ἤρχονταν τὸ βράδν ἀπ' τὸν ἀγρό τους,
 ἔς τὴ θύρα τὴν μεσάνοικη ἐγύριζαν τὸ μάτι,
 κ' ἐστέκονταν καὶ κύτταζαν ἔς τὸ εὐκαιρο κρεββάτι
 γοναισιὰ τὰ δυὸ παιδιὰ νὰ κάνουν τὸ σιαυρό τους.

8. Ὁ παλαιὸς καιρὸς (Ἡλ Τανταλίδου*).

Τώρα γύρω ἔς τὴ φωτιά,
 πὺν καθήμεθα, παιδιὰ μου,
 νὰ ἢ ὥρα μιὰ ματιὰ
 νὰ γυρίσω ἔς τὰ παληὰ μου,
 ἄλλη μιὰ νάνθυμηθῶ
 τοῦ παληοῦ καιροῦ τὴ χάρι
 καὶ νὰ τὴν διηγηθῶ.
 —Συναζάρι, γιαγιακούλα μ', συναζάρι.

Δὲν εἶν', ὄχι, ὑπερβολή,
 εἶχαμ' εὐμορφίεσ καὶ κάλλη·
 καὶ μας πήγαινε πολὺ
 ἢ πιμπίλα καὶ τὸ σάλι·
 ἦσαν ὅλοι μὲ μυαλό,
 τὸ κορίτζι ἔντροπαλό.
 —Συναζάρι, γιαγιακούλα μ', συναζάρι.

Δὲν ἔγνωρίζαμ' ἐμεῖς πρῶτα
 οὔτε πιάνα φορτικά,
 οὔτε τσαί μὲ πισκότα·
 δυὸ λογάκια ζυρπητὰ,
 λίγο πνεῦμ' ἀπ' τὸ Φανάρι*
 καὶ δυὸ κάστανα ψητὰ.
 —Συναζάρι, γιαγιακούλα μ', συναζάρι.

Εἶχαμε οἱ πρωτινοὶ
 καὶ δασκάλους ἔζακουσμένους·
 ἦσαν ἄλλοι, πλὴν τρανοί,
 κ' ἦσαν ἄνθρωποι τοῦ γένους·
 γράμματα χριστιανικά,
 γράψιμο μαργαριτάρι
 καὶ γερά ἑλλληνικά.
 —Συναζάρι, γιαγιακούλα μ', συναζάρι.

Καὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ
 εἶχαν τότε μιὰ φροντίδα,
 μιὰ λακτάρια μοναχί,
 ποῖο παιδί νὰ πρωτοπάρη
 τῆσ μητρός του τὴν εὐχή.
 —Συναζάρι, γιαγιακούλά μ', συναζάρι.

9. Ἡ καλὴ δυνασταροφῆ (Δ. Σ. Βυζαντίου*).

Περιεπάτουν καὶ εἶδον φύλλον
ξηρόν, πλὴν χύνον ὄσμην γλυκεῖαν.
Λαβῶν δ' ἀμέσως, τὸ ὠσφραινόμεν
μὲ τέρψιν θείαν.

— Εὐωδιάξεις πολὺ, τῷ εἶπον,
μὴ εἶσαι ρόδον εὐχρουν τῶν κήπων;
— Δὲν εἶμαι ρόδον, μοὶ ἀπεκρίθη,
ἀλλὰ συνέζησα πρὶν μ' ἐκεῖνο·
ἐντεῦθεν ἔχω τὴν εὐωδιαν,
ἣν διαχύνω.

10. Τὸ χέρι (Ἀχιλλέως Παράσχου*).

— Μαμά, ἡ Φρόσω ἔλεγεν, ὀλίγον πεισμομένη,
μὰ γνώμη ἔχομε μαζί, ἐγὼ καὶ ἡ Ἑλένη.
Ὅμως ὁ κύριος ἐδῶ τόσος μικρὸς ἀκόμη
ἔχει καὶ ἐκεῖνος γνώμη. . .

Καὶ τὸ Γιωργάκι ἔδειξε—ἀσπρη μορφή, χιονάτη—
παιδί μ' ὀλόχρυσσα μαλλιά, ὄματιὰ ψυχὴ γεμάτη—
Γλυκὰ ἔχαμογέλασε καὶ εἶπ' ἡ μητέρα— Ποῖα
εἶν' αὐτὴ, παιδιά, ἡ μεγάλη σας φιλονικία;

— Ἰδού, μαμά, ὁ κύριος, ποὺ τόσα πολλὰ ξέρει,
λέγει πολυτιμότερον καὶ τῶν ματιῶν τὸ χέρι.
Δὲν λέγω, μὲ τὸ χέρι του κανεῖς κεντᾶ, μὰ πάλι
ἔχουνε ἄλλη εὐμορφιά τὰ δυὸ μας μάτια, ἄλλη!

— Γιατί, μικρὸ μου προτιμᾶς τὸ χέρι; — Μά, μητέρα,
θυμᾶσαι τί μου ἔλεγες ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα; . . .

— Τί ὀ ἔλεγα; — Νὰ ἔλεγες πῶς ἡ ἔλεημοσύνη
εἶναι τὸ πλεῖο καλλίτερο, ποὺ ὁ Θεὸς μας δίνει.

— Δοιπὸν; — Δοιπὸν εἰς τοὺς πτωχοὺς τὰ μάτια ἢ τὸ χέρι
δίνει ψωμί; — Μὲ τοῦτο τί; — Αὐτὸ ποιοὺς δέν το ξέρεα;

Εἶπ' ἡ Ἑλένη — Νὰ εἶσὶ, ἄς εἶσαι πλεῖο μεγάλη. . .

Τὸν φίλησ' ἡ μητέρα του, τὸν πῆρε ἔς τὴν ἀγκάλη
καὶ εἶπεν. — Ἐχεις δικαίον, μικρὸ μου ὄποιο χέρι
ἔς τὸν ἀδελφὸ του, ποὺ πεινᾷ λίγο ψωμί προσφέρει,
καὶ ἀπὸ τὰ μάτια μας τὰ δυὸ καλλίτερα κυτιάζει,
καὶ τέτιο χέρι τοῦ Χριστοῦ τὸ χέρι ὁμοιάζει!

11. Τὸ σχολεῖον τοῦ χωριοῦ (Σπ. Βασιλείαδου*).

Συναυλία τίς με φθάνει, ἄρμονία γλυκυτάτη
κεφαλᾶς παιδιῶν βλέπω, βλέπω οἴκημα σχολείου. . .

Τῆς ἀμάξης σου τὸν δρόμον, ἀγαθὲ μου φίλε, κράτει.

ὦ! μαγεύει τὴν ψυχὴν μου τὸ σχολεῖον τοῦ χωριοῦ!

Συναισθάνομαι βαθείας καὶ γλυκειάς συγκινήσεις,
διὰν βλέπω τὰ παιδία, τὰς πληθῆδας τοῦ σχολείου.
Μὴ μαγεύομαι διότι μ' ἔρχονται αἱ ἀναμνήσεις
τῆς μικροῦς μου ἀλφαβήτου καὶ τοῦ παιδικοῦ μου βίου;

Μεῖ ὀλίγους ἔτι χρόνους τὰ πτωχὰ αὐτὰ παιδία
εἰς τὸν δόξηλον ἀγῶνα τῆς ζωῆς θ' ἀποδυσθῶν.

Ἄλλα θέλει ἀμειλίκτως ἀφανίσ' ἡ δυστυχία,
ἄλλα θέλει χρυσῇ μοῖρᾳ καὶ νεότης στεφανώσει.

Ἐὰν σήμερον τὸ ράκος καὶ τὸ δάκρ' εἶναι στολή των,
ποῦτος αὖριον ἠξεύρει ἐκ τῆς χαροπῆς πληθύος,
ἧτις σήμερον εὐφώνως ἀτακτεῖ, σκιριτῆ, μανθάνει,
μὴ ἂν αἴφνης ἀναιτεῖλη νοῦς διάφωτος καὶ θεῖος!

Θάσρος, φίλοι μου, ὁ κόσμος εἶναι μοῖρα τῶν κρειπτόνων,
κ' ἤρχισαν πολλάκις οὗτοι τὴν ζωὴν των ρακενδύται.

Ὁ Θεὸς γλυκὺς φρουρὸς τῆς, ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῆσῃ
τὴν καρδίαν, ἧτις ἦλθεν ὡς ἡγέτις τοῦ σχολείου,
καὶ φωτίζει τὰ παιδία καὶ ὡς ὄρνις περιπτύσσει.

— Πῶς λατρεύει ἡ ψυχὴ μου τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου!

12. Οἱ θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον εἰς πολλοὺς θεοὺς.

Εἶχον θεοὺς τῆς θαλάσσης, τῶν δασῶν, τῶν ποταμῶν,
τῆς σοφίας, τοῦ πολέμου, τῆς ἐμπορίας, τῆς γεωργίας, τοῦ
κυνηγίου.

Οἱ Ἕλληνες ἐφαντάζοντο ὅτι οἱ θεοὶ των ἦσαν ὅμοιοι
πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶχον τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνθρώ-
πων. Ἐπίστευον ὅμως ὅτι ἦσαν πολὺ ἀνώτεροι αὐτῶν καὶ
ἀθάνατοι. Τροφὴ τῶν θεῶν ἦτο ἡ ἀμβροσία, ποτὸν δὲ
τὸ νέκταρ.

Οἱ μεγάλοι θεοὶ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν δώδεκα. Κατῴκου-
ν τὸν Ὀλύμπου* καὶ ἐλέγοντο Ὀλύμπιοι. Ἦσαν δὲ οἱ ἑξῆς.

Ὁ Ζεὺς, υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας, ὁ μέγιστος καὶ
ἰσχυρότατος θεὸς τῶν ἀρχαίων, ὁ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
παριστάνετο καθήμενος ἐπὶ θρόνου, διὰ τῆς μιᾶς μὲν χειρὸς
κρατῶν τὸ σκῆπτρον, διὰ δὲ τῆς ἄλλης τὸν κεραυνόν. Εἶχε

νοκούς εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ὀνομαστότατος δὲ
ἦτο ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ.

Ἡ Ὁρα, ἡ σύζυγος τοῦ Διός, ἡ ἐπισημοτάτη καὶ σε-

Ζεὺς.

βασιτοτάτη ἐκ τῶν θεῶν, παριστάνετο ὡς ὠραία καὶ με-
γαλοπρεπῆς γυνὴ ἔχουσα σοβρὰ χαρακτηριστικά. Εἰς τὴν
μίαν χεῖρα ἐκράτει σκῆπτρον, εἰς δὲ τὴν ἄλλην καρπὸν ροιᾶς.

Ὁ Ποσειδῶν ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Διός, θεὸς τῆς θαλάσσης. Κατοικία του ἦσαν τὰ βῆθη αὐτῆς, ὅπου κατῴκει μετὰ τῆς συζύγου του Ἀμφιτριῆς ὄπλον του δὲ εἶχε τὴν τρίαιναν. Οἱ ἄρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του τοὺς

Ἥρα.

ἀνέμους, ὅτι ἔστελλε τὴν τρικυμίαν ἢ ἐπανάφερε τὴν γαλήνην. Ὅτε δὲ διέτρεχε τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης μετὰ τοῦ ἄρματός του, αὐτὴ ἐταπεινοῦτο εἰς ἤσυχον πεδιάδα. Ὅτε δὲ ὄμως ἐπληττεν αὐτὴν ὀργίλως διὰ τῆς φοβερᾶς τριακίνης, τὰ κύματα ἀνεπήδων ἤρρισμαμένα καὶ κατεπόντιζον πλοῖα καὶ ἐπλημμύρουσαν τὴν γῆν καὶ παρέσυρον πόλεις.

Ὁ Πλούτων, ἀδελφὸς τοῦ Διός, θεὸς τοῦ Ἄδου, παρι-

στάνετο καθήμενος ἐπὶ θρόνου, αὐστηρὸς καὶ σκυθρωπὸς ὡς βασιλεὺς τῶν νεκρῶν.

Ἡ Δημήτηρ, θεὰ τῆς γεωργίας, παριστάνετο φοροῦσα στέμμα στάχινον, καὶ εἰς τὴν μίαν μὲν χεῖρα κρατοῦσα δῆδα,

Ποσειδῶν.

εἰς δὲ τὴν ἄλλην στάχους. Πλησίον τῆς ἐτίθετο κἀνίστρον μετὰ καρπῶν ἢ σταχυῶν.

Ἡ Ἀθηνᾶ, θυγάτηρ τοῦ Διός, ἦτο θεὰ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς σοφίας. Ἡ Ἀθηνᾶ ἐλατρεῦετο κυρίως ἐν Ἀθήναις, ἐνθα ἔθεωρεῖτο καὶ ὡς προστάτις τῆς πόλεως. Ἐπισημότατος ναὸς αὐτῆς εἶναι ὁ Παρθενῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν

τῶ ὁποίῳ εὐρίσκετο καὶ τὸ περίφημον ἄγαλμά* της. Ἡ Ἀθηνᾶ εἶχεν ὡς γνωρίσματα γλαυκὰ καὶ ἐλαίαν.

Ὁ Ἀπόλλων ἦτο υἱὸς τοῦ Διός, θεὸς τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἡλίου. Ἐν Δελφοῖς εἶχε λαμπρὸν ναὸν καὶ τὸ περίφημον μαντεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον προσέτρεχον πανταχόθεν τῆς Ἑλ-

Πλούτων.

λάδος διὰ νὰ ζητήσωσι χρησὸμόν. Ἦτο δὲ ὁ χρησὸμός ἡ ἀπάντησις τοῦ θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἐφάνέρωνεν εἰς τὸν ἐρωτήσαντα τὴν θεῖαν βούλησιν καὶ ἀπόφασιν καὶ προέλεγε τὸ μέλλον. Ὁ Ἀπόλλων παριστάνετο ὡς ὠραῖος νέος, φέρων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τόξον* καὶ βέλη*.

Ἡ Ἄρτεμις, θυγάτηρ τοῦ Διός καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, θεὴ τοῦ κυνηγίου, παριστάνετο φοροῦσα βραχύ

ἐνδυμα, κρατοῦσα φαρέτραν* καὶ τόξον, ἔχουσα δὲ πλησίον αὐτῆς ἔλαφον.

Ὁ Ἄρης, θεὸς τοῦ πολέμου, τῶν μαχῶν καὶ τῆς ἀνδρείας, παριστάνετο ὡς νέος κρατῶν ξίφος, καὶ πλησίον τοῦ ἔχων ἀσπίδα*.

Ἡ Ἀφροδίτη, θυγάτηρ τοῦ Διός, θεὰ τοῦ κάλλους, ἦτο ἡ ὠραιότατη τῶν θεῶν, παριστάνετο δὲ ὡς νέα ἔχουσα γλυκεῖαν, ἐνίοτε δὲ καὶ μεγαλοπρεπῆ, ἔκφρασιν. Γνωρίσματά της ἦσαν ἡ περιστερά, ὁ στρουθός, ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ δελφίν.

Ὁ Ἥφαιστος, υἱὸς τοῦ Διός, θεὸς τοῦ πυρὸς καὶ τῆς σιδηρουργικῆς, παριστάνετο ὡς γενειοφόρος ἀνὴρ, χλωδὸς καὶ τοὺς δύο πόδας.

Ὁ Ἑρμῆς, υἱὸς τοῦ Διός, παριστάνετο ὡς νέος φέρων πτερωτὸν πέτασον καὶ πτερωτὰ πέδιλα ἢ πτερὰ εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας, εἰς τὰς χεῖρας δὲ κρατῶν τὸ κηρύκειον, τουτέστι ράβδον, εἰς τῆς ὁποίας τὸ ἄνω ἥμισυ μέρος ἦσαν περιτετυλιγμένοι ὄφεις. Ὁ Ἑρμῆς ἦτο ἄγγελος τῶν

Ἀθηνᾶ.

θεῶν καὶ ἐκτελεστῆς τῶν παραγγελιῶν αὐτῶν· ἦτο δὲ προσέτι προστάτης τῆς ἐμπορίας.

13. Δημήτηρ καὶ Τριπτόλεμος.

Ἡ θεὰ Δημήτηρ εἶχε θυγατέρα τὴν ὠραίαν Περσεφόνην. Ἡ Περσεφόνη ἡμέραν τινὰ ἐξῆλθε μετὰ τῶν Ὠκεανίδων, τῶν θυγατέρων τοῦ Ὠκεανοῦ, εἰς τοὺς ἀνοθρώπους λειμῶνας, καὶ ἔπαιζε μετ' αὐτῶν· καὶ ἔδρεπον διάφορα ἄνθη, ρόδα καὶ εὐμορραῖα. Ἐκεῖ βλέπει θαυμαστόν νάρκισσον, ὅστις διέχεε τὴν εὐωδίαν αὐτοῦ εἰς τὰ περίξ. Ἡ Περσεφόνη ἰδοῦσα αὐτόν, ἔμεινεν ἐκθαμβός. Ἀπομακρυνθεῖσα δὲ τῶν συντρόφων τῆς ἠπλώσε τὰς δύο χεῖράς της διὰ νὰ δρέψῃ τὸν ὠραῖον νάρκισσον. Ἄλλ' αἰφνης ἠνοίγη ἡ γῆ καὶ ἐξῆλθεν ὁ Πλούτων μετὰ τῶν ἵππων του, ἤρπασε τὴν Περσεφόνην καὶ ἔθηκεν αὐτὴν εἰς τὸ χρυσοῦν ὄχημά του.

Ἡ Περσεφόνη ἐξεβαλεν ἰσχυρὰς κραυγὰς.

Ἡ Ἐκάτη ἐκ τοῦ σπηλαίου τῆς ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς Περσεφόνης, καὶ ὁ Ἥλιος, ὅστις ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ οὐρανοῦ θόλου βλέπει τὰ πάντα, εἶδε τὴν ἀρπαγὴν τῆς Κόρης.

Τὰς κραυγὰς τῆς Περσεφόνης ἤκουσε καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς Δημήτηρ· μεγάλην δὲ λύπην ἠσθάνθη ἐν τῇ καρδίᾳ της, καὶ εὐθύς ἐξέσχισε διὰ τῶν χειρῶν αὐτῆς τὸ κρηδεμόνον τῆς. Ρίψασα δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων της μέλαν κάλυμμα ἔτρεχεν, ἐρωτῶσα θεοὺς καὶ ἀνθρώπους περὶ τῆς θυγατρὸς της. Ἄλλὰ κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν πληροφορίαν τινά. Ἐννέα ἡμέρας περιεφέρετο, καὶ οὔτε ἀμβροσίαν ἔτρωγεν, οὔτε νέκταρ ἔπινε, οὔτε τὸ σῶμά της ἔλουεν. Τὴν δεκάτην ὁμοῦς ἡμέραν συνήντησεν αὐτὴν ἡ Ἐκάτη καὶ τῆ εἶπεν.

— Ὡ θεὰ, ἡ ὁποία χαρίζεις τόσα λαμπρὰ δῶρα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τίς ἤρπασε τὴν κόρην σου καὶ σὲ ἐβύθισεν εἰς λύπην; Τὴν φωνὴν τῆς ἀρπαζομένης ἤκουσα, δὲν εἶδον ὁμοῦς μετὰ τοὺς ὀφθαλμούς μου τίς ἦτο ὁ ἄρπαξ αὐτῆς· ἀλλὰ χωρὶς ἄλλο ὁ Ἥλιος ὁ τὰ πάντα βλέπων, θὰ δυνηθῇ νὰ μάθῃς πᾶσα πληροφορία.

Ἡ Δημήτηρ δὲν ἀπέκρινε τίποτε, ἀλλ' εὐθύς ἀνεχώρησε μετὰ τῆς Ἐκάτης. Ἐφθασαν δὲ εἰς τὸν Ἥλιον καὶ ἐστάθησαν πλησίον τῶν ἵππων του.

Ἡ δὲ σεβαστὴ θεὰ εἶπε πρὸς αὐτόν.

— Ἥλιε, ἂν ποτε ἡ διὰ λόγου ἢ δι' ἔργου σὲ νῆχαρίστησα, μὴ κρύψῃς, ἀλλ' εἰπέ μοι, διότι σὺ ἐκ τοῦ αἰθέρος· βλέπεις ὄλην τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, εἰπέ μοι τίς ἤρπασε τὴν ἀγαπητὴν μου θυγατέρα.

— Ἀνασσα Δήμητερ, θὰ μάθῃς ὅ τι γνωρίζω. Ὁ Πλούτων ἤρπασε τὴν θυγατέρα σου καὶ ἔφερεν αὐτὴν εἰς τὸν σκοτεινὸν Ἄδην. Τῆς ἀρπαγῆς δὲ ταύτης αἴτιος δὲν εἶναι ἄλλος, εἰμὴ ὁ Ζεὺς, διότι μετὰ τὴν ἄδειαν αὐτοῦ ἤρπασε τὴν Περσεφὴν σου ὁ Πλούτων, διὰ νὰ τὴν ἔχη γυναῖκα. Ἄλλὰ δὲν ἔχεις δίκαιον νὰ λυπῆσαι, ὁ Πλούτων δὲν εἶναι κακὸς γαμβρός.

Ἀπόλλων.

Ἡ Δημήτηρ μαθοῦσα ταῦτα ἐλυπήθη ἔτι μᾶλλον. Ὁργισθῆ- δὲ κατὰ τοῦ Διὸς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν καὶ ἀπῆλθεν

Ἄρης.

ἐκ τοῦ Ὀλύμπου· περιεφέρετο δὲ ἐπὶ τῆς γῆς, λαβοῦσα μορ- φὴν θνητῆς γυναίκας.

Οὕτω περιφερομένη ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑλευσίνα* καὶ ἐκά- θισεν ἐπὶ τινος πέτρας, ὑπὸ τὴν σκιὰν ἐλαίας, πλησίον τοῦ φρέατος, ἐξ οὗ ὑδρεύοντο οἱ πολῖται. Ἦτο δὲ πολὺ τεθλιμμένη.

Μετ' ὀλίγον ἤλθον εἰς τὸ φρέαρ φέρουσαι χαλκᾶς ὑδρίας αἱ τέσσαρες θυγατέρες τοῦ Κελεοῦ, τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλευ- σίνος, ὠραῖαι ὡς θεαί. Εἶδον τὴν τεθλιμμένην γραίαν, ἐπλη- σίασαν εἰς αὐτὴν καὶ διὰ συμπαθητικῆς φωνῆς ἠρώτησαν·

Ἀφροδίτη.

— Τίς εἶσαι, πόθεν ἔρχεσαι, γραίᾳ; διατί κάθησαι ἐδῶ μακρὰν τῆς πόλεως καὶ δὲν ἔρχεσαι εἰς τὰς οἰκίας; ἐκεῖ θὰ εὖρης γυναίκα, αἱ ὁποῖαι θά σε περιποιηθῶσι καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον.

Αὐτὰ εἶπον αἱ καλαὶ κόραι τοῦ Κελεοῦ· ἡ δὲ γραίᾳ ἀπήντησεν·

—Εἶμαι ξένη, καὶ ἔρημος καὶ πολὺ δυστυχῆς· εἶθε οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ νὰ σας δώσωσιν πάντα τὰ ἀγαθὰ, ὅσα ἐπιθυμεῖ ἡ καρδίᾳ σας. Ἐμὲ δὲ λυπήθητε, καλαὶ κόραι, ὅδηγῆσατέ με εἰς τὴν οἰκίαν ἑνὸς ἐκ τῶν πρὸυχόντων, διὰ νὰ

Ἡφαίστος.

ἐκτελῶ τὰ ἔργα, τὰ ὅποια δύναται νὰ ἐκτελῇ γραῖα γυνή. Δύναμαι καὶ νεογνὸν βρέφος νὰ περιποιῶμαι, καὶ οἰκίαν νὰ φυλάττω, ἀκόμη καὶ κλίνην νὰ στρώνω καὶ χειροτεχνήματα νὰ διδάσκω τὰς γυναῖκας.

Πρὸς ταύτην δ' ἀπεκρίθη ἡ *Καλλιδίχη*, ἡ ὠραιότατη τῶν θυγατέρων τοῦ Κελεοῦ.

—Σεβαστὴ γραῖα, σὲ εὐχαριστῶ διὰ τὰς καλὰς εὐχὰς σου, προθύμως δὲ θά σοι εἶπω τίνες εἶναι οἱ πρὸυχόντες τῆς πόλεώς μας. Ἐν Ἑλευ-

σίνι πρὸυχόντες εἶνε ὁ *Διοκλῆς*, ὁ *Πολύξενος*, ὁ *Εὐμόλοπος*, ὁ *Δόλιχος* καὶ ὁ σεβαστὸς ἡμῶν πατήρ. Οὗτοι ἔχουσι γυναῖκας, αἵτινες θά σε δεχθῶσι προθύμως· ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, περιμένε ὀλίγον νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν μητέρα μας *Μετάνειρα*. Ἴσως προστάξῃ νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν οἰκίαν μας καὶ νὰ μὴ ζητῆς ξένου οἰκίας, διότι ἔχει μικρὸν υἱόν, καὶ ἂν τον ἀναθρέψῃς

καὶ τον μεγαλώσῃς, ὅλαι αἱ γυναῖκες θά σε ζηλεύωσι. Τόσα πολλὰ δῶρα θά σου δώσῃ!

Ἡ γραῖα συγκατένευσε διὰ τῆς κεφαλῆς, αἱ δὲ κόραι, ἀφοῦ ἐγένισαν ὕδατος τὰ ἀγγεῖα, ἔφθασαν ταχέως εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ εἶπον ὅσα εἶδον καὶ ὅσα ἤκουσαν.

Ἡ καλὴ *Μετάνειρα* προσέταξεν αὐτὰς νὰ προσκαλέσωσι τὴν γραῖαν. Αὗται δὲ πηδῶσαι ὡς ἔλαφοι ἐπανῆλθον εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἀφῆκαν αὐτὴν· τὴν παρέλαβον δὲ καὶ τὴν ὠδήγησαν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἔφερον αὐτὴν εἰς τὴν μητέρα των, ἣτις ἐκάθητο παρὰ τὴν θύραν κρατοῦσα εἰς τὸν κόλπον τῆς τὸν μικρὸν υἱόν τῆς. Ὡς εἶδε τὴν γραῖαν, ἠγέρθη ἐκ τοῦ καθίσματός τῆς καὶ παρεκάλεσεν αὐτὴν νὰ καθίσῃ. Εἶπε δέ·

—Χαῖρε, καλὴ γραῖα, καλῶς ἤλθες· φαίνεται ὅτι εἶσαι ἀπὸ καλὸν γένος. Οἱ θεοὶ πολλάκις δίδουσι συμφοράς, τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ ὑποφέρωσι μὲ ὑπομονήν· τόρα ἀφοῦ ἤλθες εἰς τὴν οἰκίαν μου, θά ἔχῃς ὅσα καὶ ἐγώ. Σοὶ ἐμπιστεύομαι τοῦτο τὸ βρέφος, τὸν *Δημοφῶντά* μου, νὰ μοὶ

Δημήτηρ.

τον ἀναθρέψῃς καὶ νὰ μοί τον κάμῃς παλληκᾶρι καὶ θά σε ἀνταμείψω καθὼς πρέπει.

Αὕτη δὲ ἀπεκρίθη·

— Καὶ σύ, βασίλισσα, χαίρε· οἱ δὲ θεοὶ εἴθε νὰ σοὶ δώσωσι πᾶν ὅ τι ἐπιθυμῆς· προθύμως δέχομαι, καθὼς μέ προστάξεις, νὰ αναθρέψω τὸ τέκνον σου, καὶ θά το περιποιώμαι ὡς νὰ ἦτο ἰδικόν μου.

Ἡ Δημήτηρ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ λαμπρὸν μέγαρον τοῦ Κελεοῦ καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀνατροφήν τοῦ μικροῦ Δημοφῶντος. Δὲν ἔτρεφε δὲ τὸ παιδίον οὔτε διὰ γάλακτος οὔτε δι' ἄλλης τροφῆς, ἀλλὰ το ἔχριε δι' ἀμβροσίας διὰ νὰ το καταστήσῃ ἀγήρατον καὶ ἀθάνατον· τὰς δὲ νύκτας ἔκρυπτεν αὐτὸ ὑπὸ τὸ πῦρ ὡς δαυλόν, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν γονέων του, οἵτινες ἐθαύμαζον διότι ἐμεγάλωνε τόσον ταχέως καὶ ἐγένετο τόσον ὠραῖον.

Ἄλλὰ νύκτα τινὰ ἡ Μετάνειρα θελήσασα νὰ ἴδῃ τί γίνεται τὸ τέκνον της, εἶδε μετὰ φρίκης τὴν γραῖαν παραχώνουσαν τὸν Δημοφῶντα ὑπὸ τὸ πῦρ.

Ἡ Μετάνειρα κατετρόμαξε, ἐκτύπησε διὰ τῶν χειρῶν τοὺς μηρούς της καὶ ἐφώναξεν·

— ὦ τέκνον μου, ἡ ξένη σε καίει!

Ἡ δὲ θεὰ πλήρης ὀργῆς ἐξέβλεν ἀμέσως ἐκ τοῦ πυρός τὸ παιδίον, τὸ ἀπέθηκε κατὰ γῆς καὶ εἶπε·

— Σεῖς οἱ ἄνθρωποι εἶσθε μωροὶ καὶ δὲν δύνασθε νὰ προγνωρίζητε οὔτε τὸ καλὸν οὔτε τὸ κακόν· ὀρκίζομαι εἰς τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς ὅτι θὰ καθίστων ἀγήρατον καὶ ἀθάνατον τὸν ἀγαπητόν σου υἱόν· ἔθετον αὐτὸν εἰς τὸ πῦρ διὰ νὰ κατατρώγῃ τοῦτο τὰς φαρτάς σάρκας του· ἀλλὰ τὸρα δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ πούγῃ τὴν κοινὴν τύχην τῶν ἀνθρώπων. Θὰ

ἔχῃ ὁμως αἰωνίαν τιμὴν ὅτι ἠξιώθη νὰ καθίσῃ εἰς τὰ γόνατά μου καὶ νὰ κοιμηθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Ἐγὼ εἶμαι ἡ Δημήτηρ, ἣτις τὰ μέγιστα τιμᾶται καὶ ὑπὸ τῶν ἀθανάτων καὶ ὑπὸ τῶν θνητῶν. Ἄλλ' ἄς σπεύσῃ ὁλος ὁ λαὸς νάνεγειρῃ

Ἑρμῆς.

εἰς τιμὴν μου μέγαν ναὸν ὑπεράνω τῆς Καλλιχόρου πηγῆς, ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐγὼ δὲ θὰ διδάξω τὰς τελετάς, διὰ τῶν ὁποίων ἔπειτα θὰ καταπραύνητε τὴν ὀργὴν μου.

Εὐθύς δὲ μετέβλεν ἀνάστημα καὶ μορφήν, ἀπέριψε τὸ

γῆρας καὶ περιεβλήθη ὄλην τὴν οὐρανίαν καλλονὴν τῆς. Θεὴ δὲ εὐδία ἐσκοπίσθη ἐκ τῶν πέπλων τῆς, καὶ ἡ ξανθὴ κόμη ἐκυμάτισεν ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς· ἔξαφνα τὸ δωμάτιον ἐπληρώθη ἰσχυρᾶς λάμψεως ὡς νὰ ἔπεσε κεραυνός· καὶ ἡ θεὰ ἐξῆλθεν ἐκ τῶν ἀνακτόρων.

Καθὼς εἶδε ταῦτα ἡ Μετάνειρα, ἐλύθησαν τὰ γόνατά τῆς καὶ ἔμεινεν ἄφρονος, ἐλησμόνησε δὲ καὶ αὐτὸ τὸ τέκνον τῆς, τὸ ὅποιον ἔκειτο κατὰ γῆς.

Ἡ Μετάνειρα ἐφηνέρωσεν πάντα εἰς τὸν Κελεόν. Οὗτος δὲ συγκαλέσας τὴν ἐπαύριον τὸν λαὸν εἰς συνέλευσιν προσέταξε νὰ κατασκευάσωσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ὠραῖον ναὸν τῆς Δήμητρος. Ἄπαντες ἐπέισθησαν εἰς τοὺς λόγους του καὶ ἤρχισαν μετὰ προθυμίας τὴν ἐργασίαν, τάχιστα δὲ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐτελείωσαν τὸν ναόν, διότι τοὺς ἐβοήθει καὶ ἡ θεὰ.

Ἡ δὲ Δημήτηρ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναόν καὶ ἐκάθητο ἐκεῖ μακρὰν τῶν ἄλλων θεῶν, βαρῶς λυπούμενη διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς θυγατρὸς τῆς.

Ἐδωκε δὲ μεγάλην δυστυχίαν εἰς τὸν κόσμον· ἡ γῆ οὐδένα καρπὸν παρήγεν· οἱ βόες μάτην ἔστυρον εἰς τοὺς ἀγρούς τὰ καμπύλα ἄροτρα· σίτος δὲ καὶ κριθὴ ἐσπεύροντο ἀνωφελῶς εἰς τὴν γῆν· ὄλον τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐκινδύνευε νὰ καταστραφῇ ὑπὸ φρικτῆς πείνης· οἱ δὲ θεοὶ ἐκινδύνευον νὰ στερηθῶσι τὰς θυσίας.

Ὁ Ζεὺς ἐνόησε τὴν αἰτίαν τῆς δυστυχίας ταύτης καὶ ἔστειλε πρῶτον τὴν χρυσοπτερον Ἴριν νὰ προσκαλέσῃ τὴν Δήμητρα· αὕτη δὲ ταχέως διατρέξασα τὸ μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς διάστημα ἔφθασεν εἰς τὴν Ἐλευσίνα καὶ εὔρε τὴν θεὰν ἐντὸς τοῦ ναοῦ· εἶπε δὲ πρὸς αὐτήν.

— Θεὴ τῆς εὐκαρπίας, ὁ πατήρ Ζεὺς σε προσκαλεῖ νὰ ἔλθῃς εἰς τοὺς ἀθανάτους θεοὺς· ἔλθέ, μὴ ἀρήσῃς ἀνεκτέλεστον τὴν παραγγελίαν τοῦ Διός.

Ἡ Δημήτηρ ὁμῶς δὲν ἐπέιθετο.

Ἄρκεμις.

Ὁ Ζεὺς ἔστειλε κατὰ σειράν πάντας τοὺς θεοὺς πρὸς αὐτήν, καὶ ὑπέσχετο νὰ τῇ δώσῃ λαμπρὰ δῶρα καὶ τιμὰς ὄσως θέλῃ, ἀλλ' ἡ Δημήτηρ ἔμεινεν ἀμετάπειστος.

— Δὲν θὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν Ὀλυμπον, ἔλεγεν, οὐδὲ θά-

φῆσω τὴν γῆν νὰ δώσῃ καρπὸν πρὶν ἴδω μὲ τοὺς ὀρθακλμούς μου τὴν ὠραίαν κόρην μου.

Τότε ὁ Ζεὺς ἔστειλε τὸν Ἑρμῆν εἰς τὸν Πλούτωνα διὰ νὰ πείσῃ αὐτὸν μὲ γλυκεῖς λόγους καὶ παραλάβῃ ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ Ἄδου τὴν Περσεφόνην, διὰ νὰ τὴν ἴδῃ ἡ μήτηρ αὐτῆς καὶ καταπαύτῃ τὴν ὀργὴν τῆς. Ὁ Ἑρμῆς ἐξετέλεσε τὴν προσταγὴν τοῦ Διός, καταβάς δὲ εἰς τὸν Ἄδην εἶπεν εἰς τὸν Πλούτωνα.

— Βασιλεῦ τῶν νεκρῶν, ὁ πατὴρ Ζεὺς με προσέταξε νὰ λάβω ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ Ἄδου τὴν Περσεφόνην, διὰ νὰ ἴδῃ αὐτὴν ἡ μήτηρ αὐτῆς καὶ καταπαύτῃ τὴν ὀργὴν τῆς· καταστρεπτικὸν ἔργον ἔχει εἰς τὸν νοῦν τῆς, νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ νὰ στερήσῃ τοὺς θεοὺς τὰς τιμὰς τῶν θυσιαῶν· διότι εἶναι ὠργισμένη κατὰ τῶν θεῶν, καὶ οὐδὲ πλησιάζει πρὸς αὐτούς, μένουσα ἐν Ἑλευσίει· ἐντὸς τοῦ ναοῦ.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἑρμῆς. Ἐμειδιάτε δὲ ὁ Πλούτων καὶ εἶπεν εἰς τὴν Περσεφόνην.

— Ὑπαγε, Περσεφόνη, εἰς τὴν μελανόπεπλον μητέρα σου, διὰ νὰ καταπαύσῃ τὴν ὀργὴν τῆς.

Ἡ Περσεφόνη ἐχάρη πολὺ καὶ ἀνέβη εἰς τὸ χρυσοῦν ἄρμα τοῦ Πλούτωνος. Ὁ δὲ Ἑρμῆς λαβὼν εἰς τὰς χεῖρας τὰ ἥνια καὶ τὴν μάστιγα ἐκτύπησε τοὺς ἵππους· οὗτοι δὲ γάγιστα διήνυσαν τὸν μακρὸν δρόμον. Ἐστάθη δὲ τὸ ἄρμα πρὸ τοῦ ναοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔμειεν ἡ Δημήτηρ.

Οὐδεὶς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν χαρὰν τῆς Δημήτρος, καθὼς εἶδε τὴν ἀγαπητὴν τῆς Περσεφόνην· ὤρμησε καὶ τὴν ἐνηγκαλίσθη σφιγκτὰ καὶ τὴν κατεφιλεῖ, καὶ ἠρώτα αὐτὴν πῶς τὴν ἤρπασεν ὁ Πλούτων. Ἐκείνη δὲ λεπτομερῶς διηγήθη τὰ πάντα.

Ὅλην τὴν ἡμέραν διήλθον λέγουσαι γλυκεῖς λόγους στοργῆς καὶ ἀγάπης καὶ ἐλητημόνουν τὴν λύπην τῶν μετὰ τὸν μακρὸν ἀποχωρισμὸν.

Τότε ὁ Ζεὺς ἔστειλε τὴν Ρέα διὰ νὰ φέρῃ εἰς τὸν Ὀλυμπον τὴν Δημήτρα καὶ τὴν Περσεφόνην· εἶπε δὲ εἰς αὐτὴν ὅτι ἀπεράσισε μόνον τοὺς τέσσαρας μῆνας τοῦ ἔτους νὰ μένῃ ἐν τῷ ζοφερῷ Ἄδῃ ἡ Περσεφόνη, τοὺς δὲ ἄλλους πλησίον τῆς μητρὸς τῆς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν. Ἡ θεὰ ὑπακούουσα κατέβη ἐκ τοῦ Ὀλύμπου· εἰς τὴν Ἑλευσίαια καὶ προσκάλεσε τὴν Δημήτρα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς ἀθηνάτους θεοὺς· ἐφάνερωσε δὲ εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Διὸς περὶ τῆς θυγατρὸς τῆς.

Ἡ Δημήτηρ τότε ὑπήκουσεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Διός.

Εὐθύς δὲ οἱ ἄγροὶ ἀνέδωκαν καρπούς· καὶ ὅλη ἡ γῆ ἐπληρώθη φύλλω καὶ ἀνθίσαν. Ἡ Δημήτηρ, πρὶν ἀναβῆ εἰς τὸν Ὀλυμπον, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς Ἑλευσίαιος διὰ τὴν φιλοξενίαν τῶν, ἔδωκεν εἰς τὸν Τριπτόλεμον, τὸν μεγαλείτερον υἱὸν τοῦ Κελεοῦ, δίφρον* συρόμενον ὑπὸ πτερωτῶν δρακόντων καὶ σπόρους γεννημάτων.

Ἐδίδαξε δὲ αὐτὸν πῶς νὰ κατασκευάσῃ ἄροτρον, πῶς δι' αὐτοῦ νὰ ἀροτριᾷ τοὺς ἀγρούς, πῶς νὰ ρίπτῃ τὸν σπόρον καὶ πῶς νὰ κρύπτῃ αὐτὸν ὑπὸ τὸ χῶμα, διὰ νὰ μὴ τον τρώγῃσι τὰ πτηνά. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ θέρος καὶ οἱ τέττιγες φθῶσιν ἐπὶ τῷ δένδρῳ, τότε διὰ καμπύλων δρεπάνων νὰ θερίζῃ τοὺς χρυσοὺς στάχους, ἔπειτα δι' ἀμαζῶν νὰ φέρῃ αὐτούς· εἰς τὸ στοργγύλον ἀλώνιον καὶ ἐκεῖ νὰ τοὺς στοιβάξῃ εἰς θημωνίας, καὶ ἔπειτα ἀροῦ ἀλωνίσῃ καὶ λικμίσῃ τὰ ἄχυρα, νὰ σωρεύσῃ τὸν σίτον εἰς τὰς ἀποθήκας.

Ὁ Τριπτόλεμος διασχίζων διὰ τοῦ δίφρου* τὸν ἀέρα, ἐρ-

ριψε τὸν πολύτιμον σπόρον εἰς ὄλην τὴν οἰκουμένην, ἐδίδαξε δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὅσα αὐτὸς ἐδιδάχθη παρὰ τῆς Δήμητρος, καὶ ἔγινε μέγας εὐεργέτης τῶν ἀνθρώπων.

Ἐκτοτε δὲ οἱ ἀγροὶ καλλιεργούμενοι τοιοῦτοτρόπως παράγουσι τὸν σίτον, τὴν κριθήν, τὴν σίκαλιν, τὴν βρώμην, καὶ ὄλους τοὺς καρπούς, οἱ ὅποιοι ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς Δήμητρος ὠνομάσθησαν *δημητριακοὶ* καρποί.

14. Ὁ Σόλων καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν διδασμάτων, τὰ ὅποια οἱ νεώτεροι Εὐρωπαῖοι ἐδιδάχθησαν παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, εἶναι καὶ ἡ *γυμναστική*. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεώρουν τὴν γυμναστικὴν ὡς τὸ πρῶτιστον μάθημα παντὸς καλῶς ἀντεθραμμένου ἀνδρός. Εἰς τὰ γυμναστικά των οἱ παῖδες καὶ οἱ νέοι, καὶ εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας οἱ ἄνδρες, ἐγύμναζον πάντοτε τὰς σωματικὰς των δυνάμεις, τρέχοντες, πεζοί, ἔφιπποι ἢ ἐφ' ἀμάξης, παλαίοντες, πηδῶντες, ρίπτοντες δίσκον ἢ ἀκόντιον καὶ κατὰ

Σόλων.

διαφόρους ἄλλους τρόπους ἐξασκούμενοι.

Ὁ Σόλων, ὁ νομοθέτης (594) τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ὅποιος διὰ τῶν φρονίμων νόμων του ἐφρόντισε πρὸ πάντων περὶ

τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων, συνέστησεν εἰς αὐτοὺς τὴν γυμναστικὴν ὡς ἀναγκαιότατον μάθημα πρὸς μόρφωσιν πολιτῶν ὑγιῶν, ἀνδρείων καὶ μεγαλοψύχων. Τὴν ἐπιτήρησιν δὲ τῆς διαγωγῆς καὶ τῶν νέων καὶ ὄλων τῶν πολιτῶν ἀνέθηκεν εἰς τὸ σοφὸν δικαστήριον τοῦ Ἄρειου Πάγου.

Ἐκ τῶν χρεῶν δὲ τοῦ Ἄρειου Πάγου ἦτο τοῦ; μὲν εὐπόρους νέους νὰ προτρέπη εἰς ἱππασίαν, εἰς κυνήγια, εἰς γυμνάσια καὶ εἰς ἄλλας σωμασκάιας, ὅπως καὶ τὴν ἀργίαν ἀποφεύγωσι καὶ τὰ σώματά των καθιστῶσιν ὑγιῆ καὶ ἀνδρεῖα· τοὺς δὲ πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀργοὺς νὰ ἐνασχολῆ εἰς ἐργασίαν τινά, ἢ ὅποια καὶ τὰ σώματά των ἐγύμναζε καὶ ἀπὸ τῶν ὀλεθρίων κακῶν τῆς ὀκνηρίας καὶ τῆς πτωχείας προεφύλαττον αὐτοὺς.

15. Ἡ ἀφιλοχρηματία τοῦ Ἀριστείδου.

Δικαίως ὁ Πλάτων* ἠχυμάζει τὸν Ἀριστείδην ὑπὲρ πάντα ἄλλον πολιτικὸν ἄνδρα τῶν Ἀθηνῶν* διὰ τὴν ἔμφρονα καὶ ἐνάρετον διαγωγὴν του καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου.

Ὁ Ἀριστείδης παρευρεθεῖς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐνδόξους κατὰ τῶν Περσῶν* μάχας, ὅλι μόνον ἀνδρείως ἠγωνίσθη, ἀλλ' εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ἔδωκε καὶ εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους του μεγάλα καὶ σωτήρια μαθήματα πάσης ἀρετῆς.

Εἰς τὸν Μικραθῶνα ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὅτι δὲν εἶναι ἐντροπὴ οὔτε ἐξευτελισμὸς, ἀλλὰ μάλιστα ἔντιμον εἰς ἡμᾶς καὶ σωτήριο τὸ νὰ παραχωρῶμεν τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς φρονιμωτέρους καὶ ἰκανωτέρους ἡμῶν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῆς Σαλαμίνος* ἐδίδαξεν, ὅτι εἰς τὸν ἱερὸν βωμόν* τῆς χώρας μας πᾶν προσωπικὸν πάθος πρέπει προθύμως νὰ θυσιάζωμεν, πᾶσαν ἔχθραν νὰ λησμονώμεν, καλὸν ἀντὶ κακοῦ νάνταποδιδώμεν, πᾶν δὲ προτέρημα καὶ πᾶσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ μας δημοσίως νάναγνωρίζωμεν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν ἐκήρυξεν, ὅτι εἶναι μωρία τὸ νὰ ζητῶμεν τιμὴν ἐκ τῶν θέσεων· διότι αἱ θέσεις δὲν τιμῶσι τοὺς κατέχοντας αὐτάς, ἀλλ' ἡ ἰκανότης καὶ ἡ ἀρετὴ τιμῶσι τὰς θέσεις, καὶ ἄνευ ἐνώσεως καὶ ὁμονοίας οὐδὲν μέγα ἔργον κατορθοῦται ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος*, ὅτε τὰ ἀθηναϊκὰ στρατεύματα ἐπανῆλθον ἀμέσως εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφῆκαν τὸν πτωχὸν μὲν ἀλλ' ἐνάρετον Ἀριστείδην νὰ φυλάξῃ τοὺς αἰχμαλώτους Πέρσας* καὶ τὰ πλουσιώτατα λάφυρα*.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἀφθονίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιτηρήσεως, ἄνευ οὐδενὸς ἐλέγχου, οὔτε αὐτὸς ἠθέλησε νὰ ἐγγίσῃ τι ἐκ τῶν λαφύρων, οὔτε εἰς ἄλλον συνεχώρησε νὰ λάβῃ τι ἐξ αὐτῶν.

«Χραιοιοῦμεν, ἔλεγε πρὸς τοὺς συμπολίτας του, νὰ ὑπηρετῶμεν τὴν γενέτειραν, οὐχὶ διὰ νὰ πλουτήσωμεν ἢ διὰ νὰ δοξασθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πρὸς αὐτὴν ἰερά του πολίτου καθήκοντα, ἔστω καὶ ἀμωθί, ἔστω καὶ ἄνευ δόξης».

Εἰς τὴν εὐγενῆ του ψυχὴν ὁ θεῖος ἔρωσ τῆς ἀρετῆς ἐμηδένιζε πᾶν ἄλλο αἰσθημα, ἐπομένως καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἀγάπην καὶ τῆς δόξης τὴν δίψαν.

Ἄν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ πλείστοι τῶν συμπολιτῶν του δὲν ἦσαν τοιοῦτοι ἀλλὰ φιλοχρήματοι, τρυφηλοὶ καὶ πολυτελεῖς, ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ἐσφίζετο ἀπὸ τῶν Περσῶν.

Ὁ Ξέρξης ἀναχωρήσας κατησχυμμένος εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα* τὸν στρατηγὸν τοῦ Μαρδόνιον, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς Ἑλληνας. Ὁ δὲ Μαρδόνιος νομίζων ὅτι εὐκολώτερον ἦτο νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ χρυσοῦ παρὰ διὰ τῶν ὄπλων, ἀπέστειλε πρεσβευτὴν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες τότε δυστυχεῖς, πένητες καὶ ἄστεγοι, ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας τὸ πῦρ καὶ ὁ αἰδηρὸς τοῦ Ξέρξου ἠρήμωσαν καὶ κατέστρεψαν.

Ἀλλὰ τῇ προτάσει τοῦ Ἀριστείδου οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς εἰδόμεν, γενναιοφρόνως ἀπήντησαν.

Ἄν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ συμπολίται του ἦσαν πρὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀθηνῶν πλούσιοι, συνηθισμένοι εἰς λαμπρὸς οἰκίας, εἰς στολισμούς, εἰς πολυποικίλα γεύματα, καὶ ἐν γένει εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ ἀσωτίαν, ὁ ἐγωισμὸς βεβαίως θὰ ὑπερίσχυε· καὶ προθύμως τότε θὰ προέδιδον καὶ παρόν, καὶ μέλλον, παραδεχόμενοι τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου, ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἀγαπητὰ των πλούτη καὶ εἰς τῆς πολυτελείας τὰς ἕξεις των. Ἡ ἀφιλοχρηματία λοιπὸν καὶ ἡ αὐτάρκεια τοῦ Ἀριστείδου καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐνίσχυσαν τὴν ἀρετὴν των καὶ διέσωσαν τὴν Ἑλλάδα.

Ἄλλ' ὁ Ἀριστείδης διὰ τῆς πραότητος καὶ ἀφιλοχρηματίας του προσεῖλκυσε εἰς τὴν χώραν του τὴν συμπαθειαν καὶ τὴν ἀγάπην ὄλων τῶν νήσων καὶ πόλεων, αἵτινες μὴ ὑποφέρουσαι τὴν πλεονεξίαν, τὰς ἀρπαγὰς καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ Σπαρτιάτου Πausανίου, ἐγκατέλιπον τὴν ἀρχήγίαν τῆς Σπάρτης* καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους προσεκολλήθησαν, ἕνεκα τῆς ἀρετῆς τοῦ Ἀριστείδου.

Ὅτε δὲ αἱ συμμαχικαὶ πόλεις ἤθελον νὰ φορολογηθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἕνεκα τοῦ πολέμου, ὄλοι ἐκ συμφώνου

ἐζητήσαν τὸν ἀριλοχρήματον Ἀριστείδην, ὅπως προσδιορίσῃ καὶ συνάξῃ τοὺς φόρους αὐτῶν. Πένης δὲ ἀναχωρήσας τότε ἐξ Ἀθηνῶν, πενέτερος ἐπανῆλθεν, ἀτάσχος μὲν τὰς φορολογηθείσας πόλεις εὐχαριστήσας πληρέτατα, εἰς δὲ Ἀθήνας ὑπηρετήσας πιστῶς καὶ ἐντίμως.

Πρὸς δὲ τὸν Θεμιστοκλῆν, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι μεγίστη ἀρετὴ τοῦ καλοῦ στρατηγοῦ εἶναι τὸ νὰ προβλέπῃ καὶ νὰ προλαμβάνῃ τὰ ἐχθρικά σχέδια, «Ναὶ ἀναγκαῖον μὲν εἶναι τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἀριστείδης, ἀλλ' ἐπίσης ἀναγκαῖον καὶ στρατηγικὸν εἶναι καὶ ἡ ἐγκράτεια τῶν χειρῶν», ὑποδεικνύων, ὅτι, διὰ νὰ ἦναι τις καλὸς στρατηγός, ἀπαιτεῖται πρὸς τοὺς ἄλλοις νὰ ἦναι οὐχὶ φιλοχρήματος, ἀλλὰ φιλόπατρις.

Ὁ «ἐν τῷ ὀλίγῳ ἀναπαυόμενος» πτωχὸς Ἀριστείδης εἶχε θεῖρον πλουσιώτατον εἰς τὰς Ἀθήνας, Καλλίαν ὀνομαζόμενον. Αὐτὸν ἐκατηγόρησάν ποτε οἱ ἐχθροὶ του ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου. Διὰ νὰ παροξυνῶσι δὲ κατ' αὐτοῦ τοὺς δικαστάς, ἀνέφεραν μεταξύ ἄλλων, ὅτι, ἐνῶ ὁ Καλλίας ἦτο πλουσιώτατος, ἄφηνε τὸν πτωχὸν ἀ-εψιόν του Ἀριστείδην, τὸν παρὰ πάντων τιμώμενον, μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του νὰ κρυῶνῃ, νὰ πεινᾷ καὶ νὰ στερεῖται καὶ αὐτῶν τῶν ἀτολύτως ἀναγκαιῶν.

Οἱ δικασταὶ πραγματικῶς ἠγανάκτησαν ἀκούσαντες ταῦτα. Ἄλλ' ὁ Καλλίας προσεκάλεσεν ἀμέσως ἐνώπιον αὐτῶν τὸν Ἀριστείδην, ὅπως μαρτυρήσῃ τὴν ἀλήθειαν. Ἐμφανισθεὶς δὲ ὁ Ἀριστείδης ἐβεβαίωσεν ὅτι ὁ Καλλίας πολλὰς καὶ πολλὰ τῷ προσέφερεν, ἀλλ' αὐτὸς εὐχαριστούμενος εἰς τὰ ὀλίγα του δὲν ἐδέχετο τὰ προσφερόμενα. Διότι ἡ πτωχεῖα κατ' αὐτὸν δὲν φέρει ἀτιμίαν, παρὰ μόνον ὅταν τις κατανατᾷ εἰς αὐτὴν διὰ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἀτιμίας του, καὶ διότι

πολὺ ἐντιμότερον ἐθεώρει τὸ νὰ ὑποφέρῃ τις γενναίως τὴν πενίαν του, παρὰ νὰ ἦναι πλούσιος μεταχειριζόμενος κακῶς τὸν πλούτον του.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους οἱ ἀκροαταὶ ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ δικαστηρίου, ὡς βεβαίως ὁ Πλούταρχος, προτιμῶντες νὰ ἦναι πτωχοὶ καὶ ὀλιγαρχεῖς, ὡς ὁ Ἀριστείδης, παρὰ πλούσιοι καὶ πολυτελεῖς ὡς ὁ Καλλίας.

16. Ὀλιγάρκεια τοῦ Σωκράτους.

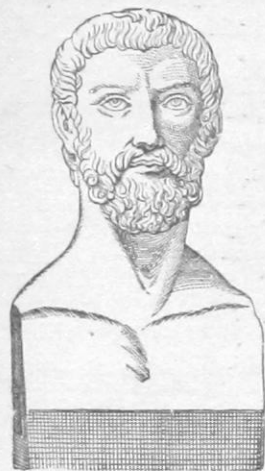
Ἐνωθίπη ἡ σύζυγος τοῦ Σωκράτους, διάφορον ὄλως χαρακτήρα ἔχουσα τοῦ ἀνδρός τῆς, τὸν ἐπέπληττεν ἡμέραν τινά· διότι δὲν ἠθέλε ποτε νὰ λάβῃ τὰ δῶρα, τὰ ὅποια πολλοὶ φίλοι του, τῷ ἔστελλον, γνωρίζοντες τὴν πτωχείαν του.

Ἄν, ὦ Ἐνωθίπη, τῇ εἶπεν ὁ Σωκράτης, εἰς πᾶσαν περίστασιν δεχόμεθα τὰ δῶρα, τὰ ὅποια οἱ καλοὶ μας φίλοι ἔχουσι τὴν διάθεσιν νὰ μας προσφέρωσι, τότε σονηθίζομεν κακῶς· καὶ εἰς τὴν περίστασιν, καθ' ἣν δὲν θὰ εἴχομεν ἀνθρώπους νὰ μάς τα πέμπωσι·

διότι ἡμεῖς χρήματα διὰ νὰ τα ἀγοράζωμεν δὲν ἔχομεν, βεβαίως δὲ θὰ ἐσινοχωρούμεθα πολὺ, ζητοῦντες καὶ μὴ εὐρίσκοντες τοιοῦτους φίλους.

Σωκράτης.

Ἀλκιβιάδης.

Τοιαύτην ἐγκράτειαν ἔδειξέ ποτε, ὅτε ὁ φιλότιμος μαθητής του Ἀλκιβιάδης, εἰς τινὰ ἑορτὴν τῶν Ἀθηναίων, ἐφιλοτιμήθη νὰ τῷ στείλῃ τόσα πολλὰ καὶ λαμπρὰ δῶρα, ὥστε ἐξεπλάγη ἡ Ξανθίππη, ἡ ὁποία κατὰ τὴν συνήθειάν της, τὸν παρεκίνει καὶ τότε νὰ τα λάβῃ. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης εἶπεν εἰς αὐτὴν καὶ τότε μὲ τὴν συνηθισμένην ψυχρότητα πρὸς τὰ ταιῦτα πράγματα.

— Δὲν πρέπει νὰ τα λάβωμεν, Ξανθίππη, ἀλλὰ νὰ δείξωμεν περισσότερο φιλοτιμίαν ἡμεῖς ἀπὸ τὸν εὐγενῆ μαθητὴν μου σιέλλοντες ὀπίσω τὰ δῶρά του.

17. Ὁ πτωχὸς Ἐπαμεινώνδας.

Ἄν ὁ πτωχὸς Ἀριστείδης ἔδοξαε τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας, καὶ αἱ Θῆβαι' ὑπὸ πτωχοῦ ἐπίσης ἐλαμπρύνθησαν.

Ὁ μέγας πολίτης τῶν Θηβῶν* Ἐπαμεινώνδας ἀνῆκεν εἰς πτωχὴν ἀλλ' ἔντιμον οικογένειαν. Ἐκ νεαρᾶς τοῦ ἡλικίας προετίμησε τὸν ἠθικὸν ἀπὸ τὸν ὕλικὸν πλοῦτον. Διότι ἐφρόνει ὅτι φωτίζων τὸν νοῦν καὶ καλλιεργῶν τὴν καρδίαν τοῦ ἡδύνατο νὰ κατασταθῇ ὠφελιμώτερος εἰς τὴν πατρίδα του, παρά γινόμενος πλούσιος φιλάργυρος ἢ πλούσιος πολυτελής.

Προσεπάθησε λοιπὸν, νέος ἔτι ὢν, νὰ διδαχθῇ παρά τινος Πυθαγορικοῦ φιλοσόφου τὰς ὑψηλὰς περὶ ἀρετῆς ἀρχὰς τοῦ

Πυθαγόρου*. Καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του ἡ ἀρετὴ, αὐτὸ τὸ ἐφόδιον τῆς νεότητός του, ἐχαρακτήρισε καὶ ἐπόλισεν ὅλας τὰς πράξεις τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός.

Ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀνάπτυξις τῶν σπόρων, τοὺς ὁποίους κατὰ τὴν παιδικὴν καὶ νεανικὴν τοῦ ἡλικίαν σπείρει εἰς τὴν ψυχὴν του. Εὐτυχὴς λοιπὸν καὶ ἔνδοξος ἀνεδείχθη ὁλος ὁ βίος τοῦ Ἐπαμεινώνδου* διότι ἐκ νεότητός του ἐνέσπειρε σπόρους σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς εἰς τὴν ψυχὴν του.

Ἀγαπῶν ὁ νέος Ἐπαμεινώνδας τὴν ὁμασκίαν, τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν λιτότητα, ὅπως δι' αὐτῶν καταστήσῃ τὸ σῶμά του ὑγιές καὶ ἀνδρεῖον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς χώρας του, δὲν ἔπαυε συμβουλευόμενος πάντοτε τοὺς ἐμπειροτέρους καὶ ἰκανωτέρους αὐτοῦ, καὶ μελετῶν τὰ χρέη τοῦ καλοῦ πολίτου, τοῦ καλοῦ στρατιώτου, τοῦ καλοῦ πολιτικοῦ. Ἦτο δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σιωπηλός, προτιμῶν νὰ ἀκροάζηται καὶ νὰ μαθάνῃ παρὰ νὰ λαλῇ.

Τοιοιουτρόπως ὁ Ἐπαμεινώνδας ἀνεφάνη εἰς ἓκ τῶν μεγίστων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Τελειοποιήσας δὲ τὴν πολεμικὴν τέχνην, ἀνεδείχθη ἀνώτατος ὄλων τῶν μεγάλων στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὰ Δεῦκτρα* καὶ εἰς τὴν Μαντίνειαν* ἐταπεινώσε τὴν στρατιωτικὴν ὑπεροχὴν τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἡ νίκη ἡ ἐν τῇ ἐν Δεῦκτροις μάχῃ, εἰς τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον ὀλόκληρος στρατὸς τῶν Σπαρτιατῶν κατεστράφη, ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Κλεόμβροτος ἐφονεύθη, ἦτο ἔργον τοῦ Ἐπαμεινώνδου, διὰ τὸ ὅποιον καὶ ὅλοι οἱ προύχοντες Θηβαῖοι ἤρχοντο καὶ τῷ συνέχαιρον. Ὁ Ἐπαμεινώνδας εὐχαριστῶν αὐτοῖς, τοῖς ἔλεγεν ὅτι· «Διὰ τὴν νίκην ταύτην

αἰσθάνομαι μεγάλην χαρὰν, διότι θὰ εὐχαριστηθῶσι τὰ μέγιστα οἱ γονεῖς μου».

Καὶ ὁμως ὁ μέγας Ἐπαμεινώνδης ἔζητε καὶ ἀπέθανε πτωχός, ὡς ὁ Ἀριστείδης, διότι, ἀγαπῶν τὴν πατρίδα, δὲν ἠυκαίρητε νάγαπήσῃ ποτὲ τὸ χρυσίον.

Ἡ οἰκία του ἦτο ναὸς καὶ ἄτυλον τῆς πτωχείας καὶ τῶν ἀρετῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἔζη ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ.

Ἐπαμεινώνδης.

Ἡγεμῶν τις τῆς Θεσσαλίας*, τῷ προσέφερε ποτε ὦς δῶρον πεντήκοντα χρυσᾶ νομίσματα. Ἄλλ' ὁ Ἐπαμεινώνδης, ἀγαπῶν πολὺ πλεόντων χρημάτων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀεζκησίαν καὶ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος του, ἀπεποιήθη τὸ δῶρον τοῦ ξένου ἡγεμόνος, προτιμήσας νὰ δανεισθῇ παρά

τινος συμπολίτου πεντήκοντα δραχμάς, ὅπως προμηθευθῇ τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδιά του εἰς τινὰ ἐκστρατεῖαν.

Ἐκ τῶν πλουσίων Θεβαίων ἄλλοι μὲν τιμῶντες τὸν ἄνδρα, ἄλλοι δὲ χάριν ἐπιδείξεως πολλάκις, τῷ προσέφερον ἐκ τῶν χρημάτων των. Ἄλλ' ὁ ὀλιγαρχῆς Ἐπαμεινώνδης ὄχι μόνον δὲν ἐδέχετο τὰς προσφοράς των, ἀλλὰ συγχρόνως κατέπειθεν αὐτοὺς νὰ δίδωσι τὰ χρήματά των πρὸς περιθάλψιν τῶν πραγματικῶς δυστυχοῦντων Θεβαίων. Τοιοῦτοτρόπως δὲ καὶ τοὺς πτωχοὺς συμπολίτας του, ἅ καὶ πτωχός, περιέθαλπε, καὶ τοὺς πλουσίους ἠνάγκαζε νὰ γίνωνται ἐπωφελεῖς.

Ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Ἀρταξέρξης τῷ ἔστειλε

σημαντικὴν ποσότητα χρημάτων διὰ νὰ δεχθῇ προτάσεις τοῦ τινος, «ἂν αἱ προτάσεις τοῦ Ἀρταξέρξου, εἶπε πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον, ἦναι σύμφωνοι μὲ τὰ συμφέροντα τῶν Θεβῶν, δὲν ἔχω ἀνάγκην χρημάτων διὰ νὰ τας παραδεχθῶ. Ἄλλ' ἐὰν ἀνυψάωσιν εἰς τὸ συμφέρον καὶ τὴν τιμὴν τῆς πόλεώς μου, ὅλος ὁ χρυσὸς τοῦ βασιλείου μου δὲν θὰ με καταπέσῃ νὰ προδώσω τὰ χρέη μου».

Μὴ ἔχων ὁ Ἐπαμεινώνδης παρά ἓνα καὶ μόνον τρίβωνα, δὲν ἐλαμπροφόρει οὐδὲ χρυσοστόλιτος καὶ κομπάζων ἐνεφνίζετο εἰς τὸ δημόσιον. Εἰς δὲ τὰς ἐκστρατείας του οὔτε αὐτὸς κατεδέχετο νὰ ἀργυρολογήσῃ γυμνῶνων ἐχθροῦς ἢ φίλους οὔτε εἰς τὸν στρατὸν του συνεχῶρι ποτὲ τὴν φιλοχρηματίαν τὴν ὁποῖαν δικαίως ἐθεώρει μητέρα τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς ἀδικίας.

Ὅτε εἰς μάχην τινὰ ἔμαθεν ὁ Ἐπαμεινώνδης ὅτι ὁ ὑπασπιστὴς του ἐπώλησεν αἰχμάλωτον* ἕνεκα χρηματολογίας, — Ἀπόδος μοι τὴν ἀσπίδα* μου, εἶπε πρὸς τὸν ὑπασπιστὴν του, καὶ ἔλαγε μακρὰν ἔμοῦ· αἱ χεῖρές σου μολυνθῆσαι διὰ τοῦ χρυσίου κατέστησαν ἀνάξιοι καὶ τὴν ἀσπίδα μου νὰ φέρωσιν.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ Θεβαῖος Ἐπαμεινώνδης, τὸν ὁποῖον πάντες δικαίως ἐθαύμαζον.

18. Ὁ πλούσιος Πελοπίδας.

Εἰς ἐκ τῶν πλουσίων Θεβαίων, δετὶς παρεκάλει τὸν πτωχὸν Ἐπαμεινώνδαν νὰ συμερισθῇ τὰ πλοῦτη του, ἦτο ὁ Πελοπίδας, ὁ μέγας καὶ ἄξιος φίλος τοῦ μεγάλου ἐκσίνου ἀνδρός.

Ὁ Πελοπίδας, νέος ὡς ἔτι, εὐρέθη κύριος μεγάλης περιου-

οίας· διότι ἀνήκει εἰς πλουσίαν οἰκογένειαν τῶν Θηβῶν. Ἄλλὰ σχετισθεὶς εὐτυχῶς μετὰ τοῦ πεπαιδευμένου καὶ ἐναρέτου Ἐπαμεινώνδου καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὀδηγούμενος, ἤρχισεν ἐκ νεότητός του νὰ βνηθῆ προθύμως πάντα συμπολίτην του, ἄξιον περιθάλψαι; καὶ τοιοιτοτρόπως, κατὰ τὴν ὀρθοτάτην τοῦ Πλούταρχου* παρατήρησιν, ἀνεφάνη κύριος καὶ οὐχὶ δοῦλος τῶν χρημάτων.

Ὅτε δὲ ἡ χρηματικὴ περιουσία τοῦ Πελοπίδα ἤρχισε νὰ ἐλαττωταί, φίλοι τοῦ τινες συνεβούλευον αὐτὸν λέγοντες, ὅτι κακῶς πράττει παραμελῶν τὴν περιουσίαν του, πρᾶγμα ἀναγκασιότατον. Ἄλλ' ὁ Πελοπίδας δεικνύων πρὸς αὐτοὺς τυφλὸν τινα καὶ χωλὸν, διαβλίνοντα τότε τυχαίως ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας του, τοῖς εἶπε· «Ναί, φίλοι μου, ἀναγκαῖα εἶναι τὰ χρήματα εἰς τὸν Νικόδημον αὐτόν, τὸν τυφλὸν καὶ χωλόν, τὸν μὴ δυνάμενον νὰ ἐργασθῆ».

Ἐνῷ δὲ ἦτο γενναῖος καὶ ἐλευθέριος πρὸς τοὺς ἄλλους, πρὸς τὸν ἐκυτὸν του ἦτο οἰκονόμος, λιτότατος καὶ ὀλιγαρχῆς. Διότι, καθὼς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἂν ὁ φίλος τοῦ Ἐπαμεινώνδου δὲν ἐπέισθη νὰ συμμερισθῆ τὸν πλοῦτον τοῦ Πελοπίδου, ὁ Πελοπίδας ὅμως προθύμως συνεμερίζετο τὴν ὀλιγαρχίαν καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ φίλου του.

Ἐνδεδυμένος πάντοτε ἀπλοῦστατα, ἀποστρεφόμενος τοὺς καλλωπισμούς, τὰς ἐπιδείξεις καὶ τοὺς κομπασμούς, ἔχων πάντοτε τράπεζαν λιτὴν, τίμιος δὲ καὶ ἄοκνος πάντοτε εἰς τοὺς ἀγῶνας, συνεδόξατο μετὰ τοῦ Ἐπαμεινώνδου τὰς Θήβας, καὶ συναπηθανατίσθη μετ' αὐτοῦ.

Ὁ Πελοπίδας συνηγωνίσθη μετὰ τοῦ Ἐπαμεινώνδου εἰς τὰ Λεωνκτρά* καὶ ἀπέθανεν ἐν Θεσσαλίᾳ ὑπὲρ τῶν Θηβαίων.

Καὶ ὅμως ὁ πρῶτος αὐτὸς πολίτης, ὁ πρῶτος ἄρχων καὶ

στρατηγὸς τῶν Θηβῶν, ὁ πλούσιος Πελοπίδας, πολλάκις ἔλεγεν, ὅτι θὰ ἠσχύνετο ἂν ποτε ἐξώδευεν εἰς τὸ ἄτομόν του περισσότερα ἄφ' ὅσα πρὸς συντήρησίν του ἐξοδεύει ὁ πτωχότατος τῶν Θηβαίων.

19. Οἱ κατὰ Σωκράτην ἀληθεῖς θησαυροί.

Ὁ μέγας διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς, ὁ Σωκράτης, ὅστις ὀλοκληρον τὸν βίον του ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν καὶ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων του, ἐζῆσε καὶ ἀπέθανε πτωχός. Ἐ.ῶ μετὰ τῶν φίλων του καὶ μαθητῶν του ἦσαν πολλοὶ πλούσιοι, τοὺς ὁποίους ἐπλούτιζεν ἠθικῶς, αὐτὸς ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ πλουτήσῃ ἐξ αὐτῶν ὑλικῶς.

Τὴν ἐγκράτειαν ὠλομάζεν ὁ Σωκράτης κρηπίδα ἦτοι θεμέλιον τῆς ἀρετῆς. Οἱ πλεονέκται, ἔλεγεν, ὄντες καὶ πολυτελεῖς καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἄτῳτοι, εἶναι κακοῦργοι ἐπικινδυνωδέστατοι· διότι καὶ ἐκυτοὺς βλάπτουσι διαφθειρόντες καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν των, καὶ τὰς οἰκογενεῖας των καταστρέφουσι καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας ζημιώουσι καὶ διαφθειροῦσι διὰ τοῦ ὀλεθροῦ παραδείγματος των.

Ὅτε Ἀντιφῶν ὁ σοφιστῆς* ἐπέπληγτε τὸν Σωκράτην διὰ τὴν ἀφιλοκέρδειάν του, διὰ τὰ ἀτλούστατα ἐνδύματά του, καὶ διὰ τὴν λιτὴν τροφήν του. «Τίς ἐξ ἡμῶν τῶν δύο, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Σωκράτης, δύναται εὐκολώτερον νὰ στρατεύσῃ καὶ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πατρίδα ἢ νὰ ὑπομείνῃ εἰς πολυχρόνιον πολιορκίαν, σύ, ὁ εἰς τὴν πολυτέλειαν συνηθίσας, ἢ ἐγώ, ὁ εἰς τὰ ὀλίγα καὶ τὰ πρόχειρα εὐχαριστούμενος; Σύ, ὦ Ἀντιφῶν, νομίζεις ὅτι εὐδαιμονία εἶναι ἡ τρυφή καὶ ἡ πολυτέλεια, ἀλλ' ἐγὼ φρονῶ ὅτι τὸ μηδενὸς χρεῖαν ἔχειν εἶναι

θεῖον, καὶ ἐπομένως δι, ὅσον τις μειριάζει τὰς ἀλόγους ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἀνάγκας του, τόσον περισσότερον πλησιάζει εἰς τὴν θεότητα καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν».

Ὅτε δὲ ὁ Σωκράτης ἔμαθεν ὅτι νέος τις, Εὐθύδημος καλούμενος, ἐπλούτιζε τὴν βιβλιοθήκην του μὲ συγγράμματα ἀνδρῶν σοφῶν· «Χαίρω, εἶπεν, ὦ Εὐθύδημε, διότι ἀπεράσιμας ἀποκτησῆς θησαυροῦς· σοφίας, εἵτινες εἶναι ἀληθεῖς θησαυροί. Διότι δι' αὐτῶν πλουτεῖ τις μὲ ἀρετὴν, ἐνῶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον μόνον οὐδέποτε ἐβελτίωσαν τοὺς ἀνθρώπους.

Ἄλλοτε δὲ πρὸς τὸν Κριτόβουλον ἔλεγεν· «Ὁ πλοῦτος, φίλε, ἄνευ φρονήσεως καὶ ἀρετῆς, οὐχὶ μόνον δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβέστατος καθίσταται. Διότι τότε δὲν χρησιμεύει παρὰ πρὸς εἰσῆκτον καὶ διατροφήν τῆς πολυτελείας, τῆς ἀσωτίας καὶ τῆς κακοηθείας, γινόμενος οὕτω δηλητήριον καταστρεπτικὸν καὶ θανατηφόρον. Ὅσοι λοιπόν, ὦ Κριτόβουλε, δὲν ἠξεύρουσιν ἢ δὲν δύνανται νὰ μεταχειρισθῶσι καλῶς τὰ πλούτη των, θὰ ἔκαμον φρονίμως νὰ ἀποχωρισθῶσιν αὐτὰ, πρὶν ἢ καταστρέψωσι δι' αὐτῶν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους».

Πολλάκις δὲ ἔλεγεν ὁ Σωκράτης πρὸς τοὺς συμπολίτας του, ὅτι ὅσοι γονεῖς προσπαθοῦσι νὰ πλουτίσωσι τὰ τέκνα των διὰ τοῦ χρυσοῦ, ἀμελοῦντες νὰ πλουτίσωσιν αὐτὰ πρῶτον διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς παιδείας, ὁμοιάζουσιν ἐκεῖνους, οἵτινες δίδοντες πολλὴν τροφήν εἰς τοὺς ἵππους των, ἀμελοῦσι τὴν γύμνασιν αὐτῶν. Καθὼς δὲ οἱ ἵπποι οὗτοι γίνονται μὲν εὐτραφεῖς καὶ παχύτατοι, ἀλλ' ἀνίκανοι εἰς ὑπηρεσίαν, οὕτω καὶ τὰ μὴ καλῶς ἀνατεθραμμένα τέκνα, ὅσον παχεῖα καὶ ἂν ἀποβῆ ἢ περισυτία των, μένουσιν ἄνευ προσωπικῆς τιμῆς ἀξίας, ἄχρηστα καὶ ἀνωφελῆ, ἐπικίνδυνα καὶ ἐπιβλαβῆ.

20. Ἀλέξανδρος.

Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς Ὀλυμπιάδος ἐγεννήθη ἐν ἔτει 356. Ἦτο ὠραιότατος κατὰ τὸ σῶμα, φιλοτιμώτατος, ἐγκρατέστατος καὶ εὐσεβέστατος. Ἐπαιδεύθη δὲ τὴν σωμα-

σκιάν καὶ τὰ πολεμικὰ ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς τῆς Ὀλυμπιάδος Λεωνίδου καὶ τοῦ Ἀκαρῆνος Λυσιμάχου, τὰ ἐγκύκλια δὲ μαθήματα καὶ τὴν πολιτικὴν ὑπὸ τοῦ λογιστάτου φιλοσόφου Ἀριστοτέλους. Τοῦτον ἡ-

Ἀλέξανδρος.

κροῶτο ἐπιμελῶς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὡς πατέρα τον ἠγάπα, λέγων ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλει τὸ καλῶς ζῆν. Ἦτο δὲ φυσικὰ φιλομαθὴς καὶ φιλαναγνώστης· καὶ τὸ προσφιλέστατόν του βιβλίον τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου*, εἶχε πάντοτε ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του. Ἐνῶ δὲ ἦτο μόλις δεκατεσσάρων ἐτῶν, ἐδάμασε μετὰ τέχνης καὶ τόλμης τὸν Βουκεφάλαν ἵππον, τὸν ὁπίσθιον κανεῖς τῶν αὐλικῶν τοῦ Φιλίππου δὲν ἠδυνήθη νὰ δαμάσῃ· καὶ τότε ὁ Φίλιππος λέγεται ὅτι ἐδάκρυσεν ἐκ χαρᾶς καὶ ἐφίλησε τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ ὅτε ἦλθον πρέσβεις παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν*, ὁ Ἀλέξανδρος ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ πατρὸς του ἠρώτα τοὺς πρέσβεις περὶ τῶν ὁδῶν τῆς Περσίας*

καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ὁποῖος ἦτο εἰς τοὺς πολέμους καὶ ὁποῖα ἦταν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ· ὥστε ἐκεῖνοι ἐθαύμαζον. Εἰς δὲ τὴν ἐν Χαιρωνεῖα* μάχην ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἐνὸς κέρατος τοῦ στρατοῦ· καὶ πρῶτος διέκοψε τὰς τάξεις τῶν ἐναντίων. Καὶ ὅσας ἀπηγγέλλετο ὅτι ὁ Φίλιππος ἐκυρίευσε πόλιν ἢ ἐνίκησε μάχην τινά, ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐφαινετο πολὺ φαιδρός, ἀλλὰ πρὸς τοὺς συνηλικιώτας του· ἔλεγε δὲ πάντα θὰ προλάβῃ ὁ πατήρ μου, εἰς ἐμὲ δὲ κανὲν ἔργον δὲν θὰ ἀφήσῃ νὰ πράξω μέγα καὶ λαμπρόν· διότι δὲν ἐπεθύμει ἡδονὴν οὐδὲ πλοῦτον,

Ἀριστοτέλης.

ἀλλὰ ἀρετὴν καὶ δόξαν· καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ὅσῳ πλεονέστερα θὰ λάβῃ παρὰ τοῦ πατρός του, τόσῳ ὀλιγώτερα αὐτὸς θὰ κατορθώσῃ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου ὁ Ἀλέξανδρος εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν παρέλαβε τὸν θρόνον πλήρη ταραχῶν. Ἄλλὰ ταῦτα πάντα κατέπαυσε διὰ τῆς φρονήσεως. Καὶ ὅτε συνῆλθε κοινὸν συνέδριον εἰς τὴν Κόρινθον*, ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας πλὴν τῶν Λακεδαιμονίων

νὰ ἐκλεγῆ πληρεξούσιος στρατηγὸς κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος εὔρε πολλοὺς πολιτικούς ἀνδρας καὶ φιλοσόφους. Ἐπειδὴ δὲ μόνος ὁ ἐκ Σινώπης* κυνικὸς φιλόσοφος*

Ἀλέξανδρος καὶ Διογένης.

Διογένης δὲν προσῆλθεν, ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ πορευθῆ πρὸς τὸν Διογένην καὶ εὔρεν αὐτὸν κατακείμενον εἰς τὸν ἥλιον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐχαιρέτισε τὸν Διογένην καὶ τον ἠρώτησεν

ἄν εἶχεν ἀνάγκην τινὸς πράγματος· ὁ δὲ Διογένης «μικρόν, εἶπεν, ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετάσσειθι». Ὁ Ἀλέξανδρος ἐθαύμασε τὴν μεγαλοφροσύνην αὐτοῦ· καὶ πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦσους του, οἱ ὁποῖοι περιεγέλων τὸν Διογένην, εἶπεν· «Ἄλλὰ μὴν ἐγὼ, εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἦμην, Διογένης ἂν ἦμην».

Θέλων δὲ νὰ λάβῃ χρησὸν μετέβη εἰς τοὺς Δελφούς*. Ἄλλ' ἦσαν τότε ἀποφράδες ἡμέραι καὶ ἡ Πυθία* ἤρνεϊτο νὰ χρησιμοδοτήσῃ, βιαζομένη ὁμως πρὸς τοῦτο εἶπεν «Ἀνίκητος εἶ, ὦ παῖ». Τοῦτο ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν ὅτι δὲν εἶχε ἀνάγκην ἄλλου χρησμοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὰ σύνορα τῆς Μακεδονίας καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ὑποταγῶσιν. Μαθὼν δὲ ὅτι πολλαὶ πόλεις τῆς Ἑλλάδος* καὶ μάλιστα οἱ Θηβαῖοι ὤρμησαν πρὸς ἀποστασίαν, μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βοιωτίαν* καὶ ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῶν Θηβῶν. Καὶ συνάψας μάχην κατέλαβε καὶ κατέσκαψε τὰς Θήβας καὶ ἐξηνδραπόδισε τοὺς κατοίκους αὐτῶν· τοὺς ἱερεῖς ὁμως διεφύλαξε καὶ τὰς ἱερείας καὶ τοὺς φίλους τῶν Μακεδόνων καὶ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Πινδάρου*. Μετὰ τοῦτο ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐθυσίασε θυσίαν εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία καὶ τὰς Μούσας. Ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ ἔαρος τοῦ 334 τὰ κατὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ τοὺς Ἕλληνας ἐπέτρεψεν εἰς τὸν στρατηγὸν Ἀντίπατρον καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸν Ἑλλήσποντον* ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Τοῦτων βασιλεὺς ἦτο τότε Δαρεῖος ὁ Κοδομανός.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἄγων τριάκοντα χιλιάδας πεζοὺς, πέντε χιλιάδας καὶ διακοσίους ἵππους καὶ ἐξήκοντα ναῦς διεβαίνειν ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀναβάς δὲ εἰς τὸ Ἴλιον*

ἐθυσίασεν εἰς τὴν Ἀθηναῖν καὶ ἐστεφάνωσε τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως* καὶ ἐμακάρισεν αὐτόν· διότι ἐν ὄσφ μὲν ἔζη, εἶχε πιστὸν φίλον τὸν Πάτροκλον, καὶ ἀποθανὼν ἔτυχε μέγαν κήρυκα τῶν ἔργων του καὶ ἐπαινέτην τὸν Ὀμηρον. Ἐντεῦθεν προχωρῶν ἀπήντησε παρὰ τὸν Γράνικον* ποταμὸν τοὺς σατραπᾶς* τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν ἀναμένοντας μετὰ πολλοῦ στρατοῦ, πεζικοῦ καὶ ἵππικοῦ. Καὶ συμπλακείς πρὸς τοὺς πολεμίους πολλοὺς αὐτῶν ἐφόρευσε. Τότε εἰς Πέρσης στρατηγὸς κατέφερε διὰ τοῦ ξίφους κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου τοσοῦτον ἐπικίνδυνον πληγὴν ὥστε διεσχίσθη ἡ περικεφαλαία* αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ ἀξιωματικὸς Κλεῖτος ἀποκόψας τὴν χεῖρα τοῦ Πέρσου ἔσφην ἐκ μεγάλου κινδύνου τὸν Ἀλέξανδρον. Οὗτος δὲ δὲν ἐνίκητο ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν πολεμίων· ἀλλὰ ἄν καὶ εἶχε δύο μὲν πληγὰς εἰς τὸν θώρακα, μίαν δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν, ἀντίστατο. Καὶ ἀναγκάσας τοὺς Πέρσας νὰ φεύγωσιν ἐνίκησε διὰ τῆς ἰδίας ἰκανότητος νίκην περιβόητον.

Ἀναγγέλλων δὲ τὴν νίκην ταύτην εἰς τοὺς Ἕλληνας ὁ Ἀλέξανδρος ἐστεῖλεν εἰς τὰς Ἀθήνας τριακοσίας πανοπλίας* περσικὰς ἀφιέρωμιν εἰς τὴν Ἀθηναῖν καὶ ἐπέγραψεν· «Ἀλέξανδρος Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν* κατοικοῦντων». Ἐντεῦθεν προχωρῶν ἐκυρίευσε τὰς Σάρδεις* καὶ ἄλλας πολλὰς πόλεις ἐναντιουμένας· ἐκήρυξεν αὐτονόμους καὶ ἀφορολογήτους τὰς εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Μ. Ἀσίας* πόλεις· ὑπέταξε τὴν Φρυγίαν* καὶ εἰς τὸ Γόρδιον εἶδεν ἄμαξαν ἐκ φλοιοῦ κρηνέας ἐνδεδεμένην καὶ ἤκουσε λόγον, ὅστις ἐπιστεῦετο ὑπὸ τῶν ἐκεῖ, ὅτι ὅστις θὰ λύσῃ τὸν δεσμὸν τοῦτον θὰ γίνῃ βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης· ἀμηχανῶν δὲ νὰ λύσῃ τὸν δεσμὸν τοῦτον ἔκοψεν αὐτὸν διὰ τοῦ ξίφους του. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀσθενήσας ἐμείνεν ἐπὶ τινα

Ἡ ἐν Ἰσοῦ μάχη.

χρόνον εἰς τὴν *Ταρσὸν* τῆς *Κιλικίας** ἀλλ' ἐσώθη ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ *Φιλίππου* τοῦ Ἀκαρνᾶνος.

Ὁ *Δαρεῖος* ἐκ τῶν *Σούσων** κατέβαινον ἄγων τριάκοντα μυριάδας στρατοῦ καὶ ἦλθεν εἰς τὴν *Ἰσοὺν** ὅπισθεν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τοῦτο ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος προσεκάλεσεν ὄλους τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς ταγματάρχας καὶ παρεκίνησε αὐτοὺς νὰ ἔχωσι θάρρος. Καὶ ἀναλαβὼν τὴν στρατιάν προσχώρησε πρὸς ἀπάντησιν τοῦ *Δαρείου* καὶ εἰς μάχην παρεσκευάζετο. Ἐταξε δὲ εἰς μὲν τὸ ἀριστερὸν μέρος τὸν στρατηγὸν *Παρμενίωνα*, αὐτὸς δὲ ἔλαβε τὸ δεξιὸν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ἀρίστους ἵππους. Αἱ δυνάμεις τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν *Περσῶν* ἦσαν ἀπέναντι ἀλλήλων εἰς ἀπόστασιν βέλους* καὶ ἐδόθη τὸ σύνθημα τῆς μάχης. Ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὤρμησε δρομαίως ἐναντίον τῶν *Περσῶν* καὶ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸ εἰς αὐτὸν ἀντιτεταγμένον ἀριστερὸν μέρος τοῦ *περσικοῦ* στρατεύματος. Τοῦτο ἰδὼν ὁ *Δαρεῖος* ἐφοβήθη καὶ ὤρμησεν εἰς φυγὴν. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἐν ὅσῳ μὲν ἦτο ἡμέρα, κατεδίωκε τὸν *Δαρεῖον*, ὅτε δὲ ἐγίνε σκότος καὶ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν ἦσαν ἀφανῆ ἐπέστρεψε νικητὴς εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐλαβε δὲ αἰχμαλώτους* τὴν μητέρα, τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ *Δαρείου* καὶ φιλοφρονέστατα πρὸς αὐτὰς προσηνέχθη. Μετὰ τὴν ἐν *Ἰσοῦ* νίκην (τῷ 333) ὁ Ἀλέξανδρος συναθροίσας τοὺς ἀποθανόντας ἔθαψεν αὐτοὺς μεγαλοπρεπῶς καὶ συνετέλεσε θυσίας εἰς τοὺς θεούς. Τὸν δὲ στρατηγὸν *Παρμενίωνα* ἔστειλεν εἰς τὴν *Δαμασκὸν** τῆς *Συρίας** κατὰ τοῦ *Δαρείου*. Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη εἰς τὴν *Φοινίκην** καὶ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις παρέλαβε, τὴν δὲ *Τύρον* ἀντισταθεῖσκαν ἐπολιόρησεν ἑπτὰ μῆνας καὶ ἀφοῦ τὴν κατέλαβε (332), κατέκοψε τοὺς

Τυρίους πλὴν ὀλίγων καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν ἐξήνδραπόδισεν. Ἐντεῦθεν μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως μετέβη εἰς τὴν *Αἰγυπτον** καὶ χωρὶς κινδύνων παρέλαβε πάσας τὰς ἐν αὐτῇ πόλεις. Ἐνταῦθα ἔκτισε πόλιν μεγάλην καὶ θυκυκτὴν καὶ ἀπ' ἐκτουτοῦ ὠνόμασεν αὐτὴν *Ἀλεξάνδρειαν*. Ἐπειτα διὰ τῶν ἐρήμων τῆς *Λιβύης** ἐπορεύθη εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἄμμωνος, ἔνθα τὸν θεὸν ἐτίμησε διὰ μεγαλοπρεπεστάτων ἀφιερωμάτων.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Συρίαν εἰσῆλσεν εἰς τὴν *Μεσοποταμίαν* καὶ ἀπέριψε τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις τοῦ Δαρείου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δαρεῖος συναθροίσας πανταχοθεν τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἦτο ἐστρατοπεδευμένος περὶ τὰ *Γαυγάμηλα** πλησίον τῶν *Αρβήλων**, ὁ Ἀλέξανδρος ἔχων συντεταγμένον τὸν στρατὸν ἐστρατοπέδισεν ἀπέναντι τῶν Περτῶν. Αἱ σάλπιγγες ἐσήμαναν καὶ μάχη συνήφθη τῷ 331. Ὁ Ἀλέξανδρος εὐρώτως ἐνέβαλεν εἰς τὸ μέσον τῶν πολεμίων καὶ ἀκοντίσας κατὰ τοῦ Δαρείου, τούτου μὲν ἀπέτυχε, κατέβαλε δὲ τὸν παριστάμενον ἡνίοχον τοῦ βασιλείως. Καὶ ὁ Δαρεῖος φοβηθεὶς ὤρμησεν εἰς φυγὴν καὶ ἡ φυγὴ τῶν Περτῶν ὑπῆρξε γενικὴ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀκολουθῶν ἐφόρευε τοὺς φεύγοντας καὶ ἀναπαύσας τοὺς περὶ αὐτὸν ἵππεις προεχώρει εἰς τὰ Ἀρβήλα, ἵνα καταλάβῃ ἐκεῖ τὸν Δαρεῖον. Ἀλλὰ τὸν μὲν Δαρεῖον δὲν εὔρε, κατέλαβε δὲ τὰ χρήματα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν κατασκευὴν*, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἄρμα τοῦ Δαρείου καὶ τὴν ἀπίδα* καὶ τὰ τόξα*. Ἀπὸ τῶν Ἀρβήλων ὄρμηθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος προεχώρησεν εὐθύς εἰς τὴν *Βαβυλωνίαν** καὶ ἐκείθεν εἰς τὰ *Σουσα**, ἔνθα εὔρεθη ταυροὺς χρημάτων καὶ πολυτίμων πραγμάτων. Εἰς δὲ τὴν *Περσέπολιν** ἀφῆκεν ἐν καιρῷ συμποσίου νὰ καῶσι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Δαρείου. Ἐλεγε δὲ ὅτι τοιοῦτοτρόπως τιμωρεῖ

τοὺς Πέρσας δι' ὅσα κακὰ οὗτοι ἐπιδραμόντες τὴν Ἑλλάδα ἐπραξάν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τὰς Ἀθῆνας κατέσκαψαν καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῶν κατέκαυσαν. Ἐπειτα κατεδίωξε τὸν Δαρεῖον, ὅστις φεύγων ἐφρονεῦθη ὑπὸ τοῦ σατράπου Βήσου καὶ τὸ μὲν σῶμα τοῦ Δαρείου ἐπεμφεν εἰς τοὺς Πέρσας, ἵνα θάψωσιν αὐτὸ εἰς τοὺς βασιλικούς τάφους· συλλαβὼν δὲ ἰθνήνατ' εἰς τὸν Βῆσον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου, ὁ μόνος κυριάρχης τοῦ περσικοῦ κράτους ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος. Ἀλλὰ δὲν ἠρέσθη εἰς τὰς μέχρι τοῦδε κατακτήσεις καὶ προχωρήσας μέχρι τῆς *Ἰνδικῆς** ὑποτάσσει πολλοὺς ἡγεμόνας. Μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τούτων ἦτο καὶ ὁ *Πῶρος*. Τοῦτον συνέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸν ἠρώτα πῶς νὰ προσενεχθῇ πρὸς αὐτόν. Ἐκεῖνος δὲ εἶπε «*βασιλικῶς*». Καὶ ἐπειδὴ πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε μήπως λέγει καὶ ἄλλο τι, «*πάντα*, εἶπε, «*περιλαμβάνονται εἰς τὸ βασιλικῶς*». Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος ὄχι μόνον ἀφῆκε τὸν Πῶρον νᾶρχη ὅσα καὶ πρότερον ἦρχεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλην χώραν προσέθηκεν. Ἐν τούτῳ ὁ στρατὸς ἦτο καταπεπονημένος καὶ δὲν ἐπεθύμει νὰ πορευθῇ πρὸς τὰ πρόσω. Ὅθεν ὁ Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη νὰ καταβαλῇ καὶ διαβᾶς διὰ τῶν ἐρήμων τῆς *Γαδρωσίας** καὶ *Καρμανίας** ἀφίκετο τῷ 324 εἰς τὰ *Σουσα*. Ἐνταῦθα συνετέλεσεν ἑορτὰς καὶ ἐπλήρωσε τὰ χρεῖα τῶν στρατιωτῶν του καὶ εἰς ἄλλους ἔδωκε δῶρα καὶ ἐστεφάνωσε διὰ χρυσῶν στεφάνων τοὺς ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ διαπρέψαντας. Ἐκ τῶν *Σούτων** μετέβη ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ *Ἐκβάτανα**, ἔνθα ἐθυσίασε θυσίαν καὶ ἀγῶνα ἐτέλεσε γυμνικὸν καὶ μουσικόν. Ἐκεῖ ἀπέθανεν ὁ πιστὸς φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἡφιστίων. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος πολὺ ἐπένθησε διὰ

τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὔτε ἔτρωγεν οὔτε περιποιεῖτο τὸ σῶμά του, ἀλλ' ἔκειτο ἢ ὀδυρόμενος ἢ πενθικῶς σιωπῶν. Καὶ ὅτε κατῆλθεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα* ἐκήδευσε λαμπρότατα τὸν Ἡρασιτίωνα.

Ὁ Ἀλέξανδρος διέδωκε τὴν παιδείαν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἰδρύσει πολλὰς πόλεις· ἐνίσχυσε πανταχοῦ τὰ γράμματα, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν καὶ ἐρρῦθμισε διὰ σοφῶν καὶ δικαίων θεσμῶν τὰ ἦθη τῶν κατακτηθέντων λαῶν. Διὰ τὰς πολλὰς δὲ αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ τὰς μεγάλας πράξεις, τὰς ὁποίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἔπραξεν, ἐπωνομάσθη μέγας. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐδείχθη ἄμοιρος ἐλαττωμάτων· διέταξε νὰ φονευθῶσιν ὡς συνωμόται ὁ στρατηγὸς Παρμενίων καὶ ὁ τοῦτου υἱὸς Φιλώτας· αὐτὸς δὲ ἐν καταστάσει μέθης καὶ παραφορᾶς ἐφόνευσε τὸν ἀξιώματικὸν Κλεῖτον. Ἀλλ' εὐθύς μετὰ τὸν ἀκούσιον τοῦτον φόνον τοῦ Κλείτου κατελήφθη ὑπὸ ἀθυμίας καὶ πικροτάτης μεταμελείας. Βασιλεύσας δὲ δώδεκα ἔτη καὶ ὀκτὼ μῆνας καὶ ἀσθενήσας ὑπὸ πυρετοῦ ἀπέθανεν ἐν Βαβυλῶνι τῷ 323.

21. Ὁ ἐφευρετὴς τῆς τυπογραφίας.

Πρὸ τινῶν αἰῶνων ἀκόμη τὸ μόνον μέσον πολλαπλασιασμοῦ συγγράμματός τινος ἦτο ἡ ἀντιγραφή αὐτοῦ διὰ τῆς χειρός. Τὰ χειρόγραφα ταῦτα εἶχον μεγάλην τιμὴν· διότι διὰ νὰ καταρτισθῇ ἐν τέλειον χειρόγραφον ἔχρειάζετο πολλὴ καὶ πολὺπλοκος ἐργασία· ἄλλος παρεσκευάζε λείαν καὶ σιλικὴν τὴν μεμβράνην, ἄλλος ἀντέγραφε τὸ κείμενον, ἄλλος ἐστόλιζε διὰ ποικίλων εἰκόνων τὰ περιθώρια κτλ. Εὐρίσκοντο δὲ τὰ χειρόγραφα μόνον ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν πλουσίων ἢ τῶν μοναστηρίων.

Ὀλίγοι λοιπὸν ἠδύναντο τότε νὰ ἔχωσι βιβλία. Οἱ δὲ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἦσαν βεβυθισμένοι εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας. Ἀλλ' ἡ θεία Πρόνοια ἀπέστειλεν ἕνα μέγαν ἄνδρα, ὅστις ἐμελλε νὰ καταστήσῃ κοινὸν κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος ἐπεὶ ἕως τότε ἦτο κτῆμα τῶν ὀλίγων. Ὁ μέγας αὗτος ἀνὴρ, ὅστις εἶναι ἄξιος μεγίστης εὐγνωμοσύνης, εἶναι ὁ Ἰωάννης Γουτεμβέργιος.

Ὁ Γουτεμβέργιος ἐγεννήθη εἰς τὴν πόλιν παρὰ τὸν ποταμὸν Ρῆνον* πόλιν Μαγεντίας, κατήγετο δὲ ἐξ οἰκογενείας εὐγενεῶς. Τὴν παιδικὴν καὶ ἐφηβικὴν του ἡλικίαν διῆλθεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἡ οἰκία των, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα συνήθειαν, ἦτο ἐστολισμένη δι' ἀναγλύφων καὶ ἄλλων ἀληγορικῶν κοσμημάτων. Ὑπεράνω τῆς μεγάλης θύρας τῆς εἰσοδοῦ ὑπῆρχε γλυπτὴ κεφαλὴ ὑπερμεγέθους ταύρου φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν· *Τίποτε δὲν μοι ἀντίσταται*. Τὸ ἐμβλημα τοῦτο ἔγινε καὶ ἐμβλημα τοῦ Γουτεμβέργιου. Πράγματι διὰ τοῦ θάρρους καὶ τῆς ἐπιμονῆς του κατάρθρωσε νὰ κατακινήσῃ πάντα τὰ ἐμπόδια.

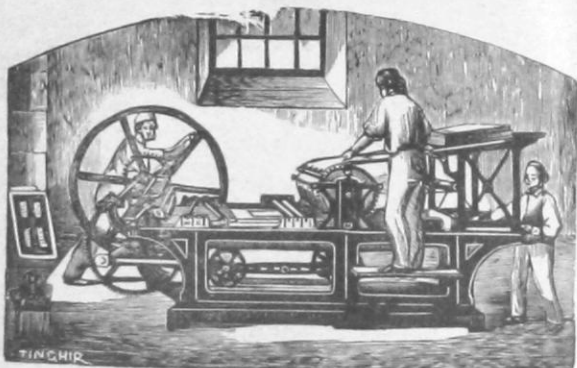
Ἐν ἡλικίᾳ δέκα πέντε ἐτῶν ὁ Γουτεμβέργιος ἐμεινεν ὀρφανός, ὁ δὲ πατὴρ του ὡς μόνην κληρονομίαν ἀφῆκεν εἰς αὐτὸν ἐλάχιστον εἰσόδημα. Ὁ νεαρὸς Ἰωάννης ἀναχωρήσας ἐκ Μαγεντίας μετέβη εἰς τὰς Κάτω Χώρας*, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Στρασβοῦργον*, ὅπου στερούμενος πόρων ἠναγκάζετο νὰ κερδίξῃ διὰ τῆς ἐργασίας του τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Κατὰ τοὺς χρό-

Γουτεμβέργιος.

νους ἐκείνους οἱ ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας καταγόμενοι δὲν εἶχον ἄλλο ἐπάγγελμα πλὴν τοῦ τῶν ὀπλων· ἀλλ' ὁ Γουτεμβέργιος ἀντὶ τοῦ ξίφους προετίμησε τὴν σφῦραν καὶ τὴν ρίνην. Εἶχε δὲ ὄχι μόνον ἑκτακτον φιλοπονίαν, ἀλλὰ καὶ ἑκτακτον ἐπιδεξιότητα καὶ πρὸς τούτοις πνεῦμα ἐπινοητικόν.

Ἄπο πολλοῦ ἐζήτει ὁ Γουτεμβέργιος νὰ εὕρῃ τρόπον, διὰ τοῦ ὁποῦ νὰ πολλαπλασιάζονται τὰ ἀντίγραφα διὰ μιᾶς

Τυπογραφεῖον.

μόνης πλακός, ἀνανεουμένης δὲ μόνης τῆς μελάνης νὰ αὐξάνῃ ἐπ' ἄπειρον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιτύπων. Δέκα ὀλόκληρα ἔτη εἰργάζετο μόνος ἐν Στρασβούργῳ, ζητῶν νύκτα καὶ ἡμέραν νὰ τελειοποιήσῃ τὸν σκοπὸν του.

Ὁ Γουτεμβέργιος κατῴρθωσε νὰ γλύφῃ εὐκόλως κινητὰ μέταλλινα στοιχεῖα, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ εὕρεθῇ καὶ τὸ κατάλληλον μέταλλον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ χύνωνται αὐτὰ· διότι ὁ μὲν σίδηρος ἦτο πολὺ σκληρὸς καὶ διέσχιζε τὸν χάρτην, ὁ δὲ μόλυβδος πολὺ μαλακὸς καὶ συνεπιέζετο κατὰ τὴν τύπωσιν.

Διὰ νὰ ἐπαρκήσῃ δὲ εἰς τὰς πολλὰς δαπάνας, τὰς ὁποίας

ἀπῆται ἡ ἐργασία αὕτη συνεταιρίσθη πρὸς τρεῖς κατοίκους τοῦ Στρασβούργου. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἠναγκάσθησαν οὗτοι νὰ πωλήσωσιν ὅ τι κινήτων καὶ πολυτίμων εἶχον καὶ τὴν πατριὴν των ἀκόμη οἰκίαν· ἀλλ' οὐδὲν παράπονον ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματός των. Τοσαύτην πεποίθησιν εἶχον εἰς τὸ μεγχείδιον τοῦ ἔργου καὶ εἰς τὴν μεγαλοφυίαν τοῦ διευθύνοντος τὴν ἐργασίαν!..

Ἄλλ' οἱ συνεταιροὶ του ἀπέθανον, ὁ δὲ Γουτεμβέργιος μείνας μόνος καὶ ἄνευ ὑποστηρίξεως ἀνεχώρησεν ἐκ Στρασβούργου. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του Μαγεντίαν ἀφωπώθη καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ του, ὅστις ἴγινε σκοπὸς τοῦ βίου του. Στερούμενος ὁμως χρημάτων συνεταιρίσθη πρὸς τὸν Ἰωάννην Φούττ καὶ τὸν Πέτρον Σχαίφρον. Καὶ ὁ μὲν Φούττ ἦτο πλούσιος τραπεζίτης, ὁ δὲ Σχαίφρονος νέος πολὺ πεπαιδευμένος καὶ ἀντιγραφεὺς ἔχων ἑκτακτον ἐπιδεξιότητα.

Ὁ Γουτεμβέργιος βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Πέτρου Σχαίφρου, κατῴρθωσε νὰ παραγάγῃ δι' ἐνώσεως ἀναλόγων μερῶν μολύβδου καὶ ἀντιμονίου μείγμα, ἐξ οὗ κατεσκευάσθησαν τυπογραφικὰ στοιχεῖα λεπτογραμμα, ὀλιγώτερον μὲν σκληρὰ τοῦ σιδήρου, ἀλλὰ καὶ δυνάμενα νάντεχῶσιν εἰς τὴν πίεσιν.

Ἄλλὰ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ὁ Φούττ κατέθηκε χρήματα ὡς ἀπλοῦς ἐπιχειρηματίας, ἐλπίζων κέρδη καὶ ὠφελείας· δόλιος δὲ ὢν καὶ πλεονέκτης, ἤθελε νὰ κρατήσῃ τὰ πάντα διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ὅθεν ἐζήτει μέσον νὰπαλλαχθῇ ἀπὸ τοῦ Γουτεμβεργίου· τοιοῦτο δὲ μέσον εἶχεν εἰς χεῖράς του τὰ χρεωτικὰ αὐτοῦ.

Ἠνάγκασε λοιπὸν αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ πᾶν δικαίωμα κέρδους, τὸ ὁποῖον θὰ ἔδιδεν ἡ νέα ἐφεύρεσις, καὶ μάλιστα

νάφηση τὸ τυπογραφεῖον καὶ νάπέλθη. Ὁ παιῆρ τῆς τυπογραφίας περιελθὼν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν ἐκ τῆς ἀχαριστίας τοῦ Φούστ, ἠναγκάσθη νάναχωρήσῃ ἐκ Μαχεντίας.

Ὁ Φούστ ἔλαβε τότε ὡς συνέταιρον τὸν Σχαιφερον, τὸν ὁποῖον ἔκαμε γαμβρόν του, καὶ ἤρχισε νὰ ἐκτυπῶνῃ βιβλία. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐργάται του ἐδυσπίστουν πρὸς αὐτὸν καὶ ἦσαν δυσηρεστήμενοι διὰ τὴν πρὸς τὸν Γουτεμβέργιον διαγωγὴν του, ὑπεχρέωσεν αὐτοὺς νὰ ὁμώσωσιν ἐπὶ τῆς ἀγίας Γραφῆς, ὅτι θὰ φυλάξωσι μυστικὴν τὴν νέαν βιομηχανίαν. Διὰ νὰ ἦναι δὲ ἀσφαλέστερος περὶ τῆς σιωπῆς των ὁ γηραιὸς τοκογλύφος ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ γράψωσι γραμμάτια, τῶν ὁποίων τὸ ἀντίτιμον θὰ ἐκράτει ἐκ τοῦ μισθοῦ των, ἐν ᾗ περιπτώσει ἔλεγόν τι.

Μὴ ἀρούμενος εἰς ταῦτα, ἐγκατέστησε τὸ ἐργαστήριόν του εἰς σκοτεινὰ ὑπόγεια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνέκλειε τοὺς ἐργάτας του. Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπικερδοῦς ἐπιχειρήσεώς του ἀπέθανεν.

Τότε κύριος τοῦ τυπογραφείου ἐγένεν ὁ Σχαιφερος, καὶ ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον, ἕως οὗ ἐξ αἰτίας τῶν πολέμων, οἱ ὁποῖοι ἐτάραττον τότε τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἡ Μαχεντία ἐκυριεύθη ἐξ ἐφόδου καὶ ἐλεηλατήθη, ὁ δὲ Σχαιφερος ἐφρονεῦθη καὶ οἱ ἐργάται τοῦ τυπογραφείου διεσκορπίσθησαν.

Βραδύτερον ὁ υἱὸς τοῦ Σχαιφεροῦ ἐγκαθιδρύσε τὸ τυπογραφεῖον. Εὐλικρινὴς δὲ ὦν καὶ τίμιος, δὲν ἠθέλησε νάποστερήσῃ τὸν Γουτεμβέργιον τὴν δόξαν, ἣτις τῷ ἀνῆκεν, ἀλλ' ἐθεώρησε καθῆκόν του νάνακηρύξῃ δημοσίᾳ τίνος ἐφευρέσεως ἦτο ἡ τυπογραφία. Ἐπὶ τοῦ πρώτου φύλλου λοιπὸν ὠραίου βιβλίου τυπωθέντος τῷ 1505 ἐτύπωσε καὶ τὰς ἐξῆς γραμμάς:

«Ἐν Μαχεντία ἐφευρέθη ἡ θαυμασία τέχνη τῆς τυπογραφίας ὑπὸ τοῦ εὐφροῦς Ἰωάννου Γουτεμβεργίου, ἐν ἔτει 1450»

ἐν αὐτῇ ἐβελτιώθη ὑστερον καὶ παρεδόθη εἰς τοὺς μεταγενεστέρους διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ Φούστ καὶ τοῦ Σχαιφεροῦ».

Τοῦτο ὁμῶς ἐγένε βραδύτερον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γουτεμβεργίου.

Ὁ δυστυχὴς ἐφευρετὴς ἐκ Μαχεντίας μετέβη εἰς Στρασβούργον. Ἐκεῖ δὲ ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων του ἱδρυσεν τυπογραφεῖον. Περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ βίου του ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Μαχεντίας προσκαλέσας μετὰ τιμῶν τὸν Γουτεμβέργιον εἰς τὴν γενέθλιόν του γῆν, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν σύνταξιν.

Διὰ τῆς γενναιοδωροῦ ταύτης προστασίας ἠδυνήθη ὁ Γουτεμβέργιος νάπριερώσῃ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του εἰς τελειοποίησιν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς τυπογραφίας. Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1468.

Ἡ ὠραία Μαχεντία ἀνήγειρε περικαλλῆς μνημεῖον εἰς τὸ ἰνδοξὸν τέκνον τῆς. Το ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἐχαράχθη ἐπὶ τοῦ μνημείου τούτου, λέγει περίπου τὰ ἐξῆς: «Τέχνην ἄγνωστον εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἐπενόησεν ἡ ἀγχίνοια τοῦ Γουτεμβεργίου. Σήμερον ὅτι ἐγνωρίζον οἱ ἀρχαῖοι καὶ ὅτι γνωρίζουσιν οἱ νεώτεροι, δι' αὐτῆς γίνεται κτήμα ὅλης τῆς οἰκουμένης».

Οἱ ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ τιμῶνται καὶ δοξάζονται, τὸ ὄνομα δ' αὐτῶν προφέρεται μετ' εὐγνωμοσύνης.

22. Παναγιώτης ὁ Νικόσιος.

Παναγιώτης ὁ Νικόσιος ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ* τῷ 1613 μ. Χ. ἐκ γονέων ἀσήμενων. Ἐπαιδεύθη καλῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει* καὶ ἐν Ἰταλίᾳ*. Ἦτο παράδειγμα εὐθύτητος καὶ

τιμότητος, πολιτικός ἀνὴρ προορατικώτατος καὶ ὀξυδερκέστατος καὶ περὶ τὰς διαπραγματεύσεις δεξιώτατος. Πρῶτον ἔγινε διερμηνεὺς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἔπειτα δὲ καὶ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Μετὰ πολλῆς ἐπιτηδειότητος ἐξεπλήρου ἀφρατέρας τὰς ὑπηρεσίας ταύτας· καὶ πολλάκις αἰσίως διεξέπερνε διαπραγματεύσεις πολλῶν ἐπικρατειῶν.

Παναγιώτης ὁ Νικόσιος ἐτιμᾶτο καὶ ἠγαπᾶτο ὑπὸ τοῦ βεζίρου Ἀχμέτ Κιοπροουλῆ· καὶ τῷ 1666 ἔμεινε διερμηνεὺς μόνος τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας καὶ διὰ τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς ἐμπειρίας του διηκόλυε πολλάκις τὴν ἐπιτυχίαν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Καὶ γενόμενος πρῶτος διερμηνεὺς καὶ γραμματεὺς τῆς αὐτοκρατορίας πολλὰ μετὰ δεξιότητος καὶ τόλμης ἔπραξεν. Καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ εὐεργετήμασιν ἀνήγειρε καὶ τὴν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη* πυρποληθεῖσαν μονὴν τῆς Θεοτόκου, ὅπου σήμερον εἶναι ἰδρυμένη ἢ Ἐμπορικὴ Σχολή.

Ὁ Νικόσιος ἀπέθανεν ἐξ ἀποπληξίας τῷ 1673 μ. Χ. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἐν μεγίστῃ πομπῇ ἐτάφη ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐν Χάλκῃ* μονῆς τῆς Θεοτόκου. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ τάφου ἐπιτύμβιον ἔχει ὡδε:

Ἐνθάδε κεύθαι Παναγιώτου δέμας*,
ἐρμηνέως ἄνακτος ἀρίστου λίαν,
μέγα διαπρέφαντος ἐν σοφῶν λόγοις,
καὶ βασιλείας ἀξίαν ἰλιθηφότος,
λελοιπότος φῶς, πρὶν τὸ γῆρας προφθάσῃ.
Ψυχὴ δ' ἀπέπη χῶρον ἐς μακαρίων.

23. Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος.

Μετὰ τὸν Παναγιώτην Νικόσιον διερμηνεὺς τῆς αὐτοκρατορίας διωρίσθη ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ* τῷ 1626 ἐκ πατρὸς Χίου ἐμπόρου καὶ μητρὸς Λοξάνδρας, ἡ ὅποια ἦτο ἐπιφανὴς τὴν καταγωγὴν καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν παιδείαν καὶ σύνεσίν της. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεπαιδεύθη λαμπρῶς ἐν Βυζαντίῳ* καὶ ἐν Ἰταλίᾳ*, καὶ εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱατρικῆς. Ἐπιτρέψξας ἐξ Ἰταλίας* ἔγινε καθηγητὴς ἐν τῇ Μεγάλῃ Σχολῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Διετέλεσε γραμματεὺς παρὰ τῷ Νικόσιῳ καὶ ὑπὸ τούτου συνεστάθη εἰς τὸν βεζίρην Ἀχμέτ Κιοπροουλῆν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Νικόσιου προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀχμέτ Κιοπροουλῆ εἰς τὴν μεγάλην διερμηνείαν. Ὁ Μαυροκορδάτος ἦτο ὀμιλητικώτατος καὶ πρὸς ὄλους εὐπρόσιτος. Διὰ τοῦτο καθ' ἑκάστην εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ πολλοὶ προσήρχοντο καὶ ἕκαστος χαίρων ἀπήρχετο· διότι ἄλλος μὲν ἱατρεύετο ἐκ σωματικοῦ τινος νοσήματος, ἄλλος δὲ ἐλάμβανε τὴν λύσιν προβλήματός τινος, ἕτερος δὲ εὕρισκε τὴν ἐξήγησιν θεολογικοῦ ἢ ἄλλου τινὸς ζητήματος καὶ ἄλλος κατ' ἄλλον τρόπον ἀνεκουφίζετο.

Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ἀπέλαυε παρὰ τῷ Σουλτάνῳ πολλῆς εὐνοίας καὶ τιμῆς· καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ἐξ ἀπορρητίων. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔπασχε δεινῶς ὑπὸ ποδαλγίας καὶ αἰσθανόμενος τὸ τέλος αὐτοῦ προσεγγίζον συνεκάλεσε περὶ ἑαυτὸν τοὺς συγγενεῖς του. Καὶ οὕτως ἰδιωτεύων εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν τέκνων του ἐτελεύτησε τῷ 1709· κατέλιπε δὲ καὶ παντοίας ὕλης συγγράμματα.

24. Ἀδαμάντιος Κοραΐς.

Ἐγεννήθη ὁ ἔξοχος οὗτος ἀνὴρ ἐν Σμύρνῃ τῷ 1748 ἐκ πατρὸς μὲν Χίου Ἰωάννου Κοραΐ, μητρὸς δὲ Θωμαΐδος, ἣ

Ἀδαμάντιος Κοραΐς.

ὅποια ἦτο ἱκανῶς λογία. Ἐτυχε διὰ τῶν πολλῶν φροντίδων τοῦ πατρὸς του προσήκουσαν ἐκπαίδευσιν. «Πολλάκις, λέγει ὁ ἴδιος, ἐπεθύμησα εἰς τὰς δεσποτικὰς ἐφορτὰς κατὰ τὴν συνή-

θειαν τῶν νέων ἐφορτίασιμον ἔνδυμα νέον καὶ με ἀνέβαλλον (δ πατήρ) ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα εἰς τὸ Πάσχα καὶ ἀπὸ τοῦτο πάλιν εἰς τὰ Χριστούγεννα, οὔτε διδάσκαλον ὅμως ἢ ἄλλο τι ὄργανον παιδείας ζητοῦντα δὲν με ἀπέβαλέ ποτε». Τὸ πλεῖστον ὅμως εἰς τὴν παιδικὴν καὶ νεανικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν ὁ Κοραΐς ὠφελήθη παρὰ τοῦ Βερνάρδου Κεύνου, ἐφημερίου τοῦ Ὁλλανδικοῦ ἐν Σμύρνῃ προξενείου. Διδάχξας τὸν Κεῦνον τὴν ἑλληνικὴν ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ τὴν λατινικὴν παρὰ ραβίνου δὲ ἔμαθε τὴν ἑβραϊκὴν. Ἐπειτα ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του εἰς τὴν Ὁλλανδίαν πρὸς ἐμπορίαν. Καὶ συνεστάθη ὑπὸ τοῦ Κεύνου εἰς τὸν σοφὸν καὶ ἐνάρετον ἱερέα Ἀνδρέαν Βύρτιον, παρὰ τοῦ ὁποίου πολλὰ ἐδιδάχθη. Μετὰ εἴς ἔτη ἕνεκα ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σμύρνην καὶ κατώρθωσε νὰ ἀποσταλῆ εἰς Εὐρώπην πρὸς σπουδὴν τῆς ἱατρικῆς (1782).

Ὁ Κοραΐς ἐν Μομπελλιῆ* τῆς Γαλλίας* ἐπέδοθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἱατρικὴν. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν συνετηρεῖτο ὑπὸ τῶν γονέων του· μετὰ τὸν θάνατον δὲ τούτων ἐλάμβανε μικρὸν χορήγημα παρὰ τοῦ Βερνάρδου Κεύνου, αὐτὸς δὲ μετέφραζεν ἐκ τῆς ἀγγλικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης εἰς τὴν γαλλικὴν ἱατρικὰ συγγράμματα· καὶ ταῦτα πωλῶν εἰς ἐκδότας ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. Ἐπὶ εἴς δὲ ἔτη σπουδάζας ἐνθέρμως ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς καὶ ἀποκατέστη ἐν Παρισίοις (τῷ 1788). Τότε δὲ ἐπέινασε μὲν ὁ Κοραΐς, ἀλλ' ἀδιακόπως εἰργάζετο.

Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς δαπάνη τῶν Ζωσιμαδῶν ἐξέδωκε τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς, τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην. Ἐν ἐκάστῳ δὲ τόμῳ προσέθηκεν ἐξηγητικὰς σημειώσεις καὶ προλεγόμενα, διὰ τῶν ὁποίων καταφαινεται φι-

λόσοφος, φιλόλογος καὶ πολίτης ἄριστος. Καὶ ἐπειδὴ πρὸ τοῦ Κοραῆ ἄλλοι μὲν ὑπεστήριζον τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης, ἄλλοι δὲ τὴν μόρφωσιν τῆς χυδαίας, ὁ Κοραῆς ἐφρόντισε νὰ κανονίσῃ τὴν καθωμιλημένην. Κατὰ δὲ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1833 ἐργαζόμενος ἔτεινε τὴν χεῖρα, ἵνα λάβῃ κυάθισκον καφέ· καὶ ἀπολέσας τὴν ἰσορροπίαν ἔπεσε καὶ παθὼν κάταγμα τοῦ ὀστοῦ τοῦ μηροῦ ἐτελεύτησεν. Ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἀνηγέρθη βραδυτέρον μνημα, ἐφ' οὗ ἐνεχαράχθη κατάλληλον ἐπιτύμβιον.

25. Ζωσιμάδαι.

Οἱ Ζωσιμάδαι ἦσαν ἕξ ἀδελφοί, Ἰωάννης, Ἀναστάσιος, Θεοδόσιος, Νικόλαος, Ζώης καὶ Μιχαήλ. Ἐγεννήθησαν ἐν Ἰωαννίνοις* περὶ τὰ μέσα τῆς 11ῆς ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐγκατεστάθησαν χάριν ἐμπορίας, οἱ μὲν ἐν Ἰταλίᾳ*, οἱ δὲ ἐν Ρωσίᾳ*. Μετριόφρονες, ἐπιχειρηματικοὶ καὶ φίλοι τῆς οικονομίας ὄντες ἐσχημάτισαν ἄπειρον περιουσίαν. Ἀλλὰ ἐνῶ αὕτη ηὔξανετο, συνησθάνοντο ὅτι δὲν εἶναι μέγα κατόρθωμα ἢ συσώρευσις πλοῦτου, ἀλλ' ἡ καλὴ αὐτοῦ χρῆσις. Ὅθεν σύμπαντα τὸν πλοῦτον αὐτῶν καθιέρωσαν εἰς ἀγαθοεργίας καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀναλάβωσι ποικίλας δαπάνας πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας. Ὁ μεγαλόψυχος Θεοδόσιος ἀνέλαβε τὴν διατήρησιν σχολῆς ἐν Ἰωαννίνοις*, καὶ ὁ ἐν Ρωσίᾳ* Ἀναστάσιος τὴν ἐκδοσιν πάντων τῶν συγγραμμάτων τοῦ σοφοῦ *Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως** καὶ ἐξ ὀνόματος καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, τῶν *Κυριακοδρομιῶν** *Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη**. ταῦτα δὲ διένεμε δωρεὰν εἰς πάντα δεόμενον.

Ὅπου καὶ ἂν κατώκει συγγραφεὺς τις στερούμενος πό-

ρων πρὸς ἐκδοσιν καινωφελῶν συγγραμμάτων, οἱ Ζωσιμάδαι ἀμέσως ἐπήρχοντο ἀρωγοί. Συνενοήθησαν μετὰ τοῦ ἐν Παρισίοις* διαμένοντος Κοραῆ καὶ παρέσχον εἰς αὐτὸν πόρους δαψιλῆς πρὸς ἐκδοσιν συγγραμμάτων καὶ ἰδίως τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Σχολεῖα, λογίους καὶ συγγράμματα πολυειδῶς συνέτρεχον. Ὅπου ὑπῆρχεν ἀνάγκη συνδρομῆς αὐτόκλητοι οἱ Ζωσιμάδαι ἔπεμπον ὅσα ἐνόμιζον ἰκανὰ πρὸς εὐδωσιν τοῦ ἔργου. Ἐπραττον δὲ ταῦτα οὐχὶ ἰν' ἀξιοθῶσι τιμῶν καὶ παρασῆμων, ἀλλὰ πρὸς ὠφελειαν τῶν πολλῶν. Πρὸς πολλοῖς δὲ καὶ ἄλλοις κατήρτισαν συλλογὴν πολλῶν ἀρχαίων νομισμάτων, χρυσῶν, ἀργυρῶν καὶ χαλκίνων καὶ ἐδώρησαν αὐτὴν εἰς τὴν Ἀθήναις βιβλιοθήκην.

Ἐκ τῶν Ζωσιμαδῶν ὁ Ἰωάννης ἐτελεύτησε τῷ 1786, ὁ Θεοδόσιος τῷ 1793, ὁ Ἀναστάσιος τῷ 1805, ὁ Μιχαήλ τῷ 1809, ὁ Ζώης τῷ 1827. Ὁ δὲ Νικόλαος ἠγόρασεν ἐκ τῶν ἰδίων 250 μετοχὰς τῆς ἐν Ἀθήναις Τραπεζίης, ἐκ δὲ τῶν κληροδοτημάτων τῶν ἄλλων Ζωσιμαδῶν ἑτέρας 250 πρὸς διαρκῆ συντήρησιν τῆς ἐν Ἰωαννίνοις *Ζωσιμαίας σχολῆς*. Καὶ μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς εὐεργετῶν ὁ ἀείμνηστος οὗτος ἀνὴρ ἐτελεύτησε τῷ 1842.

26. Ζώης Καπλάνης.

Ὁ Ζώης Καπλάνης ἐγεννήθη τῷ 1736 ἐν *Γραμμένῳ** τῆς Ἠπείρου. Νήπιον ὄν ἀπώλεσε τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος συνῆψεν ἡδὴ καὶ δεῦτερον γάμον. Ὁ Ζώης ἐγκατελείφθη πενίστατος, ἠναγκασμένος μάλιστα νὰ συντηρῇ καὶ τὴν μητρειάν του. Κατὰ τινα ἡμέραν ἀπεβλήθη ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας ὑπὸ τῆς μητρειᾶς,

διότι αὕτη ἐπιέζετο ὑπὸ δυστυχίας. Μετέβη δὲ εἰς Ἰωάννινα· καὶ μὴ ἔχων νὰ δαπανήσῃ εἰς τοὺς ξενῶνας κατεκλίνετο παρὰ τὴν θύραν μεγάλης τινὸς οἰκίας, ἵνα διανυκτερεύῃ. Καθ' ὄλην τὴν νύκτα ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους κατατρυχόμενος διετέλεσεν ἀϋπνος. Τῷ δὲ πρωί, ὅτε ὁ οἰκοδεσπότης ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς οἰκίας του, ἐξέθηκε τὰ καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐζητεῖτο διὰ τῆς ἐργασίας ἐντιμον πόρον ζωῆς. Ὁ οἰκοδεσπότης ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκαλεῖτο Χατζηνῆκος, συνεικινήθη καὶ παρέλαβε τὸν Ζῶν ὑπηρετήν εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁ Ζῶν βλέπων ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Χατζηνῆκου κατὰ τὴν νύκτα δὲν εἶχεν ὑπηρεσίαν καὶ φιλομαθῆς ὢν ἔλαβε βιβλία καὶ μόνος ἐμάνθανε γράμματα. Φωραθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου του ἀπηλλάχθη τῆς βαναύσου ἐργασίας· καὶ προσελήφθη ὑπάλληλος καὶ κατόπιν γραμματεὺς ἐν τῷ ἐμπορικῷ καταστήματι τοῦ Χατζηνῆκου. Ἐν βραχείᾳ χρόνῳ ὁ Καπλάνης πιστῶς ὑπηρετῶν καὶ εὐαρεστῶν τὸν εὐεργέτην του κατέστη συνέταιρος τοῦ Χατζηνῆκου καὶ ταχέως ἠύξησε τὰς ὑποθέσεις τῆς ἐταιρείας. Ἀμφότεροι, καὶ ὁ Ζῶν καὶ ὁ Χατζηνῆκος, μετέβησαν εἰς τὸ Βουκουρέστιον* καὶ ἐκεῖθεν ὁ Ζῶν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ρωσίαν. Μετρίοφρων δὲ καὶ νοήμων ὢν μεγάλως ἐπλούτησεν.

Ὁ Ζῶν Καπλάνης ἐγκατέφησεν εἰς τὴν Μόσχαν*. Ζῶν δὲ βίον λιτόν, ταπεινόν, σώφρονα, ἐντιμον καὶ θεάρεστον, ἐφάνη χρήσιμος εἰς τοὺς συγγενεῖς του καὶ εὐεργετικὸς εἰς πολλοὺς πένητας, χήρας καὶ ὄρφανά. Καὶ συνέστησε σχολὴν ἐν Ἰωαννίνοις, τὴν ὁποίαν ἐπροίκισε δι' ἀξιολόγου βιβλιοθήκης καὶ συλλογῆς ἐργαλείων φυσικῆς. Πλήρης δὲ ἡμερῶν ἀπέθανε τῇ 20ῇ Δεκεμβρίου τοῦ 1806.

27. Ὁ Χριστὸς καὶ τὸ παιδάκι.

(*Αχ. Παράσχοῦ*).

Α·

Μὲ καλαθάκι ἀδειανὸ κι' ὡς τὴν καρδιά θλιμμένο
ἓνα μικρούτσικο φτωχό,
εἰς τὸ σχολεῖό του μοναχὸ
τραβοῦσε τὸ καίμενο.

Περνοῦσεν ἀπὸ κάτασπρο μικρὸ ἐρημοκλήσι·
τοῦ φάνηκε ὡσὰν φωλιά,
ὅπου ζεσταίνει τὰ πουλιά,
χιονιᾶς ὅταν φουσηῖ.

Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ καλοῦ Σωτήρος μας ἐστάθη
κι' ὡς νᾶχε ἔμπρός του τὸ Χριστό,
Τοῦ ἔλεγε γονατιστὸ
ἀπ' τῆς ψυχῆς τὰ βάθη:

Β·

«Χριστέ, δὲν ἔχομε ψωμί ἔς τὸ σπίτι μας καὶ κλαίγω.
Ἴδὲ τὸ καλαθάκι μου, ἂν φέμματά Σου λέγω.
Ἐγὼ εἶμαι καλὸ παιδί, μοῦ εἶπε ἡ μητέρα,
καὶ δὲν πειράζει νησικὸ νὰ μείνω καὶ μὰ ἔμερα
Μὰ τὰ μικρὰ τὰδελφιά μου κ' ἡ πειδὸ μικρὴ μας Φρόσω
δὲν εἶναι κρῖμα νὰ πεινοῦν νύκτα καὶ ἔμερα τόσο;
Καλά· ἐμᾶς, μᾶς ἄφησες καὶ δέ μας συλλογᾶσαι,
ὅμως τὴ Φρόσω δὲν ἔμπορεῖς νὰ πῆς πῶς δὲ λυπᾶσαι.
Νά, Σοῦ τα εἶπα ὅλα μας τὰ βάσανα, τὲς λύπες,
γιὰ νὰ μὴ λέγῃς ὕστερα: γιατί δὲν Μοῦ το εἶπες».

Γ'

Ἐάν σχολασεν, ὦ τί χαρά . . . Ὡς ἀν πουλιά πετοῦσαν
τὰδέλφια του μέσ' ἔς τὴν ἀυλὴν
μαζὶ κ' ἢ Φρόσω ἢ καλὴ
καὶ ἔσαν τρελλὰ γελοῦσαν.

Καινούργια ροῦχα καὶ ζεστά ἴφοροῦσε τὸ καθένα,
κὶ ὅταν τον εἶδαν νὰ φανῆ,
χαρᾶς ἀφήσανε φωνὴν
μεγάλην τὰ καίμενα.

«Ψωμάκι τώρα ἔχομε, μικρὸ μου πονεμένο,
τοῦ εἶπ' ἢ μάνα του, κὶ αὐτὸ
ὅπου ἔς τὰ χερίά μου κρατῶ,
χρυσάφι γεμισμένο.

Ἀπ' ὅλα τώρα ἔχομε· τί θέλεις νὰ σου φέρω;
Ξεύρεις, μικρὸ μου ὄρφανό,
πῶς πλέον δὲν θὰ λὲς «πεινῶ;»
Κ' εἶπ' ὁ μικρός: «Τὸ ξέρω».

—Τὸ ξεύρεις! Πῶς; — Νά, ὁ Χριστὸς μας πλούτισε, μητέρα.

Σχολεῖό μου ἔσαν ἐπήγαινα, ἔς τὸ ῥημοκκλησι πέρα,
Τοῦ εἶπα τοῦ καλοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ μας βοηθήσῃ.
Δὲν σ' ἰῶπε; — Νάι, ὁ Κύριός μας ἔχει ἐλεήσει . . .
μ' ἔνα του ὄμως ἄγγελο, γιὰ χάρι ἰδική σου
γι' αὐτὸ λαμπάδα νὰ Του πᾶς ἔς τὴν ἐκκλησιά, θυμήσου!

Τὸ θαῦμ' αὐτὸ πῶς ἔγινε; — Ὅταν ἔς τὴν ἐκκλησία
παρακαλοῦσε ὁ μικρός, μυριόπλουτος κυρία,
τὸ ἄκουσε σὲ μιὰ γωνιά κρυμμένη, καὶ βοήθεια
εἰς τὴν μητέρα ἔστειλε μὲ πονεμένα στήθια.

28. Οἱ τρεῖς φίλοι (Ἀχ. Παράσχου*).

Α'

Μέσ' σὲ λαγκάδι σκιερὸ καὶ ἡσυχὸ μιὰ ἡμέρα
ροῦακι κρυσταλλένιο
τὸ πράσινο ἐχάθευε χορτάρι πέρα, πέρα,
καὶ ἄγρια κρίνα μὲ νερὸ ἐδροοῖζε ἀσημένιο.
Ἦταν ἡμέρα ὠμορφοῦ καὶ ἀγῆ πολὺ ἀκόμη,
ὅταν ἐφάνησαν ἐκεῖ μαζὶ τρεῖς πεζοδρομοί.

Β'

Συνωμιλοῦσαν κ' ἤρχονταν ἔσαν φίλοι ἀγαπημένοι,
κ' εἰς ρίζαν δένδρου ἰκάθησαν ἀπάνω κουρασμένοι.
Ὁ ἕνας ἄνδρας ἦτανε θρασύς· μὲ φτερωμένα
τὰ πόδια μ' ἄτακτα μαλλιά καὶ γένεια μπερδεμμένα.
Τὸν λέγαν ἄνεμο Βοριᾶ οἱ σύντροφοί του πάλι
γυναῖκες ἦτανε ἢ μιὰ ἔσαν γίγαντας μεγάλην
κάθε πνοή της ἔκαιε· σπινθήριζ' ἢ ἡματιά της
καὶ ἔσαν δυὸ φλόγες μοιάζανε τὰ δύο μάγουλά της.
Ὁ κόσμος, τὴν ἐτρομάζεε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε
καὶ ἰδομά της ἔλεγαν Φωτιά ὅπου περνοῦσε.
Ἡ ἄλλη ἦταν δροσερή, γλυκεῖα γαλανομάτα,
καὶ ὁ Βοριᾶς καὶ ἡ Φωτιά μὲ σέβας τὴν ἰμιλοῦσαν
τὰ ἡματιά της ἐντροπαλά, σεμνότητα γεμάτα,
κάτω ἔς τὴν γῆν ἐβλέπανε. Τιμὴν τὴν ἐκαλοῦσαν.

Γ'

Ἀφοῦ ξεκουρασθήκανε, εἶπ' ὁ Βοριᾶς: Φοβοῦμαι
μήπως ἐκεῖ, ποὺ τρέχομε καμμιὰ φορὰ, χαθοῦμε.
Γιὰ πέστε ποῦ ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ τὸν ἄλλο πάλι,
ἂν χωριστοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριά καὶ σ' ἄλλη;

«Εὐκόλα, εἶπεν ἡ φωτιά, νά μ' εὔρετε *μπορεῖτε*

*Ὅπου κυτιάζετε καπνό, ἐκεῖ θά με ἰδῆτε».

*Κ** εἶπε Βοριᾶς: Σὲ κύματα ἀπάνω φουοκωμένα
κ' ὅπου τὰ φύλλα οἰόνται θά μ' εὔρετε κ' ἐμένα.

*Ὅμως ἐσένα ποῦ, Τιμή, ἂν κάποιε χαθοῦμε,
*μποροῦμε νά σ' εὔροῦμε;

*Κ** ἐκείνη ἀνεσιτάξαε: *Ἀνίσως μὲ ἀγαπᾶτε,
τοῦ ἀποκριθῆκε, ποτὲ νά μὴ με παραιπᾶτε.

*Ἄν φύγω, μήτε ἄνεμος, μήτε φωτιά με φθάνει.

*Κείνος, πού χάση τὴν τιμή, γιὰ πάντα τήνε χάνει».

29. Αἱ ἀρεταὶ τοῦ Φραγκλίνου.

Ὁ περικλεῆς καὶ ἀκραιφνὴς πολίτης Βενιαμὴν Φραγκλίνος ἦτο υἱὸς βαφείως τινὸς τῆς Βοσιῶνης*. Κατ' ἀρχὰς ἐχρημάτισε κηροποιὸς καὶ μετέπειτα τυπογράφος. Αὐτὸς συνέταξε τὰς πρώτας ἐν Ἀμερικῇ* ἐφημερίδας, ἱδρυσε τὰ ἐν αὐτῇ πρώτα χαρτοποιεῖα, ἀνεκάλυψε τὴν ταυτότητα τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ καὶ τοῦ κεραυνοῦ, ὑπῆρξεν ὁ εὐτολμος ἀντιπρόσωπος τῶν ἀποικιῶν, ἀπεδείχθη μετὰ τοῦ Οὐάσιγκτωνος* εὐεργέτης τῆς γενετείρας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τέλους ἀποῦ ἐπὶ ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἔτη διῆλθεν εὐεργετῶν ἀπέθανεν ἐλκυσας πρὸς ἑαυτὸν τὸ σέβας τῶν δύο κόσμων.

«Κατὰ τὴν νεότητά μου, λέγει ὁ ἴδιος, συνέλαβον τὸ παράτολμον καὶ δύσκολον σχέδιον νά φθάσω εἰς τὴν ἠθικὴν τελειότητα. Ἐπεθύμουν νά ζῶ χωρὶς νά διαπράττω σφάλματι καὶ νά διορθωθῶ ἐξ ὧν ἐκείνων τῶν ἐλαττωμάτων, εἰς τὰ ὅποια παρέσυρέ με εἴτε φυσικὴ κλίσις, εἴτε συνήθεια, εἴτε ἡ κοινωνία. Ἀποῦ ἐγνώριζον ἢ τοῦλάχιστον ἐνόμιζον ὅτι γνω-

ρίζω τί εἶναι ἀγαθὸν καὶ τί κακόν, δὲν ἔβλεπον διὰ ποῖον λόγον δὲν θά ἤδυναμην πάντοτε νά πράττω τὸ μὲν, καὶ ἀποφεύγω τὸ ἕτερον. Ἄλλ' ἐνόησα τάχιστα ὅτι ἀνέλαβον ἔργον πολλῶν δυσκολώτερον ὅσον ἐφανταζόμεν. Καθ' ὃν χρόνον κατέβαλλον ὄλην μου τὴν προσοχὴν καὶ τὴν φροντίδα ἐπὶ τῆς προφυλαχθῶ ἀπὸ τινος παραπτώματος, ἐνέπιπτον συχνὰ εἰς ἕτερον. Ἡ συνήθεια ἐπωφελεῖτο ἐπιγμῆς τινος ἀπροσεξίας μου καὶ ἡ ἐπιγμῆς ἐπιπονή πρὸς τὸ ἐλάττωμα ἀπεδεικνύετο ἐνίοτε ἀνωτέρα τοῦ λογικοῦ. Τέλος κατενόησα ὅτι ἡ καθαρῶς θεωρητικὴ ἐπιπονήσις ὅτι συμφέρον ἔχομεν νά ὦμεν τελείως ἐνάρετοι, δὲν ἀρκεῖ ἐπιπονή νά μας προφυλάξῃ ἀπὸ τῶν ἐλαττωμάτων. Πρέπει νά παραιτηθῶμεν τὰς κακὰς ἐξεις, νάποκτήσωμεν

Βενιαμὴν Φραγκλίνος.

ἄλλας ἀγαθὰς καὶ νά στερεώσωμεν ταύτας, ὅπως δυναθῶμεν νά ἔχωμεν διαγωγὴν ὁμοιομορφον, εὐθύτητα ἀδιάπτωτων. Πρὸς τοῦτον δὲ τὸν σκοπὸν ἠκολούθησα τὴν ἀκόλουθον μέθοδον.

»Κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἀρετῶν, τὴν ὁποίαν εὔρον εἰς διάφορα βιβλία, ὁ κατάλογος αὐτῶν ἦτο μᾶλλον ἢ ἦττον μακρὸς κατὰ τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν οἱ συγγραφεῖς ἀπέδιδον εἰς τὰς λέξεις τὰς δηλούσας τὰς ἀρετάς. Χάριν εὐκρινείας ἐγὼ προετίμησα πλειοτέρας λέξεις, τῶν ὁποίων ἐκάστη νά ἐκφράζῃ στενωτέραν ἔννοιαν. Συνήθροισα λοιπὸν οὕτω δέκα καὶ τρεῖς ἀρετάς, τὰς ἐξῆς: ἐγκράτειαν, οἰωπὴν, τάξιν, ἀπόφρασιν, λιτότητα, φιλοπονίαν, εὐλικρίνειαν, δικαιοσύνην, μετριοπάθειαν, καθαριότητα, ἡσυχίαν, ἀγνείαν καὶ ταπεινοφροσύνην»

καὶ παρ' ἐκάστην τούτων κατέγραψα ἔν παραγγέλμα εἰς δὴ-
λωσιν τῆς ἐννοίας, τὴν ὅποιαν ἀπέδιδον.

»Σκοπὸν δ' ἔχων ἀποκτήσω τὴν ἕξιν τῶν ἀρετῶν τού-
των, θεώρησα ὅτι ὁ ἀσφαλέστατος πρὸς τοῦτο τρόπος ἦτο
νὰ μὴ διασπῶ τὴν προσοχὴν μου φέρων ταύτην πρὸς ὅλας
ταυτοχρόνως τὰς ἀρετάς, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ νὰ συγκεντρώσω
πάσας μου τὰς προσπάθειάς εἰς τὴν ἀσκήσιν μιᾶς μόνης ἀρε-
τῆς, εἶτα δέ, εὐθύς ὡς θὰ ἐγινόμην κύριος αὐτῆς, νὰ μετα-
βαίνω εἰς ἄλλην καὶ οὕτω καθεξῆς. Πρώτην δ' ἀρετὴν ἔθηκα
τὴν ἐγκράτειαν, διότι αὕτη παρέχει εἰς τὸν ἄνθρωπον νηφα-
λιότητα καὶ διαύγειαν πνεύματος, ἀπαραιτήτους εἰς τὸν θέ-
λοντα νὰ ἐπαγρυπνῇ, νὰ ἦναι πάντοτε προσεκτικὸς πρὸς
καταπολέμησιν τῆς ἀδιακόπου ἐφόδου ἀπρηχαιωμένων ἕξεων
καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλως ἐπερχομένων ἰσχυρῶν πειρασμῶν.
Μετὰ τὴν στερεὰν κτῆσιν τῆς ἀρετῆς ταύτης, ἡ σιωπὴ ἀπέ-
βαινε εὐκολωτέρα. Καὶ ταύτην ἔταξα δευτέραν· διότι ἐξ
ἴσου ἐπεθύμουν ἀποκτήσω γνώσεις καὶ νὰ προκόψω εἰς τὴν
πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν. Ἐθεώρουν δὲ ὅτι εἰς τὰς συναναστροφὰς
περισσότερα μαθαίνει τις διὰ τοῦ ὠτός ἢ διὰ τῆς γλώσσης καὶ
ἐπεθύμουν ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τῆς ἕξεως νὰ λαλῶ περὶ μηδαμι-
νῶν πραγμάτων καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ εὐφρολογῶ διὰ
λογοπαιγνίων, γινόμενος οὕτως εὐάρεστος εἰς μόνους τοὺς
ἐπιπολαίους. Ἦλιπζον δὲ ὅτι διὰ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς μετ'
αὐτὴν τάξεως θὰ εἶχον περισσότερον χαρὸν πρὸς ἐξακολού-
θησιν τοῦ σχεδίου μου καὶ τῶν μελετῶν μου. Καὶ ἂν ἔπειτα
κατῶρθουν νὰ λάβω τὴν ἕξιν τῆς ἀποφάσεως, θάπέκτων
τὴν ἀναγκαίαν ἐπιμονὴν εἰς κτῆσιν τῶν ἐπιλοιπίων ἀρετῶν·
διότι ἤλιπζον ὅτι ἡ λιτότης καὶ ἡ φιλοπονία, ἀπαλλάττουσαι
μὲ τοῦ χρέους, ὅπερ εἰσέτι μ' ἐπεβάρυνε καὶ εἰσάγουσαι εἰς τὸν

κίον μου τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν, θὰ μοι διηκό-
νουν τὴν ἀσκήσιν τῆς εἰλικρινείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν
ἄλλων ἀρετῶν.

»Εἶναι δὲ καλόν, ἐπιλέγει, νὰ μάθωσιν οἱ ἀπόγονοί μου
εἰς τὸ σύστημα τοῦτο ὀφείλει ὁ προπάτωρ αὐτῶν τὴν
διαρκῆ καὶ σταθερὰν εὐτυχίαν τοῦ βίου του μέχρι τοῦ ἑβδο-
μηκοστοῦ ἐνάτου ἔτους τῆς ἡλικίας, καθ' ὃ γράφει τὰς σελί-
δας ταύτας. Πιθανὸν ἢ θεῖα Πρόνοια νὰ ἐπιφυλάσῃ εἰς αὐ-
τὸν καὶ ἀτυχήματα ἐν τῷ μέλλοντι· ἀλλ' ἐάν τις συμβῶσι
τοιαῦτα, ἡ ἀνάμνησις τῆς εὐτυχίας, τῆς ὁποίας ἀπῆλαυσε,
θὰ τῷ δώσῃ ἀρκούσαν δύναμιν, ἵνα ὑπομείνῃ ταῦτα μετὰ
καρτερίας. Εἰς τὴν ἐγκράτειαν ὀφείλει τὴν διαρκῆ του ὑγείαν
καὶ τὸν καλὸν ὄργανισμόν, τὸν ὅποιον εἰσέτι διατηρεῖ. Εἰς
τὴν λιτότητα καὶ τὴν φιλοπονίαν ὀφείλει τὴν εὐπορίαν καὶ
τὴν περιουσίαν, τὴν ὅποιαν ἐνωρὶς ἀπέκτησε, καὶ αὐτὰς τὰς
γνώσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἠδυνήθη νὰ καταστῇ χρήσιμος πο-
λίτης καὶ ἀποκτήσῃ ἱκανὴν ὑπόληψιν καὶ φήμην μεταξὺ
τῶν σοφῶν. Εἰς τὴν εἰλικρινεῖαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὀφείλει
τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς πατρίδος του καὶ τὰ ἀξιώματα, διὰ
τῶν ὁποίων ἐτιμήθη. Τέλος δὲ εἰς τὴν ἐπίδρασιν ὄλων ὁμοῦ
τῶν ἀρετῶν τούτων, ἔστω καὶ ἀτελῶν, τὸν ὁμαλὸν καὶ ἤρε-
μον χαρακτῆρά του καὶ τὴν εὐθυμον ζωηρότητα εἰς τὰς
συνομιλίαις, ἅτινα καθιστῶσιν ἔτι περιζήτητον τὴν συνανα-
στροφὴν του καὶ εὐάρεστον καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς νέους φί-
λους του.

»Ἐλπίζω λοιπὸν ὅτι τινὲς τῶν ἀπογόνων μου θὰ μιμηθῶσι
τὸ παράδειγμά μου καὶ θὰ καρπωθῶσι τὸ ἐξ αὐτοῦ ὄφελος».

Δ' ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΙΑ

1. Τὸ ἔαρ καὶ τὸ ὄθινόπωρον (Δημῶδες).

Ὁ Μάϊς κ' ὁ Χινόπωρος ἀντάμα τρωῶν καὶ πίνουν,
 ἀντάμα ἔχουν τοὺς μαύρους των ἔς ἕναν ταβλᾶ δεμένους.
 Κ' ἐκεῖ, πὸν ἴρωγαν κ' ἔπιναν κ' αἰτοί τους ἐκαυχῶνταν,
 γυρίζει ὁ Μάϊς καὶ του λέει, τοῦ λέει τοῦ Χινοπώρου:
 — Ἐγὼ εἶμ' ὁ Μάϊς ὁ καλὸς μὲ τὰ πολλὰ λουλούδια,
 μὲ τὲς δροσιὲς καὶ χλωρασιὲς, μὲ τὰ πολλὰ τᾶηδόνια.
 Γυρίζει κ' ὁ Χινόπωρος καὶ τοῦ Μαῖτοῦ, τοῦ λέει:
 — Ἐγὼ εἶμ' ὁ Χινόπωρος μὲ τὰ καινούρια χιόνια,
 σοῦ ρίχνω χιόνια εἰς τὰ βουνὰ καὶ πάχγες εἰς τοὺς κάμπους,
 μαραίνω τὰ λουλούδιά σου, μαραίνω τὰ χορτάρια . . .

2. Τὸ ὄεγγάρι (* Ἀγγ. Βλάχου*).

Ἵαν βλέπω τὴν μορφὴν σου,
 φεγγάρι μου χλωμό,
 τὴν χάρι τὴν ὀδικήν σου
 κ' ἐγὼ ἐπιθυμῶ.

Τὴν ἄντροπαλή σου νᾶχω
 ἤθελα εὐμορφιά,
 νὰ περπατῶ μονάχο
 μ' ἀστέρια συντροφιά.

Νὰ φαίνωμαι τὸ βράδν,
 νὰ σβύνω τὸ πρωί,
 νὰ ἴβρίσκω ἔς τὸ σκοτιάδι
 δροσοῦλα καὶ πνοή.

3. Τὰ βουνὰ (* Ἡλ. Τανταλίδου*).

Ἵ τὰ βουνὰ τὲς κοκκινάδες
 βλέπω πρῶτος τῆς ἀγῆς,
 βλέπω κάτω τὲς κοιλάδες,
 κ' εἶμαι κύριος τῆς γῆς.

Ὅταν κάτω ἔκει τὸ σκότος
 μὲ τὸ φῶς ἀντιπαλεύη,
 ἐδῶ ἴμερα βασιλεύει,
 ἐδῶ ἄρχισ' ἡ ζωή.

Ἵ τὰ βουνὰ τὲς κοκκινάδες
 βλέπω πρῶτος τῆς ἀγῆς,
 βλέπω πρῶτος τὲς κοιλάδες
 κ' εἶμαι κύριος τῆς γῆς.

Βλέπω τὴν κορφή π' ἀσπρίζει
 ἔς τῆς ἡμέρας τὴν χαρά·
 δ αἰτὸς ἐκεῖ γυρίζει
 γύρω, γύρω τὰ περὰ.

Ἵ τὰ βουνὰ τὸ σιῆθος πνέει
 ἐλαφρότερον ἄερα
 κ' ἡ ψυχὴ μας ἐλευθέρα
 λύπες, κόπους δὲν ψηφᾶ.

4. Σύστασις τῆς γῆς.

α' Πετρώματα.

Τὰ ὄρυκτὰ εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν κατὰ διαφόρους τρόπους. Ὅτε μὲν παρίστανται κατὰ μεγάλους σωρούς ἢ στρώματα, ὡς αἱ ἀργίλοι καὶ οἱ λιθάνθρακες, ὅτε δὲ κατὰ μικρὰ μέρη ἐγκατεσπαρμένα ἐντός μεγάλων στρωμάτων, τὰ ὁποῖα σχηματίζονται ὑπ' ἄλλων ὄρυκτων, ὡς ὁ ἀδάμας καὶ τὰ πλείστα τῶν μεταλλικῶν οὐσιῶν. Τὰ μεγάλα στρώματα τῶν ὄρυκτων ὑλῶν καλοῦνται *πετρώματα*.

Συνήθως τὰ πετρώματα κείνται τὰ μὲν ὑπεράνω τῶν δέ. Καὶ κατὰ τὴν γένεσιν αὐτῶν εἶναι διηρημένα εἰς δύο μεγάλα συστάδας, τὰ *ὕδατογενῆ* ἢ *ἰζηματικά* ἢ *Ποσειδῶνια* καλούμενα, καὶ τὰ *πυριγενῆ* ἢ *ἔκχυτα* ἢ *Πλουτώνια*.

Τὰ ὕδατογενῆ πετρώματα παρήχθησαν διὰ τῆς καθιζήσεως τοῦ ὕδατος καὶ κείνται κατὰ κανονικὰ στρώματα. Ἐγκλείουσιν δ' ἐντός αὐτῶν συχνάκις ἀπολιθωθέντα λείψανα ζώων καὶ φυτῶν, τὰ ὁποῖα καλοῦνται *ὄρυκτὰ λείψανα*. Ἡ μελέτη δὲ τούτων δεικνύει ὅτι τὰ ὀργανικὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα ἔζων πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἦσαν λίαν διάφορα πρὸς τὰ νῦν ζῶντα. Τὰ ὕδατογενῆ πετρώματα σχηματίζουσιν ἀποκλειστικῶς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους τῶν πλείστων μεγάλων πεδιάδων.

Τὰ δὲ πυριγενῆ πετρώματα εἶναι ἐσχηματισμένα κατὰ κανονικὰ στρώματα ὑπερκείμενα· προῆλθον δέ, φαίνεται, ἐξ ὑλῶν τεττηκνιωῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκ φύξεως ἐστερεοποιήθησαν. Οὕτως ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ πυρός καὶ τοῦ ὕδατος ἐσχηματίσθη κατὰ μικρὸν ὁ στερεὸς τῆς γῆς φλοιός, τοῦ ὁποῖου τὸ πάχος δὲν ὑπερβαίνει τὰ εἰκοσιν ἕως τεσσαράκοντα χιλιόμετρα.

β' Γηγενῆς θερμότης.

Ἀποῦ ἐσχηματίσθη ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς, οἱ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ αἰωρούμενοι ἀτμοὶ ἐπυκνώθησαν καὶ ἐχωρίσθη ἀπὸ τοῦ ἀέρος τὸ ὕδωρ καὶ συνήχθη εἰς μεγάλας κοιλότητας. Καίτοι δὲ ὁ ἐν ἀρχῇ διάπυρος καὶ τετηκνὼς φλοιὸς τῆς γῆς ἐκ φύξεως ἐστερεοποιήθη, ἀλλὰ *μεγίστη θερμότης* ἐπικρατοῦσα ἐντός τῆς γῆς διατηρεῖ εἰς διάπυρον καὶ ρευστὴν κατάστασιν τὰ ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτῆς. Διότι εἰς μικρὸν μόνον βάθος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς γίνονται ἐπαισθηταὶ αἱ τῆς ἐξωτερικῆς θερμοκρασίας μεταβολαὶ καὶ κάτωθεν τούτου ἡ θερμοκρασία εἶναι σταθερὰ καὶ ἴση πρὸς τὴν μέσην θερμοκρασίαν τοῦ τόπου, καθ' ὅσον δὲ ἀπομακρύνεται τις ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, ἡ θερμότης αὐξάνεται. Εἶναι δ' ἡ αὐξησης ἐνὸς βαθμοῦ κατὰ τριάκοντα τρία μέτρα· ὥστε εἰς βάθος τεσσαράκοντα μέχρι ἐξήκοντα χιλιομέτρων καὶ ἐπέκεινα ὑπάρχει θερμοτῆς ἱκανὴ νὰ τήξῃ πάντα τὰ ὑλικά σώματα. Κατὰ ταῦτα ἡ γῆ εἶναι *στερεὰ μὲν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ρευστὴ δ' εἰς τὸ κέντρον*.

γ' Θέρμαι.

Ἔνεκα τῆς γηγενοῦς θερμότητος τὰ ἐκ μεγάλου βάθους ἀναβλύζοντα ὕδατα ἔχουσιν ὑψωμένην θερμοκρασίαν. Καὶ τὰς τοιαύτας πηγὰς καλοῦσι *θήρμας*. Αὗται δὲ κείνται πρὸ πάντων εἰς τὰς ὑπωρείας ὀρέων ἢ εἰς τὰ περίξ ἠφαιστειῶν ἐσθεσμένων ἢ ἐνεργῶν. Εἰς τὴν Ἰσλανδίαν* παρὰ τὴν Ἑκλαν* ὑπάρχουσι πολυπληθεῖς πίδακες ζέοντος ὕδατος ἐνίοτε ἀνερχόμενοι εἰς ὕψος πεντήκοντα μέτρων· καὶ οἱ τοιοῦτοι πίδακαλοῦνται *δέλλοι*.

*Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὕδατα τῶν θερμῶν καὶ ἄλλων πηγῶν διερ-

χόμενα διάφορα τῆς γῆς στρώματα φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν εὐ-
δικλύτους ὕλας, ἔχουσι ἰαμακτικὴν δύναμιν καὶ διακρίνονται εἰς

Ἡφαίστειον.

Κεφαλληνίας*, τῆς Κυλλήνης*,
τῆς Κύθνου* καὶ τῆς
Αἰθιψῶ*.

δ' Σεισμοί.

Οἱ αἰφνίδιοι καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἰσχυροὶ κλονι-
σμοί, τοὺς ὁποίους ὀρίσται ὁ φλοιὸς τῆς γῆς, καλοῦνται
σεισμοί. Ὁρεῖονται δὲ εἰς ἔλαστικά ἀέρια ἢ εἰς τετηκνίας
καὶ ἐξαιρομένας ὕλας, τὰ ὅποια πιέζουσι καὶ ὑπερνωκῶσι διὰ
τὸ ὑψηλὸν τῆς θερμοκρασίας τὴν ἀντίστασιν τοῦ φλοιοῦ.
Εἶναι δὲ οἱ σεισμοὶ ὅτε μὲν ἀσθενεῖς, ὅτε δὲ λίαν ἰσχυροὶ καὶ
καταστρεπτικώτατοι. Καὶ διακρίνονται εἰς τοὺς βράστας, οἱ
ὅποιοι γίνονται ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καθέτως, εἰς τοὺς
παλματίας ἢ κυματοειδεῖς καὶ εἰς τοὺς κυκλοτερεῖς, οἱ ὅποιοι
εἶναι μὲν σπάνιοι, ἀλλὰ καταστρεπτικώτατοι.

Ἐνεκα τῶν σεισμῶν πολλὰς ὑπέστησαν καταστροφὰς διά-
φοροι τῆς γῆς χῶραι, οὐκ ὀλίγαι δὲ ἐξάρσεις καὶ συνιζήσεις
τοῦ ἐδάφους συνέβησαν. Διὸ καὶ ἐξοχαί τοῦ ἐδάφους (ράχεις

ῥέων), σχηματισμοὶ νήσων παραχθεῖσαι ἐξ αἰφνίδιου ἐξάρ-
σεως καὶ ταπεινώσεως τοῦ ἐδάφους καὶ σπουδαῖαι συνιζήσεις
καὶ καταποντισμοὶ περιήγαγον τὴν γῆν εἰς τὴν παροῦσαν
μορφήν. Ἡ Νότιος Ἀμερικὴ* ἔπαθεν ὑπὸ σεισμῶν καὶ πάσχει
ἔτι μεγάλας καταστροφὰς, πρὸς δὲ ἡ κάτω Ἰταλία* καὶ
πολλὰ μέρη τῆς Τουρκίας* καὶ Ἑλλάδος* ὑπέστησαν κατα-
στρεπτικούς σεισμούς, ὡς ἐν Χίῳ*, Κρήνῃ*, Πελοποννήσῳ
καὶ Ζακύνθῳ*.

ε' Ἡφαίστεια.

Πολλάκις κατὰ τοὺς ἰσχυροὺς σεισμούς τὸ ἔδαφος διαρρη-
γνύεται καὶ ἐξέρχονται ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς διάφοροι

Νῆσος Θῆρα.

ὕλαι τετηκνία, ἔτι καπνὸς καὶ φλόγες, ἐξάιρεται δὲ τὸ ἔδα-
φος ἐν σχήματι κώνου, τοῦ ὁποίου τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς στό-
μιον καλεῖται κρατήρ. Τοιαῦτα εἶναι τὰ Ἡφαίστεια, ἀλλὰ
μὲν ἐσβεσμένα, ἀλλὰ δὲ ἐνεργά. Ἡφαίστεια ἐνεργὰ καὶ ἐπί-
σημα ἐν Εὐρώπῃ εἶναι ἡ Ἑκλα* παρὰ τὴν Ἰσλανδίαν*, ἡ
Αἰτνη* τῆς Σικελίας* καὶ ὁ Οὐεσούσιος, τοῦ ὁποίου ἡ περί-
φημος ἐκρηξις τοῦ 79 μ. Χ. ἐκρήμνισε μέρος τοῦ ὄρους εἰς
τὴν θάλασσαν καὶ κατέχωσε τὰς πόλεις Ἡράκλειον καὶ Πομ-

πήλιαν ὑπὸ χάλαζαν κισσηρωδῶν συντριμμάτων. Ἐνίοτε δὲ τὰ ἠφαιστειακὰ φαινόμενα συμβαίνουσιν ὑπὸ τὴν θάλασσαν. Τοιαύτη δὲ ὑποβρύχιος ἐκρήξις εἶναι καὶ ἡ γένεσις τῆς Θήρας*, πλησίον τῆς ὁποίας κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1866 ἀνεράνη νέα νῆσος Γεώργιος Α'.

Παρατηρήθη δ' ὅτι αἱ ἠφαιστειακαὶ ἐκρήξεις εἶναι προφυλακτικὸν μέσον κατὰ τῶν σεισμῶν καὶ ὅτι οὗτοι πολλαπλασιάζονται καὶ δεινοῦνται ἐκεῖ, ὅπου ἔπαυσεν ἐνεργοῦν ἠφαιστειὸν τι. Πολλάκις δὲ τὸ μὲν ἔδαφος ἀνυψοῦται, ἀλλὰ ἠφαιστεια δὲν ἐκρηγνύονται, καὶ αἱ τετηκυῖαι ὕλαι ἀνέρχονται ἐντὸς ρωγμῶν τοῦ ἔδαφους, ἔνθα στερεοποιούμεναι σχηματίζουσι τὰς μεταλλικὰς καλουμένας φλέβας.

5. Νανάρισμα (*Αλ. Βαλαωρίτου*).

Φυσ' ἀεράκι δροσερό,
μέσ' ἔς τῶν δενδρῶν τὰ φύλλα,
πάρ' ἀπ' τὰ ρόδα τὸν ἀνθό,
ἀπ' τῆ μηλιά τὰ μῆλα,
καὶ φέρ' τα ἔς τὸ παιδάκι μου.
Εἶναι καλὸ καὶ κάνει
ἤσυχον νάνι-νάνι.

Ἄρχινε τὸ λάλημα,
ἀηδόνι ἀγαπημένο,
νανάρισέ το τὸ μικρό·
εἰν' ἀποκοιμισμένο,
ἔσαν τῆ γλυκειά σου συντροφιά
μέσ' ἔς τὴν φωλιά καὶ κάνει
τὴν νύκτα νάνι-νάνι.

Ἄνοιξε, νυχτολούλουδο,
ἄνοιξε καὶ μὴ κλείσης
τὴν ὄμορφή σου μυρωδιά
ὡς ὅτου νά την χύσης,
ὅλη μέσ' ἔς τὰ μαλλάκια του.
Γιὰ ἰδέ, ἰδέ πῶς κάνει
μαζί μου νάνι-νάνι.

Παίζει τ' ἀέρι τοῦ Μαρτιοῦ
μέσα ἔς τὸν καλαμώννα,
γελοῦνε τ' ἀνθη, τὰ νερά,
λαλεῖ ἢ νεροχελώνα.
Εὐτυχισμένη 'μαί κ' ἐγὼ
ἔς τὰ στήθιά μου σὰν κάνει
ἤσυχον νάνι-νάνι.

Καὶ σεῖς μὲ τὰ χρυσὰ πτερὰ,
ὄνειράτα, ἐλάτε,
ἔς τὸ ἔρημον καλύβι μου
ἀγάλια ἀγάλια ἐμβάτε.
Σιγὰ μὴ το 'ξυπνήσετε,
κυττάξτε πῶς κάνει
ἤσυχον νάνι-νάνι.

6. Τὸ Σαββατόβραδο (Δ. Βικέλα*).

Γλυκειά 'ν' ἀπόψε ἢ βραδιά, κ' ἡ φύσις ἡσυχάζει.
Κανένα ἤχο δὲν ἀκοῦς, μηδὲ βοσκοῦ φλογέρα,
μηδὲ κελάδημα βοσκοῦ μηδὲ φωνὴ προβάτου,
μηδὲ ἔς τὰ φύλλα δὲν ἀκοῦς τὸ χαίδεμα τοῦ ἀέρα.

Μόλις ἔς τὴν τριανταφυλλιά τὴν μυριοανθισμένη
 τὰ δροσερὰ τριαντάφυλλα σειοῦνται ἀγάλι ἀγάλι
 ἔσάν τὸ στηθάκι τοῦ παιδιοῦ πᾶνεβοκατεβαίνει,
 ὅταν κοιμᾶται ξένοιαστο ἔς τὴν μητρικὴ ἀγκάλῃ.
 Ἀπάνω μιὰ καὶ οἰωπὴ βαθειά. Τί καμπάνα
 ἤχολογεῖ ἀπὸ μακριὰ ἔς τὸν ἥσυχον ἄερα;
 Μήπως γιὰ θάνατο κυτπᾷ ἢ γιὰ χαρὰ σημαίνει;
 Ἀπόψε σαββατόβραδο, κί ἀπὸ τὴν ἐκκλησία
 σημαίνει γιὰ τὴν αὐρινὴν ἡμέρα ἢ καμπάνα.
 Ὡ χωρικοί, σπογγίσατε ἀπὸ τὸ μέτωπόν σας
 τὸν ἴδρωτα, πὸν ἄγιασεν ἐξ ἡμερῶν σας κόπος.
 Αὐριον εἶναι Κυριακή, χαρᾶς κί ἀγάπης ἔμερα!
 Εὐτυχισμένοι χωρικοί, πλαγιάστε, κοιμηθῆτε,
 καὶ θάλλουν ὄνειρα γλυκὰ ἔς τὸν ἥσυχόν σας ὕπνο.
 Καὶ αὐριο πολὺ πρωὶ καλόκαρδοι, ἀθῶοι,
 μὲ τὴν γυναῖκα ἔς τὸ πλευρό, τὸ τέκνον ἔς τὴν ἀγκάλῃ,
 πηγαίνετε ἔς τὴν Ἐκκλησίαν γιὰ νὰ λειτουργηθῆτε.

7. Τὸ χωριό (Γ. Δροσίνη*).

Κάτω ἔκει μέσ' ἔς τὴν ζανθὴ κοιλάδα,
 πὸν ἔχει ἴλιγη σκέπη οὐρανοῦ
 κ' ἓνα στεφάνι γύρω πρασινάδα,
 τὰ δασωμένα φρούδια τοῦ βουνοῦ.

Βαθιά, βαθιά ἀσπρίζουνε οἱ τοῖχοι
 μικροῦ χωριοῦ, ἔς τὰ μισοσκοτεινὰ
 μοιάζουν βαριά κοτρώνια, πὸν ἢ τύχη
 ἐκάρφωσεν ἐκεῖ παντοτινά.

Μαῦροι μικροὶ καπνοὶ στριφογυρίζουν
 ἀπάνω ἀπ' τὸ χωριὸ χωρὶς ὄρμη,
 τὴν ὥρ' αὐτὴν οἱ χωρικοὶ φουρνίζουν
 τὸ μαῦρό τους καὶ ἄζυμο ψωμί.

Ἐκεῖ ἔμπροστὰ σὲ φούρνους πέντε δέκα
 ἔς τὴ λάμψη, πὸν σκορποῦνε τὰ κλαδιὰ
 ζυμώνει, ἢ κόρη, ἢ μάννα, ἢ γυναῖκα
 τριγύρω τῆς προσμένουν τὰ παιδιὰ.

Καὶ παρεκεῖ ἔς τὴ θύρα καθισμένοι
 ἀπ' τὴ δουλειὰ τῆς ἔμερας τὴ πολλὴ
 ὁ γεωργός, κομμένος, νυσταγμένος
 ἔς τὸ χέρι ἀκουμπᾷ τὴν κεφαλὴ.

Πρὶν φέξῃ ὄλο τὸ χωριὸ ζυπνάει
 καὶ δίχως ταραχὴ, δίχως ἴμιλιὰ
 καθένας ἐτοιμάζεται νὰ πάῃ
 ἔς τὴν καθημερινὴ του τὴν δουλειὰ.

Ὁ γεωργὸς πηγαίνει ἔς τὸ χωράφι,
 τὰ πρόβατα, τὰ βόσκουν τὰ παιδιὰ,
 καὶ ἡ γυναῖκα πλύνει, βάφει, νέθει
 μὲ τὸ μαῦρό τῆς μέσα ἔς τὴν ποδιά.

8. Ἀμυγδαλῆ.

Τὸ δένδρον τοῦτο ἀνθεὶ κατὰ τὸν Φεβρουάριον πρὸ τοῦ
 σχηματισμοῦ τῶν φύλλων, τὰ ὅποια εἶναι λογχοειδῆ καὶ
 πριονωτά. Εἰς τὸ ροδῶδες αὐτοῦ ἄνθος διακρίνομεν κάλυκα
 ἐρυθρωπῆν, στεφάνην πενταπέταλον, στήμονας καὶ ὕπερον.
 Ἐκ τῆς φθοῆκης αὐξάνεται καὶ γίνεται ὁ καρπός, τοῦ
 ὀποῖου τὸ ἐπικάρπιον κατὰ τὴν ὠρίμανσιν γίνεται ξηρὸν καὶ

δερματώδες καὶ διαρρηγνύεται. Καὶ τότε φαίνεται ὁ ξυλώδης πυρήν, ὁ ὁποῖος περιβάλλει τὸν δικοτυλήθρον σπόρον· οὗτος δὲ καλύπτεται ὑπὸ λεπτοῦ φλοιοῦ, καλουμένου ἐλύτρου.

Τῆς ἀμυγδαλῆς διακρίνονται δύο φυλαί, ἡ παράγουσα τὰ γλυκέα ἀμύγδαλα καὶ ἡ παράγουσα τὰ πικρὰ ἀμύγδαλα. Τὰ ἀμύγδαλα χρησιμεύουσι πρὸς βρῶσιν καὶ πρὸς ἐξαγωγὴν ἐλαίου.

9. Ἄμπελος.

Τὸ οἰνοφόρον τοῦτο φυτὸν εἶναι θάμνος. Ἔχει ρίζαν κλαδῶδη, κλάδους λεπτοὺς καὶ εὐκάμπτους, οἱ ὁποῖοι τυλίσσονται περὶ τὰ ἕτερα δένδρα. Τὰ φύλλα τῆς ἀμπέλου εἶναι εἰερόστοιχα μετὰ μακροῦ μίσχου καὶ πριονωτά. Ἡ ἄμπελος κατὰ τὸ ἔαρ φέρει ἄνθη ὑποπράσινα μικρά, εἰς τὰ ὁποῖα διακρίνομεν κάλυκα βραχεῖαν, στεφάνην πενταπέταλον, πέντε στήμονας καὶ ὕπερον μετὰ μεγάλης ψοθήκης.

Ὁ καρπὸς κατ' ἀρχὰς εἶναι μικρὸς, πράσινος καὶ σκληρός. Κατὰ δὲ τὴν ὠρίμανσιν γίνεται

μεγαλείτερος, κίτρινος ἢ μέλας, πλήρης χυμοῦ. Ἔχει δὲ λεπτόν καὶ δερματώδες περικάρπιον καὶ σπόρους περὶ τοὺς τέσσαρας, οἱ ὁποῖοι περιβάλλονται ὑπὸ σκληροῦ ἐλύτρου. Καὶ ἐκ τοιούτων ραγῶν σύγχεινται οἱ βότρυες.

Ἄμπελος.

Ἡ ἄμπελος κατάγεται ἐκ τῆς Ἀσίας. Καλλιεργεῖται δὲ πολλαχοῦ τῶν εὐκράτων χωρῶν εἰς διαφόρους ποικιλίας. Αἱ σταφυλαὶ πρόσφατοι καὶ ἀπεξηραμμένα εἶναι κάλλιστον καὶ ὑγιεινότεον ἔδεσμα. Ἀποθλιβόμεναι δὲ παρέχουσι τὸ γλεῦκος, τὸ ὁποῖον ζυμούμενον συνιστᾷ τὸν οἶνον. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ὄξος καὶ οἰνόπνευμα κατασκευάζομεν. Ἐκ τῶν πολλῶν ἀσθενειῶν τῆς ἀμπέλου αἱ μᾶλλον φθοροποιοὶ εἶναι ἡ ἐρνοίβη καὶ ἡ ξηροφυλλία. Καὶ ἡ μὲν ἐρυσίθη εἶναι εὐρῶς (μοῦχλα) τις καὶ καταστρέφει τὰ φύλλα καὶ τοὺς καρπούς· καὶ κατὰ ταύτης μεταχειρίζονται κόνιν θείου. Ἡ δὲ ξηροφυλλία εἶναι μικρότατον ὑμενόπιερον ἔντομον, τὸ ὁποῖον προσβάλλει τὴν ρίζαν καὶ τὸν κορμὸν τῆς ἀμπέλου, ἥτις ἐντεῦθεν καταστρέφεται.

10. Δρυῖς.

Δρυῖς, ἡ κοινῶς λεγομένη βλανιδιά, εἶναι δένδρον ὠραιότατον, χρησιμώτατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον. Ὁ κορμὸς αὐτῆς ἔχει τὸ ξυλώδες στρώμα. Εἶναι δὲ τὸ σκληρὸν δρύϊνον ξύλον πολύτιμον καὶ πολύχρηστον πρὸς τε τὴν οἰκοδομίαν καὶ τὴν θέρμανσιν.

Ὁ φλοιὸς τῆς δρυὸς τριβόμενος παρέχει τῇ βυρποδεψικῇ κόνιν χρησιμώτατην, διὰ τῆς ὁποίας τὰ δέρματα γίνονται στερεὰ καὶ ἀδιάβροχα. Ἡ ρίζα εἶναι βεβυθισμένη εἰς τὴν γῆν καθέτως καὶ βαθέως ἐν σχήματι παχείος κώνου. Τὰ ἄνθη τῆς δρυὸς εἶναι ἀπέταλα ἥτοι στεροῦνται στεφάνης.

Βάλανος δρυός.

Καρπὸς τῆς δρυὸς εἶναι ἡ γνωστὴ *βάλανος* περιβλλομένη κατὰ τὴν βάσιν ὑπὸ μικροῦ κυπέλλου, τὸ ὅποιον περικλείει δύο *κοτυληδόνας*. Ἐντομα δὲ τινὰ κεντοῦντα τοὺς κλάδους τῆς δρυὸς παράγουσι τὴν *κηκίδα*, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται πρὸς κατασκευὴν τῆς μελάνης καὶ τῆς μελαίνης βαφῆς. Ἐκ τοῦ φλοιοῦ δὲ τῆς δρυὸς τῆς καλουμένης φελλοφόρου παράγεται ὁ *φελλός*.

11. Καστανέα.

Ἡ *καστανέα* εἶναι δένδρον ὠραῖον. Γίνεται δὲ περὶ τὰ εἴκοσι μέτρα ὑψηλῆ. Εἰς τὴν Αἴτην* δὲ τῆς Σικελίας ὑπάρχει *καστανέα ἀξιοσημείωτος*, ἡ ὁποία ἔχει περιφέρειαν κορμοῦ δέκα ὀκτὼ μέτρων καὶ δύναται νὰ σκιάσῃ χιλίους ἰππεῖς.

Ἡ *καστανέα* ἔχει φύλλα μακρόμισχα καὶ πλατέα, κάλυκα μονόφυλλον, στεφάνην ἀκανόνιστον, συγκειμένην ἐκ πέντε ἀνίσων πετάλων, καὶ ὑπερον, ὁ ὁποῖος ἔχει *φοθήκην* τρίχωρον καὶ *στυλον* μετὰ ὀξέος *στίγματος*.

Ὁ καρπὸς τῆς *καστανέας* ἔχει *θήκην ἀκανθώδη*, ἡ ὁποία διαρρηγνύεται κατὰ τὴν ὠρίμανσιν. Τῆς *καστανέας* ζώσης περὶ τὰ διακόσια ἔτη ὑπάρχουσι πολλαὶ φυλαί. Συνήθεις εἶναι ἡ *ἀγρία* καὶ ἡ *ήμερος*. Καὶ τῆς μὲν πρώτης τὰ κάστανα εἶναι μικρὰ καὶ *στυρά*, τῆς δὲ δευτέρας *μεγαλείτερα* καὶ *γλυκύτερα*. Τὸ ξύλον τῆς *καστανέας* εἶναι *χρησιμώτατον* πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, τὴν ναυπηγίαν, τὴν θέρμανσιν καὶ ἄλλας χρεῖας.

12. Καρύα.

Ἡ *καρύα* γίνεται δένδρον μέγα καὶ ὑψηλόν. Ἐχει φύλλα σύνθετα καὶ *λεῖα*, τὰ ὁποῖα παρέχουσιν *εὐωδίαν*, ὅταν τρίβωνται. Καὶ τὰ μὲν ἄρρενα ἄνθη τῆς *καρύας* σχηματίζουσι *θυσάνους* ἐκ πολλῶν *στημόνων*· τὰ δὲ θήλεα ἀναπτύσσονται εἰς τὰ ἄκρα τῶν κλάδων καὶ ἔχουσιν *φοθήκην* *μονόχωρον* μετὰ δύο *στιγμάτων*.

Ὁ καρπὸς τῆς *καρύας* σύγκειται ἐκ *πρασίνου* εἴτε *μέλανος* *περικαρπίου* καὶ ἐκ *ξυλώδους* *διθύρου* *ἐνδοκαρπίου*, τὸ ὅποιον περικλείει τὸν σπόρον ἔχοντα δύο *κοτυληδόνας*.

Τὸ *κάρυον* *χρησιμεύει* πρὸς βρῶσιν καὶ πρὸς ἐξαγωγὴν *ἐλαίου*. Τὸ ξύλον τῆς *καρύας* εἶναι *πολύτιμον* εἰς τὴν οἰκοδομίαν καὶ τὰ φύλλα, ὁ φλοιὸς καὶ τὸ *περικάρπιον* αὐτῆς *χρησιμεύουσιν* εἰς τὴν *βαφικὴν*.

13. Πίτυς.

Ἡ *πίτυς* εἶναι ἐν τῶν κοινοτάτων ὑψηλῶν καὶ *ἀειθαλῶν* δένδρων. Τὰ ἄνθη αὐτῆς εἶναι *ἀπέταλα*, ὡς τὰ τῆς δρυὸς, καὶ εἶναι δύο *εἰδῶν*. Τὰ μὲν ἄρρενα σχηματίζονται ἐκ *στημόνων* *μόνων*, τὰ δὲ θήλεα ἐκ *μόνου* *υπέρου*. Οἱ *κῶνοι* τῆς *πίτυος* εἶναι *συχνάκις* *μικρότεροι* καὶ *στρογγυλότεροι* τῶν *κῶνων* τῆς *πεύκης*. Τὰ φύλλα τῆς *πίτυος* εἶναι *στενὰ* καὶ *μικρὰ*.

Ἐκ τῆς *πίτυος* *χαρασσομένης* ἐξέρχεται ἡ *ρητίνη*, ἡ ὁποία *χρησιμεύει* εἰς *παρασκευὴν* τῆς *τερεβενθίνης*, τῆς *πίσης* καὶ ἄλλων *ρητινωδῶν* *οὐσιῶν*. Τὸ ξύλον αὐτῆς εἶναι *πολύχρηστον*, οἱ δὲ *σπόροι* τῆς *καλλιεργουμένης* *πίτυος* οἱ

ἐγκεκλεισμένοι εἰς τὰς φολίδας τοῦ κώνου περιέχουσι τὰς πινίδας (κουκουναρία).

14. Κιτροῦ ἢ χρυσομηλέα.

Κιτροῦ ἢ χρυσομηλέα (πορτοκαλέα) εἶναι δένδρον αἰθιαλές. Ἐχει φλοῖον λεῖον, φύλλα δερματώδη ἀρωματικά μετὰ μίσχου πτερυγιάδους. Εἰς τὰς μασχάλας τῶν φύλλων φύονται ἄνθη εὖσσμα. Τούτων ἡ κάλυξ εἶναι βραχεῖα, ἡ δὲ στεφάνη σύγκειται ἐκ πέντε πετάλων λευκῶν καὶ λίαν εὐωδῶν. Οἱ δὲ στήμονες εἶναι πολλοὶ καὶ τὰ νήματα αὐτῶν σὺν δύο ἢ σὺν τρία σχηματίζουσι δεσμίδας. Ὁ ὕπερος κατὰ τὴν βάσιν περιβάλλεται ὑπὸ παχέος χρυσοειδοῦς δίσκου καὶ ἔχει ὠθηήκην πολύχωρον μετὰ παχέος στύλου.

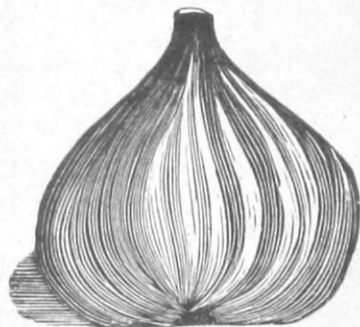
Ὁ καρπὸς τῆς χρυσομηλέας εἶναι μέγας καὶ σφαιρικός. Ἐχει παχὺ καὶ σπογγώδες περικάρπιον, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ὑπάρχουσι πολλοὶ ἀδένες. Ἐκ τούτων δὲ δι' ἐκπίσεως ἐξάγεται ἔλαιον. Τὸ δὲ μεσοκάρπιον εἶναι διηρημένον εἰς ἕξ ἕως δώδεκα χώρους, πλήρεις γλυκέος καὶ ὀλίγον ὀξέος χυμοῦ. Οἱ δὲ σπόροι περιβάλλονται ὑπὸ δερματώδους ὑπολευκοῦ ἐλύτρου καὶ ἔχουσι ἐμβρυον λευκὸν καὶ δικοτυλῆδον, συχνάκις δὲ καὶ πλείονα.

Ἡ χρυσομηλέα κατάγεται ἐκ τῆς Ἀνατολῆς. Καλλιεργεῖται δὲ εἰς τὴν Μεσόγειον* καὶ ἰδίως εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Ἀνθεῖ δὲ καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ μάλιστα κατὰ τὸ θέρος.

15. Συκῆ.

Τὸ ὀπωροφόρον τοῦτο δένδρον ἔχει ρίζαν κλαδώδη, φύλλα μεγάλα καὶ πλατέα μετὰ μίσχου μακροῦ, ἔχει δὲ καὶ ἰκανὸν ὕψος. Τὰ ἄνθη τῆς συκῆς ἀναπτύσσονται εἰς τὴν ἀνοδοχὴν καὶ κατὰ τὴν ὠρίμανσιν μεταβάλλονται εἰς εὐχυμον καὶ γλυκὺν καρπὸν.

Οἱ καρποὶ τῆς συκῆς, τὰ σῦκα, τρώγονται νωπὰ καὶ ζηρά. Ὑπάρχουσι συκῆς φυλαὶ διάφοροι καὶ ποικίλα σῦκα. Ἐξ Ἑλλάδος* ἐξάγονται λαμπρὰ καὶ πεφημισμένα σῦκα. Ὑπάρχει καὶ ἀγρία συκῆ κοινῶς λεγομένη *ἐρινεός*. Τοὺς καρποὺς τοῦ ἐρινεοῦ κρεμῶμεν ἐπὶ τῶν κλάδων τῆς ἡμέρου· διότι ἐκ τούτων ἐξέρχονται μικρὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἐπικαθήμενα ἐπὶ τῶν ἡμέρων συντελοῦσι πρὸς ὠρίμανσιν αὐτῶν.

Σῦκον.

16. Οἱ ἄνεμοι τοῦ ἔτους.

Ὁ ἄνεμος τοῦ ἔαρος πνέει ἐπὶ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δασῶν. Ἀναλαμβάνει τοὺς χαρτίνους ἀετοὺς τῶν μικρῶν παιδίων καὶ τοὺς ἀνυψώνει ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τοὺς αἰθέρας. Ἀναρπάζει τοὺς πῖλους τῶν κορασίων, τὰ ὁποῖα τρέχουσι κατόπιν τῶν γελῶντα, καὶ διασκεδάζει ἀναμειγνύων τὰ κυματίζοντα μαλλία τῶν.

Ζήτω ὁ ἄνεμος τοῦ ἔαρος!

Ὁ ἄνεμος τοῦ θέρους πνέει ἐπὶ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δασῶν. Ἀναγκάζει νὰ χορεύωσι καὶ νὰ παίζωσιν ὁμοῦ τὰ ἄνθη τοῦ κήπου καὶ τῶν λειμώνων. Κάμπτει τοὺς χρυσαίζοντας στάχους τοῦ σίτου καὶ τοὺς κάμνει νὰ κυματίζωσιν ὡς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης. Σείει τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν δένδρων καὶ λικνίζει τὰ πτηνὰ ἐντὸς τῶν ἐν τῷ ἀέρι φωλεῶν των.

Ζήτη ὁ ἄνεμος τοῦ θέρους!

Ὁ ἄνεμος τοῦ φθινοπώρου πνέει ἐπὶ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δασῶν. Κινεῖ τοὺς κλώνας τῶν μηλεῶν, τῶν καρυῶν καὶ τῶν καστανεῶν, διασκορπίζων τριγύρω τοὺς φαιούς καὶ ἐρυθρούς καρπούς των, τοὺς ὁποίους σπένδουσι νὰ συνάξωσι τὰ παιδιά. Κάμνει τὰ ξηρὰ φύλλα νὰ περιστρέφωσιν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ νὰ σχηματίζωσι ἀτελειώτους κύκλους.

Ζήτη ὁ ἄνεμος τοῦ φθινοπώρου!

Ὁ ἄνεμος τοῦ χειμῶνος πνέει ἐπὶ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δασῶν. Κινεῖ μετὰ σφοδρότητος τὰ δένδρα τοῦ δάσους, τῶν ὁποίων οἱ ἀπεξηραμμένοι κλάδοι τρίζουσιν. Ρίπτει τὴν χιόνα εἰς τὰ πρόσωπα τῶν μικρῶν παιδιῶν, τὰ ὅποια μεταβαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τὰ ἀναγκάζει νὰ ταχύνωσι τὸ βῆμα των διὰ νὰ φθάσωσιν ἐνωρίτερον εἰς τὴν θερμάστραν τοῦ σχολείου. Συρίζει εἰς τοὺς διαδρόμους καὶ τὰς καπνοδόχους καὶ ἀναγγέλλει τὴν ἔλευσιν τῶν πολλῶν ἑορτῶν καὶ πρὸ πάντων τῆς ἡμέρας τῶν δώρων.

Ζήτη ὁ ἄνεμος τοῦ χειμῶνος!

17. Τὸ βῶδι (Γ. Δροσίνη*).

Μὴν τὸ κιυπᾶτε! τὸ καλὸ τὸ βῶδι μὴν κιυπᾶτε!
ἀντὶ νὰ το χαϊδεύετε, ἀντὶ νὰ τὰγαπᾶτε!
πῶχει γιὰ μᾶς τὴν δύναμι, τὸ γάλα, τὴν ζωὴ του·
ἐσεῖς, παιδιά, τὸ διώχνετε καὶ ἀπ' τὴν φτωχὴ βοσκή του.

Ἀφῆστέ το τὸ δύστιχο! δὲν φθάνει, ποὺ δουλεύει
ὄλη τὴ μέρα 'ς τὸν ἀγρό; . . . Ἀφῆστέ το γυρεύει
λίγο χοριᾶρι τρυφερὸ ἀπὸ τὴ γῆ νὰ φάγη
καὶ πάλι 'ς τὴ βαρεῖα δουλειὰ μ' ὑπομονὴ θὰ πάγη.

Ἄχ! μὴ το βασανίζετε, παιδιά! Ποῖος ξέρε' ἡ φύσι
πόσον καιρὸ θὰ τῶγραψε ἀκόμη γιὰ νὰ ζήσῃ . . .
Ἀὔριον ἴσως θὰ βρεθῇ 'ς τὰ χέρια μακελλάρη
καὶ τότε δὲν εἴ ἀφήνετε νὰ φάῃ οὔτε χοριᾶρι;

18. Ὁ τέττιξ.

Τὸν τζίντζικα λιμπίζομαι, ποὺ 'ς τὴν κορφή φωνάζει
τοῦ δένδρου, κλόη τὴν νυχτιὰ δροσάτο πίνει ἀγιάζι,
ποὺ τραγουδᾷ 'ς ἀντὶ τοῦ θεοῦ, ποὺ τὰ τραγούδια βγάνει
ἢ φύσι ὅλα τὰ καλὰ γιὰ 'κείνονα, τὰ κάνει.

Τὸ περίεργον τοῦτο ζῷον, τὸ ὁποῖον ὁ ποιητὴς μακαρίζει,
τέσσαρα ἔτη προτοῦ νάρχισῃ τὰς συναυλίας του, τὰ διέρχεται
ὑπὸ τὴν γῆν ὅλως διόλου ἀτελής, μεταβαίνειν ἀπὸ τόπου εἰς
τόπον σιωπηλὸν καὶ μόνον διὰ τὴν τροφήν του φροντίζον,
τὴν ὁποῖαν λαμβάνει ἐκμυζῶν διὰ τοῦ ρύγχους του τὰς ρίζας τῶν φυτῶν.

Ἀφοῦ παρέλθωσι τέσσαρα ὅλα ἔτη ἐντὸς τῆς ἀνηλιῦ γῆς,

ἐτη βασιάνων καὶ κινδύνων φοβερῶν, ἐξέρχεται τὸ ἀτελὲς ἔντομον εἰς τὸ φῶς καὶ ἀμέσως ἀναρριχᾶται εἰς τὸν κλάδον δένδρου τινός. Ἐπ' αὐτοῦ μετ' ὀλίγον ἀφήνει τὸ ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον ἐφόρει ἐν τῷ ὑπογίῳ καὶ ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ τέλειος ὁ τέττιξ ἑλεύθερος πλέον ἐν πλήρει φωτὶ· αἱ πτέρυγές του ὅμως εἶναι μαλακαί, ἀδύνατοι, μετὰ ἡμισείας ὁμοῦ ὥρας διαμονῆν ἐν τῷ ἡλίῳ ἐνδυναμοῦται καὶ ἀνίπταται μεταβαίνων εἰς φυτὸν τι, ἐξ οὗ διὰ τοῦ ρύγχους του ἀπομυζῶν λαμβάνει τὴν τροφήν του. Τοιοῦτοτρόπως καὶ οὗτος δὲν χορταίνει μόνον μὲ τὸν ἀέρα, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην, ὅπως ὄλα τὰ ζῶα, τροφῆς.

Καθήμενος πάντοτε ἐν πλήρει ἡλίῳ τονίζει τὸ ἄσμα του, ἄσμα δυσάρεστον, ἀγγέλλον ὁμοῦ τὸ θέρος, τὸ καλοκαίριον, τὴν θερμότεραν τοῦ ἔτους ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ καρποὶ ὠριμάζουσι καὶ ἅπανα ἡ φύσις ἐορτάζει. Ἄδουσι δὲ μόνον οἱ ἄρρενες τέττιγες, ὄχι διότι διὰ τοῦ ἄσματός των θέλουσι νὰ τέρψωσιν, ἀλλὰ διότι οὕτω τοῖς ἀρέσκει, διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου τοῦ ἐκκωφωτικοῦ δι' ἡμᾶς, θέλουσι νὰ ἐκδηλώσωσι τὴν χαρὰν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται εὕρισκόμενοι εἰς τὸν ἑλεύθερον ἀέρα, φωτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός.

Ἡ ἠχογόνος συσκευὴ τῶν τεττίγων εὕρσκεται ὑπὸ τὸ στήθος αὐτῶν. Ἀμέσως μετὰ τὸ τρίτον ζευγὸς τῶν ποδῶν ὑπάρχουσι δύο εὐρεῖαι πλάκες ἡμικυκλικαί, τῶν ὁποίων ἡ ἀριστερὰ ἐπίκειται τῆς δεξιᾶς· ὑπ' αὐτάς κείνται δύο κοιλότητες, καὶ εἰς τὰ πλάγια σχισμὴ τις, θυρὶς λεγομένη, φέρουσα εἰς τὸ τύμπανον, τὸ ἠχογόνον ὄργανον, τοῦ ὁποῖου ἡ μεμβρᾶνα συστελλομένη καὶ διαστελλομένη ὑπὸ τεσσάρων μυῶν παράγει τὸν ἦχον, τὸν ὁποῖον ἐνιτχύουσιν αἱ παρακείμεναι κοιλότητες.

Εἰς ὄλα ὁμοῦ ὑπάρχει τέρμα καὶ τέρμα δυστυχῶς βραχύ·

οὕτω καὶ ὁ τέττιξ μετὰ τινα χρόνον, ἀφοῦ γεννήσῃ τὰ ψᾶ του ἐντὸς ξηροῦ τινος κλάδου, ἀποθνήσκει.

Τὰ ψᾶ θερμαινόμενα ὑπὸ τοῦ θερινοῦ ἡλίου ἐκκολάπτονται καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξέρχονται μικροὶ τέττιγες, σμικρότατοι, ἔχοντες μέγεθος ψύλλας, οἱ ὁποῖοι εἰσχωροῦσιν εἰς τὴν γῆν ὅπου διέρχονται τέσσαρα ὄλα ἔτη.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὑπάρχει εἶδος τέττιγος, ὁ ὁποῖος δέκα ἑπτὰ ὄλα ἔτη διέρχεται ὑπὸ τὴν γῆν καὶ μετὰ ταῦτα ἐξέρχεται ἐπιφέρων πλείστας κατὰστροφὰς εἰς τὰ φυτὰ.

19. Τὸ ἀηδόνι (*Ἀλ. Κατακουζηνοῦ*).

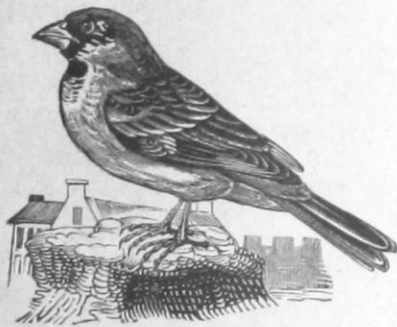
Ἐκεῖ γλυκὰ νὰ κελαδοῦν
ἀκούω τὰ πουλάκια·
πολὸ ὠραῖα κελαδοῦν
μὲ χάριν παίζουσι καὶ πηδοῦν,
'ς τὰ πράσινα κλαδάκια.

Καὶ τᾶηδονάκι ἀρχινᾶ
γλυκὰ τὴ μουσικὴ του.
Καὶ τᾶηδονάκι ἀρχινᾶ·
σωπάτε δάση καὶ βουνὰ
νάκούσω τὴ φωνὴ του.

Τί μελωδία θαυμαστή,
τί στόμα ζηλευμένο!
Τί μελωδία θαυμαστή!
πολύ, πολύ μ' εὐχαριστεῖ,
νάκούω δὲν χορταίνω.

Ἄηδόνι, ψάλλε λιγυρά
ἐν ὄσφ θάλλ' ἢ φύσις
περνᾶ τοῦ κόσμου ἢ χαρά,
θὰ φθάσῃ ὥρα κρυερά
καὶ σὺ θὰ σιωπήσῃς.

20. Καναρίνι καὶ σπουργίτια (Γ. Δροσίνη*).

Κιτρινόπτερο πουλί
καναρίνι ζηλευμένο,
σὲ κλουβάκ' εἶναι κλεισμένο
καὶ γλυκολαλεῖ.

Ἄπ' τὰ τζάμια τὰ κλειστά
τὰ σπουργίτια τάντικρύζουν
καὶ κρυφά τα μακαρίζουν
ποῦναι ἔς τὰ ζεστά.

Τελείωσ' ἢ καλοκαιριά,
κι' ἂν δὲν ἦλθ' ἀκόμη χιόνι,
τὰ πτωχὰ πουλιὰ παγώνει
φύσημα βοριά.

Τί καλότυχο ἔν' αὐτό,
ποῦ κλεισμένο ἔς τὸ κλουβί του
μὲ τὸ ἔτοιμο φαγί του
γίνεται θρεφτό.

Ἦ παιδιὰ τύχης χρυσοῦς,
ποῦ ζωὴ, χαρὰ σας δίνει!
τὸ γλυκὸ τὸ καναρίνι
μοιάζετε καὶ σεῖς.

Τὰ σπουργίτια ταπεινά,
ποῦ κρυώνουν καὶ πεινοῦνε,
ἔλημοσύνη σας ζητοῦνε,
τόσα ὄρφανά.

21. Ὁ κοῦκος (*Ηλ. Τανταλίδου*).

Βαθεῖα ἔς τὸ δάσος κελαδεῖ τὸ μαῦθ' ὀλημερῆς,
πουλί δὲν βλέπεις πουθενά, πλὴν ὅσο προχωρεῖς
μέσ' ἀπ' τὰ σύνδενδρα φωνὴ
σὲ θέλγει πάντα σιγαλή.

Κούκου, κούκου, κούκου, κούκου, κούκου.

Τὰ δάση λάμπουν ἔς τὲς λοξὲς ἀκτῖνες τῆς αὐγῆς
κ' ἡ αὔρα παίξει τὲς βραδιὲς μὲ τὴν δροσιά τῆς γῆς,
ὅμως καὶ βράδυ καὶ πρωὶ
πάντοτ' ἀκούει ἡ βοή.

Κούκου, κούκου, κούκου, κούκου, κούκου.

Βαθιά καὶ ἀόρατη φωνή, λὲς κ' εἶναι ἐξωτικό
καὶ σὲ παλάτι προσκαλεῖ κρυφὸ κρυφὸ καὶ μαγικό,
 ποὺ δὲν πατεῖ ποτὲ ψυχὴ
 πλὴν ὅς ἰόνειρο, κί' ὅταν ἤχη.

Κούκου, κούκου, κούκου, κούκου, κούκου.

Εἶναι τοῦ δάσους τὸ στοιχειό, ποὺ ψάλλει χαροπὸ
τὴν ποίησι τῆς μοναξιᾶς ὅς τοῦ δάσους τὸν σκοπὸ,
 γί' αὐτὸ ἔναι τόσον φυσικὴ
 ὅς τὰ δάση τέτοια μουσικὴ.

Κούκου, κούκου, κούκου, κούκου, κούκου.

22. Ἡ ὄωλια (I. Πολέμη*).

Τὸ πουλάκι ὄλο χαρὰ
μὲ τὰ πλουμιστὰ περά του
μὲ τραγούδια λιγερά
κτίζει, κτίζει τὴν φωλιάν του.

Μὲ ἀγάπη, μὲ στοργή
πάντοτ' ἀκούραστο δουλεύει
καὶ ζυπνάει αὐγὴ, αὐγὴ
κι' ἄχυρα ψιλὰ μαζεύει.

Τρέχει μὰ καὶ τα κολλᾷ
γύρω, γύρω, ἔς τὴν φωλιά του
καὶ μὲ ἔσματα τρελλὰ
ζαναρχίζει τὴν δουλειά του.

Πές μου, εὐμορφο πουλί,
τί εἶν' αὐτά, ποὺ ἐτοιμάζεις;
Καὶ γιατί τόσο πολὺ
ὄλ' ἡμέρα κοπιάζεις;

« — Γιατί πρὶν νὰ γεννηθῆς
εἰς τὸν κόσμ' αὐτόν, στοχάσου
μία κούνια παρευθὺς,
σοῦ ἡτοίμασ' ἡ μαμά σου.

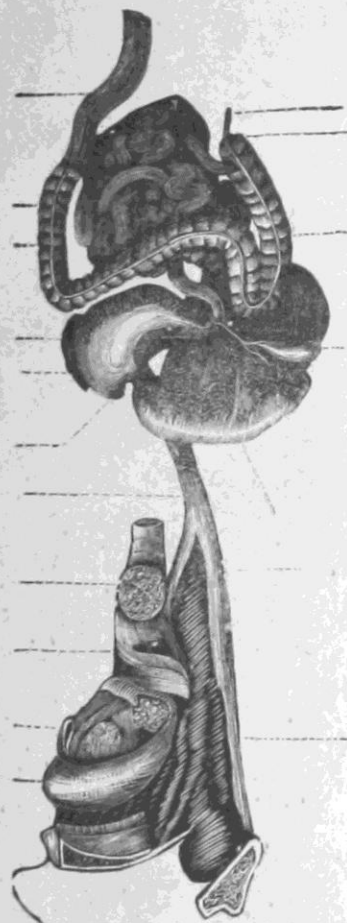
Κ' ἐγὼ τότε μὲ χαρὰ
τὴν φωλίτσα μου θὰ κτίσω
κ' ἐκεῖ μέσα τὰ μικρὰ
τὰ παιδιά μου θὰ γεννήσω».

23. Θροΐσις τοῦ ἀνθρώπου.

α' Πέψις.

Ὁ ἄνθρωπος, ὡς καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, τρέφεται δι' ὀργανικῶν καὶ ἀνοργάνων οὐσιῶν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν φθειρομένων οὐσιῶν τοῦ σώματος καὶ διατήρησιν τῶν ἰσθμῶν τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ. Καὶ ὅλαι μὲν αἱ οὐσίαι, ὅσαι πρὸς τοῦτο συντελοῦσι, καλοῦνται γενικῶς τροφαί, ὡς τὸ κρέας, τὰ ὄσπρια, τὸ λίπος, τὸ ὕδωρ, τὸ ἄλας καὶ ἀήρ· αἱ δὲ οὐσίαι, ὅσαι ἔχουσι ἀνάγκη πέψεως, καλοῦνται ἰδίως σιτία. Εἶναι δὲ ἡ πέψις ἡ λειτουργία ἐκείνη, διὰ τῆς ὁποίας χωρίζονται τὰ μνησθητὰ τῶν σιτίων οὐσιαστικὰ καὶ ἀποβάλλεται τὸ ἄχρηστον περιττώμα.

Τὰ σιτία λαμβανόμενα ἐκ τῆς ὀργανικῆς φύσεως εἶναι α' ἀζωτοῦχα, ὡς τὸ κρέας, τὸ γάλα, ὁ τυρός, τὸ λεύκωμα τοῦ ὄφου καὶ ἄπασαι

Πεπτικὴ συσκευή.

κρέας, τὸ γάλα, ὁ τυρός, τὸ λεύκωμα τοῦ ὄφου καὶ ἄπασαι

ἐν γένει αἱ οὐσίαι αἱ συγκείμεναι ἐξ ὀξυγόνου, ὕδρογόνου, ἄνθρακος καὶ ἀζώτου· β' ἄμυλοῦχα, ὡς τὸ ἄμυλον τοῦ σίτου καὶ τῶν γεωμήλων, τὸ σάκχαρον καὶ τὸ πλεῖστον τῶν φυτικῶν οὐσιῶν· καὶ γ' λιμελοῦχα, ὡς τὸ ἔλαιον, τὸ βούτυρον, τὸ λίπος καὶ τὰ τοιαῦτα.

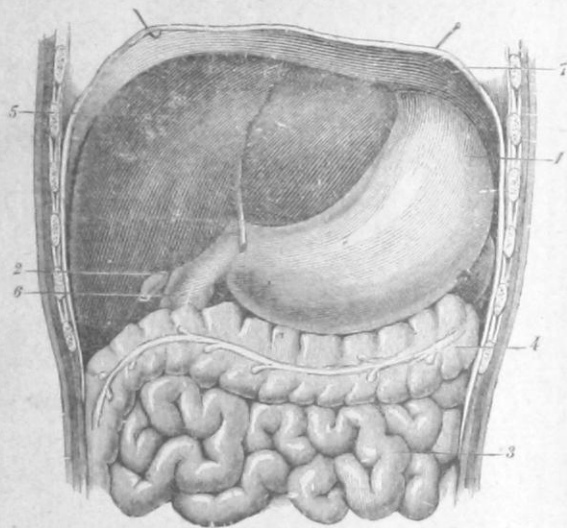
Τὰ σιτία φέρονται εἰς τὸ στόμα. Εἶναι δὲ τοῦτο παρὰ τῶ ἀνθρώπῳ ὡσειδῆς κοιλότης κλεισμένη ἔμπροσθεν μὲν ὑπὸ τῶν χειλέων, πλαγίως δὲ ὑπὸ τῶν παρειῶν, ἀνωθεν δὲ ὑπὸ τοῦ οὐρανίσκου καὶ κάτωθεν ὑπὸ τῆς κάτω σιαγόνος. Ἐν τῷ στόματι τὰ σιτία κοπτοῦνται καὶ τρίβονται διὰ τῶν ὀδόντων καὶ τελομένης τῆς μαήσεως μειγνύονται μετὰ τοῦ σιάλου. Καὶ τὸ μὲν σιάλον εἶναι ρευστὸν ὕδατῶδες ἐκκρινόμενον ὑπὸ τῶν τεταγμένων εἰς τὰς παρειὰς σιαλογόνων ἀδένων.

Τὰ εἶδη τῶν ὀδόντων.

Οἱ δὲ ὀδόντες εἶναι σωματῖα ὀστέωδους φύσεως καὶ φύονται ἐκ σακκίου καλουμένου ὀδοντογόνου κύστεως, γομφούμενοι εἰς τὰ ὀστέα τῶν σιαγόνων ἐν ὀστέινῃ κοιλότητι καλουμένη φατνίῳ· καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ φατνίῳ μέρος τοῦ ὀδόντος καλεῖται ρίζα, ἧτις εἶναι ἀπλή ἢ πολλαπλή, τὸ δὲ ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ φατνίου λέγεται στεφάνη. Τὴν ὀστέινην δὲ οὐσίαν τῶν ὀδόντων περιβάλλει ἐν τῇ στεφάνῃ ἑτέρα οὐσία καλουμένη ὑαλώδης, ἧτις εἶναι σκληροτέρα τῆς ὀστέινης καὶ καλῶς διατηρουμένη ἔμποδίζει τὴν σῆψιν τῶν ὀδόντων.

Τὸ δὲ σύνολον τῶν ὀδόντων καλεῖται *φραγμός*. Κατὰ τὸν ἕκτον ἢ ἑβδομὸν ἀπὸ τῆς γεννήσεως μῆνα ἄρχεται ἡ *πρώτη ὀδοντοφυΐα* καὶ οἱ πρῶτοι φυόμενοι ὀδόντες εἶναι εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν καὶ λέγονται *γαλακτίαι*. Καὶ περὶ τὸ ἑβδομὸν ἔτος ἄρχεται ἡ *δευτέρα ὀδοντοφυΐα* καὶ φύονται ἄλλοι

Ἔντερα καὶ στόμαχος.

μεγαλειτέροι καὶ στερεώτεροι ὀδόντες τριάκοντα δύο τὸν ἀριθμὸν ἧτοι ἐν ἑκτέρῳ σιαγόνι τέσσαρες τομεῖς (κοπτηρες), δύο κυνόδοντες καὶ δέκα γόμφιοι (τραπέζιται). Καὶ οἱ μὲν τομεῖς κείμενοι εἰς τὰ ἔμπροσθεν τοῦ στόματος ἔχουσι στεφάνην λεπτὴν καὶ κοπτηρὰν καὶ εἶναι ἐπιτήδειοι εἰς τὸ νὰ τέμνωσι τὰ σιτία, οἱ δὲ κυνόδοντες κείμενοι μετὰ τοὺς τομεῖς εἶναι συνήθως μακροὶ καὶ ὀξεῖς καὶ σπαράττουσι τὰς σάρκας, οἱ δὲ

γόμφιοι εἶναι πλατεῖς φέροντες καὶ διαφόρους προεξοχὰς καὶ τρίβουσι καὶ λεαίνουσι τὰ σιτία.

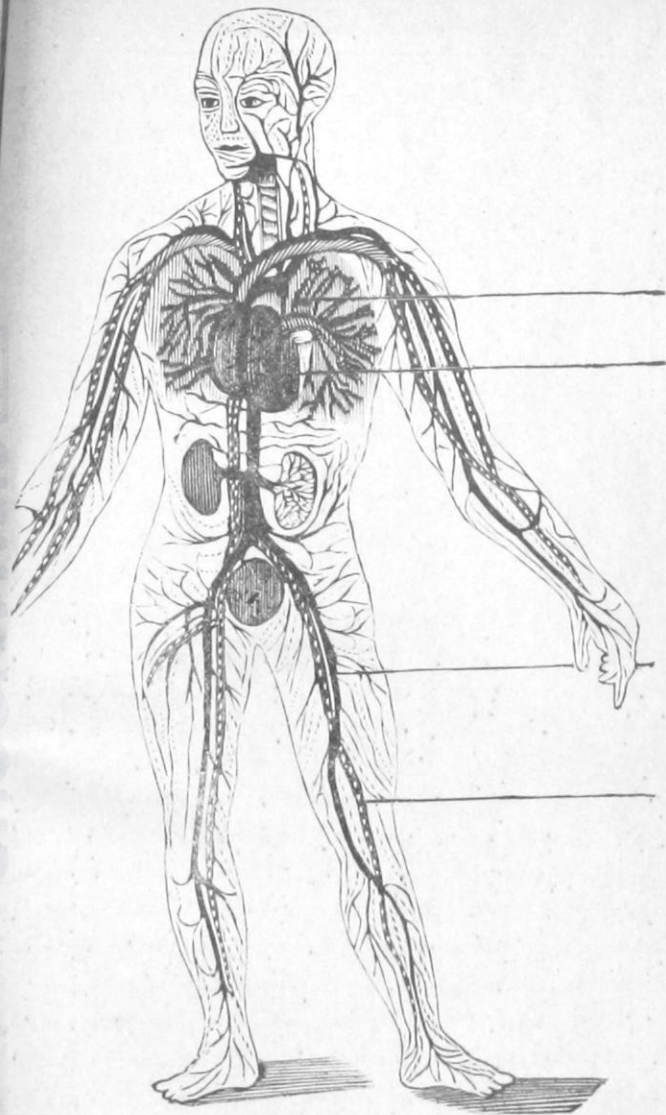
Μετὰ τὴν μάσησιν τῶν σιτίων γίνεται ἡ *κατάποσις*. Τὰ σιτία μεταβαίνουν εἰς τὸν *φάρυγγα* καὶ εἶτα φέρονται εἰς τὸν *στόμαχον* διὰ τοῦ *οἰσοφάγου*, ὅστις συνέχεται μετὰ τοῦ φάρυγγος καὶ εἶναι μακρὸς μεμβρανώδης σωλὴν. Ὁ στόμαχος παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι θύλακος ἀπλοῦς κείμενος ἐν τῇ κοιλίᾳ ὑπὸ τὸ *διάφραγμα*, τὸ διαχωρίζον τὴν κοιλίαν ἀπὸ τοῦ στήθους· καὶ ἔχει δύο ὀπὰς, τὸν *καρδιακὸν πόρον*, ὁ ὁποῖος συγκοινωνεῖ πρὸς τὸν οἰσοφάγον καὶ τὸν εἰς τὰ ἔντερα ἐκβάλλοντα *πυλωρὸν*. Διαμένουσι δὲ τὰ σιτία ἐν τῷ στομάχῳ ἐπὶ τινὰς ὥρας καὶ ὑποβλαβόμενα ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ *γαστρικοῦ χυμοῦ*, ρευστοῦ ὀξέος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ στομάχου ἐκκρινομένου, μεταβάλλονται εἰς πολτώδη *μάζαν*. Ταύτης αἱ *ἀζωτοῦχοι* ἐνώσεις διὰ τῶν παρειῶν τοῦ στομάχου ἀπορροφῶνται ἀμέσως ὑπὸ τῶν φλεβῶν, αἱ δὲ *ἀμυλοῦχοι* καὶ *πιμελοῦχοι* μεταβαίνουν εἰς τὸν *ἐντερικὸν σωλήνα*. Οὗτος εἶναι σωλὴν μακρὸς μεμβρανώδης περὶ ἑκυτόν ἐλιττόμενος καὶ διαίρουμένος εἰς δύο μέρη, τὸ *λεπτὸν ἔντερον* καὶ τὸ ἔχον μείζονα διάμετρον *παχὺ ἔντερον*. Τοῦ *παχέος* ἐντέρου διακρίνομεν τὸ *τυφλὸν ἔντερον*, φέρον κατὰ τὸ ἄκρον στενὴν καὶ ἀδιέξοδον ἀπόφρυσιν, τὴν καλουμένην *σκωληκοειδῆ*, τὸ *κῶλον* καὶ τὸ *ἀπηνυθυσμένον*. Εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλήνα ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ *παγκρεατικοῦ χυμοῦ*, ρευστοῦ ὕδατώδους ἐκκρινομένου ὑπὸ τοῦ *παγκρέατος*, καὶ τῆς *χολῆς*, ἐκκρινομένης ὑπὸ τοῦ *ἥπατος*, διαλύονται αἱ *ἀμυλοῦχοι* καὶ *πιμελοῦχοι* οὐσίαι. Ὅσαι δὲ *ἀζωτοῦχοι* οὐσίαι διέφυγον ἐκ τοῦ στομάχου διαλύονται εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλήνα ὑπὸ τοῦ *ἐντερικοῦ χυμοῦ*, ἐκκρινομένου ὑπὸ πολυαριθμῶν ἀδενίσκων ὑπαρχόντων εἰς τὰς παρεῖας τοῦ λε-

πτοῦ ἐντέρου. Οὕτω ἰδιὰ τῆς πέψεως τὰ μυζήτα συστατικὰ τῶν σιτίων μεταβάλλονται εἰς γαλακτώδεις ρευστόν, τὸν χυλόν.

β' Κυκλοφορία.

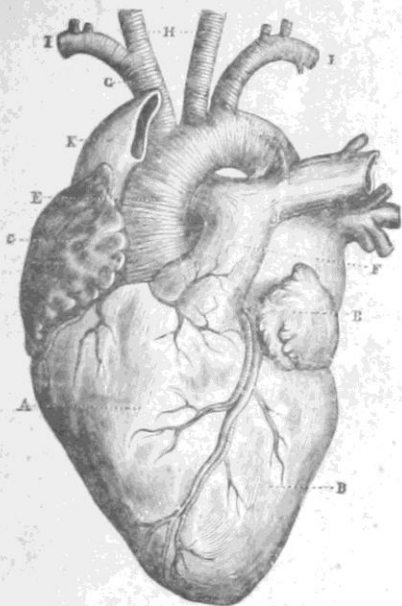
Ὁ διὰ τῆς πέψεως κατειργασμένος χυλὸς ἀναμειγνύεται μετὰ τοῦ αἵματος, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ θρεπτικὸν ρευστόν τοῦ σώματος, εἰσέρχεται εἰς ἅπαντα τὸν ὀργανισμόν αὐτοῦ καὶ παρέχει τὰς ἀναγκαίας αὐτῷ θρεπτικὰς οὐσίας. Πρὸς τοῦτο δὲ τὸ αἷμα φέρεται εἰς τὰ διάφορα ὄργανα τοῦ σώματος· καὶ ἡ λειτουργία αὕτη καλεῖται *κυκλοφορία*.

Τὸ αἷμα εἶναι ρευστόν χρώματος βαθέος ἐρυθροῦ. Τὸ κεντρικόν ὄργανον τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος εἶναι ἡ *καρδιά*. Αὕτη κεῖται εἰς τὸ μέσον τοῦ *θώρακος* μεταξύ τῶν *πνευμόνων* καὶ ἔχει σχῆμα παραπλήσιον πρὸς ἄπιον καὶ τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ ἀριστερά. Διαιρεῖται δὲ εἰς τέσσαρας κοιλότητας, τῶν ὁποίων αἱ μὲν δύο πρὸς τὰ ἄνω καλοῦνται *κόλποι* (δεξιὸς κόλπος καὶ ἀριστερὸς κόλπος), αἱ δὲ πρὸς τὰ κάτω *κοιλίαι* (ἡ μὲν δεξιὰ, ἡ δὲ ἀριστερά), καὶ συγκατανοῦσι διὰ τῶν *κολποκοιλιακῶν* καλουμένων *πόρων*, ὁ δεξιὸς κόλπος μετὰ τῆς δεξιᾶς κοιλίας καὶ ὁ ἀριστερὸς κόλπος μετὰ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας. Καὶ περιβάλλεται ὑπὸ λεπτῆς μεμβράνης τοῦ *περικαρδίου*. Εἰς τὴν καρδίαν τὸ αἷμα φέρεται ἐκ τῶν διαφόρων μελῶν τοῦ σώματος διὰ τῶν *φλεβῶν* καὶ ἐξέρχεται διὰ τῶν *ἀρτηριῶν*. Αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἱ φλέβες καθ' ὅσον ἀπομακρύνονται τῆς καρδίας γίνονται καὶ ἐπὶ μᾶλλον πολυαριθμότεραι καὶ λεπτότεραι καὶ συγκατανοῦσι πρὸς ἀλήλας διὰ λεπτοτάτων σωληνίσκων, τῶν καλουμένων *τριχοειδῶν ἀγγείων*. Διὰ τῆς ἄνω κοίλης φλεβὸς καὶ τῆς κάτω κοίλης

Κυκλοφορία.

φλεβός, αἵτινες εἶναι σωληνες παχείς ἀπαρτιζόμενοι ὑπὸ τῶν συναπτομένων φλεβῶν, τὸ αἷμα φέρεται εἰς τὸν δεξιὸν τῆς καρδίας κόλπον. Ὅταν δὲ οὗτος συστέλληται, τὸ αἷμα ὠθείται εἰς τὴν διατελλομένην δεξιάν τῆς καρδίας κοιλίαν,

Καρδία.

ὅπως ἀπὸ τῆς καρδίας εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τὴν καρδίαν κυκλική φορὰ τοῦ αἵματος καλεῖται μικρὰ κυκλοφορία, ἡ δὲ ἀπὸ τῆς καρδίας εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος καὶ ἀπὸ τούτων πάλιν εἰς τὴν καρδίαν καλεῖται

ὅπως ἀπωθεῖται εἰς τὴν πνευμονικὴν ἀρτηρίαν, ἣτις διήκει μέχρι τῶν πνευμόνων· διὰ τῆς πνευμονικῆς φλεβός τὸ αἷμα φέρεται ἀπὸ τῶν πνευμόνων εἰς τὸν ἀριστερὸν κόλπον τῆς καρδίας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κατέρχεται εἰς τὴν ἀριστερὰν καρδιακὴν κοιλίαν. Συστελλομένη δὲ ἡ καρδία ἐξωθεί τὸ αἷμα εἰς τὴν ἀορτήν. Αὕτη εἶναι μέγας τις ἀρτηριακὸς κορμός, ὁ ὁποῖος ἀνέρχεται

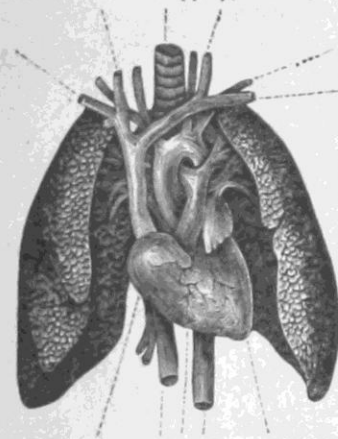
μεγάλῃ κυκλοφορίᾳ. Ἡ τοιαύτη δὲ τοῦ σώματος κίνησις ὀφείλεται εἰς τοὺς παλμούς, ἧτοι συστολὰς καὶ διαστολὰς τῆς καρδίας. Τοὺς τοιοῦτους παλμούς αἰσθανόμεθα ἐπιβάλλοντες τὴν χεῖρα ἐπὶ τινῶν ἀρτηριῶν (*σφυγμός*). Καὶ ἡ μὲν μεγάλη κυκλοφορία ἀποδίδει διὰ τῶν ἀρτηριῶν εἰς τοὺς ἰστούς τοῦ σώματος αἷμα ἐρυθρὸν καὶ ὀξυγονοῦχον, *ἀρτηριακὸν* καλούμενον, καὶ ἐποναφέρει διὰ τῶν φλεβῶν τὸ ἄχρηστον ἤδη καταστὰν μελάγχρουν καὶ πλῆρες ἀνθρακικοῦ ὀξέος φλεβικὸν αἷμα· ἡ δὲ μικρὰ κυκλοφορία ζωογονεῖ τὸ φλεβικὸν αἷμα καθιστῶσα αὐτὸ ἀρτηριακόν, διότι ἀφήνεται εἰς τοὺς πνεύμονας τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ καὶ παραλαμβάνεται τὸ κατάλληλον πρὸς θρέψιν ὀξυγόνον.

γ' Ἀναπνοή.

Τὸ φλεβικὸν αἷμα καθίσταται ἀρτηριακόν εἰς τοὺς πνεύμονας διὰ τῆς ἀναπνοῆς, τῆς ὁποίας κύρια ὄργανα εἶναι ἡ *τραχεῖα ἀρτηρία* καὶ οἱ *πνεύμονες*. Ἡ τραχεῖα ἀρτηρία, τῆς ὁποίας τὸ ἄνω μέρος καλεῖται *λάρυγξ*, εἶναι σωλὴν μεμβρανώδης, συνίσταται δὲ ἐκ κρίων χονδροειδῶν ἀτελῶν ὅπως, κατέρχεται κατὰ μῆκος τοῦ λαιμοῦ πρὸ τοῦ αἰσφάγου καὶ ἐκ τοῦ θώρακος διατέμνεται πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ εἰς δύο βραχίονας, τοὺς *βρόγχους*, οἱ ὅποιοι χωροῦσιν εἰς τοὺς πνεύμονας. Εἶναι δὲ οἱ πνεύμονες μαλακοὶ καὶ σπογγώδεις καὶ συνίστανται ἐξ ἀπείρων ἀεροφόρων κυστιδίων καὶ περιβάλλονται ἀμφοτέρω ἐξ ὀρώδους καὶ ἐλαστικῆς μεμβράνης, τοῦ *πλευρικοῦ ἢ ὑλεξωκότος ὑμένος*.

Διὰ τοῦ λάρυγγος καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας εἰσέρχεται εἰς τὰ κυστιδία τῶν πνευμόνων ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ. Κατὰ τὴν *εἰσπνοήν*, αἱ πλευραὶ ἀνεγείρονται διὰ διαφορῶν μυῶν,

ὁ θώραξ ἐξογκοῦται καὶ τὸ χωρίζον τὸν θώρακα ἀπὸ τῆς κοιλίας διάφραγμα ταπεινοῦται. Εἶτα δὲ αἱ πλευραὶ ταπεινοῦνται, τὸ διάφραγμα ἀνεγείρεται, οἱ πνεύμονες σπείδουσι

Πνεύμονες.

νά συσταλῶσιν, ὁ θώραξ στενοῦται καὶ γίνεται οὕτως ἡ ἐκπνοή. Κατὰ ταύτην μέρος τοῦ εἰσπνευσθέντος ἀέρος ἀπωθεῖται πρὸς τὰ ἔξω διὰ τοῦ λάρυγγος. Ἐν ὅσῳ δὲ ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ μένει εἰς τοὺς πνεύμονας, ἀποδίδει ὀξυγόνον εἰς τὸ διὰ τῆς μικρᾶς κυκλοφορίας εἰσρέον φλεβικὸν αἷμα καὶ μεταβάλλει τὸ μελάγχρουν αὐτοῦ χρῶμα εἰς ἐρυθρὸν παραλαμβάνων τὸ πλεονάζον ἀνθρακικὸν ὀξύ. Καὶ τὸ ἀρτηριακὸν αἷμα ἀπὸ τῆς καρδίας εἰς ὅλον τὸ σῶμα κυκλοφοροῦν χρησιμεύει εἰς τὴν ζωικὴν καύσιν, καὶ ἀποτέλεσμα αὐτῆς εἶναι ἡ ζωικὴ θερμότης, ἡ ὁποία παρὰ τῶ ὑγιεῖ ἀνθρώπῳ εἶναι 37° τοῦ ἑκατομβάθμου θερμομέτρου.

Ἡ ἀναπνοὴ εἶναι ἀναγκαιοτάτη εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς. Ὅταν αὕτη διακόπτεται ἢ εἰσπνέεται ἀήρ ἄνευ ἐπαρκoῦς ὀξυγόνου ἢ ἀερίου τινὸς δηλητηριώδους, ἐπέρχεται ἀσφυξία καὶ εἶτα θάνατος.

24. Ἡ εὐλόγημένη καλύβη (I. Π. Ἰωαννίδου).

Ἐκεῖ κοντὰ ἔς τὸ δάσος, ποῦ ἀρχίζει ὁ ποταμὸς νὰ τρέχη δυνατὰ, γιὰ διέτε μιά καλύβη πῶς ἀσπρίζει ἀνάμεσα σὲ δένδρα φουντωτὰ.

Βοριάς ἀγριεμένος ἔσαν μουγκρίζη, βαρεῖα ὅταν πλακάνη χειμωνιά, ἔμερα καὶ νύχτα καίει καὶ καπνίζει ἐκείνης τῆς καλύβας ἡ γωνιά.

Τὴν νύκτα οἱ τσιμπλίδες, ὅπου βγάζει, φιλιοῦνται μὲ τὰ χιόνια ἀδελφικά, καὶ ἡ σκεπὴ τῆς ἔσαν παλάτι μοιάζει, ποῦ καίει πλούσια βεγγαλικά.

Καὶ ὁ καπνὸς τῆς πάντα ἀνεβαίνει ἔς τὸν οὐρανὸν, ἔς τὰ ἄστρα, ἀψηλά. θαρρεῖς ἔσαν τὸ λιβάνι πῶς πηγαίνει ἐκεῖ, ποῦ ὁ Θεὸς γλυκογελά.

Μὲ τὴν φωτιά τῆς ἡ γωνιά ζεσταίνει κορμιά, ἔσαν ἀγγελούδια, χαροπά, καὶ ψαλμουδιὰ ἀπ' τὴν καρδιά τους βγαίνει, κ' ἡ ἀρετὴ ἐκεῖ λαμποκοπᾷ.

Ἄολόγυρα εἰς τὴν καλύβη ἐκείνη γαλήνη καὶ ἡσυχία κατοικεῖ, καὶ τὸν χειμῶνα ἡ γωνιά τῆς δίνει ζῶη ἔς ὅποιον περνάει ἀπ' ἐκεῖ.

Πολλές φορές, σὲ ὦρα περασμένη,
ἡ θύρα τῆς καλύβας θ' ἀνοιχθῆ
κ' ἓνας διαβάτης κουρασμένος μπαίνει·
κάνεις δὲν ἔχει ἀπ' ἐκεῖ διωχθῆ.

«Καλῶς, καλῶς μᾶς ὤρισες», τὸν λέει
ὁ νοικοκύρης μὲ γλυκεῖα φωνή.
«Γιὰ τοὺς διαβάτας ἡ φωτιά μου καίει
μέσ' ἔς τὴν καλύβ' αὐτὴ τὴν ταπεινή».

«Σὲ στέλνει ὁ Θεός· εὐλογημένος
» νὰ ἦσαι, ἀδελφέ μου δυστυχῆ·
» νὰ μὴ θαρρῆς ἐδῶ πῶς εἶσαι ξένος·
» εἴμαστε ἀδέλφια ὅλοι οἱ φτωχοί».

«Ὅπως κι' ἂν ἦν', μιὰ νύχτα θὰ περάσης·
» δὲν ἔχω ἄλλο σπίτι πλιὸ καλό·
» φάγε καὶ πιὲ καὶ πέσε νὰ πλαγιάσης·
» αἱ! μὲ τὰ χεῖλη, ποὺ ἔχω, σὲ φιλῶ».

Μὲ ὀπωρικά καὶ μὲ μέλι θὰ χορτάση·
θὰ πιῆ ἔσαν ροδοζάχαρι κρασί·
σὲ πουπουλένιο στρώμα θὰ πλαγιάση
κι' ἀνάπαυσι θὰ εὔρη περισσή·

Κι' ἂν ἦναι Χριστιανός, ὅταν ἔξυπνήση,
εἰκονοστάσι θαῦρη φωτερό
κι' ἐκεῖ τὸν Πλάστη θὰ εὐχαριστήση,
ποὺ ἀπ' τὸν κακὸ τὸν ἔγλυτωσε καιρό.

Καὶ τὰ παιδιὰ ἔξυπνοῦνε μὲ τὸν ξένο·
τὸ χέρι του μὲ σεβασμὸ φιλοῦν,
τὸν δίνουνε κι' ἄλλο κρασί βρασμένο
καὶ πάλι νὰ ἐλθῆ τὸν προσκαλοῦν.

Κ' αὐτὸς θὰ κάνη τότε τὸν σταυρό του,
μὲ δάκρυο, τοὺς ἀποχαιρετᾷ,
κι' ὅταν θὰ πάη πέρα ἔς τὸ χωριό του,
'μιλεῖ γιὰ τὴν καλύβα καὶ ῥωτᾷ.

Ποιὸς ἄρχοντας ὀρίζει αὐτὴ τὴ στάνη
καὶ τὴν καλὴ καλύβα ἔζακουστός;
Ἐχει φλουριά ἀμέτρητα καὶ κάνει
ἐκεῖνο, ποὺ προστάζει ὁ Χριστός;

Δὲν εἶναι ἄρχοντας χρυσοντυμένος,
μὰ εἶναι νοικοκύρης μὲ τιμῆ,
καὶ ἔσαν κ' ἐμᾶς κ' ἐκεῖνος ὁ καίμενος
ιδρώνει, γιὰ νὰ βγάνη τὸ ψωμί.

Ἐσὶ τὸ πλάι τῆς καλύβας του ὀρίζει
ὠραῖο περιβόλι· μοναχός,
τὸ σκάφτει, τὸ κλαδεύει, τὸ ποτίζει
κι' ὀλημερῆς δουλεύει, ἔσαν φτωχός.

Καὶ πέντε ἀγελάδες διαλεγμένες,
ποὺ σκύλλος τις φυλάει ζηηρός,
κι' ἓνα κοπάδι κόττες χαϊδεμένες,
αὐτὸς εἶν' ὅλος του ὁ θησαυρός.

Ἐπὶ τὸ περιβόλι του θὰ θρέψη
μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ παιδιὰ,
καὶ ὅταν ὁ χειμῶνας θ' ἀγριέψη,
τὸν βλέπει μὲ ἀμέριμνη καρδιά.

Γιατί ἔμαγεψε προτοῦ πεινάση,
τὸ καλοκαῖρι δούλεψε καλά,
κι' ἀκόμα κι' ὁ Ἀπρίλις ὅταν φθάση,
τοῦ μένουν περισσέματα πολλά.

Ἐάν κρίνα, ποῦ ἔχει μέσ' ἔς τὸ περιβόλι,
καὶ τὰ παιδιά του μοιάζουν τρυφερά
καὶ ἔς τὴν καλύδα του ἐκείνη ὄλοι
περνοῦμε μὲ ἀτέλειωτη χαρά.

Κι' ὅταν ἀνοῦν τοῦ Μάη τὰ λουλουδία,
ὄλο τὸ σπιτικό ἀπ' τὴν αὐγή
μὲ γέλοια, μὲ φωνές καὶ μὲ τραγούδια
ἔς τὸ περιβόλι γιὰ δουλειὰ θά βγῆ.

Καὶ βλέπεις ἄλλο φράουλες μαζώνει
καὶ ἄλλο φραγκοστάφυλα τρυγᾷ,
ἔς τὴν κερασιά τὸ ἄλλο καντζαρώνει,
καὶ τ' ἄλλο τὰ ἀρνάκια κυνηγᾷ.

Ἄχ! τί εὐλογημένη εὐτυχία!
μέσ' ἔς τὴν καλύδ' αὐτὴ θά κατοικῆ
τοῦ οὐρανοῦ εὐχὴ καὶ εὐλογία
καὶ θ' ἀγρυπνῆ Ἀρχάγγελος ἐκεῖ.

Ὡ! ἄμποτε ὁ Πλάστης νὰ φυλάῃ
ὄλους ἐκεῖ, ποῦ χαίρουνται μαζί,
κι' ὁποῖος διαβάτης ἀπ' ἐκεῖ περνάει,
νὰ λέῃ: νά! ἡ ἀρετὴ ποῦ ζῆ!

25. Ἐλεος πρὸς τὰ μικρὰ πτηνὰ (Θ. Ἀφεντιούλη*)

Καθ' ἡμέραν παριστάμεθα εἰς σκανδαλώδες καὶ ἀξιοποι-
νον θέαμα, εἰς τὸ μαρτύριον μικρῶν καὶ ἑρασμίων υπάρξεων,
τὰς ὁποίας ἐπλασεν ὁ Δημιουργὸς ὄχι μόνον διὰ νὰ καθωραί-
ζουν τοὺς ἀγρούς μας καὶ τὰς ἀρούρας μας, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ
προφυλάσσουν τὰ δένδρα καὶ τοὺς καρπούς μας ἀπὸ τοσού-

των καμπῶν καὶ κανθάρων, οἱ ὁποῖοι τα κατατρώγουν καὶ
τα ὑπονομεύουν διηνεκῶς. Καθ' ἡμέραν βλέπομεν ἐν ταῖς
ἀγοραῖς καὶ ἐν ταῖς τριόδοις κατὰ πεντηχοστίας καὶ ἑκατο-
στίας τὰ ἀθῶα μικρὰ πτηνὰ, παραδιδόμενα εἰς πώλησιν
καὶ εἰς τὰ διὰ βίου βασανιστήρια— παραδιδόμενα λέγομεν,
εἰς τὴν μωρὰν παιδικὴν ἡλικίαν, ἢ καὶ εἰς τὴν ἡλίθιον ἐνη-
λικιότητα— ἄχ! τὰ ἐπίχρυσα, τὰ ποικιλόχροα, τὰ χαριέντα
ἐκεῖνα καὶ μικρὰ στρουθία, τὰ ὁποῖα τόσον γλυκεῖαν διαχύ-
νουν τὴν ἁρμονίαν των εἰς τοὺς κήπους, εἰς τὰ δάση καὶ εἰς
τοὺς ἀγρούς. Τίποτε δὲν μας στεροῦν αἱ ἐρατειναὶ ἐκεῖναι
ὑπάρξεις· τίποτε δὲν μας βλάπτουν· ἀλλὰ καὶ οὔτε διὰ τῆς
σαρκὸς των δύνανται νὰ θεραπεύτου· τὰς ἀγρίας ὀρμὰς τῆς
γαστρὸς μας. Δὲν μὲς ζητοῦ· τὰ μικρὰ πτηνὰ τίποτε ἄλλο
εἰμὴ ὀλίγην εὐπλαγχνίαν, τίποτε ἄλλο εἰμὴ νὰ τα λησμο-
νήσωμεν τοῦλάχιστον, διὰ νὰ ζήτουν εἰς τὰ ἀχανῆ πεδία,
τὰ ὁποῖα μας καθυπέταξεν ὁ Θεὸς— νὰ ζήτουν τὰ ἀθῶα
στρουθία ἀνενόγητα, ἐλεύθερα, ἀθασάνιστα, ὅπως τα ἐπλα-
σεν ἐκεῖνος, ὁ ἐκτείνων τὴν εὐεργετικὴν του παλάμην καὶ
δαψιλεύων ζωὴν ἐπὶ ἔρημον καὶ ἐπὶ λειμῶνα. Ἄλλ' ἡμεῖς—
ὄχι ὁ ἄνθρωπος ὁ πολιτισμένος· ἡμεῖς— ὄχι ὁ ἄνθρωπος ὁ
διδαχθεὶς νὰ σέβηται τὴν κτίσιν, ὅταν δὲν ἦναι ἀπολύτως
ἀναγκαῖα πρὸς συντήρησίν του— ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ἄγριοι, οἱ
βάρβαροι, ὀπλιζόντες τὴν βέβηλον χειρὰ των μὲ δίκτυα καὶ
σαγήνας, ἀπολύομεν τὰ ἀνόητα παιδιά μας εἰς τοὺς ἀγρούς,
ἀντὶ νὰ τα πέμψωμεν εἰς τὰ σχολεῖα κατὰ τὸν νόμον, ἢ νὰ
τα ὑποβάλωμεν εἰς ἐντιμον ἐργασίαν, ἐξ ἧς καὶ δι' ἧς μέλ-
λουν νὰ διαπλασθοῦν πολῖται χρηστοὶ— ἀφήνομεν τὰ παιδιά
τῶν ὀκτώ ἐτῶν μέχρι τῶν δεκατριῶν, καὶ μάλιστα τῶν πε-
νομέων συμπολιτῶν μας, κατ' ἐξοχὴν παιδιά ὄρφανὰ, νὰ

περιφέρονται καθ' ὁμίλους μικρούς, νὰ σαγηνεύουν τὰ ἀθῶα στρουθία, καὶ νὰ τα φέρουν πρὸς πώλησιν εἰς τὴν ἀγορὰν, διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς ἀπάνθρωπον ἄθυρμα τῶν νηπίων καὶ τῶν μωρῶν, διὰ δὲ τοῦ προϊόντος τῆς πωλήσεως νὰ πορισθῶσι τὰ μέσα μειζονος καὶ βαθυτέρας διαφθοράς. Ἐξ αὐτῶν τῶν μικρῶν καὶ ἀθῶων στρουθίων στρατολογοῦνται οἱ τολμηροὶ ἐκεῖνοι καὶ ἐπιδέξιοι νυκτοκλέπται, οἱ ἀναρριχώμενοι ὡς αἰλουροὶ τοὺς περιβόλους τῶν οἰκιῶν μας, καὶ ἐπισκεπτόμενοι καὶ λεηλατοῦντες τοὺς ὀρνιθῶνας καὶ τὰ πλυντήριά μας.

Πολλάκις ἤσθάνθημε, αἰμάτσοισαν τὴν καρδίαν μας εἰς τὴν θέαν τῶν μικρῶν ἐκείνων πλασμάτων, τὰ ὁποῖα, κκθειργμένα, ἀπότιστα καὶ ἄτιτα ἐν στενοῖς κλωβοῖς διὰ τοῦ κλαυθμου καὶ διακεκομμένου τῶν ἄτματος ἐφάνοντο ὡσεὶ ἐπαιτοῦντα παρὰ τοῦ θεατοῦ οἰκτιρμόν, ἄχ! καὶ ὀλίγον ἀέρα. Μὲ τὸν στεναγμόν εἰς τὰ χεῖλη, ἐκάμφθημεν πολλάκις ὑπεράνω τῶν ἀποτροπαίων ἐκείνων κλωβῶν, ἠγοράσαμεν ἀντὶ πέντε καὶ δέκα λεπτῶν πάντας τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον ἀπεδώκαμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ζωὴν. Ἄμα ἀνοίγοντα τὰς πτέρυγας τῶν πρὸς τὸν αἰθέρα τὸν γαλανόν, ἠκούομεν αὐτὰ τονίζοντα τὸν ὕμνον τῆς ἀπελευθερώσεως, καὶ τῆ ἀληθείᾳ πλέον ἢ ἅπαξ ἤσθάνθημεν τὸ βλέφαρόν μας νὰ ὑγρανθῆ ἀπὸ χαρὰν παιδικὴν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι. Οὐδεὶς ἡμῶν ἐκτείνει ἀντιλήπτορα χεῖρα, οὐδεὶς ἡμῶν αἰσθάνεται ὅτι ἔχει καθῆκον ἐπιβεβλημένον εἰς πᾶσιν ἐξηυγενισμένην ψυχὴν, — τὸ καθῆκον τοῦ νὰ ἐκτείνῃ χεῖρα ἀρωγῶν πρὸς τὴν πάσχουσαν κτίσιν, ἀδιάφορον ἂν εἶναι λογικὴ ἢ ἄλογος, ζωϊκὴ ἢ φυτικὴ. Τίς ἔχει δικαίωμα νὰ βασανίζῃ τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ; Ἡ μήπως ὁ ἄνθρωπος δὲν

συνηθίζεται ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰς τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ τὴν σκληρότητα, ὅπως εἰς τὴν εὐσπλαγγνίαν καὶ τὴν ἀγάπην!

Ἄχ, λυπηθῆτε τὰ μικρὰ καὶ ἀθῶα στρουθία! Ἄφετέ μας τὴν εὐχαρίστησιν, ὅταν διευθύνωμεν τὸ βῆμα εἰς τοὺς ἀγρούς, νὰ τέρπηται καὶ ἡ ἀκοή καὶ ἡ ὄψις μας ἀπὸ τοὺς ἀθῶους ψάλλτας τῆς ἐρημίας!

26. Ἡ πέροδικα (Γεωργ. Ζαλακώστα*).

Βόσκουν οἱ ἄλλες πέροδικες ἢ λούζονται ἔς ταῦτάκι καὶ μιὰ εἰς τὰ νύχια περπατεῖ ἐπάνω σὲ κοιρῶνι, καὶ γέρονε ἔπισω καὶ τηρᾷ μικρὸ ἕνα περοδικάκι καὶ πότε του γλυκομιλεῖ καὶ πότε του μαλώνει.

— Ἄκου τῆς μάννας τῆ λαλιὰ κι ἀνέβα ἔς τὸ λιθάρι, γιὰ τὴν καρδιά μου λακταρεῖ μονάκριβο πουλί μου.

— Γιὰ ἰδέ, μαννούλα, τὸ νερό, ποὺ βρέχει τὸ θυμάρι, γιὰ ἰδέ, τὰ συνομήλικα πῶς παίζουν ἀντικρὺ μου!...

— Ἐχουν οἱ μάννες τους πολλὰ! Ἐλα, πουλί, κοντά μου, κι εἶδα τὸν ἴσκιο γερακιῦ ἐδῶ σιμὰ ἔς τὸ αὐτάκι.

— Πᾶμε, μαννούλα, ἔς τὰ νερά, νὰ βρω τὴ συντροφιά μου, αὐτὸ ἦτανε σύννεφο μικρὸ, δὲν ἦτανε γεράκι.

Κι ὁ ἴσκιος πάλι φάνηκε ἐπάνω ἔς τὰ λιθάρια, καὶ καταβαῖν ἢ πέροδικα ζητῶντας τὸ ἀκριβὸ τῆς κι αὐτὲς ποὺ ἦσαν ἔς τὸ ρίζωμα τρυπῶσαν ἔς τὰ θυμάρια... Ἐκεῖθε ὁ ἴσκιος ἔπερασε τοῦ γερακιῦ προδότης.

Κι' ἀκούσθη ἓνα φτεροῦγισμα, μὰ ταραχή, μὰ ἀντάρα
 — Ὅπέχει τὸ μονάκριβο, ἔχει πικρὴ τὴν τύχη!
 σκούζει, κτυπιέται ἢ πέρδικα μὲ πόνο, μὲ λακτάρα,
 καὶ τὰκριβὸ τῆς σπαριαρᾶ ᾧ τῷ γερακιῷ τὸ νύχι.

27. Ὕμνος τελευταῖος εἰς τὸν Μάϊον.

(Ἦλ. Τανταλίδου*).

Τοὺς θυλάκους τῶν νέων σου δώρων
 ἦλθες πάλιν λοιπὸν νὰ σκορπίσης,
 καὶ τὸν δίκαιον, Μάϊε, φόρον
 ἐτησίου ᾧδῆς ν' ἀπαιτήσης.

Καθυστέρησα τρίτον τοῦτ' ἔτος,
 δυστυχῆς τῶν Μουσῶν χρεοκόπος!
 ἀλλὰ δέξαι με, Μάϊ', ἐφέτος
 προσφωνοῦντά σοι ὄσα καὶ ὅπως.

Ὡ πραγμάτων ἀλλοίως ἀλλοίων!
 Ὡ τοῦ χρόνου σιδήρεον κράτος!
 Ποῖος πρᾶγν σ' ἀπήντων, καὶ ποῖον,
 μ' ἀπαντᾶς καὶ μ' ἀφήνεις ἐσχάτως!

Πρῶτος ᾠρθρίζον, πάντοτε πρῶτος
 τῶν ἀπειρων σου, Μάϊε, φίλων,
 ν' ἀπομάξω ἀγνάς, ἔτι σκότος,
 τὰς μαϊτιδας δρόσουσ τῶν φύλλων.

Πρὶν σὲ μέλψῃ φωνὴ ἀηδόνας,
 πρὶν ἀκτίς τὰς σκιάς θορυβήσῃ,
 νέου ἄσματος ᾧφειλε τόνος
 ἔξ ἐμοῦ τὰς ἠχοῦς νὰ δονήσῃ.

Ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον μεταίρων
 ἀγαλλόμενον, Μάϊε, πόδα,
 μὲ χαρὰν χρυσαλλίδων εὐπτέρων
 ἔτι κάλυκας ἔδρεπον ρόδα.

Πλὴν ψαλὶς συμφορᾶς θεηλάτου,
 ριζηδὸν τὰ πτερά μου τεμοῦσα,
 μοχθηρὰν ἀντ' εὐκταίου θανάτου,
 μοὶ χαρίζει ζωὴν, τιμωροῦσα.

Καὶ λοιπὸν ἢ πανήγυρις παύει
 δι' ἐμὲ θυμηδίας ἀπάσης,
 καὶ καθάπαξ ὁ βίος μου θραύει
 τὰς γλυκείας ἐκείνας ἐκστάσεις.

Ἦδη δέ, ἀνθ' ὠραίου Μαῖου,
 ἀπεχθῶς μοι παρίστασαι μέλας,
 τῶν αὐγῶν μὲ στερεῖς τοῦ ἡλίου
 οὔτε πλέον γελᾶς ὡς ἐγέλας.

Ἐν ἐμοὶ δὲ τί βλέπεις; οὐκέτι
 τὸν φιλόθεμον πρὶν νεανίαν,
 ἀλλὰ πτώμα μὴ πνέοντος ἔτι,
 πλὴν πνοὴν στεναγμῶν ὀλεθρίαν.

Ρικνὸς αἴφνης καὶ δύσχολος γέρων,
 ἐπ' ἀδήλου προσκόπτων ἐδάφους,
 βακτηρίαν δυσβάστακτον φέρων,
 ποῦ βαδίζω, ἀλλ' ἢ πρὸς τοὺς τάφους;

Χωρισμοῦ διαζύγιον πλέον,
 Μάϊε μου, καὶ λάβε καὶ φέρε·
 ἰδοὺ σήμερον, στένων καὶ κλαίων,
 σοὶ φωνῶ τὸ πανύστατον Χαῖρε!

Οὕτως ἄρα παρέρχεσαι πάντας·
 ἡμεῖς θνήσκομεν ἄλλοι πρὸς ἄλλοις,
 ἀλλὰ σὺ μεθ' ἡμᾶς, μεταστάντας,
 ζῆς, ἠβᾶς, ἐπανέρχεσαι, θάλλεις.

Πάντοτ' ἔχεις θιάσους ὑμνούντων,
 τοὺς σφριγιώντας ἐκάστοτε νέους·
 ἀλλ', ἐκείνων ἐν σοὶ εὐθυμούντων,
 ἡμεῖς σπένδομεν δάκρυ ἐλέους.

Λάβετε μου τὰ δάκρυα, φίλοι,
 καὶ ραντίσατε τ' ἄνθη τῶν κήπων·
 συγχωρήσατε δέ μου τὰ χεῖλη,
 ἄν, ἀνθ' ὕμνου, παράπονα εἶπον.

28. Ὁ πόντος (Ἀλ Σούτσου*).

Ὁ τοῦ πόντου διαβάτης· βλέπει ἔκθαμβος τὸ λεῖον,
 τὸ χωρὶς ἀρχὴν καὶ τέλος ὠκεάνειον πεδῖον.
 Εἰς τὸ κέντρον μένει κύκλου, ὅστις πάντοτε αὐξάνει,
 πόποτε τὴν φεύγουσάν του περιφέρειαν δὲν φθάνει.
 Τοῦ νοὸς ἐκεῖ δὲν ἔχει πέρας ἢ ταχυπορία,
 οὐδ' ὀρίζοντα ἔμπρὸς τῆς ἀπαντιᾶ ἢ φαντασία·
 ἢ ψυχὴ του ἐλευθέρα
 διατρέχει τὰς ἐκτάσεις ὑπὸ οὐριον ἀέρα.

Κύλιε τὰ κύματά σου, θάλασσα! ... μυρῖοι στόλοι
 ἔρχονται, ὑπάγουν, τρέχουν εἰς τὸν τράχηλόν σου ὄλοι.
 Σείεσαι, καὶ τῶν μελῶν σου τῶν βαρέων, τῶν μεγάλων,
 καὶ ὁ εἰς καὶ ἄλλος πόλος συναισθάνονται τὸν σάλον.

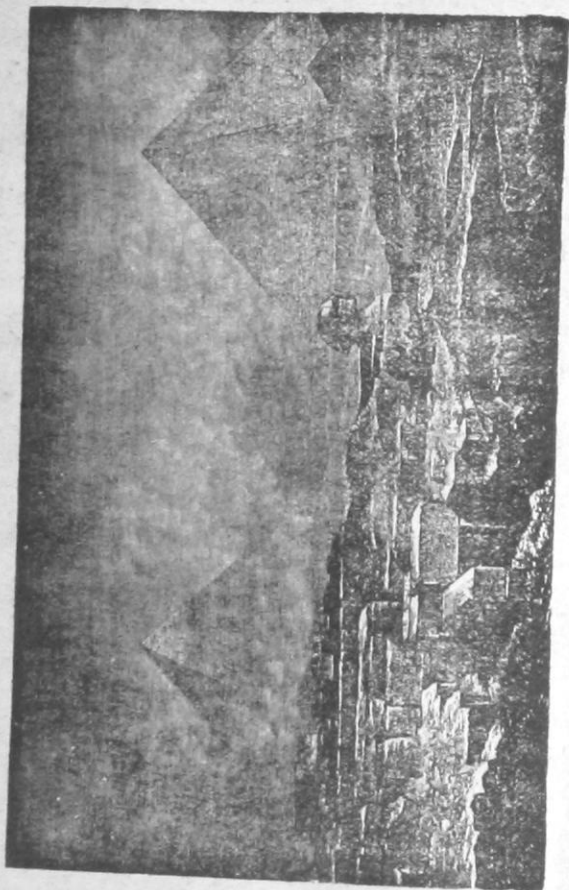
Θάλασσα! Ὁ ἄμετρος σου καὶ ἀγήρατός βραχίων
 ἐγκολποῦται τὴν γῆν ὄλην, ὡς ἡ μήτηρ τὸ παιδίον,
 καὶ αἰθάσας, ἀγρία,
 μάχεσαι πρὸς τοὺς τυφῶνας, μάχεσαι πρὸς τὰ στοιχεῖα

Τὴν γῆν ὄλην ἢ θρασύτης τοῦ ἀνθρώπου μεταλλάττει,
 ἀλλ' εὐρίσκει ὄριά της τἀναλλοιωτά σου κράτη.
 Ὅτι ἤχησεν ἡ πρώτη ὥρα τῆς δημιουργίας,
 νέα ἔρρησας καὶ νέα ρεύσεις μέχρι συντελείας.
 Τὴν παλιόροιαν τῆς τύχης καὶ τὸ ἄσιατόν της πνεῦμα
 παριστᾷ τὸ ὑπ' ἀνέμων περιδίνητόν σου ρεῦμα
 καὶ εἰς σὲ ἡ τοῦ ἀπείρου
 ἔκτασις ἀντανακλᾷται ὡς εἰς κάτοπτρον σαπφείρου.

29. Αἴγυπτος (Ἀλ Σούτσου*).

Καὶ ἀνέπλευσαν ἐν φρίκῃ τὸ ὕγρον τῶν κροκοδείλων
 καταγώγιον, καὶ εἶδαν πολυρρέυματον τὸν Νεῖλον.
 Ὅμοιος πρὸς τοὺς ἀρχαίους εὐεργέτας τῶν ἀνθρώπων,
 τοὺς ἀφήσαντας ἐν σκότει τὸν γενέθλιόν των τόπον,
 εἰς βουνὰ μυστηριώδη τὴν καταγωγὴν του κρύπτων,
 βαίνει ἄνωθεν ἐκεῖνος, καὶ εἰς πεδιάδας πίπτων
 κατ' ἐνιαυσίαν ὥραν
 ἡμερῶν πολλῶν ποτίζει καὶ πιαίνει μακρὰν χώραν.

Καὶ ἡ παλαιάτη τούτους Ἡλιοῦπολις ἐδέχθη.
 ὅπου, ὡς ἀπὸ τοὺς πάλαι περιηγητὰς ἐλέχθη,
 ὁ ζῶν ἐξ αἰῶνας Φοῖνιξ εἰς τὸ ἱερὸν Ἡλίου
 ἤρχετο περὶ τὰ τέλη τοῦ ὑμιπετοῦς του βίου

Πυραμίδες καὶ Σφίγγ.

καὶ ἀνέκτα μετ' ὀλίγον ζωὴν νέαν, σῶμα νέον,
τὰ ροδοβαφῆ πτερά του, τὸν χρυσοῦν του λόφον καίω
ἐπὶ νάρδου καὶ κασσίας,
ἔμβλημα τῆς δωρηθείσης εἰς ἡμᾶς ἀθανασίας.

Καὶ τοῦ Ἄπιος τὴν Μέμφιν ἤγγισαν οἱ ὁδοιπόροι . . .
ὦ! ἰδοὺ αἱ Πυραμίδες, τὰ λατομητὰ τῆς ὄρη!
Ὡς Θεοῦ δημιουργήσεις ἄρρηκτοι καὶ κολοσσαῖαι,
εἰς τὴν κόνιν νεκροῦ κόσμου στήλαι μένουσιν ἀρχαῖαι·
ἐν ἓκ τῶν ἑπτὰ θαυμάτων, ἐπιζῶσιν αὐταὶ μόνον·
σκιὰν χύνουσαι μεγάλην τεσσαράκοντα αἰώνων
μέτωπον ὑψοῦσι λείων,
τροπαιοῦχον τῶν ἀρχόντων, τοῦ καιροῦ καὶ τῶν στοιχείων.

Ἦγειρε τοιοῦτον τύμβον εἰς τὰ νῶτα τῶν ἀέρων
ὃ τὴν ἄπειρον ἰδέαν τῆς ἀθανασίας φέρων
δὲν ἀνύψωσε τὸ γείτον τῶν ἀστέρων μασσωλεῖον
χεῖρ θνητοῦ προσηλωμένου εἰς τὸν κάτω αὐτὸν βίον.
Ἐχουσαι εἰς γῆν τοὺς πόδας καὶ εἰς οὐρανὸν τὰ στήθη,
αἱ μεγάλαι Πυραμίδες ὄρθαι μένουσιν ὡς λίθοι
τοῦ συνόρου τοῦ ἑσχάτου
Μεταξὺ τῶν δύο κόσμων, τοῦ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου . . .
Τοῦ Ὀσίριδος διήλθον τὰς ἑκατομύλους Θήβας.
Ὁ τεράστιος ναὸς των, ἔνθα βλέπεις πειρῶν σίβας,
περιεῖχεν εἰς σταδίων ἑκτασιν δεκατεσσάρων
κολλητὰς τὰς πολυτίμους λίθους ἐπὶ τῶν μαρμάρων.
Ἐκεῖ βλέπεις εἰς ἀρχαίους πλὴν εἰσέτι σιλιπνοὺς τάφους
τοὺς ἱερογλυφικούς των χαρακίηρας ἀνεπάφους,
καὶ ὡς χθὲς λελαξενόμενος
σαρκοφάγους ἐκεῖ βλέπεις καλλιτέχνως εἰργασμένους.

Καὶ κατέβησαν ἐκείθεν εἰς τὰ ἔλη πολυχλίου
σφύζοντος τὰς πλίνθους μόνον τοῦ μεγάλου Πηλουσίου,
ὅπου τὴν ἐν τοῖς Φαροσάλοις* ἦταν φεύγων τῶν Ρωμαίων
ὁ Πομπήιος* ἰκέτης ἦλθε πρὸς τὸν Πτολεμαῖον*

καὶ ἀπὸ βαναύσους χεῖρας, ἐπιβάτης ἀλιάδος,
 ἔλαβεν εἰς τὰ τενάγη πικρὸν θάνατον φρυγάδος,
 τῆς συζύγου του βλεπούσης
 τὴν σφαγὴν ἐξ ἄλλου πλοίου καὶ ἀνωφελῶς θρηνούσης.

30. Παντεχνία τοῦ ἀνθρώπου (I Καρασοῦτζα*).

Ποῦ τῆς ἀπλήστου διανοίας,
 ποῦ ὁ θνητὸς ὁ τολμητίας
 θέλει τοὺς τέρμονας ὀρίσει;
 Μὲ τέχνην νέαν καθ' ἡμέραν
 τῆς πρώην τερατωδεστέραν
 αὐτὸς αὐτὸν θαμβοῖ κ' ἐκπλήσσει.

Γίγαντας ἔχει ἀοράτους
 δούλους πιστοὺς καὶ ἀκαμάτους,
 προθύμους εἰς τὰς προσταγὰς του.
 Ἄτιμός, Ἡλεκτρισμός καλοῦνται,
 παντοῦ ἀγγέλλοντες ἰκνοῦνται
 τὰ κράτη καὶ τὰς ἐντολάς του.

Ὅπως ὁ Ζεὺς ποτε συμμάχος
 δεινῆς δυνάμεως καὶ τάχους,
 φρουροῦντας πρόσω καὶ κατόπιν,
 εἶχε Βριάρεων* ἐκείνων
 καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν πυρίνων
 βελῶν, τὸν Βρόντην καὶ Στερόπην.

Παντοῦ προφθάνει ταχυπόρος
 δὲν τον ἀναχαιτίζει ὄρος
 ἢ θάλασσα ἐκτεταμένη.

Εἰς τὸ ὑγρὸν ἰδοῦ πεδίον
 ἄρμα τροχήλατον κυλίων
 ἴσος μὲ δαίμονα προβαίνει!

Ἐπὶ ὁδοῦ σιδηρηλάτου
 εἰς τὸ πυρίπνουν ὄχημά του
 ὁ Κεραυνὸς ἠνιοχεύει.
 Ὑπὲρ τῶν ποταμῶν τὸ ρέον
 ὕδωρ κ' εἰς σπλάγχνα τῶν ὀρέων
 ταχὺς ὡς ἄνεμος ὀδεύει.

Τὸ βάθος τῆς Ἀβύσσου βρέμει
 ἢ γῆ ἀντιβροντᾷ καὶ τρέμει
 μάτην ἐντὸς στενοῦ κοιτῶνος
 ὁ ἀκρατής, Ἄτιμὸς σφαδάζει
 ὁ νοῦς ὁ βασιλεὺς δαμάζει
 τὴν λύσσαν τοῦ φρικτοῦ Τυφῶνος*!

Διὰ δεινῆς ὑπερανθρώπου
 τέχνης τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου
 κατήργησε τὰς ἀποστάσεις
 ἢ ἀστραπὴ τὰς ἐρωτήσεις,
 ἢ ἀστραπὴ τὰς ἀποκρίσεις
 διὰ γῆς φέρει καὶ θαλάσσης.

Πρὸς τὸν ἀστροφεγγῆ αἰθέρα
 ἢ μυριόφωτος ἐσπέρα
 τῶν πόλεων του ἀμιλλᾶται.
 Τοιοῦτον ἔχει αἰεὶ ρέον
 φῶς κρουνηδόν, ἥλιον νέον
 κ' ἡμέραν ν' ἀντιμηχανᾶται.

Ἦ ἀγχινοίας πολυτρόπου!
Ζωγράφος ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου
ὁ ἥλιος εἰς πινακίδα
ἐν ἀκαρεῖ στιγμῆς εἰκόνα
μὲ χρυσοῦν γράφει λαμπηδόνα
ὡς μὲ θεότευκτον γραφίδα.

Διὰ φαρμάκων λαθιπόνων
τῶν δριμυτάτων ἀλγηδόνων
τὴν αἰσθησιν κατακοιμίζει.
Τὸ Διὸς πῦρ τὰ πάντα φλέγει
ἀλλὰ τῶν οἰκῶν τοῦ ἡ στέγη
ὡς ὕδωρ τὸ διοχετίζει.

Εἰς τὸν πυθμένα τῆς ἀθύσσου
περιπατεῖ, παρῶν ἐξ ἴσου
κ' εἰς τῶν νεφῶν τὰς ἀκρωρείας.
Ποῦ θέλει φθάσει τίς ἠξεύρει;
Τὰ πάντα εὔρεν ἢ θὰ εὔρη,
τὰ πάντα, — πλὴν τῆς εὐτυχίας!

ΛΕΞΙΚΟΝ

Ἄβυδος, ἡ. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπὶ τοῦ Ἑλληνισπόντου, (ὁ κάτοικος Ἄβυδηνός).

ἄγαλμα, τό. Τὸ ἐφ' ᾧ ἀγάλματα τις, κόσμημα. Ἐν γένει ἀνδριάς, εἰκῶν θεῶν ἢ ἀνθρώπων.

Ἄγλαυρος (ἢ Ἄγραυλος). Θυγάτηρ τοῦ Κέκροπος. Ταύτης ἱερὸν ἦτο σπήλαιον καὶ χάρος πρὸ αὐτοῦ εἰς τὴν βόρειον πρόσοφιν τῆς ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.

Ἀθῆναι, αἱ. Ἡ ὀνομαστοτάτη πόλις τῆς Ἀττικῆς καὶ πρωτεύουσα τῶν τοῦ ἑλληνικοῦ βουσιλείου, ἔχουσα ὑπὲρ τὰς 150 χιλ. κατοίκων. Ἐγένετο τὸ πάλαι ἡ ἔδρα τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν καὶ ἐκκοσμήθη διὰ διαφόρων οἰκοδομημάτων. (Ἀθηναῖος).

Ἄθως, ὁ. (Ἄγιον ὄρος). Ὁ ὄρεινόν ἀκρωτήριον ἐν Μακεδονίᾳ ἐπὶ τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου.

Αἰακίδα, οἱ. Τὰ τέκνα τοῦ Αἰακοῦ, βασιλέως τῆς Αἰγίνης καὶ ἑνὸς τῶν τριῶν δικαστῶν τοῦ Ἄδου, ὁ Πηλεΐδης καὶ ὁ Τελαμών.

Αἰγαῖον πέλαγος, τό. Ἡ θάλασσα ἡ κειμένη μεταξὺ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδος. Ὀνομάσθη δὲ οὕτω κατὰ τὴν μυθολογίαν ἀπὸ τοῦ Αἰ-

γέως, πατρὸς τοῦ Θησέως καὶ βασιλέως τῆς Ἀττικῆς, ὁ ὁποῖος ἐρρίφθη ἐν αὐτῇ.

Αἶγινα, ἡ. Νῆσος τῆς Ἑλλάδος μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Ἀργολίδος. Διεθρήει τὸ πάλαι ἀκμαῖον ναυτικόν. (Αἰγινητής).

Αἴγυπτος, ἡ. Χώρα εὐφοροτάτη εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς διαρροεμένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Νεῖλου. Ἔχει νῦν περὶ τὰ ἑπτὰ ἑκατομμ. κατοίκους καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἀντιβασιλέως (χεδίδου). (Αἰγύπτιος).

Αἰθιψός, ἡ. Πόλις τῆς Εὐβοίας ἔχουσα ἀξιολόγους θέρμας. (Αἰδήπιος).

Αἰολεῖς, οἱ. Μία τῶν τριῶν κυριωτάτων φυλῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν τὸ πάλαι διηρημένοι οἱ Ἕλληγες.

αἰμάλωτος, ὁ. Ὁ διὰ τῆς αἰμῆς τοῦ δόρατος, ἦτοι ἐν πολλέμῳ συλληφθεὶς καὶ ἀπαχθεὶς ὡς δοῦλος.

Αἶτην, ἡ. Ἐνεργὸν ἡφαίστειον τῆς νήσου Σικελίας, ἐπίσημον διὰ τὰς συνεχεῖς ἐκρήξεις του. Ἔχει ὕψος ὑπὲρ τὰ 3300 μέτρα.

ἀκινάκης, ὁ. Ξίφος ἢ ἐγχειρίδιον περσικόν. εὐθύ.

ἀκόντιον, τό. Ὅπλον τῶν ἀρχαίων πρὸς βολὴν καὶ πρὸς κέντησιν. Συνέκειτο δὲ ἐκ μακρᾶς ράβδου καὶ ἐκ μεταλλίνης ἀχμῆς *δοράτιον*, μικρὰ λόγχη.

Ἀλικαρνασσός, ἡ. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῇ Καρίᾳ, ἀποικία δωρική, πατρὶς τοῦ ἱστορικοῦ Ἡροδότου (*Ἀλικαρνασσοί*).

Ἀλληλούια. Λέξις ἑβραϊκῆ ληρθεῖσα καὶ ἐν τῇ χριστ. Ἐκκλησίᾳ σημαίνει: δοξολογεῖτε τὸν Θεόν, ὑμνεῖτε τὸν Θεόν, αἶνος τῷ Θεῷ.

ἄλος, τό. Δάσος ἀπριερωμένον εἰς θεὸν τινα ἢ ἥρωα· καὶ ἐν γένει πᾶς κερὸς τόπος.

Ἄλος, ὁ. (Κηζήλ· Ἡράκλ.) Ποταμὸς ἀξιόλογος τῆς Μ. Ἀσίας ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὐξεῖνον.

Ἀμερική, ἡ. Μία τῶν πέντε ἡπείρων τῆς γῆς ταύτης τῷ 1492 μ. Χ. ἀνεκάλυψεν ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος καὶ κατόπιν περιέγραψεν ὁ Ἀμερικὸς Οὐεσπούκιος. Εἶναι σχεδὸν τετράκις μεγαλύτερα τῆς Εὐρώπης καὶ ἔχει περὶ τὰ 100 ἑκατομμ. κατοίκων. (*Ἀμερικανός*).

ἀμῆν. Λέξις ἑβραϊκῆ, ἡ ὁποία διτηρήθη καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν. Σημαίνει δὲ ὅτι μὲν εὐχὴν (= γένοιτο), ἰδίως εἰς τὸ τέλος τῆς δοξολογίας καὶ τῶν προσευχῶν, ὅτε δὲ ἀλήθειαν καὶ ὑπόσχεσιν, καὶ τότε σχεδὸν πάντοτε προτάσσεται εἰτε ἀπλῆ εἰτε διπλῆ.

ἀναίμακτος, φ. Ὁ μὴ αἷμα μένος, χωρὶς αἵματος.

ἀνδράποδον, τό. Δουλοσκάδος.

Ἀρβηλα, τά. Πόλις τῆς Μεσοποταμίας παρὰ τὰ Γαυγάμη (*Ἀρβηλίτης*).

Ἀρειὸς Πάγος, ἦτοι λόφος τοῦ Ἀρείως. Τὸ ἀνάτατον τῶν Ἀθηνῶν δικαστήριον, κείμενον ἐπὶ λόφον παρὰ τὴν ἀκρόπολιν.

Ἀρκαδία, ἡ. Μεσογέιως χώρα τῆς Πελοποννήσου. (*Ἀρκάς*).

Ἀρτεμίσιον, τό. Ὀνομαστὸν ἀκρωτήριον καὶ πόλις εἰς τὰ βόρεια τῆς Εὐβοίας ἔχουσα καὶ ναὸν τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος.

Ἀσία, ἡ. Ἡ μέγιστη τῆς γῆς. Ὑπῆρξεν ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πρώτου πολιτικοῦ βίου. Σήμερον ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀσίας ἀνέρχεται εἰς τὰ 782 ἑκατομμύρια. (*Ἀσιανός* καὶ *Ἀσιάτης*).

ἀσπίς, ἡ. Κυκλοτερές ἀμυντικὸν ὄπλον τῶν ἀρχαίων, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ μαχηταὶ προεφυλάττοντο ἐκ τῶν πολεμίων. Κατεσκευάζετο συνήθως ἐκ δερμάτων καὶ περιεβάλλετο διὰ μεταλλίνων πλακῶν.

Ἀσωπός, ὁ. Ποταμὸς τῆς Βοιωτίας, ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

αὐτόμολος, ὁ. Ὁ ἐκουσίως ἀπελθὼν συνήθως πρὸς τοὺς πολεμίους, προδότης.

Ἀφεντούλης Θεόδωρος. Ἑλληνας ἱατρός καὶ καθηγητὴς τῆς φαρμακολογίας ἐν τῷ Ἑθνικῷ ἀνεπιστημίῳ. Ἀπέθανεν ἐβδοκοντοῦτης περίπου τῷ 1893.

Ἀφῆται, αἱ. Ἀκρωτήριον τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Μαγνησίας.

Ἀχιλλεύς, ὁ. Εὐγενὴς ἥρωας καὶ ἡγεμὼν τῶν Μυρμιδόνων ἐν τῷ τραικῷ πολέμῳ, υἱὸς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος.

Βαβυλών, ἄνωσ, ἡ. Ἐπίσημος πόλις τῆς Βαβυλωνίας χώρας ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. Ταύτης εἰσονται νῦν τὰ εἴρηπια. (*Βαβυλωνίος*).

Βάδη, ἡ. Πόλις ἐν τῷ ὀμανῶν Δαεγάλῳ δουκάτῳ τῆς Γερμανίας γνωστὴ διὰ τὰς θέρμας τῆς.

Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης. Ἑλληνας φιλόσοφος τῷ 1824 καὶ φιλομαθεύθης ἐν Εὐρώπῃ ἔγραψεν ἀξιόλογα ποιήματα εἰς δηκτικῶδη γλῶσσῳν. Καὶ ἀπέθανε τῇ 24 Ἰουλίου 1879.

Βασιλειάδης Σ. Ἑλληνας ποιητὴς σύγχρονος (1845—1879), πρῶτος ἀνηράσθη ὑπὸ τοῦ θανάτου. Κατέλιπε δὲ ποιήματα καὶ δραματικά ἔργα μετὰ πολλῆς ἐμπνεύσεως γεγραμμένα.

βέλος, τό. Ὅπλον πολεμικὸν τῶν ἀρχαίων μακρόθεν ριπτόμενον. Κατεσκευάζετο συνήθως ἐκ ξύλου ἐλαφροῦ καὶ ἀπέληγεν εἰς ὄξυ σιδηροῦν καὶ ὀδοντωτὸν.

Βιζυνηδὸς Μ. Γεώργιος. Σύγχρονος καθηγητὴς καὶ ποιητὴς χα-

ριεστατος ἐκ Βιζύνης τῆς Θράκης.

Βικέλας Δημήτριος. Λόγιος Ἑλληνας γεννηθεὶς ἐν Σόρῳ τῷ 1834 συνέγραψε πολλὰ διηγήματα καὶ ἐποίησεν ἱκανὰ ποιήματα. Ἐπεδόθη δὲ ἰδίως εἰς τὴν ἔμμετρον μετάφρασιν τοῦ Ἀγγλοῦ Σαυκοσπῆρου.

Βλάχος Ἄγγελος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1838 καὶ ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν Γερμανίᾳ. Ἐξέδωκε πολλὰ ἔργα καὶ ἐξέμετρα, πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις. Διαρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Βερολίῳ καὶ ἐπ' ὄλιγον ὑπουργὸς τῆς δημ. ἐκπαιδεύσεως. Ἐργάζεται φιλοπόνως ὑπὲρ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας.

Βοιωτία, ἡ. Χώρα τῆς Ἑλλάδος πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Μεγαρίδος. (*Βοιωτὸς*)

Βόσπορος Ὀθρακικός (Κατάρσενον). Πορθμὸς μεταξύ τῆς Θράκης καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, συνενώνων τὴν Προποντίδα μετὰ τοῦ Εὐξείνου.

Βοστώνη, ἡ. Πόλις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, πατρὶς τοῦ Φραγκλίνου, ἔχουσα περὶ τὰς 500 χιλ. κατοίκων.

Βουκουρέστιον, τό. Πόλις πρωτεύουσα τῆς Ρουμανίας μετὰ 240 χιλ. κατοίκων.

Βούλγαρις Εὐγένιος. Λόγιος ἐκ Κερκύρας (1716—1806). πολυμαθέστατος καὶ συγγραφεὺς φιλοπρωτάτος. Διέπρεψεν φθ

δάσκαλος τοῦ γένους καὶ ὡς ἀρχιεπίσκοπος.

Βριάρως, ὁ. Μυθολογούμενος γίγας ἑκατόγχειρ, υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς.

Βυζάντιον, τό. Πόλις ἰσχυροῦς τῆς Θράκης ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου. Ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Μεγαρέων τῷ 658 π. Χ. Ἀνιδρόθη δὲ καὶ ἐκοσμήθη πολλαχῶς ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου (330), μετονομασθεῖσα Κωνσταντινούπολις καὶ Νέα Ρώμη. Καὶ ἀπὸ τοῦ 1453 εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ τουρκικοῦ κράτους. (**Βυζάντιος**, **Κων/πολίτης**).

Βυζάντιος Σ. Δ. Λόγιος Ἕλληνας. Ἐγενήθη ἐν Ἰασιῷ τῆς Μολδαβίας τῷ 1798. Συνέγραψε διάφορα ἱστορικά καὶ φιλολογικὰ ἔργα καὶ ἐξέδωκε λεξικά τῆς ἐλληνικῆς καὶ τῆς γαλλ. γλώσσης.

βωμός, ὁ. Πάν ὄψωμα, ἰδίως δὲ θυσιαστήριον. Ἦσαν δὲ συνήθως οἱ βωμοὶ λίθινοι καὶ ὕψηλοί μετὰ βαθμίδων.

Γαδρωσία (Βελουτσιστάν) Χώρα τῆς Ἀσίας παρὰ τὴν Ἰνδικήν, τὸ πλεῖστον ἔρημος (**Γαδρωσίοι** καὶ **Γαδρωσοί**).

Γαιρσετός, ἡ. Ἀκρωτήριον καὶ λιμὴν εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Εὐβοίας. (**Γαιρσειοί**).

Γαλιλαία, ἡ. Τὸ βόρειον μέρος τῆς Παλαιστίνης. Δημεῖτο εἰς τὴν Ἄνω καὶ Κάτω Γαλιλαίαν καὶ εἶχε πόλεις ἀξιολόγους τὴν Καπερναοὺμ καὶ τὴν Ναζαρέτ.

Γαλλία, ἡ. Ἐν τῶν κυριωτάτων κρατῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης με πρωτεύουσαν τοὺς Παρισίους. Ἔχει κατοίκους περὶ τὰ 40 ἑκατομύρια καὶ πολιτεύμα ἀπὸ τοῦ 1871 δημοκρατικόν.

Γολγοθᾶς, ὁ. Κρανίου τόπος ἔξω τῆς πόλεως Ἰερουσαλήμ, ἐνθα ἐγένοντο οἱ ἀποκεφαλισμοὶ καὶ ἐσταυρώθη ὁ Κύριος ἡμῶν.

Γραμμένον, τό. Κώμη τῆς Ἠπείρου παρὰ τὰ Ἰωάννινα.

Γραφαὶ ἡ Ἁγία. Ἐκ τῶν ὀνομαζέται ἡ συλλογὴ τῶν ἐκείνων βιβλίων, τὰ ὅποια περιέχουσι πᾶν ὃ τι εἶναι ἱερὸν καὶ ἔγραψαν κατ' ἔμπνευσιν τοῦ παναγίου Πνεύματος ὑπὸ Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων. Διαφεύγει δὲ εἰς τὴν Παλαιάν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ση-

δαϊμόνιος, 2 καὶ 3. Ὁ ἀνήκας εἰς τὸν δαίμονα, ἦτοι θεόν, θεϊκός, μέγας, τυχερός. Δαιμόνιον, τό = θεῖον, ἡ θεότης, ἄυλον πνεῦμα. Δαιμόνιον δ' ἐκάλεε ὁ Σακράτης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔνοικον θεῖαν φωνὴν τῆς συνειδήσεως.

Δαμασκός, ἡ. Πρωτεύουσα πόλις τῆς Συρίας. (**Δαμασκηνός**).

Δελφοί (Κασσρί), οἱ. Πόλις τῆς Φωκίδος ἔχουσα ὀνομαστότατον μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος (**Δελφοί**).

δέμας, τό. Λέξις ποιητικὴ = σῶμα, ἀνάστημα, κορμί.

Δήλος, ἡ. Νῆσος τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Αἰγαίῳ. (**Δήλιο**).

δίσκος, ὁ. Λίθος κυκλωτερής. Ἡ ρίψις αὐτοῦ εἰς ὕρισμένον σημεῖον ἢ εἰς ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλειτέραν ἀπόστασιν ἦτο ἐν τῶν πρωτίτων ἀγωνισμάτων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Δορικός. Πεδιάς μετ' ὄχυρᾶς τὸ πάλαι πόλεως ἐν Θράκῃ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ.

δόρυ, τό. Τὸ κύριον ἐπιθετικὸν τῶν ἀρχαίων ὄπλον, τὸ ὁποῖον συνίστατο ἐκ μακροῦ λεπτοῦ ξύλου καὶ ἰσχυρῆς.

Δορυμένης Γ. Λόγιος ἐν Ἀθήναις. Ἐξέδωκε διάφορα διηγήματα καὶ ποιήματα.

Δωρεῖς. Κυρίως οἱ κάτοικοι τῆς Δωριδος. Γενικῶς δὲ μίαν τῶν κυριωτάτων φυλῶν, εἰς τὰς ἡλικίας ἦσαν διηρημένοι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

Ἐβρος (Μαρίτσα) ὁ. Μέγας ποταμὸς τῆς Θράκης, χυνόμενος εἰς τὸ Αἶγ. πέλαγος.

ἐγκύκλιος. Ὁ ἔχων σχῆμα κύκλου, στρογγύλος, συνήθως, ὁ αὐτὸς εἰς δλους. Ὅθεν ἐγκ. ἐπιστολὴ ἢ αὐτὴ εἰς πάντας στελλομένη καὶ ἐγκύκλιος παιδεία ἢ ἐγκύκλια (μαθήματα) = ὁ κύκλος τῆς μαθήσεως ὁ συνήθης εἰς τοὺς ὄλλους.

Ἐδέμ, ἡ. Χώρα εὐφορωτάτη, παράδεισος.

Ἐκβάτανα, τὰ. Μία τῶν πρωτεύουσῶν τοῦ ἀρχαίου περσικοῦ κράτους.

Ἐκλα, ἡ. Ἡραστειον ὄρος ἐν τῇ Ἰσλανδίᾳ ἔχον ὕψος 1600 μ.

Ἐλαιῶν ὄρος. Ὅρος πρὸς ἐνατολὰς τῶν Ἱεροσολύμων. Ὀνομάσθη δ' οὕτω, διότι πᾶσα σχεδὸν ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἦτο κατάφυτος ὑπὸ ἐλαίων.

Ἐλευσίος, ἴνος, ἡ. Κώμη τῆς Ἀττικῆς. (**Ἐλευσίνιος**).

Ἑλλάς, ἄδος, ἡ. Ἑλλὰς ὀνομαζέτο τὸ πάλαι μικρὰ τις πόλις τῆς κατὰ τὴν Θεσσαλίαν Φθιώτιδος, ὕστερον δὲ ἡ χώρα τῆς Εὐρώπης ἡ διαιρουμένη διὰ φυσικῶν ὄρων εἰς τέσσαρα τμήματα, τὴν βόρειον Ἑλλάδα, τὴν Μέσην, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Νήσους. Σήμερον τὸ Ἕλληνικὸν Κράτος ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Ἀθήνας καὶ κατ. 2500000. (**Ἕλληνας**).

Ἑλλήσποντος, ὁ. (στενὸν τῶν Δαρδανελλίων). Ὁ πορθμὸς ὁ συνενώνων τὴν Προποντίδα μετὰ τοῦ Αἰγαίου. Ὀνομάσθη οὕτως ἀπὸ τῆς μυθολογούμενης Ἑλλης.

Ἐρέτρια, ἡ Πόλις τῆς Εὐβοίας, ἀρχαία καὶ ἐπίσημος. (**Ἐρετριεύς**).

Ἐρεχθεύς, ἔως. ὁ. Υἱὸς τοῦ Πανδίωνος καὶ τῆς Ζευξίπης, βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς.

Ἐρπυλλος, ὁ. Φυτὸν (χαμορριγάνη).

εὐαγγέλιον, τό. 1) Δῶρον διδόμενον τῷ κομιστῇ χαρμόσινου τινὸς ἀγγελίας. 2) χαρμόσινος ἀγγελία. Καὶ **εὐαγγέλια**, θυσία

διὰ χαρμύσεων ἀγγελίαν. Ὀνομάσθησαν δὲ τὰ τέσσαρα βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης Εὐαγγέλια, ὡς περιέχοντα τὴν χαρμύσεων ἀγγελίαν τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πιστεύοντος ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ *εὐαγγελίζομαι* = ἀναγγέλλω χαρμύσεων ἀγγελίαν.

Εὐξεινος Πόντος, ὁ. (Μαύρη Θάλασσα). Ἡ μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Μ. Ἀσίας θάλασσα.

Εὐρύπης, ὁ. Πορθμὸς στενώτατος χωρίων τὴν νῆσον Εὐβοίαν ἀπὸ τῆς Ἀτικῆς.

Εὐρώπη, ἡ. Μία τῶν πέντε ἡπείρων, ἡ μᾶλλον πεπολιτισμένη. Κατοικεῖται νῦν ὑπὸ 380 ἑκατομ. κατοίκων. (Ἐυρωπαϊός).

Ζαλακώτας Γεώργιος. Δοκιμώτατος ποιητὴς ἐξ Ἠλείρου. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰταλίᾳ, ἐξέδωκε πολλὰ ποιήματα καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1857.

Ἡράκλειον, τό. Πόλις τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Καμπανίας, καταχωσθεῖσα (τῷ 79 μ. Χ.) ὑπὸ τοῦ Οὐεσούου.

Ἡρακλῆς, ὁ. Μυθολογούμενος ἥρωϊς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς θνητῆς Ἀλκμήνης.

Θεοτόκης Νικηφόρος (1735—1800). Κερκυραῖος διαπρέψας ὡς ἀρχιεπίσκοπος, ἱεροκέρυξ καὶ συγγραφεὺς. Σπουδαιότατον τοῦ

του ἔργον εἶναι τὰ Κυριακοδρομια ἢτοι Ἑρμηνεῖαι εἰς τὰς κατὰ πᾶσαν κυριακὴν τοῦ ἔτους ἀναγνωσκομένας περικοπὰς τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Θεσσαλία, ἡ Χώρα τῆς Βορείου Ἑλλάδος, περιβαλλομένη ὑπὸ σειρᾶς ὄρεων καὶ ποτιζομένη ὑπὸ τοῦ Πηνειοῦ. (Θεσσαλός)

Θῆβαι, αἱ. Μητρόπολις τῆς Βοιωτίας. (Θηβαῖος καὶ ἐπιθ. θηβαϊκός).

Θῆρα, ἡ. (Σαντορινή). Νῆσος τῆς Ἑλλάδος ἡφαιστειώδης, μία τῶν Κυκλάδων.

Θησαυρός, ὁ. Τόπος πρὸς σπηλαιόσιν καὶ φλόαξιν χρημάτων καὶ πολυτίμων πραγμάτων, τὰ μισίον· εἶ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ χρήματα καὶ τὰ πολύτιμα πράγματα.

Θερμοπύλαι, αἱ. Στενὸς χώρος ἄγων ἐκ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Λοκρίδα.

Θεσπιεῖς, ἔων, οἱ. Κάτοικοι τῶν Θεσπιῶν, πόλεως τῆς Βοιωτίας παρὰ τὸν Ἑλικῶνα.

Θράκη, ἡ. Χώρα τῆς Εὐρώπης πρὸς νότον τοῦ Αἰμου, ἔχουσα πρὸς ἀνατολὰς τὸν Εὐξείνιον, πρὸς δυσμὰς τὴν Μακεδονίαν καὶ πρὸς νότον τὴν Προποντίδα καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. (Θραξ).

Θρακικὴ χερσόνησος, ἡ. Ἡ χερσόνησος τῆς Θράκης, ἡ ὅποια ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Μέλανος κόλπου καὶ τοῦ Ἑλληνισπόντου.

θύμος, ὁ. Φυτόν, τὸ θύμον.

θυοία. Τὸ θυοιάζειν, πᾶσα προσφορά γινομένη πρὸς τοὺς θεοὺς. Ἦτο δὲ ἡ θυοία τὸ κυριώτατον μέρος τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν. Ὑπῆρχον δὲ θυοία αἰματηραὶ καὶ ἀναίμακτοι, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάγονται καὶ αἱ σπονδαί.

Τιάς, ἄδος, ἡ Ἐπικὸν ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, ἐν τῷ ὁποίῳ περιγράφονται αἱ πρὸς τοὺς Τρῶας μάχαι κατὰ τὰς τελευταίας 51 ἡμέρας τοῦ δεκαετοῦς πολέμου.

Τίον, τό. Ἡ ἀκρόπολις τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Τροίας, καὶ αὐτὴ ἡ Τροία.

Ἰνδοί, οἱ. Κάτοικοι τῆς Ἰνδίας, χώρας μεγάλης εἰς τὰ νότια τῆς Ἀσίας ἔχουσης πρὸς βορρᾶν τὰ Ἰμαλία ὄρη.

Ἰορδάνης, ὁ. Μέγιστος χειμάρρος τῆς Παλαιστίνης ἐκβάλλων εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν.

Ἰουδαία, ἡ. Τὸ νότιον μέρος τῆς Παλαιστίνης, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἅπασα ἡ Παλαιστίνη Ἐκλήθη δὲ οὕτως ἐκ τῆς ὑπερέχου φυλῆς τοῦ Ἰούδα. (Ἰουδαῖος)

Ἰολανδία, ἡ. Μεγάλῃ νῆσος εἰς τὰ βόρεια τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. (Ἰολανδός).

Ἰσπανία, ἡ. Τὸ ἀνατολικὸν καὶ μεγαλειότερον μέρος τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου χωρίζεται ἀπὸ τῆς Γαλλίας διὰ τῶν Πυρηνάτων. ἔχει δὲ πρωτεύουσαν τὴν Μαδρίτην, πλῆθυσμα συνταγματικῶν

καὶ περὶ τὰ 20 ἑκατομμύρια κατοίκους. (Ἰσπανός).

Ἰσός, ἡ. Πόλις παραθαλάσσιος τῆς Κιλικίας, ὀνομαστὴ διὰ τὴν νίκην τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἰστρος, ὁ. (Δανουβίος). Μέγας ποταμὸς τῆς Εὐρώπης ἔχων τὰς πηγὰς ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον.

Ἰταλία, ἡ. Χώρα τῆς Εὐρώπης ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν Ἄλπεων μέχρι τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ καὶ ἔχουσα κλίμα γλυκὺ καὶ γῆν εὐφορον. Τὸ νῦν Ἰταλικὸν βασίλειον ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ρώμην καὶ περὶ τὰ 30 ἑκατομμύρια κατοίκους. (Ἰταλός, ὁ ἰθαγενὴς καὶ Ἰταλιώτης, ὁ Ἕλληνας ἀποικος).

Ἰωάννινα, τά. Πόλις πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου, ἔδρα γενικοῦ διοικητοῦ καὶ ὀρθοδόξου μητροπολίτου ἔχουσα περὶ τὰς 40 χιλ. κατοίκους.

Ἴωνες, οἱ. Κυρίως οἱ κάτοικοι τῆς Ἰωνίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ· γενικῶς δὲ μία τῶν τριῶν κυριωτάτων φυλῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν διωρημένοι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

κάντος, ὁ. Εἶδος ἀκανθώδους φυτοῦ, ἀγριαγκινάρα.

Καρασούτσας Ἰωάννης. Ἐγεννήθη ἐν Σμόρνῃ τῷ 1824 καὶ ἐσοδόδασεν ἐν Σόφῳ. Ἐδημοσίευσε δὲ πολλὰ καὶ ἀξιόλογα ποιήματα. Ἀπέθανε κατὰ Μάρτιον τοῦ 1873.

Καρμανία, ἡ Χώρα τῆς Ἀσίας

παρὰ τὴν Ἰνδικήν. (*Καρμανός, νίτης*).

Κατακουζηνός Ἄλ. Σόγχρο-
νος Ἕλληνας λόγιος, διέπρεψεν
ἰδίως ὡς συγγραφεὺς καὶ ποιητῆς
ἀξιολόγων παιδικῶν διηγημάτων
καὶ ποιημάτων.

Κατάνη, ἡ. Πόλις καὶ λιμὴν
τῆς Σικελίας παρὰ τὴν Αἴτην με-
104 χιλ. κατοίκους.

Κατασκευή, ἡ. Διάταξις, διευ-
θέτησις, ὃ τι χρησιμεύει πρὸς ἐξό-
πλισιν οἰκίας, σκευή, ἔπιπλα καὶ
πολεμικά ὄργανα.

Κάτω Χῶραι, αἱ. Ὁθως ὀνο-
μάζονται δύο μικρὰ κράτη τῆς
Εὐρώπης, τὸ *Βέλγιον* καὶ ἡ Ὀλ-
λανδία, ἰδίως δὲ ἡ Ὀλλανδία,
διότι τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι πεδι-
νὸν καὶ πολλαχού χαμηλότερον
τῆς θαλάσσης.

Καφηρέυς, ὁ. Ἀκρωτήριον εἰς
τὰ νότια τῆς Εὐβοίας (κοινῶς
Καβοδόρο).

Κεφαλληνία, ἡ. Νῆσος τῆς Ἑλ-
λάδος ἐν τῇ Ἰονίᾳ πελάγει. (*Κε-
φαλλήν*).

κῆρυξ, υκος, ὁ. Δημόσιος ὑπάλ-
ληλος, διαλαλητής, πρέσβυς.

Κιθαιρών, ὄνος, ὁ. Ὄρος ἐν
Βοιωτίᾳ.

Κιλικία, ἡ. Χώρα τῆς Ἀσίας
πρὸς νότον τῆς Καππαδοκίας καὶ
Λυκίας. (*Κίλιξ*).

Κιμῆριοι, οἱ. Λαὸς κατοικῶν
ἐν τῇ ἀπ' αὐτοῦ κληθείσῃ Κιμμε-
ρία (τῇ νῦν Ταυρικῇ Χερσονήσῳ)

πολλάκις ἐπέδραμε τὰ δεξιὰ μέ-
ρη τοῦ Πόντου καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν.

Κολχίς, ἴδος, ἡ. Χώρα τῆς Μ.
Ἀσίας ἐν τῇ Εὐξείνῳ, ἡ νῦν Λα-
ζική, ἡ αὐτὴ τῇ Αἰγ. (*Κολχοί*).

Κόρινθος, ἡ. Πόλις ἐπίσημος
τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ τοῦ Ἰσθ-
μοῦ. (*Κορινθίος*).

κρατήρ, ἦρος. ὁ. Σκευὸς, ἐν τῇ
ὀποίῳ οἱ ἀρχαῖοι ἐμειγνυον οἶνον
καὶ ὕδωρ καὶ ἐκ τοῦ ὀποίου ἤν-
τλουν τὸ κράμα διὰ τῶν ἐκπω-
μάτων.

κρήδεμνον, τὸ Γυναικεῖον κε-
φαλόδεμα, φακκιδίλι.

Κρήνη, ἡ. Πόλις τῆς Μ. Ἀ-
σίας εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐν τῇ χερσο-
νήσῳ τῆς Ἐρυθραίας, παρὰ τὴν
Σμύρνην, ἔδρα μητροπόλεως.

Κύθνος, ἡ. Νῆσος ἐν τῇ Αἰ-
γαίᾳ ἔχουσα θερμὰς πηγὰς. (*Κύ-
θνιος*).

Κυλλήνη, ἡ. 1) Ὑψηλὸν ὄρος
τῆς Ἀρκαδίας, ἱερὸν τοῦ Ἑρμοῦ.
2) Πόλις παράλιος τῆς Ἡλιδος.
(*Κυλλήνιος*).

λάβραρον, τό. Σῆμα, σύμβολον,
σημαία ἰδίως τῶν Βυζαντινῶν, ἐν
γένει πᾶσα σημαία.

λάφυρον, τό. Πᾶν ὃ τι ἀρπάζει
ὁ ἐχθρὸς ἐν καιρῷ πολέμου.

Λάδη, ἡ Νησίδιον τῆς Μ. Ἀσίας
πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Μιλήτου, ἐν-
θα κατεροπώθη ὁ στόλος τῶν
Ἰώνων τῷ 494 π. Χ.

λεύγη, ἡ. Μέτρον μήκους ἔχον
ἑκτασὶν 4 χιλιόμετρον.

λεύκη, ἡ. Ὑψηλὸν δένδρον
με λευκὰ φύλλα καὶ φλούδαν,
λευκός.

Λεῦκτρα, τά. Πολίχνιον τῆς
Βοιωτίας, ἐν ᾧ ὁ Ἐπαμεινώνδας
ἐνίκησε τῷ 371 π. Χ. τοὺς Λακε-
δαιμονίους.

Λήμνος. Νῆσος ἐν τῇ Αἰγαίᾳ
πρὸς Ν. τῆς Θράκης. (*Λήμνιος*).

Λίβυη. Ὑπὸ στενὴν ἔννοιαν
οὕτως ἔκαλεῖτο ἡ πρὸς δυσμὰς
τῆς Αἰθιόπτου μέχρι τοῦ Ὀκεανοῦ
ἐκτεινομένη χώρα, ὑπὸ εὐρείαν
δὲ ἅπασα ἡ Ἀφρική. Ἔχε δὲ ὄρη
κυριώτατα τὸν χιονοσκεπῆ Ἄλ-
τλαντα καὶ εἰς τὸ νότιον τῆς Αἰ-
θιοπίας τὰ ὄρη τῆς Σελήνης, πο-
ταμὸν δὲ τὸν Νεῖλον. (*Λίβυς*,
θηλ. *Λίβυσσα*).

Λοκροί. Κάτοικοι τῆς Λοκρί-
δος, χώρας τῆς Μέσης Ἑλλάδος.

Λυδία, ἡ. Χώρα ἐν τῇ δυτικῇ
παραλίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας. Εἶχε πό-
λιν ἐπίσημον τὰς Σάρδεις, ἔδραν
τῶν Λυδῶν βασιλέων. Αὐξήθην
τὸ λυδικὸν βασιλεῖον ἐπὶ τοῦ
Κροίσου κατελύθη ὑπὸ τῶν Περ-
σῶν (546 π. Χ.).

μάγος, ὁ. Προζωνυμία ἀποδι-
δομένη παρὰ Μήδους καὶ Πέρ-
σας εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ σοφοὺς
καὶ ἰδίως εἰς τοὺς ἀστρολόγους.

Μακεδονία, ἡ Χώρα τῆς Εὐ-
ρώπης Ἡμαθία πρότερον καλου-
μένη, μετὰ Θεσσαλίας καὶ Θρά-
κης, περιορίζεται ὑπὸ τῶν ὀρέων
Σκάρδου, Ὀρβήλου, Αἴμου καὶ

Ροδόπης καὶ ἐξετείνετο πρὸ τοῦ
Φιλίππου μὲν μέχρι τοῦ Στρυμό-
νος, εἰς τὰ δὲ μέχρι τοῦ Νέστου.
(*Μακεδών*).

Μαλιακὴ χώρα. Χώρα τῆς
Ἑλλάδος παρὰ τὸν Μαλιακὸν
κόλπον.

Μαντινεία, ἡ. Πόλις τῆς Ἀρ-
καδίας, ἐνθα ἐνίκησε (362) καὶ
ἀπέθανεν ὁ Ἐπαμεινώνδας. (*Μαν-
τινεύς*).

μάντις, εως, ὁ καὶ ἡ. Ὁ προ-
βλέπων καὶ προλέγων τὰ μέλ-
λοντα, προφήτης.

Μαραθῶν, ὄνος, ὁ Δῆμος καὶ
πεδῖον ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ
τῆς Ἀττικῆς, ἐνθα οἱ Ἕλληνες
Μιλτιάδου στρατηγούντος ἐνίκη-
σαν (490) τοὺς Πέρσας.

Μεγαρεῖς, ἔων, οἱ. Κάτοικοι
τῶν Μεγάρων, πόλεως τῆς Μεγα-
ρίδος παρὰ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κο-
ρινθοῦ.

Μεσσίας, ὁ. Ὁ ὑπὸ τῶν προ-
φητῶν προηγγελμένος Σωτὴρ καὶ
Λυτρωτὴς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους
Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Μῆδοι, οἱ. Κάτοικοι τῆς *Μη-
δίας*, χώρας τῆς Ἀσίας, ὄντες τῆς
αὐτῆς φυλῆς πρὸς τοὺς Πέρσας,
μετὰ τῶν ὀσίων καὶ ὑποταγέν-
τες συνηνώθησαν (558 π. Χ.).

Μῆλος, ἡ. Νῆσος εἰς τὸ Αἰ-
γαῖον Πέλαγος, μία τῶν Κυκλά-
δων. ἔχει ἔδαφος εὐφορον. (*Μή-
λιος*).

Μίλητος, ἡ. Πόλις τῆς Καρίας

εἰς τὰ δυτικὰ τῆς Μ. Ἀσίας, ἡ μεγίστη καὶ εὐδαιμονεστάτη τῶν ἰωνικῶν ἀποικιῶν, πολλαχοῦ πέμψασα πολλὰς ἀποικίας.

μηνοειδής, ὁ. Ὁ ἔχων σχῆμα μηνῆς (νέας σελήνης).

Μικρὰ Ἀσία, ἡ. Μικρὰ Ἀσία ὀνομάζεται ἡ νοτιωτάτη χερσόνησος τῆς Ἀσίας, ἡ ὁποία ὀρίζεται πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Προποντιδῆς, πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου, πρὸς νότον ὑπὸ τῆς Μεσογείου καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ Εὐφράτου. Ἐχει κλίμα μέτριον καὶ ὑγιεινὸν καὶ ἔδαφος εὐφορον. Διηρεῖτο δὲ τὸ πάλαι εἰς 14 ἐπαρχίας.

Μομπελλιέ, ἡ. Πόλις τῆς νοτίου Γαλλίας, ἔχουσα ἐπίσημον σχολὴν ἰατρικῆς.

Μόσχα, ἡ. Πόλις, πρωτεύουσα τὸ πάλαι τῆς Ρωσίας. Εἶναι ἔδρα μητροπολίτου καὶ γενικοῦ διοικητοῦ καὶ ἔχει περὶ τὰς 760 χιλ. κατοίκων. Ἐν τῇ Μόσχᾳ γίνεται καὶ ἡ στέφλις τῶν τσαρῶν τῆς Ρωσίας. (Μοσχοβίτης).

Μυκάλη, ἡ. Ὅρος καὶ ἀκρωτήριον τῆς Μ. Ἀσίας ἀπέναντι τῆς Σάμου. Ἐνταῦθα τῷ 479 οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας.

Μυκῆναι, αἱ. Πόλις τῆς Πελοποννήσου οὐ μακρὰν τοῦ Ἄργου, ἔδρα τοῦ Εὐρυσεύου καὶ τοῦ Ἀγριμέμονος. (Μυκηναῖος).

Νάξος, ἡ. Ἡ ἐπισημοτάτη καὶ

μεγίστη τῶν Κυκλάδων νῆσος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. (Νάξιος).

ναυλοχῶ. Ἐχω τὸ πλοῖον ἡραγμένον εἰς λιμένα ἀσφαλῆ, εἴμαι εἰς ἄσυλον.

Νηρηίδες, αἱ. Θαλάσσιαι νύμφαι, θυγατέρες τοῦ Νηρέως. Τούτων ἐπισημότεραι ἦσαν ἡ *Αυφριτρίτη* καὶ ἡ *Θέτις*.

Οἶτη, ἡ. Σειρὰ ὁρέων ἐν Θεσσαλίᾳ.

Ὀλλανδία, ἡ. Ἰδὲ Κάτω Χώρας.

Ὀλυμπία, ἡ. Τόπος τῆς Ἡλίδος, ἐνθα ἐτελεῖτο πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς ἡ μεγίστη καὶ ὀνομαστοτάτη πανήγυρις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τὰ *Ὀλύμπια*, οἱ *Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες*, κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος.

Ὀλυμπος, ὁ. Ὑψηλὸν καὶ περὶ ῥημον ὄρος τῆς Θεσσαλίας, κατοικία κατὰ τὸν μῦθον τῶν δώδεκα μεγίστων καὶ ἐξοχωτάτων θεῶν, τῶν καλουμένων *Ὀλυμπίων*.

Ὀμηρος, ὁ. Μέγας ἐπικός ποιητὴς καὶ πατὴρ τῆς ἑλλ. ποιήσεως. Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ καὶ ἐξῆς πιθανῶς κατὰ τὸν 8' αἰῶνα π. χ. Ἐποίησε δὲ δύο μεγάλα καὶ θαυμαστά ποιήματα, τὴν *Τλιάδα* καὶ τὴν *Ὀδύσειαν*.

ὄμηρος, ὁ. Πρόσωπον ἢ πρᾶγμα διδόμενον ὡς ἐνέχυρον.

ὀπλίτης, ὁ. Ὁ βαρέως ὀπλισμένος πεζὸς στρατιώτης, ὅστις ἔφερε ὄρου μακρὸν καὶ ὄπλον ἡτοιμὰ ἐπὶ τοῦ ἀσπίδα.

Ὀρφεύς, ἔως, ὁ. Υἱὸς τοῦ Ὀλύγγου, βασιλέως τῶν Θρακῶν καὶ τῆς Μούσης Καλλιόπης, διάσημος κατὰ τὸν μῦθον ποιητὴς καὶ μουσικός.

οὐδός, ὁ. Τὸ κατώφλιον (τῆς θύρας).

Ὀυασιγκτών, ὁ. Μέγας στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς καὶ πρῶτος πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (1732-99), ἐξ οὗ καὶ ὀνομάσθη καὶ ἡ πρωτεύουσα αὐτῶν πόλις.

Ὀυεσσούος, ὁ. Ὅρος ἡφαιστειῶδες τῆς Μέσης Ἰταλίας, περίφημον διὰ τὰς πολλὰς καταστροφικὰς ἐκρήξεις του.

Παλαμῆς Κωστής. Γνωστὸς λόγιος, γράφων ἱκανὰ ποιήματα καὶ διηγήματα εἰς δημώδη γλῶσσαν.

Παλληνεύς, ὁ. Κάτοικος τῆς Παλλήνης, ἧτις ἦτο εἰς ἐκ τῶν 174 δήμων εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο διηρημένη ἡ ἀρχαία Ἀττικὴ.

πανικός, 3. Ὁ ἀνῆκων εἰς τὸν Πάνα, ὁ φόβος ὁ συμβαινῶν κυρίως εἰς τὰ στρατόπεδα ἄνευ αἰτίας φόβου.

Παναθήναια. Ἐορτὴ μεγάλη πανηγυριζομένη ἐν Ἀθήναις πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἀνασυστάσασα ὑπὸ τοῦ Θησεῦς εἰς ἀνάμνησιν τοῦ συνοικισμοῦ τῆς πόλεως. Ἦσαν δὲ *μεγάλα*, τελοῦμενα, κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος καὶ *μικρὰ* τελοῦμενα κατ' ἔτος.

πανοπλία. Ὁ περὶ τὸ ὄλον σῶμα ὀπλισμὸς ἦτοι ἀσπίς, θώραξ, περικεφαλαία κλ.

Παράσχος Ἀχιλλεύς Ὁ κατ' ἐξοχὴν ἔθνικὸς ποιητὴς (1838-95) ἐδημοσίευσεν ἐξαιρετὰ ποιήματα καὶ εἰς δημῶδη καὶ εἰς καθαρεύουσαν γλῶσσαν.

Παρίσιοι, οἱ. Πόλις, πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σηκουάνα. Εἶναι φραιοτάτη καὶ πλουσιωτάτη καὶ ἐστία τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Ἐχει δὲ κατοίκους 2,600,000. (Παρισιανός).

Πάρος, ἡ. Νῆσος τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ὀνομασθὴ διὰ τὰ μάρμαρά της. (Πάριος).

Πάσχα, τό. Λέξις ἑβραϊκῆ μεθερμηνευομένη λέγεται ὑπέρβασις ἢ διαβατήριον. Μεγάλῃ ἐορτῇ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἀπελευθερώσεως καὶ πρὸς τύπον τῆς θυσίας τοῦ Μεσίου, διαρκούσα ἀπὸ τῆς 14—21 τοῦ ἑβραϊκοῦ μηνὸς Νισάν. Παρὰ δὲ τοῖς Χριστιανοῖς ἡ ἐορτὴ τῆς λαμπροφύρου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἀναστάσεως.

Πελοπόννησος, ἡ. Ἡ νοτιωτάτη χερσόνησος καὶ νῦν διὰ τῆς διαρχικῆς τοῦ Ἰσθμοῦ νῆσος τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι χώρα ὀρεινὴ καὶ ἔχει ἐκτεταμένην παραλίαν. (Πελοποννήσιος).

Πεντηκοστή, ἡ. Ἐορτὴ τελοῦμένη τὴν 50ὴν ἡμέραν ἀπὸ τοῦ

Πάσχα παρὰ μὲν τοῖς Ἑβραίοις πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ τοῦ Σινᾶ νομοθεσίας, παρὰ δὲ τοῖς Χριστιανοῖς πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐπιφωτισθείσης τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἰς τοὺς Ἀποστόλους.

Περσέπολις, ἡ ἑξ ἑκ τῶν πρωτεύουσάν τοῦ ἀρχαίου περσικοῦ κράτους. (*Περσπολίτις*)

περικεφαλαία, ἡ ἄμυντικὸν ὄπλον τῶν ἀρχαίων προστατεύον τὴν κεφαλὴν, σκέπασμα τῆς κεφαλῆς.

Περσίς ἢ Περσικὴ (Περσία), ἡ χώρα τῶν Ἰδίας Περσῶν παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον. Ὑστερον δὲ Περσία ἐκλήθη ὅλον τὸ κράτος τῶν Περσῶν. Οὗτοι ὄντες πρότερον ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Μήδους ἐκυριάρχησαν κατόπιν ἐπὶ πολλῶν τῆς Ἀσίας χωρῶν. Ἀλλὰ τέλος τὸ περσικὸν κράτος κατελύθη ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Τῷ δὲ 642 μ. Χ. ὑπεγάγησαν εἰς τοὺς Ἀραβῶν καὶ νῦν ἀπαρτίζουσιν ἰδίαν μοναρχίαν.

Πήλιον, τό. Δασῶδες ὄρος τῆς Μαγνησίας ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ.

Πιλάτος Πόντιος, ὁ Ρωμαῖος ἡγεμὼν τῆς Ἰουδαίας, διορισθεὶς ἐκεῖ τῷ 26 μ. Χ. καὶ προστάς τῆς καταδίκης τοῦ Χριστοῦ.

Πίνδαρος, ὁ ὀ μέγιστος καὶ μεγαλοπρεπέστατος λυρικός ποιητὴς τῶν Ἑλλήνων, Θηβαῖος (522-442 π. Χ.).

Πλαταῖαι καὶ Πλάταια (Πα-

ληόκαστρον). Πόλις τῆς Βοιωτίας περίφημος διὰ τὴν νίκην τοῦ 479 π. Χ.

Πλάτων, ὄνος, ὁ Διάσημος φιλόσοφος Ἀθηναῖος, ἰδρυτὴς τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς Ἀκαδημείας (427—347 π. Χ.).

Πλούταρχος, ὁ. Συγγραφεὺς Ἑλλην γεννηθεὶς ἐν Χαίρωνειᾳ κατὰ τὸν 1 μ. Χ. αἰῶνα, συνέγραψε τοὺς «*Παραλλήλους βίους Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων*» καὶ τὰ «*Ἠθικά*», ἤτοι συλλογὴν διαφόρων ἠθικῶν πραγμάτων.

πολέμαρχος, ὁ. Εἰς τῶν ἐννέα ἀρχόντων τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν φροντίζων περὶ τῶν πολεμικῶν.

Πολέμης Ἰωάννης, ὁ. Δόκιμος ποιητὴς, δημοσιεύσας διάφορα ἐκλεκτὰ ποιήματα.

Πομπηία, ἡ Πόλις τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Καμπανίας, καταχωσθεῖσα (79 μ. Χ.) ὑπὸ τοῦ Οὐεσούτου.

Πομπήιος Γάιος, ὁ. Ὑπατος καὶ στρατηγὸς Ρωμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς μέγας (106—48 π. Χ.), ἐνίκηθη ἐν Φαρσάλιοις μαχόμενος πρὸς τὸν Ἰούλιον Καίσαρα.

Προῦσα, ἡ Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Βιθυνίᾳ ἔχουσα βιομηχανίαν, θερμὰ λουτρὰ καὶ 85 χιλ. κατοίκους. (*Προνασίς*).

Πυθαγόρας, ὁ. Περίφημος φιλόσοφος, ζῶν κατὰ τὸν 5 π. Χ. αἰῶνα. Κατήγετο ἐκ Σάμου καὶ ἐδίδασκειν ἐν Κρότωνι τῆς Κάτω Ἰταλίας.

Πυθία, ἡ. Ἡ ἱέρεια τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος.

Πτολεμαῖος, ὁ. Στρατηγὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἰδρύσας τὸ βασιλεῖον ἐν Αἰγύπτῳ, ἐνθα πολλοὶ βασιλεῖς ἔφερον τὸ ὄνομα τοῦτο, μάλιστα δὲ διέπρεψαν *Πτολεμαῖος ὁ Β'* (285—246) καὶ *Πτολεμαῖος ὁ Γ'* (246—221).

Πυρηναῖα, τὰ. Σειρὰ ὄρεων ἐν Εὐρώπῃ μετὰ τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰσπανίαν.

Ρήνος, ὁ. Μέγας ποταμὸς τῆς Εὐρώπης, τὸ ἀρχαῖον ὄριον Γαλλίας καὶ Γερμανίας.

Ρώμη, ἡ. Ἐδρα τὸ πάλαι τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ πρωτεύουσα νῦν τοῦ Ἰταλικοῦ βασιλείου, κτισθεῖσα τῷ 753 π. Χ. ἐν τῇ Μέσῃ Ἰταλίᾳ περὶ τὸν Τίβεριν. Οἱ Ρωμαῖοι συνενθῆντες μετὰ τῶν ἀξιολογωτάτων λαῶν τῆς Μέσης Ἰταλίας, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατάρθρωσαν οὐ μόνον τὴν Ἰταλίαν ἀλλὰ καὶ ἅσας σχεδὸν τὴν τότε γνωστὴν οἰκουμένην νὰ καταστήσωσιν ὑποχείριον καὶ ἀνευέμβλητον ἔξουσίαν νὰ κατασκευάσωσιν (753 π. Χ.—330 μ. Χ.).

Ρωσία, ἡ. Ἐν τῶν μεγάλων κρατῶν τῆς Εὐρώπης ἔχον πρωτεύουσαν τὴν Πετρούπολιν, πολιτεῖα μοναρχικὴν καὶ 100 ἑκατομμύρια κατοίκους (*Ρώσους*).

Σάκαι, οἱ. Νομαδικὸν ἔθνος

κατοικοῦν μετὰ τῶν ὄρεων Ἰμάου καὶ Παραπαμίσου κατὰ τὴν μικρὰν Βουχαρίαν, οἱ παρὰ Πέρσας Σκόθαι.

Σαλαμίς, ἴνος, ἡ. Νῆσος μικρὰ ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ ἀπέναντι τῆς Ἀττικῆς, περίφημος διὰ τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων (480 π. Χ.). (*Σαλαμίσιος*).

Σαμάρεια, ἡ. Χώρα τῆς Παλαιστίνης πρὸς βορρᾶν τῆς Ἰουδαίας ἔχουσα καὶ ὁμώνυμον πρωτεύουσαν. Οἱ Σαμαρείται τὸν Μωσαϊκὸν μόνον νόμον δεχόμενοι ἀποδοκίμασαν ναὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζίν, ὁ ἐθεώρουν ἱερὸν, καὶ ἐθυσίαζον ἐκεῖ λατρεύοντες τῷ Θεῷ, καὶ δὲν εἶχον μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιμιξίαν.

Σάμος, ἡ. Νῆσος τῆς Μ. Ἀσίας ἀπέναντι τῆς Λυδίας ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἀποικία ἰωνική. Σήμερον εἶναι ἡγεμονία ὑποτελῆς τῷ Σουλτάνῳ μετὰ 40 χιλ. κατοίκους. (*Σάμιος*).

Σάρδεις, εὼν, αἱ. Πόλις τῆς Λυδίας, πρωτεύουσα τοῦ λυδικοῦ βασιλείου καὶ εἶτα τῶν σατραπῶν τῆς Λυδίας. (*Σαρδιανός*).

σατραπείης, ὁ. Παρὰ Πέρσας διοικητῆς σατραπείας, νομάρχης (βαλῆς).

Σικυών, ὄνος, ἡ. Πόλις τῆς Σικυωνίας, χώρας ἐν Πελοποννήσῳ οὐ μακρὰν τοῦ Κρισαίου κόλπου. (*Σικυώνιος*).

Σινώπη, ἡ. Πόλις ἀξιόλογος

τῆς Μ. Ἀσίας ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, ἡ ἀρχαιοτάτη τῆς Μιλήτου ἀποικία (785 π. Χ.) ἔχουσα ἐν τῇ ἀρχαίῳ-τηρι μεγίστην ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἰσχύον. (Συναυεῖς).

Σκιάθος. ἡ. Νῆσος τοῦ Αἰγαίου πρὸς βορρᾶν τῆς Εὐβοίας. (Σκιάθιος).

Σκιρωνίς, ἡ. (Κακὴ σκάλα). Ὅδὸς στενὴ καὶ δύσβατος διερχομένη διὰ τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν, ἀποτόμων κρημῶν παρὰ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου.

Σκυθία, οἱ. Ὄτις ἐκαλοῦντο πάντες οἱ νομάδες οἱ ὄντες πρὸς ἄρκτον τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, ἰδίως οἱ κατοικοῦντες τὴν παρὰ τὴν Μαυρίαν Σκυθίαν, τὴν μετὰ ταῦτα κληθεῖσαν Σαρματίαν (Νότιον Ρωσίαν).

Σμύρνα(α)η, ἡ. Ἐπισημοτάτη πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου τῆς Ἀδρίας, ἔχουσα νῦν ὑπὲρ τὰς 150 χιλ. κατοίκους. (Σμυρναῖος).

Σοῦσα, τὰ. Πόλις μεγάλη τῆς Περσίας, μία τῶν πρωτεύουσῶν τοῦ ἀρχαίου περσικοῦ βασιλείου.

Σοῦτσος Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη ἐν Κων/πόλει τῷ 1803 καὶ ἔτυχεν ἐπιμελοῦς παιδείσεως· διατρίψας δὲ καὶ ἐν Παρισίοις νεώτατος κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐγραψε πολλὰ ποιητικὰ ἔργα καὶ ἀπέθανε πενόμενος τῷ 1863

Σοῦτσος Παναγιώτης. Ἀδελ-

φὸς τοῦ προηγουμένου ἐγεννήθη ἐν Κωνσταν/πόλει τῷ 1806 καὶ ἐτελείωσεν τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ· κατελθὼν δ' εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο δημόσιος ὑπάλληλος, ἔγραψε πολλὰ ποιήματα καὶ ἀπέθανε πενέστατος τῷ 1868.

σοφιστής. Κυρίως ὁ ἔμπειρος περὶ τὴν μουσικὴν καὶ εἴτα περὶ τὴν ρητορικὴν, ὁ ἀντὶ χρημάτων διδάσκων τὴν τέχνην τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ρητορεῖν. Κατόπιν δ' ἐκλήθη σοφιστὴς ὁ προσπαθὼν διὰ παραλογισμῶν καὶ σχημάτων ρητορικῶν νὰ καταπεισῇ τοὺς ἀκροατάς. Ἐν γένει δὲ διδάσκαλος τοῦ πεζοῦ λόγου.

Σούνιον, τό. Ἀκρωτήριον εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Ἀττικῆς μεθ' ὁμωνύμου κόμης.

Σπάρτη ἢ Λακεδαίμων. Πόλις θαυμαστὴ καὶ περιφανὴς τῆς Λακωνικῆς εἰς τὰς ἡπείρας τοῦ ὄρους Ταῦγέτου καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα. (Σπαρτιάτης, Λακεδαιμόνιος).

Σπονδή, ἡ. Ἐκχυσίς ρευστοῦ ἰδίου οἴνου πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν. Ὅθεν σπονδαὶ ἐλέγοντο καὶ αἱ συνθήκαι, αἱ ὅσαι ἐγίνοντο διὰ συνήθους σπονδῆς πανηγυρικῶς καὶ ἐπισήμως.

Στρασβούργον, τό. Πόλις τῆς Γερμανίας παρὰ τὸν Ρήνον μετὰ 140 χιλ. κατοίκους.

στρεπτός, ὁ. Κόσμημα, περιδέ-

ραιοι ἐκ περιστραμμένου χρυσοῦ ἐλάοματος.

Συρία, ἡ. Ἄπασα ἡ χώρα τῆς Ἀσίας ἀπὸ τοῦ ὄρους Ταύρου μέχρι Αἰγύπτου, περιλαμβάνουσα τὸ πάλαι τὴν Ἄνω Συρίαν, τὴν Κοίλην Συρίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Παλαιστίνην. Ὑστερον δὲ Συρία ἰδίως ἐκαλεῖτο ἡ ἀρκτική Συρία ἐκτός τῆς Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης. (Σύρος, Σύριος).

Σωκράτης, οὐς, ὁ. Σοφώτατος Ἀθηναῖος φιλόσοφος, υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου καὶ τῆς Φαιναρέτης, ἔπει τὸ κώνειον τῷ 399 π. Χ. ὡς ἀσεβῆς καὶ διαφθορὸς τῶν νέων, ἐνφ' ἧτο πρότυπον πάσης ἀρετῆς.

τάλαντον. Ὀρισμένη ποσότης νομισματοῦ ἔχουσα διάφορον ἀξίαν. Τὸ ἀττικὸν εἶχεν 60 μνάς ἢ 6000 δραχμῆς, τὸ δὲ εὐβοϊκὸν 50 μνάς.

Τάναϊς, ὁ. Ποταμὸς εἰς τὰ νότια τῆς Ρωσίας ἐκβάλλων εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν.

Τανταλίδης Ἥλιος. Ἑλλην ποιητὴς σύγχρονος ἐγεννήθη ἐν Κ/πόλει τῷ 1818. Ἐξεπαιδεύθη δ' ἐν Κ/πόλει καὶ Σμύρνῃ καὶ εἴτα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν. Τῷ 1845 ἔπαθεν ἀμαύρωσιν τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ ἀν καὶ ἦτο τυφλὸς ἐδίδασκεν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης καὶ ἔγραψε πολλὰ ποιήματα μετ' ἀπαραιμίλλου χάριτος καὶ εὐφυΐας καὶ ἀπέθανε δὲ τῷ 1876.

Τάρταρος. Τὸ βαθύτατον μέρος τοῦ Ἄδου, ἐνθα κατὰ τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων οἱ καταδεδεικασμένοι ὕφιστανοι τὰς ποινὰς.

τέμενος, τό. Τόπος ἡ ἀγρὸς ἀφιερωμένος εἰς θεὸν ἢ ἐπίσημον ἄνδρα, ἐν γένει ναὸς, ἤρπον.

Τίγρης, ὁ. Μέγας ποταμὸς τῆς Ἀσίας πηγάζων ἐκ τῶν Καρδουχικῶν ὄρεων καὶ ἐκβάλλων διὰ δύο στομιῶν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον.

τόξον, τό. Ὅπλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐτοξεύοντο, ἐρρίπτοντο τὰ βέλη. Συνέκειτο δὲ ἐκ τοῦ πήχεως καὶ κέρατος, εἰς τὰ ἄκρα (κορώνας) τοῦ ὁποίου προσεδένετο ἡ νευρὰ, χορδή.

Τούρκοι, οἱ. Ἔθνος πολυπληθὲς ἐκ τῆς Μέσης Ἀσίας ὁρμηθὲν κατέλαβε τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὄνομασθὲν *Τουρκεσίαν*. Οἱ Τούρκοι γενόμενοι Μωαμεθανοὶ μεγάλως ἰσχυσαν, καταλύσαντες δὲ τὰ κράτη τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Περσῶν καὶ εἴτα τὸ Βυζαντικὸν (1453), κατήρτισαν τὸ μέγα καὶ ἰσχυρὸν Ὀθωμανικὸν κράτος.

τραγωδία. Εἶδος ποιήσεως, μέρος τοῦ δράματος, γεννηθὲν ἐκ τῶν σοβαρῶν ἡρώτων τῶν φδομένων εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις μεγάλα *Διονύσια* ἢ *Λήναια*, ἀγόμενα ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο, διότι αἱ φῦλαι ἐψάλλοντο περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου, ὅτε ἔθετο τράγος.

Τραχίς ἢ Τραχίς, ἡ. Ἀρχαία

πόλις τῆς Φθιώτιδος μεταξύ τῆς Οἰτης καὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου.

τριάινα, ἢ. Κάμαξ μετ' ὀδόντας.

τριήρης, ἢ. Ναὺς πολεμικὴ ἐλαφρὰ καὶ ταχύπλους μετὰ τριῶν σειρῶν κωπῶν.

Τροίη, ἢ. Πόλις τῆς Ἀργολίδος. (Τροίησις).

Τυφών, ὁ. Φοβερὸς μυθολογούμενος γίγας μετ' ἑκατὸν κεφαλὰς πολεμήσας καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Διὸς κατεκεραυνώθη τέλος ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν Τάρταρον.

ὕποξυγιον, τό. Τὸ ζῦγον τὸ σὸρον ἀμαξαν, φορηγόν.

Φάληρον, τό. Εἰς τῶν τριῶν λιμένων τῶν Ἀθηνῶν.

Φαναριον, τό. Συνοικία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνθα ἐδρεῦει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ εἶναι ἰδρυμένη ἢ Μ. τοῦ Γένους Σχολή. (Φαναριώτης).

φαρέτρα, ἢ. Σκύτινον σκευὸς, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι στρατιῶται ἔθεον τὰ βέλη των, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὸ τὸ τόξον.

Φάραλος, ἢ. Πόλις τῆς Θεσσαλίας, ἐνθα τῷ 48 π. Χ. ὁ Πομπηῖος κατεκινήθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος.

φιάλη, ἢ. Ἀγγεῖον κυρίως πηλινόν, ἀλλὰ καὶ χαλκοῦν, ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν. Διὰ τοῦτου οἱ ἀρχαῖοι ἠνέγλουν ἐκ τοῦ κρατήρος καὶ ἐπινον ἢ ἔσπενδον κατὰ τὰς θυσίας.

φιλόσοφος, ὁ. Ὁ φιλῶν τὴν σοφίαν ἤτοι τὴν τελειότητα τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἀρετῆς, ὁ ἀσχολούμενος περὶ τὴν ἀκριβῆ ἐρευναν τῶν ὄντων, φιλομαθῆς, φιλοπιστήμων.

Φοινίκη. Ἡ χώρα τῶν Φοινίκων ἐν Συρίᾳ, λαοῦ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐμπορικωτάτου καὶ ναυτικωτάτου.

Φρυγία, ἢ. Χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μεταξύ Βιθυνίας καὶ Καππαδοκίας. (Φρύξ).

Χαιρώνεια, ἢ. Πόλις τῆς Βοιωτίας, ἐν ἣ οἱ Ἕλληνες ἐνίκηθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου (338).

Χάλκη, ἢ. Νῆσος τῆς Προποντίδος παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου ἐνθα ὑπάρχει ἡ ἔμπορική καὶ ἡ θεολογικὴ σχολή.

Χαλκίς, ἢ. Πόλις τῆς Εὐβοίας παρὰ τὸν πορθμὸν Εὐριπον. (Χαλκιδεύς).

Χερουβεῖμ, τά. Πνεύματα ἐπουράνια παριστάμενα παρὰ τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ καὶ θεραπεύοντα αὐτόν.

χηρημός, ὁ. Ὁλιγόστιχος ἀπάντησις τοῦ ἐρωτωμένου μαντείου, ἀπόφασις τῶν θεῶν.

ψέλιον, τό. Κρικός μετάλλινος, βραχχιόνιον.

ψήφισμα, τό. Ἀπόφασις ἐπικυρωθεῖσα ἐν τῇ συνελεύσει τοῦ δήμου, πᾶσα ἀπόφασις

